ياش - ئۆسمۈرلەرنىڭ كىلاسسىك ئەسەرلەردىن بەھرىلىنىش مەجمۇئەسى - 4

3

مەھبۇبۇلقۇلۇب

ئاپتورى: ئەلىشىر نەۋائى

نەشرگە تەييارلىغۇچى: ئابلىمىت ئەھەت

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت - فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۇن - سىن نەشرىياتى

مۇقاۋىنى لايىھەلىگۈچى: نۇرمۇھەممەد ئۆمەر ئۇچقۇن

ياش - ئۆسمۈرلەرنىڭ كىلاسسىك ئەسەرلەردىن بەھرىلىنىش مەجمۇئەسى - 4

مەھبۇبۇلقۇلۇب

قۇتادغۇبىلىك
ئادەمىيلىك يوسۇنلىرى
مەھبۇبۇلقۇلۇب
كۆڭۈلگە ياقىدىغان گەپلەر
سىدىقنامە
ئەڭ چىرايلىق ساۋاتلار
ئەدەبۇسسالىھىن
ئەخلاقۇلمۇھسىنىن
مېھرىسىز قېرىنداشتىن مېھرىلىك يات ياخشى
قابۇسنامە

48.00

ISBN 978-7-5469-1443-5

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت - فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۇن - سىن نەشرىياتى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب بېكەتلىرىنىڭ بىرلەشمىسى

هۆرمەتلىك تەرجىمان تالىپ Taflik گە:

سىزگە تەقدىم ئېتىلگەن بۇ كىتاب شەرق شېئىرىيىتىنىڭ گۈلتاجى بولغان شائىر ئەلىشىر نەۋائىي(1441 ـ 1501) نىڭ دىداكتىك مەزمۇندىكى مەشھۇر ئەسىرى «مەھبۇبۇلقۇلۇپ»نىڭ ھازىرقى زامان ئۇيغۇر تىلىدىكى نەسرىيلەشتۈرۈلگەن نۇسخىسى بىلەن باشقىلار تەرىپىدىن كۆچۈرۈلگەن قوليازما نۇسخىسىنىڭ فاكسىمىلى بولۇپ، سىزنىڭ كىلاسسىك ئەدەبىيات ئاۋازىنى بۇگۈنكىلەر تىلىدىن ئاڭلىشىڭىزدا كۆڭۈلۈكلۈك رول ئوينىغۇسى.

مەھمۇت تۇردى. ئىسراپىل دىن

2016 ـ يىلى 2 ـ ئاينىڭ 12 ـ كۈنى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىكى ئادرېسى

ياش ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ كىلاسسىك ئەسەرلەردىن بەھرىلىنىش مەجمۇئەسى ـ 4

3

مەھبۇبۇلقۇلۇب

ئاپتورى: **ئەلىشىر نەۋائى**

نەشرگە تەييارلىغۇچى: **ئابلىمىت ئەھەت**

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۇن ـ سىن نەشرىياتى

مەجمۇئە نامى: ياش ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ كىلاسسىك ئەسەرلەردىن بەھرىلىنىش مەجمۇئەسى ـ 4 (3)
كىتاب نامى: مەھبۇبۇلقۇلۇب
پىلانلىغۇچى: ئېزىز ئاتاۋۇللا سارتېكىن
مەسئۇل مۇھەررىرى: تۇرسۇنگۇل ياسىن
مەسئۇل كوررېكتورى: ھۆرىگۈل نۇر
تەكلىپلىك كوررېكتورى: ئابدۇرېھىم ئابلىمىت
مۇقاۋىنى لايىھەلىگۈچى: نۇرمۇھەممەد ئۆمەر ئۇچقۇن
نەشرىيات: شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۇن ـ سىن نەشرىياتى
ئادرېسى: ئۈرۈمچى شەھىرى شىخۇڭ غەربىي يولى 36 ـ نومۇر
پوچتا نومۇرى: 830000
تارقاتقۇچى: شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسى
زاۋۇت: شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتى
فورماتى: 1230×880 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋېقى: 15.75
نەشرى: 2011 ـ يىلى 3 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
بېسىلىشى: 2011 ـ يىلى 12 ـ ئاي 1 ـ قېتىم بېسىلىشى
كىتاب نومۇرى: ISBN 978 – 7 – 5469 – 1443 – 5
ئومۇمىي باھاسى: 315.00 يۈەن (جەمئىي 10 كىتاب)

(باسما ۋە بەت تۈپلەشتە خاتالىق كۆرۈلسە زاۋۇت بىلەن ئالاقىلىشىڭ)

www.uhurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
ئۇيغۇرچە كىتاب تورى

مۇندەرىجە

مەھبۇبۇلقۇلۇب

مۇقەددىمە 1
بىرىنچى قىسىم كىشىلەرنىڭ ھال - ئەھۋالى ۋە پېئىل - ئەتىۋارى توغرىسىدا 11
بىرىنچى پەسىل ئادىل پادىشاھلار زىكرىدە 12
ئىككىنچى پەسىل ئىسلامىپاناھ بەگلەر زىكرىدە 16
ئۈچىنچى پەسىل نامۇناسىپ نايىب زىكرىدە 17
تۆتىنچى پەسىل زالىم، جاھىل ۋە پادىشاھلار زىكرىدە 18
بەشىنچى پەسىل ۋەزىرلەر زىكرىدە 20
ئالتىنچى پەسىل ناقابىل مەنسەپدارلار زىكرىدە 22
يەتتىنچى پەسىل پاسىق ۋە بەتقىلىق، ھە دېسىلا پالۋانلىقتىن لاپ ئۇرىدىغانلار زىكرىدە 24
سەككىزىنچى پەسىل ياساۋۇللار گۇرۇھى زىكرىدە 26
توققۇزىنچى پەسىل ياساقلىق (لەشكەر) قارا چېرىك زىكرىدە 27
ئونىنچى پەسىل پادىشاھ قانداق بولسا، پۇقرالىرىمۇ شۇنداق بولىدىغانلىقى زىكرىدە 28
ئون بىرىنچى پەسىل شەيخۇلئىسلام زىكرىدە 29
ئون ئىككىنچى پەسىل قازىلار زىكرىدە 30
ئون ئۈچىنچى پەسىل مۇپتىلار زىكرىدە 32

ئون تۆتىنچى پەسىل مۇدەررىسلەر زىكرىدە 33
ئون بەشىنچى پەسىل تېۋىپلار زىكرىدە 35
ئون ئالتىنچى پەسىل (نەزم) گۈلىستانىنىڭ خۇش ئاۋاز قۇشلىرى زىكرىدە 36
ئون يەتتىنچى پەسىل كاتىپلار زىكرىدە 40
ئون سەككىزىنچى پەسىل مەكتەپ ئەھلى زىكرىدە 41
ئون توققۇزىنچى پەسىل ئىمامىلار زىكرىدە 43
يىگىرمىنچى پەسىل مەزىنلەر زىكرىدە 44
يىگىرمە بىرىنچى پەسىل ھاپىز (قارى) لار زىكرىدە 45
يىگىرمە ئىككىنچى پەسىل ناخشىچى ۋە مۇغەننى زىكرىدە ... 46
يىگىرمە ئۈچىنچى پەسىل قىسسە توقۇغۇچى ۋە قىسسەخان زىكرىدە 49
يىگىرمە تۆتىنچى پەسىل نەسىھەت ئەھلى ــ ۋائىزلار زىكرىدە 50
يىگىرمە بەشىنچى پەسىل مۇنەججىملەر زىكرىدە 51
يىگىرمە ئالتىنچى پەسىل تىجارەت ئەھلى (سودىگەرلەر) زىكرىدە 52
يىگىرمە يەتتىنچى پەسىل شەھەردىكى ئېلىپساتارلار زىكرىدە 54
يىگىرمە سەككىزىنچى پەسىل بازار كاسىپلىرى زىكرىدە ... 55
يىگىرمە توققۇزىنچى پەسىل ھۇنەرۋەن، سەنئەتكارلار زىكرىدە 56
ئوتتۇزىنچى پەسىل پاسىبان ۋە مەھبۇسلار زىكرىدە 57
ئوتتۇز بىرىنچى پەسىل دېھقانلار زىكرىدە 59
ئوتتۇز ئىككىنچى پەسىل سايات ۋە خەسىسلەر زىكرىدە 61

www.turkitap.com
تۈرك كىتاب تورى

ئوتتۇز ئۇچىنچى پەسىل غەرىب ـ غۇرۇالار زىكرىدە 62
ئوتتۇز تۆتىنچى پەسىل تىلەمچى ـ گادايلار زىكرىدە 64
ئوتتۇز بەشىنچى پەسىل قۇشچى ۋە ئوۋچىلار (ئوۋچى قۇشلار) زىكرىدە 65
ئوتتۇز ئالتىنچى پەسىل بىراۋنىڭ خىزمىتىدە تۇرۇپ تۇزكورلۇق قىلغان نۆكەرلەر زىكرىدە 67
ئوتتۇز يەتتىنچى پەسىل ئۆيلىنىش ۋە خوتۇنلار زىكرىدە ... 70
ئوتتۇز سەككىزىنچى پەسىل رىياكار شەيخلەر زىكرىدە 75
ئوتتۇز توققۇزىنچى پەسىل خارابات ئەھلى زىكرىدە 77
قىرىقىنچى پەسىل دەرۋىشلەر زىكرىدە 80
ئىككىنچى قىسىم ياخشى قىلىقلار ۋە يامان خىسلەتلەر توغرىسىدا 82
بىرىنچى پەسىل توۋا زىكرىدە 82
ئىككىنچى پەسىل تەقۋادارلىق زىكرىدە 86
ئۇچىنچى پەسىل تەۋەككۇل زىكرىدە 90
تۆتىنچى پەسىل قانائەت زىكرىدە 94
بەشىنچى پەسىل سەۋر زىكرىدە 98
ئالتىنچى پەسىل تەۋازۇ (كەمتەرلىك) زىكرىدە 102
يەتتىنچى پەسىل زاكىرلار زىكرىدە 107
سەككىزىنچى پەسىل تەۋەججۇھ زىكرىدە 109
توققۇزىنچى پەسىل رىزا زىكرىدە 112
ئونىنچى پەسىل ئىشق زىكرىدە 115
ئۇچىنچى قىسىم تۈرلۈك پايدىلىق نەسىھەتلەر ۋە مسالىلار 127
ساخاۋەت ۋە ھىممەت توغرىسىدا 142

كەرەم (ئالىيجانابلىق) ۋە مەردلىك توغرىسىدا 144
مۇرۇۋۋەت توغرىسىدا 145
ۋاپا ۋە ھايا توغرىسىدا 146
ۋاپا بىلەن باغلانغان ھايا توغرىسىدا 147
مۇلايىملىق توغرىسىدا 149
پادىشاھلار توغرىسىدا 172
ياشلىق كۈنلىرى زىكرىدە 205
قېرىلىق زىكرىدە 206
سەپەرنىڭ مەنپەئىتى زىكرىدە 212
كىتابنىڭ يېزىلغان تارىخى زىكرىدە 233

www.nurkitap.com
نۇرغۇن كىتاب تور بېكىتى
تۈرلۈك كىتابلارنىڭ پىڭى نەشرىسى

مۇقەددىمە

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللانىڭ ئىسمى
بىلەن باشلايمەن

بارلىق ھەمدۇسانالار پەقەت ئۇنىڭغا (ئاللاغىلا) خاستۇر. (ئاللانىڭ) ئۆز زاتىغا لايىق مەدھىيەسىنى ئېيتىپ تۈگەتكىلى، ئېھسانىغا مۇناسىپ تەشەككۈرلەرنى يېزىپ تۈگەتكىلى بولمايدۇ. زاتى بارلىق كامىل سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلەنگەن بولۇپ، بۇ سۈپەتلەردىن مۇجەسسەملەنگەن كامالىتى دىلى يورۇق كىشىلەرگە ئايانداۇر. نېلۇپەر يۈزىگە شەبنەم چاچقۇچى ۋە شەبنەم سۈيىدىن نېلۇپەرزار پەيدا قىلغۇچى، بەلكى ئېرەمبېغىدا گۈللەرنى ئېچىلدۇرغۇچىمۇ ئاشۇ (ئاللادۇر.)

(ئاللانىڭ) بىھاجەتلىكى ئالدىدا ئېگىلگەن پەلەك بىر گاداي، چارە ـ تەدبىرى ئالدىدا رەڭۋاز زامان ئاجىز بىر بىچارە؛ ۋۇجۇدى مۇلاھىزىسىدە ياراتقۇچىنىڭ ۋۇجۇدى مەۋجۇت ئەمەس، زاتى مۇھاكىمىسىدە ئاۋۇلىمۇ، ئاخىرىمۇ يوق. ئېھسان داستىخىنى ئەتراپىدا يۈكسەك مەرتىۋە ئىگىلىرى (پادىشاھلار)مۇ رىزقى ئۈچۈن سائىل (تىلەمچى)؛ ئەقىل ـ ئىدراكى ئالدىدا كاتتا دانىشمەنلەرمۇ ئۆزلىرىنىڭ نادانلىقىغا قايىل. قاھارلىق (قەھر ـ غەزەپ) بورىنى ئۇچۇرۇشقا باشلىسا، تۇرغۇن يۇلتۇزلارمۇ نەستەرىن گۈلىنىڭ چېچىلغان ياپراقلىرىدەك، جەبباربلىقى

(كۇچ ـ قۇدرەت) قۇيۇنى سورۇشقا باشلىسا، ۋاپاسىز دۇنيامۇ غەم ئۆيىنىڭ تۆكۈلگەن تۇپراقلىرىدەك يوقىنى بار ۋە بارنى يوق قىلماق ئۈنىڭغا ئاسان؛ بارلىق ۋە يوقلۇق (ئىچىدىكى مەۋجۇدات) ئۈنىڭ (ئاللانىڭ) ئېھسانىدىن ئۈمىدۋار، قەھر ـ غەزىپىدىن قورقار. ئۇ بىر ئوچۇم تۇپراقنى پەرىشتىلەر گۈرۈھىدا ئىزباسارلىق تەختىگە ئولتۇرغۇزالايدۇ؛ پەرىشتىلەرگە قانچە يىللار پېشۋالىق قىلغان بىرىنىڭ بوينىغا لەنەت چەمبىرىكىنى سالالايدۇ. نەزم:

قادىر ئىكسەن، قۇدرەتىدىن مۇنچە يۈز ئەمرى غەرىب،
بولسە بىر سائەتدە مەۋجۇد ئاندىن ئېرمەسدۇر ئەجەب.
ئون سەككىزمىڭ ئالەمۇ ئادەم ياراتىپ، ئەيلەمەك،
بىر كىشىنى ئافەرىنىش دەفتەرىدىن مۇنتەخەب.
ئول قىلا ئالۇر ئاڭا كەلدى مۇسەللەم بۇ ئۇمۇر،
گەر ئۆزى ئېردى مۇسەببەب، لېيك بۇ بولدى سەبەب.

قادىر (ئاللا)نىڭ قۇدرىتى بىلەن بىرەر سائەتتە يۈزلىگەن ئاجايىپ ئىشلارنىڭ بارلىققا كېلىشى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس. ئون سەككىزمىڭ ئالەم ۋە ئادەمنى يارىتىپ، يارالمىشلار دەپتىرىدىن بىر كىشىنى تاللاش،ئاللاغا خاس ئىشتۇر. چۈنكى، سەۋەبمۇ، سەۋەب قىلغۇچىمۇ ئۇ ئۆزىدۇر.

پادىشاھلىق، قۇدرەت ۋە غەلىبىنىڭ ئىگىسى، راھەت ۋە نېمەتلىرى كەڭ، ئىما ـ ئىشارەتلىرى روشەن، ئۇلۇغ، ئىبادەتكە ئەڭ لايىق جانابىي ئاللاتائالانى پاكلىقى بىلەن يادلايمەن.

www.uhurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى

پەيغەمبەرلەر غوجسىنىڭ تەۋسىيى

ئاللانىڭ كەلگۈسى پارلاق يېقىن دوستى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ھېسابسىز رەھمەتلەر تىلەيمىز.

ھەقتائاللا ئۇ زاتقا شۇنچە يېقىن ۋە ئالىي ئورۇن بەردىكى، ئاللانىڭ ئالىم ۋە ئادەمنى يارىتىشتىن مەقسىتى، ئۇنى (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى) ۋۇجۇدقا كەلتۈرۈش ئۈچۈن ئىدى. ئۇنىڭ مۇبارەك تەبىئىتىنىڭ ئېسىللىقى پاك روھتىنمۇ تازا، ۋۇجۇدى ئەناسىر (سۇ، ھاۋا، تۇپراق، ئوت) تەركىبىدىنمۇ پاك ئىكەنلىكى ئاشكارا؛ ئەناسىرىنىڭ ھاۋاسى ــ ئىسمى ئەلەيھىسسالامنىڭ نەپىسى؛ تۇپرىقى ــ يەئقۇب ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆزىنىڭ تۇتىياسى؛ سۇيى ــ خىزىر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇلىقىنىڭ زۇلالى؛ ئوتى ـ مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ دەرىخىدىكى ئوتىنىڭ شولىسى. شۇڭا، بۇ ئەناسىرنىڭ پاك روھ دېسە، دېگۈچىلىكى بار؛ مۇنداق روھقا جان تەسەددۇق دېيىشكە لايىق. سازاۋەر (يەتتىنچى ئاسماندىكى سىدرە دەرىخىدە تۇرغۇچى قۇش) ئۇنىڭ چاقماقتەك يۇگۈرۈك بۇرۇقى (ئېتى)؛ سەير قىلغۇچى جىبرائىل ئەلەيھىسسالام بولسا، يۈكسەك ئورۇنلاردا يۈرىدىغان خەۋەرچىسى. پەلەك كېچىسى ئۇنىڭ چېھرى باھارى بىلەن گۈلشەن، پەرىشتىلەرنىڭ كۆزلىرى ئېتىنىڭ غۇبارى بىلەن روشەن. ئاللا ئۇنىڭ سۆزلىرى ھەققىدە: («ئۇ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) ئۆز نەپس خاھىشى بويىچە سۆزلىمەيدۇ»، نۇتقى توغرىسىدا: «پەقەت ئۇنىڭغا نازىل قىلىنغان ۋەھىيىلا سۆزلەيدۇ» دېگەن.

ئىلاھىي سىرلاردىن ئۇنىڭ زاتى ئەمىن، چەكسىز مەرھەمەتلىرىدىن ئىسمى بولدى «رەھمەتەن لىل ـ ئالەمىن» (پۇتكۇل ئالەمگە رەھمەت ئېيتىپ كەلگۈچى) نەزم:

ئىكى گىسۈيى ئىكى لەيلەتۇل ـ قەدر،
بۇ ياڭلىغ ئىكى لەيل ئىچرە يۇزى بەدر.
بۇ لەيلۇ بەدر ئولۇپ شەمئى شەبىستان،
ئۇزارىدىن خۇي ئاندا كەۋكەبىستان.
بۇ كەۋكەبلەرنى ئەيلەپ تەڭرى مەۋجۇد،
نۇبۇۋۋەت مەئشەرىغە دۇررى مەقسۇد.

ئىككى چېچى ئىككى قەدىر كېچىسى، يۈزى ئىككى ئىچىدىكى تولۇن ئايدۇر. بۇ كېچىدىكى تولۇن ئاي قاراڭغۇ تۇننى يورۇتقۇچى چىراغ بولسا، يۇلتۇزلار چاقناپ تۇرغان تېنىق ئاسمان ئۇنىڭ ئوزارىدىن خۇي ئالغاندۇر. تەڭرى بۇ يۇلتۇزلارنى يارىتىپ، پەيغەمبەرلەر ئۈچۈن مەقسەت گۆھىرى قىلغان.

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلەر ئاسمىنىدىكى قۇياش ئىكەنلىكى (ھەممىگە) مەلۇم. ساھابىلىرى ئۇنىڭ ئەتراپىدا يۇلتۇزلارغا ئوخشاشتۇر.

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھىبلىرىگە تا قىيامەتكىچە ئاللانىڭ رەھمىتى يېغىپ تۇرغاي.

ئاللاغا ھەمدۇسانا، پەيغەمبەر ۋە ئۇنىڭ ئەۋلادلىرى، ساھابىلىرىگە دۇرۇت ئاداسىدىن كېيىن، پېقىرلارنىڭ گادىيى،

غارايىب سىرلارنىڭ يۈزىنى ئاچقۇچى، پېقىر ۋە مىسكىن، نەۋايى لەقەملىك ئەلىشىر (ئاللا گۈناھلىرىنى ئەپۇ قىلسىپ، ئەيىبلىرىنى ياپقاي) مۇنداق ئەرز قىلىدۇ ۋە بۇنى ئېيتىشنى ئۆزىگە پەرز دەپ بىلىدۇكى:

بۇ ئەرزىمەس ۋە پەرىشان ھاياتىمدا كەمىنە بالىلىق پەيتلىرىنىڭ باشلىنىشىدىن تا قېرىلىق زامانىنىڭ ئاخىرىغا قەدەر ئۆتكەن دەۋرلەر ۋەقەلىرىدىن، ئايلىنىپ تۇرغۇچى پەلەك ھادىسىلىرىدىن، پىتنە قوزغىغۇچى دۇنيانىڭ ئۆزگىرىشچانلىقىدىن ۋە زامانىنىڭ رەڭگۇزالىقىدىن كۆپ ۋاقىت ۋە ئۇزاق مۇددەت تۇرلۇك خىيال، تەرەددۇتلار بىلەن قاڭقىپ يۈردۈم. ھەر تەرز ۋە رەۋىشتە خىلمۇخىل يوللاردا يۈردۈم، ئۆزۈمنى ياخشى ـ يامانىنىڭ خىزمىتىگە ۋە سۆھبىتىگە يەتكۈزدۈم. گاھىدا خارلىق ۋە ئۆلۈم خارابىسىدە نالە قىلدىم. گاھىدا ئىززەت ۋە بايباشاتلىق بوستانىدا مەجلىس تۈزدۈم. نەزم:

گەھى تاپتىم فەلەكدىن ناتەۋانلىق،
گەھى كۆردۈم زەماندىن كامرانلىق.
بەسى ئىسسىخ، ساۋۇق كۆردۈم زەماندا،
بەسى ئاچچىخ، چۈچۈك تاتتىم جەھاندا.

بەزىدە پەلەكتىن بەختسىزلىك تاپتىم، بەزىدە زامانىدىن مۇراد تاپتىم. بۇ زامانىدا نۇرغۇن ئىسسىق ـ سوغۇقلارنى كۆردۈم، جاھانىنىڭ نۇرغۇن ئاچچىق ـ چۈچۈكلىرىنى تېتىدىم.

بەزىدە خارلىق، ناتەۋانلىقا يەنى پالاكەت، نامراتلىقتا بەختسىز كۈنلەرنى ئۆتكۈزدۈم، بەزىدە ئىلىم ـ بىلىم

مەدرىسلىرىدە ناھال شەكلىدىكى سەپتە ئورۇن تۇتتۇم ۋە ئالىملار مەجلىسىدە ئۇلارنىڭ قەدىمى يەتكەن يەرگە قەدەم قويۇپ، ئىلىم نۇرىدىن كۆڭلۈمنى يورۇتتۇم. بەزىدە تەقۇادارلارنىڭ مەسچىتلىرىدە ئۇلارنىڭ قەدىمى يەتكەن يەرگە يۈز قويدۇم ۋە سەجدىنىڭ كۆپلۈكىدىن پىشانەمنىڭ تېرىلىرىنى سۆيدۇم. گاھى پاكلىق خاقانىسى ئەھلىنىڭ ئىۋرىقلىرىغا سۇ قۇيۇش بىلەن ھۆرمەتكە ئېرىشتىم. گاھى پانىلىق مەيخانىسىنىڭ ساقىيلىقىدىن ئابرۇي تاپتىم. بەزىدە پەسكەش، بېخىل كىشىلەر ئالدىدا خورلاندىم ۋە بەزىدە رەزىل ـ ناكەسلەر ئالدىدا ئېتىبارسىز بولدۇم. گاھى ئىشق كويىدا بىپەرۋالىق قىلىپ، جان ئالغۇچى پەرى يۈزلۈك گۈزەللەر تەرىپىدىن ھالاكەتكە ئۇچرىدىم. گاھى سەۋدايىلىق مەھەللىسىدە رەزىل كىشىلەر بوينۇمغا شاپىلاق ئۇردى، ئۇششاق بالىلار بېشىمغا تاش ياغدۇردى. گاھى شەھىرىم خەلقىنىڭ زۇلۇمىدىن مۇساپىر بولدۇم ۋە غېرىب خالايىققا قوشۇلدۇم. گاھى تاغ چوققىلىرى ئارامگاھىم بولدى، گاھى سەھرا ئېتىكى پاناھىم بولدى. گاھى بۇ قاتتىقچىلىقلارغا چىدىماي، ۋەتىنىمگە قايتتىم ۋە كىشىلەر بىلمەيدىغان خىلۋەتنى ماكان قىلدىم. گاھى غۇربەتچىلىكتە ئاجىز ۋە بېچارىلەر ئالدىدا خارلاندىم. گاھى ئۆزۈمنى ئەزىزلەر خىزمىتىدىن بەھرىمەن قىلدىم ۋە سۆزۈمنى ئۇلارنىڭ ياقتۇرۇشىغا ئېرىشتۇردۇم. نەزم:

گەردۇن ماڭا گەر جەفاۋۇ دۇنلۇق قىلدى،
بەختىم كەبى ھەر ئىشتا زەبۇنلۇق قىلدى.
گەھ كام ساری راھنەمۇنلۇق قىلدى،
ئەلقىسسە، بەسى بۇقەلەمۇنلۇق قىلدى.

www.uyghurkitap.com

پەلەك ماڭا بەزىدە جاپا سالدى ۋە پەسكەشلىك قىلدى، بەختىمگە ئوخشاش ھەر ئىشتا ئاجىز ۋە تۆۋەن قىلدى. بەزىدە ئىستەك ـ مەقسەت تەرەپكە باشلامچىلىق قىلدى، قىسقىسى، ھېسابسىز رەڭگۈزالىق قىلدى.

ئەمما، (بەزى) مەشغۇلاتقا ۋە مۇراد تاپقان چاغلاردا، بەزى خالايىقنىڭ تۆھمەت ھۇجۇملىرىدا (بولدۇم). گاھى ئەمرلىك مەنسىپىدە ئولتۇرۇپ، ھۆكۈمەت مەھكىمىسىدە خەلقنىڭ ئەرز ـ دادىنى سورىدىم. گاھى پادىشاھ يېنىدا ئورۇنباسارلىق قىلدىم ۋە ماڭا ئۈمىد نەزىرى بىلەن قاراپ تۇرغان ئەلگە مۇرۇۋۋەت كۆرسەتتىم. بەزىدە ئىززەت ـ ھۆرمەت ئايۇننىنى ماكان قىلدىم، ئۇلۇغ كىشىلەرنى ۋە يۇقىرى مەنسەپ ئىگىلىرىنى ھۆرمەت ـ تەزىم يۈزىسىدىن مېھمان قىلدىم. بەزىدە شادلىق بېغىدا زىياپەت داستىخانلىرىنى سېلىپ، ساقىي، سازەندە ۋە ناخشىچىلارنىڭ ئويۇن ـ كۈلكە، ناۋاسىدىن بەھرە ئالدىم.

بەزىدە پادىشاھلارنىڭ ئىختىلاپلىرىدا، ئارىغا چۈشۈپ، ئىتتىپاقلىق ئورناتتىم. بەزىدە ئۇرۇش مەيدانىغا كىرىپ، جاھىل ۋە نادانلىق تۆھمەتلىرىنى بوينۇمغا ئالدىم. بەزىدە خەلق ئۈچۈن خەيرلىك ئىش قىلغۇچىلار قاتارىغا كىرىپ، ھەر خىل خەير ـ ئېھسان بىنالىرىنى ياساتتىم. تىرىشچانلىقىم نەتىجىسىدە تۈرلۈك قونالغۇ ـ سارايلار بەرپا قىلىندى. بۇنىڭدىن مۇساپىرلارغا شادلىق يەتتى. نەزم:

دىماغىمە تۇشۇبان كۆپ تەسەۋۋۇرۇ پىندار،
ئۆزۈمنى جاھۇ ئۇلۇغلۇققە ئەيلەدىم ئىزھار.

مېڭەمگە چوڭچىلىق ۋە مەغرۇرلۇق تەسەۋۋۇرلىرى كىرىۋېلىپ، ئۆزۈمنى مەنسەپدار ۋە ئۇلۇغ قىلىپ كۆرسەتتىم.

بۇ مۇقەددىمىدىن مەقسەتلىرىم شۇكى، ھەر كويدا يۈردۈم؛ ئالەم ئەھلىدىن ھەر تۈرلۈك كىشىلەر بىلەن ئۇچراشتىم؛ ياخشى ـ ياماننىڭ خۇي ـ ئەپئالىنى بىلدىم. ياخشى ـ ياماننىڭ خىسلەتلىرىنى تەجرىبىدىن ئۆتكۈزدۈم. ياخشىلىق ۋە يامانلىقلارنىڭ شەرىتىنى ئىچىپ، زەھىرىنى تېتىپ كۆردۈم. بېخىل ۋە پەسكەشلەرنىڭ زەخمىسىنى، ساخاۋەتلىك كىشىلەرنىڭ مەلھىمىنى كۆڭلۈم بىلىپ يەتتى. زامان ئەھلىدىن بەزى ھەمسۆھبەتلىرىم ۋە دەۋران كىشىلىرىدىن ئايرىم دوستلىرىم بۇ ھاللاردىن خەۋەرسىز. ئۇلارنىڭ كۆڭۈللىرىدە بۇ ياخشىلىق ۋە يامانلىقلاردىن تەسىرات يوق . نەزم:

نې بىلگەي ئو كىشىكىم، شەھدۇ مەينى تاتماپدۇر،
كى ھەجرۇ ۋەسلى كەبى ئول چۈچۈكدۈرۈر، بۇ ئاچچىغ.
بىلۈر زەلىل مۇسافىركى، پۈيە ئەيلەردە،
قۇمۇ توزاڭۇ يۈمشاغ، خارەۋۇ قاتتىغ.

ھەسەل بىلەن مەينى تېتىپ كۆرمىگەن كىشى، ھەسەلنىڭ ئۈسالدەك تاتلىق، مەينىڭ ھىجرانەك ئاچچىق ئىكەنلىكىنى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

قانداق بىلسۇن؟ يولۇچى چۆل كەزگەندىلا دالا ـ تۇز نېمە ئۇنى ئۆيلىمىسە ئۇ توزانىنىڭ يۇمشاق ھەم تاشنىڭ قاتتىقلىقىنى بىلىدۇ.

شۇ سەۋەبلىك، ھەمسۆھبەتلەرنى ۋە دوست ـ يارەنلەرنى ئاگاھلاندۇرۇپ، بۇ ھاللاردىن خەۋەردار قىلىشنى زۆرۈر تاپتىم. ئۇلارمۇ ھەر تائىپىنىڭ خۇسۇسىيەتلىرىدىن خەۋەردار بولسۇن ۋە ھەر تەبىقىنىڭ ئەھۋالىدىن مەلۇم چۈشەنچىلەرگە ئىگە بولسۇن. بەلكى شۇنداق قىلىشنى زۆرۈر دەپ بىلسۇن. كۆرگەنلا كىشىگە مەخپىي سىرلىرىنى دەپ يۈرمىسۇن. ھەر خىل ئادەملەرنىڭ خۇسۇسىيىتىنى بىلىشنى ھەۋەس قىلىدىغان كىشىلەر بولسا، پېقىرنىڭ تەجرىبىسى ئۇلارغا يېتەرلىكتۇر. شەيتانلارنىڭ ھىيلە ـ مىكرىگە قايتا ئالدىنىپ قالمىسۇن.

دېمەك، بۇ ماقالىلىرىمنىڭ كۆڭۈللەرگە يېقىشلىق ئىكەنلىكى مەلۇم بولدى، شۇڭا ئۇنىڭغا «مەھبۇبۇلقۇلۇب» (كۆڭۈللەر سۆيگىنى) دەپ ئات قويۇلدى ھەم پۈتكەنلىرىمنىڭ پايدىسى ۋە تەسىرىگە قاراپ ئۇچ قىسمغا بۆلۈندى:

بىرىنچى قىسىم، ھەر خىل ئادەملەرنىڭ پېئىل ـ ئەتىۋارى ۋە ئەھلى توغرىسىدا؛

ئىككىنچى قىسىم، ياخشى قىلىق (ئەخلاق)نىڭ خاسىيىتى ۋە ناچار قىلىقلار توغرىسىدا؛

ئۈچىنچى قىسىم، تۈرلۈك ھېكمەتلىك سۆزلەر ۋە پايدىلىق مىساللار توغرىسىدا.

ئۇمىدىم شۇكى، ئوقۇغۇچىلار ئوقۇغان چاغدا بۇ ئەسەرگە

دىققەت ـ ئېتىبار كۆزى بىلەن نەزەر سالسۇن ۋە ھەرقايسىلىرى ئۆز پەم ـ ئىدراكلىرىغا يارىشا مەنپەئەت ئالسۇن؛ پۈتكۈچىگىمۇ بىر دۇئاسى بىلەن بەھرە يەتكۈزسۇن ۋە روھىنى شۇ دۇئاسىنىڭ پەيز ـ پۈتۈھى ئارقىلىق سۆيۈندۈرسۇن !

www.shurkitap.com
شۇركىتاپ تور بېكىتى
تۈرلۈك كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

بىرىنچى قىسىم

كىشىلەرنىڭ ھال ـ ئەھۋالى ۋە پېئىل ـ ئەتىۋارى توغرىسىدا

بۇ قىرىق پەسىلدۇر.

بىرىنچى پەسىل، ئادىل پادىشاھلار زىكرىدە؛ ئىككىنچى پەسىل، ئىسلام پاناھ بەگلەر زىكرىدە؛ ئۈچىنچى پەسىل، لاياقەتسىز نائىبلار زىكرىدە؛ تۆتىنچى پەسىل، زالىم، جاھىل (نادان) ۋە پاسىق پادىشاھلار زىكرىدە؛ بەشىنچى پەسىل، ئەخلاقسىز، خاراكتېرى ناچار، ھە دېسىلا پالۋانلىقتىن لاپ ئۇرىدىغانلار زىكرىدە؛ ئالتىنچى پەسىل، ياساۋۇللار زىكرىدە؛ يەتتىنچى پەسىل، ياساقلىق قارا چېرىكلەر زىكرىدە؛ سەككىزىنچى پەسىل، پادىشاھ قانداق بولسا، پۇقرالىرىمۇ شۇنداق بولىدىغانلار زىكرىدە؛ توققۇزىنچى پەسىل، شەيخۇلئىسلام زىكرىدە؛ ئوننىنچى پەسىل، قازىلار زىكرىدە؛ ئون بىرىنچى پەسىل، مۇپتى ۋە ئالىملار زىكرىدە؛ ئون ئىككىنچى پەسىل، مۇدەررىسلەر زىكرىدە؛ ئون ئۈچىنچى پەسىل، تېۋىپلار زىكرىدە؛ ئون تۆتىنچى پەسىل، ھەممە گۈلىستانىنىڭ خۇش نەغمە ـ ناۋا قۇشلىرى زىكرىدە؛ ئون بەشىنچى پەسىل، كاتىپلار زىكرىدە؛ ئون ئالتىنچى پەسىل، مەكتەپ ئەھلىلىرى زىكرىدە؛ ئون يەتتىنچى پەسىل، ئىمامىلار زىكرىدە؛ ئون سەككىزىنچى

پەسل، مەزىلەر زىكرىدە؛ ئون توققۇزىنچى پەسىل، ھاپىزلار زىكرىدە؛ يىگىرمىنچى پەسىل، سازاندە ۋە ناخشىچىلار زىكرىدە؛ يىگىرمە بىرىنچى پەسىل، قىسسە ـ داستانچىلار زىكرىدە؛ يىگىرمە ئىككىنچى پەسىل، نەسىھەت ئەھلىلىرى ـ ۋائىزلار زىكرىدە؛ يىگىرمە ئۈچىنچى پەسىل، مۇنەججىملەر (يۇلتۇزشۇناسلار) زىكرىدە؛ يىگىرمە تۆتىنچى پەسىل، تىجارەت ئەھلى زىكرىدە؛ يىگىرمە بەشىنچى پەسىل، شەھەردە ئېلىپساتارلار زىكرىدە؛ يىگىرمە ئالتىنچى پەسىل، بازار كاسىپلىرى زىكرىدە؛ يىگىرمە يەتتىنچى پەسىل، سەييارە ھۇنەرۋەنلەر ۋە سەنئەتكارلار زىكرىدە؛ يىگىرمە سەككىزىنچى پەسىل، پاسىبان، مەھبۇس ۋە مىرشەپلەر زىكرىدە؛ يىگىرمە توققۇزىنچى پەسىل، دېھقانچىلىق زىكرىدە؛ ئوتتۇزىنچى پەسىل، يېتىملەر ۋە خەسىسلەر زىكرىدە؛ ئوتتۇز بىرىنچى پەسىل، غېرىب ـ غۇرۇالار زىكرىدە؛ ئوتتۇز ئىككىنچى پەسىل، تىلەمچى ـ سائىللار زىكرىدە؛ ئوتتۇز ئۈچىنچى پەسىل، قۇشچى ـ ئوۋچىلار زىكرىدە؛ ئوتتۇز تۆتىنچى پەسىل، پەرۋىشكارىغا تۇزكورلۇق قىلغان نۆكەرلەر زىكرىدە؛ ئوتتۇز بەشىنچى پەسىل، ئۆي ـ ئوچاقلىق ئەرلەر زىكرىدە؛ ئوتتۇز ئالتىنچى پەسىل، زىياكار شەيخلەر زىكرىدە؛ ئوتتۇز يەتتىنچى پەسىل، مەيخانا ئەھلى زىكرىدە؛ ئوتتۇز سەككىزىنچى پەسىل، دەرۋىشلەر زىكرىدە...

بىرىنچى پەسىل

ئادىل پادىشاھلار زىكرىدە

ئادىل ۋە ئاقىل پادىشاھ ئاللانىڭ ئۆز بەندىلىرى ئۈستىگە

چۈشكەن سايمسىدۇر، شاھلىق سەلتەنىتى ئۇنىڭ پەرمانىدا، ئاللانىڭ «مەن يەر يۈزىدە خەلىپە يارىتىمەن» دېگەن سۆزى شۇنىڭ شەنىدىدۇر. ئادىل پادىشاھنىڭ يۈكسەك مەرتىۋىسى ئۇنىڭ تەرىپ ـ تۆسىپىدىن بۇيۇكرەكتۇر. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ «مەن ئادىل پادىشاھ زامانىدا مەيدانغا كەلدىم» دېگەن سۆزى شۇنىڭدىن بېشارەتتۇر. دېمەك، ئادىل پادىشاھ پەخرلىنىشكە لايىقتۇر. شۇڭا، ئىككىلا ئالەمنىڭ پەخرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام: «بىر سائەت قىلىنغان ئادىللىق ئىنسان ۋە جىننىڭ ھەرقانداق تائەت ـ ئىبادىتىدىن ياخشىراقتۇر» دېگەن.

ئادىل پادىشاھ ئاللانىڭ خالايىققا كۆرسەتكەن مەرھەمىتىدۇر، مەملىكەت ئۇچۇن تىنچلىق ۋە پاراۋانلىق سەۋەبچىسىدۇر.

(ئادىل پادىشاھ) قۇياش بىلەن باھار يامغۇرىدەك قارا تۇپراقتىن گۈللەر ئېچىلدۇرىدۇ، مەملىكەت خەلقىنىڭ بېشىغا ئالتۇن بىلەن دۇرلار چاچىدۇ. پۇقرالار ۋە ناتىۋانلار ئۇنىڭ مۇلايىم، دوستانە مۇئامىلىسىدىن راھەتتە، زالىملار ۋە ئۇلارنىڭ يارەمچىلىرى ئۇنىڭ سىياسىتى تېغىدىن قورقۇنچ ئىچىدە، سۇرىدىن قويلار بۆرە خەۋپىدىن ئەمىن. سىياستى ئاستىدا يولۇچى ـ مۇساپىرلار قاراقچى ۋەھىمىسىدىن خاتىرجەم. مېھىر ـ مۇھەببىتىدىن بالىلار مەكتەپلەردە خۇشال ـ خۇرام، ھىمايىتىدىن زەئىپ بېچارىلەر ئەركىن ـ ئازادە، ھەيۋىتىدىن يوللار قاراقچىدىن خالىي، خالايىقنىڭ مال ـ مۇلكى كۆپ، زەپتىدىن ئەلەمدارلارنىڭ قەلبى سۇنۇق، ستەمكارلارنىڭ ئەلمى (بايرىقى) يېقىق. تىرىشچانلىقىدىن مەسچىتلەر جامائەتكە تولغان، مەدرىسەلەردە ئىلمىي مۇھاكىمە ۋە مۇنازىرىلەر قاينىغان. قىساس تىغىدىن ئوغرىلارنىڭ قولى ئەل مېلىدىن

نېرى، ئىنتىقام خەۋپىدىن قاراقچىلارنىڭ يوقلۇق بايلۇقىدا خارابتۇر ھالى. سودا ئۇچۇن دۇكانلاردا تۇنبويى چىراغ ئۆچمەيدۇ، ئېلىم ـ سېتىم قىلغۇچىلارنىڭ كۆڭۈللىرى كوچا ـ كويلاردا لاغايلاپ يۈرگەن باشباقتاقلاردىن غەم يېمەيدۇ. شامدىن تا سەھەرگىچە مەسچىت ـ خانىقالارنىڭ ئىشىكى ئوچۇق، خىلۋەتخانىلار ئىبادەت نۇرىدىن يورۇق. شەھەردە كوچىلارنىڭ پاسىبانى ئۇ، يېزىلاردا قويلارنىڭ چوپانى ئۇ. پۇقرالارنىڭ ھويلا ـ باغلىرى ئۇنىڭ شاراپىتىدىن ئاۋات، سىپاھلىرى ئارزۇ ـ ئارمانلىرىغا يەتكەنلىكى بىلەن ئۇنىڭدىن شاد (ئادىل پادىشاھنىڭ شاپائىتىدىن). كېچىلىرى ئەر ـ ئاياللار كۆڭۈل بەزمىسى بىلەن ياشنايدۇ. كۈندۈزى بالىلار بىمالال ئوشۇقلىرىنى ئويناپدۇ. مومايلار يىپ ئېگىرگەندەك، چاق ئاۋازىغا تەڭكەش قىلىپ ئۇنىڭ ھەققىدە دۇئا قىلىدۇ. قىز ـ چوكانلار پاختا ساۋىغاندا، ساۋاق ئاۋازىغا جور قىلىپ قوشاق قېتىپ، ئۇنى ئالقىشلايدۇ. پۇقرالارغا سېخىيلىق بىلەن مېھرىبانلىق كۆرسىتىش.

ئاچلارنىڭ غىزاسى ئادىل شاھنىڭ ھەدىيە ۋە مەرھەمەت داستىخىنىدىن؛ يالىڭاچلارنىڭ لىباسى ئۇنىڭ ئىنئام ـ ئېھسان خەزىنىسىدىن. ئۇ (ئادىل پادىشاھ) مەملىكەت بېغىنى ئاۋات قىلىدىغان يامغۇرلۇق بۇلۇت. مەملىكەت خەلقىنىڭ كۆزىنى يورۇتىدىغان نۇرلۇق قۇياش. شۇڭا، ئۆزگە مەملىكەتنىڭ خەلقى ئۇنىڭ ئارزۇسىنى قىلىشىدۇ. ئەللەرنىڭ مەزلۇملىرى ئۇنىڭ ئادالەتپەرۋەرلىكىنى دۇئا بىلەن تىلغا ئېلىشىدۇ. ئالىملار ئۇنىڭ ياخشى نامىنى تەرىپلەپ رىسالىلەر يازىدۇ، شائىر ئۇنىڭ گۈزەل سۈپەتلىرىنى مەدھىيەلەپ شېئىر ـ قەسىدىلەر پۈتىدۇ. سازەندىلەر ئۇنى كۈيلەپ ناخشا ئېيتىدۇ، يازغۇچىلار ئۇنىڭغا

www.ghurkitap.com

ياخشى تىلەك ۋە دۇئا ئاھانىدا نەغمە ـ ناۋا تۆزۈپ ماقالە يازىدۇ.

ئۇ ئادىل پادىشاھ خەلقىنى رازى قىلىش ئارقىلىق ھەقتائاللانىڭ رازىلىقىنى ئىزدەيدۇ؛ كىشىنىڭ ئەرز ـ دادىنى سورىغاندا، ئاخىرەتتىكى سوراقنىڭ ۋەھىمىسى كۆڭلىدە كۆچلۈك بولىدۇ. نەزم:

ئۇلۇس پادىشاھىيۇ دەرۋىشۇەش،
ئاڭا شاھلىقدىن كېلىپ فەقر خەش.
جەھاندارلارغە سىپىھر ئىشتىباھ،
ۋەلى ئەھلى فەقر ئالىدا خاكى راھ.
جەھان مۇلكى ئالىدا خاشاكچە،
ۋەلى بىر كۆڭۈل مۇلكى ئەفلاكچە.
بارى بىنەۋالار نەۋاسازى ئول،
ھەمۇل نەۋئىكىم، شاھ ئەبۇلغازى ئول.
كېلىپ ئەينى ئىنسانۇ ئىنسانى ئەين،
جەھان ۋارىسى شاھ سۇلتان ھۇسەين.
كى تا بولسە گەردۇنغە دەۋۋارلىق،
ئاڭا باقىي ئولسۇن جەھەندارلىق.
ۋەلى خەلق بۇ شەھدىن ئولسۇن نىشات،
دەمى بولماسۇن خالى ئاندىن بىسات.

ئۆزى پادىشاھ، لېكىن دەرۋىش سۈپەت، شۇڭا ئۇ شاھلىقتىن كۆرە پېقىرلىقنى خۇش كۆرىدۇ.

ئۆزىنى جاھاندارلار ئالدىدا ئاسمان بىلەن، پۇقرالار ئالدىدا يولدىكى تۇپراق بىلەن تەڭ كۆرىدۇ.

جاھان مەملىكەتلىرى ئۇنىڭ ئالدىدا خەس ـ خەشەك بىلەن

تەڭ: لېكىن بىر كۆڭۈلنىڭ مەملىكىتى بولسا ئاسمان بىلەن تەڭ.

ئۇ بارلىق بىچارىلەرنىڭ غەمخورى، شاھلىقتا بولسا، گويا شەۋكەتلىك ئەبۇلغازى (ھۈسەين بايقارانىڭ لەقىمى).

جاھاننىڭ ۋارىسى ـــ شاھ سۇلتان ھۈسەين ئىنسانلارنىڭ كۆزى، ھەقىقىي ئىنسان.

ئاسمان ـ پەلەك ئايلىنىپ تۇرىدىغان بولسا، ئۇنىڭغا پادىشاھلىق مەڭگۈلۈك بولسۇن.

بۇ شاھتىن خالايىقا شادلىق يېتسۇن، يەر ـ جاھان ـــ ھايات ئۇنىڭدىن ئەسلا خالىي بولمىسۇن.

ئىككىنچى پەسىل

ئىسلامپاناھ بەگلەر زىكرىدە

مۇنداق (ئادىل) پادىشاھقا مۇسۇلمان بەگ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خىزمىتىدىكى تۆت كىشىنىڭ (چاھاريارنىڭ) بىر بىرىدەك.

بەگ نامرات ـ بىچارىلەرنىڭ پاناھى ۋە پادىشاھلار ئۈچۈن دۆلەتنىڭ خەيرخاھى. ئۇ شاھقا بۇ دۇنيا ھەققىدە چىن (راست) سۆز دېگۈچى ۋە شاھنىڭ ئاخىرەت غېمىنى يېگۈچى. ئۇنىڭدىن يامانلارنىڭ كۆڭلى ۋەيران، ياخشىلارنىڭ مۇشكۈلى ئاسان. ئۇنىڭ كۆڭلىدە ئەل مېلىغا تاما يوق، ئۇنىڭ كۆڭلىدە ئائىلە، بالچاقىلىرىنىڭ ئوي خىيالىغا ئورۇن يوق. مۇرادى پۇقرالارنىڭ تىنچ ـ ئامانلىقى، مەقسىتى، خەلق ـ جەمئىيەتنىڭ پاراۋانلىقى.

ئۇ ھەمىشە مۇسۇلمانلارنى رازى قىلىشنى ئويلايدۇ. مۇسۇلمانلارمۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن دۇئالىرىنى ئايىمايدۇ. ئۇرۇسنىڭ زاتى ئېسىل ئەسلىدە، قىلغان ـ ئەتكەنلىرى ياخشىلىق شاھ ئىشكىدە.

شاھ ئىشكى مۇنداق بەگدىن خالىي بولمىسۇن، دۆلەت ئاسمىنىدا بۇنداق بەگلەرنىڭ ئۆمرى قۇياشى زاۋال تاپمىسۇن.

ئۇچىنچى پەسىل

ناموناسىپ نايىب زىكرىدە

يالغانچى شۆھرەتپەرەس نايىبلارمۇ سەللەئى كاززاپ گۈرۈھىغا تەۋە. ئۇلارنىڭ پەيغەمبەرمەن دەپ دەۋا قىلىشى، ئاللانىڭ جەبرائىل ئەلەيھىسسالامدىن ئەۋەتكەن ۋەھىيلىرىنىلا سۆزلەۋاتىمەن، دېگەنلىرى پۈتۈنلەي يالغان.

شۇنىڭدەك، شاھتا بولمىغان خۇسۇسىيەتلىرىنى بايان قىلىپ دېگەن ـ ئېيتقانلىرىنىڭمۇ ھەممىسى يالغان.

ئۇنىڭ يالغان ھۆكۈم يەتكۈزۈشىگە سەۋەب بولغىنى ئاچ كۆزلۈكى، بىر نېمە ئالماقچى بولسا، چىن ئورنىغا يالغان سۆزلەيدۇ، دىن ئورنىغا مۇسۇلمانلارغا زەرەر يەتكۈزۈشنى قويىدۇ. ئېيتقانلىرى يالغان، چىن سۆزلىشى قىيىن، پارا ئالغاندا باشقىچە سۆزلەيدۇ ـ يۇ، كۆڭلىدە باشقىچە خىيال سۈرىدۇ. سۆزى بىلەن ھەرىكىتى بىر بولمىغان بۇنداق نايىبلارنىڭ شاھ ئىشكىدىن يوقالغىنى ئەلادۇر.

تۆتىنچى پەسىل

زالىم، جاھىل ۋە پادىشاھلار زىكرىدە

ئادىل پادىشاھ يالىتىراپ تۇرغان ئەينەك؛ زالىم، جاھىل ۋە پاسىق پادىشاھ بولسا، ئۇ (ئەينەك)نىڭ ئارقا تەرىپىدۇر. ئۇنىڭ بىر تەرىپى سۇبھىدەك يورۇق بولسا، يەنە بىر تەرىپى گويا كىچىدەك قاپقاراڭغۇدۇر. زۇلۇم قىلىش ئۇنىڭ كۆڭلىگە مەرزۇپ (يېقىملىق بىلىنىدۇ)، ئەخلاقسىزلىق ـ بۇزۇقچىلىق ئۇنىڭ تەبىئىتىگە مەھبۇب (دوست بىلىنىدۇ). مەملىكەتنىڭ تىنچسىزلىقى ئۇنىڭ دىلىغا ئارام بېغىشلايدۇ، جەمئىيەت ۋە خەلقنىڭ ۋەيرانلىقى ئۇنىڭ كۆڭلىگە خاتىرجەملىك ئاتا قىلىدۇ. ئاۋات جايلار ئۇنىڭ زۇلمىدىن ۋەيران، كەپتەر ئۇۋۇلىرى ھۇۋۇقۇشلارغا ماكان.

زالىم، جاھىل ۋە پاسىق پادىشاھلارنىڭ بەزمىسىدىكى مەي ـ شارابتىن ھاسىل بولغان سەل مەملىكەت ئاۋاتلىقىنى ۋەيران قىلىدۇ. چۈنكى، ساقىيلارنىڭ ئۆيىگە يانقۇزۇلغان خىش مەسچىت راۋىقىدىن قومۇرۇۋېلىنغان؛ مەي ئىدىشلىرىنىڭ ئاغزىنى ياپقان خىش مېھرابنىڭ ئەگمىسىدىن سۆكۈۋېلىنغان. كۆپ قان تۆكۈش ئۇلارنىڭ دائىملىق ئادىتى، شۇڭا جېنى بارلىكى ئادەم ئۇلاردىن ئەندىشە قىلىدۇ. ئەگەر ئۇلار مەي ئىچىشنى باشلىسىلا، كوچا ـ كويلاردا يۈرگەن مۇسۇلمانلارغا قورقۇنچ ـ خەۋپ يېتىدۇ. ئەگەر خۇلقى بۇزۇق ۋە يامان تەبىئەتلىك بولسا، خەلقنىڭ خوتۇن ـ قىزلىرىغا ئۇنىڭدىن خەۋپ ـ خەتەر (يېتەر)، ئەگەر ئەدەپسىز ۋە ئۆز بېشىمچى بولسا، شەپقەتلىك نەۋاينىڭ جېنىغا ۋاي!

بۇنداق زالىم، جاھىل ۋە پاسىق پادىشاھلارنىڭ بولمىغۇر ئىش ـ قىلمىقلىرى ئۆزلىرىگە ياقىدۇ، ئەمما ئەل ـ خەلقىگە ياقمايدۇ. بىراۋنىڭ ئىشلىگەن خىزمەتلىرى ئۇنىڭ ئالدىدا ئازغىنە سەۋەنلىك تۇپەيلى يوققا چىقىرىلىدۇ؛ ھەق ۋە راست گەپ ئازغىنە خاتالىق تۇپەيلى ئۇلارنىڭ نەزىرىدە پۈتۈنلەي يالغان. ئۆزلىرىنىڭ خاتا پىكرى ئوڭ كەلمىسە، بۇنىڭ ئۈچۈن ئالاقىسى يوق ئادەملەرنى جاۋابكارلىققا تارتىدۇ. ھەتتا خەۋىرى يوق ئادەملەرگىمۇ تۆھمەت قىلىشىدۇ. ھاياتلىق سۈيىنى ئوغا دېسە، تەن ئالمىغان كىشى گۇناھكار بولىدۇ. قۇياش يۇزىنى قارا دېسە، ئېيتمىغانلار قارا يۈز قىلىنىدۇ.

ئۆز پايدىسى ئۈچۈن قەتىئىنىڭ ھۆرمىتى دەرياچە ۋە زەررىنىڭ قىممىتى قۇياشچە. ئەلنىڭ ئالەمچە مال ـ بىساتى ئۇلارنىڭ نەزىرىدە بىر قارا پۇلدىن قەدىرسىز، پىدا قىلغان ئەزىز جانلىرىنىڭ پارچە تىينچىلىك قىممىتى يوق. ئۇلار قارا قۇزغۇننى ئاق تۈيغۇن (شۇڭقار) دېسە، «غازنى ياخشى ئالىدۇ» دېمىگەن ئادەم ئەيىبدار؛ يوروق كۈننى قاراڭغۇ كېچە دېسە، «سۇھا يۇلتۇزى كۆرۈنۈۋاتىدۇ» دېمىگەن كىشى گۇناھكار.

چىن ـ راست سۆزلىگۈچىلەر جان خەتىرىدە، ياخشىلىققا دالالەت قىلغۇچىلار ئۆلۈم خەۋپىدە. ھەقىقەتەن ئۇنىڭ ئالدىدا يالغان، دانالار ئۇلارنىڭ نەزىرىدە نادان. (نادان، جاھىل ۋە پاسىق پادىشاھنىڭ) خەلقىگە نىسبەتەن كۆڭلىدىكى ئاداۋىتى مەخپىي خەزىنىسىدىكى يوشۇرۇن بايلىقى. قەتل ئۇچۇن جان بېرىش ئۇنىڭ شوئارى، ئەلنىڭ مال ـ جېنىغا قەست قىلىش ئۇنىڭ ئۇۋ

شكارى. بۇنداق يامان (ناچار) پادىشاھنىڭ ۋەزىرىمۇ بولسا، بۇ خۇددى پىرئەۋننىڭ ئورۇنباسارى بولغانغا ئوخشاشتۇر. نەزم:

ئۇيلەكىم شەھبازغە بولغاي مەدەكا جەئفەرى،
ياۋۇماي ئول خەلقغە تائۇن ھەم ئولغاي بىر سەرى.

بۇ خۇددى لاچىنغا زەھەرلىك قارا يىلاننىڭ يارەمچى بولغىنىدەك ياكى خەلقە بىر ياقتىن ۋابا، يەنە بىر ياقتىن تاۋۇن كېسەللىكى يۇزلەنگەندەك ئەھۋال.

تەڭرى بۇنداق بالالارنى يوقلۇق قۇدۇقىدىن مەۋجۇتلۇق تەختىگە يېقىن كەلتۈرمىسۇن، يوقلۇق زىندانىدىن بارلىق شەھىرىستانىغا يەتكۈزمىسۇن.

بەشىنچى پەسىل

ۋەزىرلەر زىكرىدە

ۋەزىر سۆزى «ۋىزر» (گۇناھ) سۆزىدىن كەلگەن. بۇ ھال ئۇنىڭ (ۋەزىرنىڭ) تەبىئىتىگە تولىمۇ ماس ۋە لايىقتۇر. بۇ ئىشنى يەنى ۋەزىرلىكنى ياخشى قىلغان كىشى سۇلايمان ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋەزىرى ئاسەف بولۇپ، ئۇ ئۇزۇكىگە: «ئىنسانلىق كىشىگە ئالا رەھمەت قىلىدۇ» دېگەن ئىبارىنى نەقىشلەپ قويغانىكەن. ئاسەف دۇنيادىن كېتەر چاغدا ئىنسانىنى ئۆزى بىلەن بىللە ئېلىپ كەتتى ۋە ئىنساب گۆھىرىنى نائىنسانلار ئارىسىدا قالدۇرمىدى. كىشى ئۆزىنى شامالدەك ھەر تەرەپكە ئۇرغان بىلەن، ئاسەفنى يەنى

ئاسەفتەك ۋەزىرنى بۇ دۇنيادا نەدىنمۇ تاپالىسۇن ! ئەگەر دۇنيا ئەھلىدىن بىرەر زات ئاسەف سۈپەت دېيىلىدىغان بولسا، بىلگەيكى، بۇ سۇلايمان تەختىنىڭ بەربات بولغىنى.

بۇ زالىملار يەنى زالىم ۋەزىرلەر مەملىكەتنى بەربات قىلغۇچى، خەلقنىڭ يىغقان ـ تەرگەنلىرىنى يوقاتقۇچىلاردۇر. ئەگ ياخشىسى، ھېچكىم بۇلار توغرىسىدا قەلەم تەۋرەتمىگەي ۋە بۇ قەلەمدەك قارا يۈزلۈكلەرنىڭ نامىنى قەلەم تىلىغا كەلتۈرمىگەي. بۇلار يەنى زالىم ۋەزىرلەر دورا ئورنىغا زەھەر بېرىپ، بىمارنى ئۆلتۈرگۈچى تېۋىپلار بىلەن ئوخشاشتۇر. كىشىنى زورىغا ئۆلتۈرىدىغان تېۋىپقا كۆرۈنۈشتىن كۆرە، تېۋىپنى رەت قىلىش ياخشىراقتۇر. بۇ ئىككى تائىپىنىڭ ھەربىرى ئوخشاشلا يىلاندۇر. شۇڭا، بۇنداقلارنى يەر يۈزىدىن يوق قىلىش شاھ ئۇچۇن ۋاجىپتۇر.

بۇلار (زالىم ۋەزىرلەر)نىڭ ھەممىسى چايان، خالايىقا يەتكۈزىدۇ كۆپ زىيان، قەلەمنىڭ ئۇچى ــ چايان نەشتىرى، خالايىقنىڭ جېنىغا زەھەر تەشۈشى ئېلىپ كېلىدۇ. بۇ زالىملارنىڭ نەشتىرى مەزلۇملار جېنىغا قانچىلىك سانجىلغان بولسا، ئۇمىدىم شۇكى، زالىملارنىڭ باشلىرىمۇ ئەجەل تېشى بىلەن شۇنچىلىك يانجىلغاي. نەزم:

بۇلاردىن گەر ئەئلا گەر ئەدنادۇرۇر،
كى ئاندىن خەلايىقغە ئازاردۇر.
شەھ ئۆلتۈرمەك ئەۋلادۇر ئول ئەلنى پات،
نەبي دەپدۇرۇر: ئۇقتۇلۇ ـ مۇئزىيات.

بەزىلىرى گەرچە كاتتا ۋە بەزىلىرى تۆۋەن ئورۇندا بولسىمۇ بۇلاردىن خالايىققا يېتىدىغىنى بەربىر ئازاردۇر. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام: «زىياندا شلارنى ئۆلتۈرۈڭلار» دېگەن. شۇڭا بۇنداقلارنى تېزراق ئۆلتۈرۈش شاھ ئۇچۇن ھەممىدىن ئەلادۇر.

ئالتىنچى پەسىل

ناقابىل مەنسەپدارلار زىكرىدە

دىيانەتسىز ئەمەلدار پۇقرالار ئۇچۇن بالادۇر. ئەگەر ئۇ ناكەس، بىلىمسىز بولسا، تۇرغان - پۇتكىنى پىتىنە - پاسات، بۇزۇقچىلىقتۇر. ئۇنىڭ بەزمىسىدىكى نەغمە - ناۋالىرى ئىلىم ۋە تەقۋادارلىققا تۇتۇلغان ھازىنىڭ ماتەم پەريادىدۇر. ئالىملار گۇلاب قاچىلاپ ئېلىپ كەلگەن شېشىلەر بوشىغاندا، مۇلازىملىرى ئېلىپ كېتىپ، ئۇلارغا مەي قاچىلايدۇ، ئالىملار ئېلىپ كەلگەن ناۋاتنى سۇندۇرۇشۇپ، ئەمەلدارلار ئۆز ئىچىملىكلىرىگە گېرەك (زاكۇسكا) قىلىشىدۇ. گۇلاب شېشىسى ۋە ناۋاتنىڭ ۋەزنىسى باشقا نەرسىلەرگە كۆچۈرۈلگەن. ئۇلارنىڭ غەلۋىسى بەتقىلىق، ئارزۇلايدىغىنى بۇزۇقچىلىق. نۆكەرلىرىنىڭ يېمەك - ئىچمىكى خانىقا تائامىغا، خەج - خىراجىتى شەيخ - مۇدەررىسلەرنىڭ مائاشىغا شېرىك. مۇھتەسىپمۇ ئۇلارنىڭ بەزمىسىگە مەي كەلتۈرۈپ بېرىشكە رازى ۋە قازىمۇ ئۇلارغا مەي سۇزۇلدۇرۇپ بېرىشكە رازى. مەملىكەتتە بۇنىڭغا ئوخشاش مەنئى قىلىنغان ئىشلار كۆپىيىۋەرسە، ئىسلام ۋە شەرىئەتنىڭ نەزىرىتى - ھۆرمىتى بولسۇن؟

ئەسلىدە ئەمەلدار ئالىملارغا دوست - يار، ماشايىخلارغا

خىزمەتكار ۋە ياردەمچى، پۇقرالار خىزمىتىگە ھەمىشە تەييار تۇرىدىغان بولۇشى لازىم. ئەمەلدار زۇلۇم رىشتىسىنى ئۈزۈپ، ۋەخپە يەرلەرنىڭ بۇزۇلغانلىرىنى تۈزىگۈچى ۋە زىرائەت ۋە دېھقانچىلىقنى راۋاج تاپقۇزۇش يولىدا تىرىشچانلىق كۆرسىتىدىغان بولۇشى كېرەك. نەزم:

يوق ئولكىم، فاسىقۇ خەمارۇ زىككە،
كى بۇزغاي گەرچە بولغاي خاجە دىككە.
رىكابى نەقشى كىمسانلىق سەراسەر،
تونىدا ئاندىن ئارتۇق زىيبۇ زىۋەر.

پاسىق، ھاراقكەش ۋە قۇرۇق گەپ ساتىدىغان ئەمەلدار ھەتتا ساغادەتمەن كىشىلەرنىمۇ بۇزىدۇ.

ئۇلارنىڭ ئاتلىرىنىڭ ئۈزەڭگىلىرىمۇ ئالتۇن ھەل بىلەن نەقىشلەنگەن، تونىنىڭ زىبۇ- زىننەتلىرى ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ.

قىتئە:

كېرەككى باشىغە قويسە ئەلاقەلىق دەستار،
يانارىدا ھەم ئانىڭ ئەڭنى دۇرۇر مەۋالىدەك.
يوق ئولكى، مەركەبى بويىنىغە باغلاپ ئاسسە قۇتاس،
ئاسىلغاي ئۆزىنىڭ ئۆز بوغزىدىن سەقالىدەك.

دىيانەتسىز ئەمەلدار بېشىغا پەتىلىك سەللە ئورىۋالسىمۇ، يەنە ئۇچىسىغا ئالىملارنىڭكىدەك رىدا (يېپىنچا) ئارتىۋالسىمۇ،

يەتتىنچى پەسىل

پاسق ۋە بەتقلىق، هە دېسلا پالۋانلىقتىن لاپ ئۇرىدىغانلار زىكرىدە

شاھ ئىشكىدە (ئوردىسىدا) پۇل ـ مال زايە قىلغۇچى بۇنداق ئادەملەر يا تەڭرىگە ئىبادەت قىلمايدۇ، يا شاھقا ئىتائەت قىلمايدۇ. تۇتقان يولى شۇھرەتپەرەسلىك، ئادەتلەنگىنى مەغرۇرلۇق، يۇرۇش ـ تۇرۇشى مەست ـ ئەلەست، ئۆگەنگىنى شەخسىيەتچىلىك. «چىن»(راست) دېگەن سۆزلىرى لاپ، «مەنىلىك» دېگەن سۆزلىرى بىمەنە. دىنلىرى شارابخورلۇق، رەسىم ـ قائىدىلىرى دىنسىزلىق، ئىستەكلىرى ئات چاپتۇرۇپ زوق ئېلىش، سۆزلەشتىن مەقسىتى باشقىلارغا قارا چاپلاش. ئۇلار بەزمىدە ئۆزلىرىنى هاتەمدەك، جەڭگى ـ جېدەلدە بولسا، ئۆزلىرىنى رۇستەمدەك كۆرسىتىشكە ئۇرۇنىدۇ. باشلىرىدىكى ئوتۇغاتلىرىنىڭ دەبدەبىسىدىن «نەسرى تايىر»، «بۇركۇت»ئۇركۈيدۇ؛ نەيزىلىرىنىڭ يالتىراقلىقىدىن «سماكى زامىھ» (ئەسەد بۇرجىدىكى بىر يۇلتۇزنىڭ نامى) يۇلتۇزىنىڭ نۇرى باغلىنىدۇ. قىلىقلىرى تۇپەيلى ئورۇغلان سەللىرى چۈۋۈلغان، سەللە هالاقىسىنىڭ ئۇزۇنلۇقىدىن ئۇچىلىرى ئارام تاپمىغان.

مەملىكەت دۇشمەنلىرىنى يوقاتمىز، يۇرتنى قوغدايمىز دەپ سالغان داۋراڭلىرى ئەمەلىيەتتە شاھقا قىلغان مىننەتلىرى. بۇ

داۋالىرىنى ئورۇنلاشنى باشلىغۇچە نەچچىسىنى مەي ئولتۇرىدۇ، يەنە نەچچىسى باشقا بۇزۇقچىلىق تۈپەيلى دوزاختا راۋان بولىدۇ. پەقەت يۈزدىن بىرىلا جەننەتكە مەيدانغا يېتىپ بارسىمۇ، نىشانسىز قىلىچ چېپىشلىرى ھەقتائاللا مەدەتكار بولغاي، پادىشاھقا تەڭرى ئىنتايىن قوشۇن بولغاي، تۇغى «نەسرۇن مىنەللاھ...» ئايىتى بىلەن زىننەت تاپقاي!

تەڭرىتائاللانىڭ ئىنايىتىگە ئېرىشكەن پادىشاھنىڭ دۈشمىنى يەر بىلەن يەكسان بولۇر، ئۇنى دۆلەتكە يەتكۈزگۈچى تەڭرى، بەرگۈچىمۇ، ئالغۇچىمۇ تەڭرىدۇر. ئۇ (تەڭرى) بەرسە ھېچ كىشى ئالالماس؛ ئۇ يەتكۈزسە، ھېچ كىشى يىراقلاشتۇرالماس. پادىشاھ ھەق ئەمرىنى بەجا كەلتۈرسە، دۆلىتى كۆپ دۈشمەنلىرىگە خەۋپ ـ خەتەر يەتكۈزىدۇ. نەزم:

شەھىكى، سىدقى ئانىڭ تەڭرى بىرلە تۇز بولغاي،
نە غەم ئەدۇۋسى ئانىڭ بىر يوق ئېرسە يۈز بولغاي.
كىشىگە تەڭرى بېرۈر فەتھ يوقكى، خەيلى سىپاھ،
بەس، ئىئتىماد مۇڭا ئەيلەمەك نە سۆز بولغاي.

پادىشاھنىڭ تەڭرىگە چىن ئېتىقادى بولسا، ئۇنىڭ دۈشمىنى بىر ئەمەس، يۈز بولغان تەقدىردىمۇ، نېمە غەم؟ كىشىگە غالىبىيەتنى تەڭرى ئاتا قىلىدۇ، ئۇنداق بولمىسا لەشكەر ۋە سىپاھلىرىغا قانداقمۇ ئىشەنگىنى بولسۇن؟

شېئىر:

چەرىك بولسەيۇ بولماسا بەخت يار،
سىپەھغە ئەدۇۋ خەيلىنىڭ ھۇكمى بار.

لەشكىرى بولۇپ، بەخت يار بولمىسا، ئۇنىڭ لەشكىرى ئۆزىگە دۈشمەن دېمەكتۇر.

سەككىزىنچى پەسىل

ياساۋۇللار گۈرۈھى زىكرىدە

ياساۋۇل بولغۇچى بىرەر زۇلۇم چەككۈچىنى زالىمنىڭ زۇلمىدىن قۇتقۇزغان بولسا، لېكىن شۇ ئىشى ئۈچۈن زۇلۇم چەككۈچىدىن ئارتۇقچە ھەق تەلەپ قىلسا، بۇنداق ياساۋۇل زالىمغا بەكرەك يېقىندۇر. ئەگەر خىزمىتىگە يارىشا ھەق ئېلىش خىيالىدا بولسا، ئۇ ئاتا مىراسى ۋە ئانا سۈتىدەك ھالالدۇر. ناۋادا تاماسى خىزمىتىدىن كەم بولسا، بۇ ئۇنىڭ مەردلىكى ۋە مۇرۇۋۋەتلىك ئىكەنلىكىگە دەلىلدۇر. ئەگەر خىزمەت قىلىپ، ئېلىشقا تېگىشلىك بولغان ھەقنى ئالمىسا، بۇنداق ياساۋۇلنى ئەۋلىيا دېمەك لازىمدۇر. نۇرغۇن ياخشى ئادەملەر بۇ كەبى مۇرۇۋۋەتلىكىنى ئۆزلىرىگە شوئار قىلىپ، شۇ يول بىلەن بارلىق مەقسەتلىرىگە يەتكەندۇر. نەزم:

ئەۋلىيائۇللاھ ھەر سۈرەتدە بار،
بەئزى ئەتمىش بۇ رەۋىشنى ئىختىيار.
چۈن ئىبرۇرلار قۇببىلەر ئىچرە نىھان،
ھەقدىن ئۆزگە كىمسەگە ئىرمەس ئەيان.

تەخرىنىڭ ئەۋلىيالىرى تۈرلۈك سۈرەتتە بولىدۇ، بەزىلىرى شۇنداق يولنى ئىختىيار قىلغانكى، ئۇلار گۇمبەزلەر ئىچىدە يوشۇرۇنغان، ئۇلارنى تەخرىدىن باشقا ھېچكىم بىلەلمەيدۇ.

www.uyghurkitap.com

توققۇزىنچى پەسىل

ياساقلىق (لەشكەر) قارا چىرىك زىكرىدە

ياساقلىق (لەشكەر) قارا چىرىك دەپمۇ ئاتىلىدۇ. قارا چىرىك يەجۇج ۋە مەجۇج گۇرۇھىغا شېرىك. ئىشىنىڭ كۆپلۈكىدىن ئۇلارغا ئارام يوق، جازا يۇرۇشىنىڭ كۆپلۈكىدىن ئارزۇ ـ ئارمانلىرىنى ئويلاشقۇدەك پۇرسەت يوق. ئىشلىرى ئۇدۇل كەلگەننى تالاش، يات يۇرتلارغا چېكەتكەدەك بېسىپ كىرىپ، گىياھ ۋە ياپراقلىرىغچە غاجاش. ئىنسانىيلىق بىلەن ئۇلار ئارىسىدا قارىمۇقارشىلىق ۋە مۇسۇلمانلىق بىلەن ئۇلار ئارىسىدا زىددىيەت مەۋجۇت. ئۇلار زاتىدىنلا پەم ـ پاراسەتسىز، ئەسلىدىنلا ئەقلۇ ئىنسابسىز. ئۇلار قاياققا يۈزلەنسە، قايتىمايدۇ؛ كېچە ـ كۈندۈز غەپلەت ئۇيقۇسىدىن ئويغانمايدۇ. تەنلىرى ئىسسىق ـ سوغۇقنى سەزمەيدۇ، ۋۇجۇدى ئاچلىق ۋە يالىڭاچلىقنى بىلمەيدۇ. رەزىللىكتە ھەممىنى بېسىپ چۈشىدۇ، ھايۋانغا خاس قىلىقلىرى كۆپ، ئادەملىكى ئاز. نەزم:

ئول قەۋمدىن ئەجۇبە خەلايىق بولماس،
كىم، مەئدەلەرى ھەرام يەردىن تويماس.
ئۆلگۈنچە بەلا چېكىپ ئىرۇرلارمەۋجۇد،
چىن بولدى بۇ دەئۋىكى، ياساغلىق بولماس.

ئۇ قەۋمدەك ئاجايىپ خەلق يوق، ھارام يېيىشتىن قورساقلىرى تويمايدۇ. تا ئۆلگۈچە بالا ئىچىدە ياشايدۇ. «لەشكەر تۈزەلمەس» دېگەن گەپ راست ئوخشايدۇ.

قىزىقى شۇكى، ئاللانىڭ كىشىلەرگە پىنھان مەرھىمىتى بولغىنىدەك، بۇلار ئارىسىدا يوشۇرۇنغان ئادەملەرمۇ بار. ئوردا قوشۇن بازىرىنى قىزىتىش ئۈچۈن ئۆزىتى لەشكەرلەرگە قوشقۇچىلار ئەرزان ئېلىپ، قىممەت ساتىدۇ. ئەمەلدارلار مەملىكەت ئاھالىسىدىن پارا ئالغانىدەك ئۇلارمۇ قوشۇن ئۇلۇشىدىن چوتار ئايرىپ تۇرىدۇ. نەزم:

سىپاھى مالىن ئول خەيلى تەباھى،
تۇنۇ كۇن مۇفت ئالىپ خاھى ناخاھى.

بۇنداق ناپەسىل گۇرۇھ قوشۇننىڭ مال ـ مۇلكىنى كېچە ـ كۇندۇز خالىغىنىچە ئېلىۋېرىدۇ. ئىسراپ قىلىدۇ.

ئۇلارغا جازا بېرىش مۇمكىن بولمىسا، ئۇلارنى تەڭرى ئۆزى جازالىغاي!

ئونىنچى پەسىل

پادىشاھ قانداق بولسا، پۇقرالىرىمۇ شۇنداق بولىدىغانلىقى ئۈكرىدە

كىمكى شاھقا مۇلازىم ۋە قارام بولسا، ئىشى ۋە مۇناسىۋىتى شاھنىڭكىگە ئوخشاش بولىدۇ. ئەگەر شاھ ئادالەتپەرۋەر بولسا، ئۇنىڭ تەسىرىدە پۇقرالىرىمۇ ئادالەتنى ياقلايدىغان بولىدۇ. ئەگەر شاھ زۇلۇمغا ئادەتلەنگەن بولسا، پۇقرالىرىمۇ زۇلۇم ئەندىشىسى ئىچىدە ياشايدۇ. ئەگەر شاھ ئېتىقادلىق بولسا،

www.uyghurkitap.com

خەلقنىڭ دىلىدىمۇ ئېتىقاد ۋە دىيانەت قارار تاپىدۇ. ئەگەر شاھنى كۆپۈرلۈق خۇسۇسىيىتى بولسا، خەلقمۇ كۆپۈرلۈق يولىغا كىرىدۇ.

ھۆكۈمالار شاھنى مەۋج ئۇرۇپ ئېقىۋاتقان دەريادا، ئاھالىسى ۋە يېقىنلىرىنى دەريا ئەتراپىدىكى ئۆستەڭگە ئوخشىتىدۇ. دەريا سۈيىدە قانداق كەيپىيات ۋە خاسىيەت بولسا، ئۆستەڭدىمۇ شۇ خاسىيەت ۋە كەيپىيات بولىدۇ، ئۇ ئاچچىق بولسا، بۇمۇ ئاچچىق؛ ئۇ تاتلىق بولسا، بۇمۇ تاتلىق؛ ئۇ لاي بولسا، بۇمۇ لاي؛ ئۇ سۈزۈك بولسا، بۇمۇ سۈزۈك بولىدۇ. نەزم:

ئارىقلاركى، ئول بەھردىن ئايرىلۇر،
بىلىكلىگ ئۇلارنىڭ سۈيىن بىر بىلۇر.
چۇ بىردۇر سۇ دەريا بىلەن نەھر ئارا،
ئەمەس تەئمىدە ھاجەتى ماجەرا.

ئىبرەت ـ ئۆستەڭ دەريادىن ئايرىلىپ چىققاچقا، بۇنى بىلگۈچىلەر ئۇلارنىڭ سۈيىنى بىر (ئوخشاش) دەپ بىلىدۇ؛ دەريا بىلەن ئۆستەڭنىڭ سۈيى بىر بولغاچقا، ئۇنىڭ تەمى توغرىسىدا مۇنازىرىگە ھاجەت يوق.

ئون بىرىنچى پەسىل

شەيخۇلئىسلام زىكرىيا

شەيخۇلئىسلام مۇسۇلمانلارنىڭ پېشۋاسىدۇر، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلماق ئىسلام ئەھلى ئۈچۈن ئىشارەتتۇر. بۇنداق كىشى

ئىسلامپاناھ، يەنى ئىسلام دىنىنى ھىمايە قىلىدىغان ئالىم ۋە ئۇنىڭ تەرغىباتچىسى؛ ئاللاغا يېقىن ۋە شەرىئەت قائىدىلىرىدىن چەتلىمەيدىغان دانا؛ پېقىرلىققا قانائەت قىلىدىغان، پاكلىق يولىنى تۇتىدىغان، ياخشى ـ يامانغا بىردەك شەپقەتلىك، چوڭ ـ كىچىككە سۆزسىز توغرا يول كۆرسىتىپ بېرەلەيدىغان، شەرىئەت قانۇنلىرىدا مۇستەھكەم ۋە كامىل، ھەرقانداق بىدئەتچىنىڭ بىدئەتلىرىنى يوققا چىقىرالايدىغان بولۇشى لازىمدۇر. ئەنە شۇنداق شەرتلەرنى ھازىرلىغان ئادەمنى «شەيخۇلئىسلام» دېسە بولىدۇ. نەزم:

مۇندىن ئولدى مۇقەررەبى بارى،
شەيخۇل ـ ئىسلام پىرى ئەنسارى.

شەيخۇلئىسلام پىر ئەنسارىيى شۇنداق خۇسۇسىيەتلىرى بىلەن ئاللاغا يېقىن بولدى.

ئون ئىككىنچى پەسىل

قازىلار زىكرىدە

قازى ئىسلام بىناسىنىڭ تۇڭرۇكىدۇر ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ ياخشى ـ يامان ئىشلىرى توغرىسىدا ھۆكۈم چىقارغۇچىدۇر.

قازى كۆڭلى دىن ئىلىملىرى بىلەن بېزەلگەن، ئەقىل ـ پاراسەت جەھەتتە نۇقسانسىز بولۇشى، قەلبىدە شەخسىي مەنپەئەتكە ئورۇن بەرمەسلىكى، سادىق كۆڭلى بىدئەت ئەھلىگە مۇلايىم بولۇشتىن خالىي بولۇشى لازىم.

www.yolghurkitap.com

قازىنىڭ مەھكىمىسى شەرئىەت ئىلمىنىڭ خەزىنىسى، شۇڭا، ھۆكۈم قىلىدىغان ۋاقىتتا دوستقىمۇ، ياتقىمۇ ئوخشاش مۇئامىلە قىلىشى لازىم. ئۇ ئىلىم ـ بىلىمى ۋە تەقۋادارلىقىدىن كىشىلەر كۆڭلىدە ئابرۇي قازىنىشى، ئىشلاردىكى ئىنچىكىلىكى ۋە پاراسىتى بىلەن دىيانەتسىزلەرنىڭ كۆڭلىگە غەم ـ ئەندىشە سالالىشى لازىم. كۆڭلى دائىم ھەق كالامىلىرى بىلەن كۈچەيگەن بولۇشى ۋە ھۆكۈملىرىدە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسلىرىگە ئاساسلانغاندىلا بولۇشى لازىم.

قازى شەرئىي ھىيلىلەرنىڭ قاراڭغۇلۇق تۈگۈنلىرىدىن كۆڭلىنى ئوچۇق، پەتىۋاچىلار ئالدامچىلىق تۈتەكلىرى قاپلىغان قەلبىنى يورۇق تۇتسۇن. شۇندىلا پاراخور پەتىۋاچىلار ئۈنىڭ ئالدىدا خار ـ زار، ھىيلىگەرلەر ئەيىبدار بولىدۇ.

ئەگەر ئىلمىسىز قازى ھاراقكەش بولسا، ئۆلتۈرگۈلۈك؛ دوزاخ ئوتىغا يەتمەستىن بۇرۇن كۆيدۈرگۈلۈك.

ئەگەر قازى پاراخور بولسا، ئىسلام سىپىلىنىڭ ئۇلىنى كولايدۇ؛ ئەگەر ئۇ ئۆزى پارا بېرىپ، قازىلىق مەنسىپىگە ئولتۇرغان بولسا، ئۇمۇ پارا ئېلىپ شەرئىەت قانۇنلىرىنى بۇزىدۇ، ھەتتا قەلىمىمۇ شەرئىەت قانۇنلىرىنى خالىغانچە بۇرمىلايدۇ.

قازى شەرئىەت يولىدىن بىر قەدەممۇ تايماسلىقى، توغرا يولدىن چىقماسلىقى لازىم. توغرا خەتمۇ قائىدىسىز، خالىغان تەرتىپتە يېزىلسا، ئەگرى بولۇپ قالىدۇ؛ سازىنىڭ تارىمۇ ئۆز تەڭكىشىدىن ئاشۇرۇۋېتىلسە، تۈزۈكى بۇزۇلىدۇ. قازى ئەلنىڭ مىلى ۋە جېنى ئۈستىدىن ھۆكۈم يۈرگۈزىدىغان بولغاچقا، ئوچۇق ـ يورۇق بولۇشى كېرەك. ئۇنىڭ ئايىغى توغرىلىق كۆۋرۈكىدىن تېيىلىپ كەتسە، جەھەننەم تېگىدىن ئورۇن ئالىدۇ. قازىلىق

ئىشىنى خالىغانچە قىلىمەن دېيىش ھاياسىزلىق ۋە يالغانچىلىقتۇر. بۇنداق يالغانچى ۋە ھاياسىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شەرىئىتىنىڭ ھۆكۈمدارلىقىغا قانداقمۇ مۇناسىپ كەلسۇن ! نەزم:

مۇخبىرى سادىق شەھىكىم قىلدى دىنۇ شەرئىنى،
بارى ئەدیان ناسخى ئانداغكى، مۇمكىن ئېردى تۇز.
كازىب ئول يولنى نېچۈك تۇزگەيكى، بىر كەززاب ھەم،
قىلدى كۆپ دەئۋا، ۋەلى قويدى جەھەننەم ساري يۇز.

دىن ۋە شەرىئەتنى ئەڭ راستچىل خەۋەرچىلەرنىڭ پادىشاھى بولغان مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام تۇزدى ھەم دىندارلارنى بىكار قىلىپ شەرىئەتنى توغرىلىدى؛ بۇ يولنى كاززاپلار قانداقمۇ تۇزەلەيدۇ، بىر كاززاپ كۆپ دەۋا قىلغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇزى جەھەننەم تەرەپكە يۇزلەندى.

ئون ئۇچىنچى پەسىل

مۇپتىلار زىكرىدە

فىقھى ئالىمى بولغان مۇپتى دىندار، ئالىم بولۇشى، ئىمان ـ ئىسلام ئىلىملىرىدە ماھىر، دىيانەت نۇرى پېشانىسىدە چاقناپ تۇرىدىغان بولۇشى، كۆڭلى نۇقسانسىز، ھىيلە ـ مىكىردىن خالىي، قەلبى بايان قىلىشتا راستچىل، يازغانلىرى مۇجتەھىدلەر سۆزىگە مۇۋاپىق بولۇشى لازىم. (ئەگەر ئۇ) ئۇنداق بولماي، پاسىق، مەيخور، جاھىل، بەتقىلىق بولسا، بىر پۇل ئۇچۇن يۇز ھەقنى ناھەق بىر سېۋەت ئۇچۇم ئۇچۇن بىر باغنى

www.uhurkitap.com

كۆيدۈرۈشتىن يانمىسا، بىر چارەك بۇغداي ئۇچۇن بىر خانىتىك سورۇلۇپ كېتىشىگە پەرۋا قىلمىسا، ھېيلە ـ مىكىر بىلەن پەتۋا چىقارسا، شەرىئەت كىتابىدىكى چېكىتلەرنى بۇزسا، ئىش ھەققى ئۇچۇن كۆمۈش ئېلىپ ئۆز مېلىغا قوشسا، دىنىنى دۇنياغا ساتقان بولىدۇ. بۇنداق مۇپتى ئادەم ئۇلتۇرگۇچى تېۋىپتۇر: بىرى ئىسلامنى ئۇلتۇرۇش بىلەن، يەنە بىرى مۇسۇلمانلارنى ئۇلتۇرۇش بىلەن مەشغۇلدۇر. نەزم:

مۇفتىكى، ئىشىگە مۇزد ئالىپ قىلسە رەقەم،
مۇزد ئارتۇق ئېسە، مەيل كېرەك قىلغاي ھەم.

مۇپتى ئەگەر بېجىرگەن ئىشى ئۇچۇن ھەق ئېلىپ قەلەم تەۋرەتسە، ناۋادا ئالغان ھەق ئارتۇق بولسا، مايىللىق قىلىدۇ.

فەتۋادا چۇ بولدى مۇزد ئۇچۇن «نەئەم»،
قىلماق كېرەك ئول قەلەمزەن ئىلكىنى قەلەم.

پەتۋا چىقىرىشتا ھەق ئېلىش ئۇچۇن، «ياق» ياكى «ھەئە» دېگەن ھۆكۈمنى قىلىدىغان بولسا، ئۇنداق قەلەم تەۋرەتكۈچىنىڭ قولىنى قەلەم قىلىپ كەسمەك كېرەك.

ئون تۆتىنچى پەسىل

مۇدەررىسلەر زىكرىدە

مۇدەررىس بولغان كىشى مەنسەپ ـ ئەمەلگە قىزىقماسلىقى،

ئۆزى بىلمەيدىغان ئىلىمدىن گەپ ئېچىشقا ئۇرۇنماسلىقى، ئۆزىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن دەرس ئورنىغا شاۋقۇن - سۈرەن سالماسلىقى، جاھىللار كەبى سەللىسى يوغان ۋە ھالاقىسى ئۇزۇن بولماسلىقى، ماختىنىش ئۈچۈن مەدرىسە ئايۇبىنىڭ تۆرىنى ئىگىلىۋالماسلىقى لازىم.

ئۇ دىن ئىلمىگە ئائىت ئېنىق مەسىلىلەرنى ئوبدان بىلىشى ۋە ئەلگە بىلگەنلىرىنى تەلىم بېرىشى، يارىماس، ناچار ئىشلاردىن ھەزەر قىلىشى ۋە ناپاك قىلىقلاردىن يىراق تۇرۇشى كېرەك. ئۆزىنىڭ بىلىمسىزلىكىنى بىلەلمەي، ئۆزىنى ئالىم چاغلايدىغان، تۇرلۇك پاسىقلارغا بېرىلىپ ھالال ھېسابلايدىغان؛ قىلمايدىغان ئىشلارنى قىلىش، قىلىدىغان ئىشلارنى قىلماسلىق ئۈنىڭغا ئادەت بولۇپ قالغان كىشىلەر مۇددەرىس ئەمەس، بەلكى بىدئەتچى (ناچار ئادەتلەرنى تارقاتقۇچى)دۇر. بۇنداق كىشىنىڭ سۆھبىتىدە بولۇش ئىسلام ئەھلى ئۈچۈن مەنئى قىلىنغاندۇر. مۇدەررىس ئالىم، تەقۋادار ۋە ھوشيار بولۇشى؛ ھەرقاچان ئالالانىڭ، رەسۇلىللانىڭ سۆزلىرىنى نەقىل - ئۆرنەك قىلمىقى لازىمدۇر. نەزم:

ھەرنېكى ئايتۇر ئولسە خۇداۋۇ رەسۇلدىن،
ئاندىن سۇڭ ئولسە مۇجتەھىدۇ ئەۋلىيا سۆزىدىن.
ئاندىن كىشى نې ئىشتۇرۇ نە ئۆرگەنۈر،
بولغاي خۇدا سۆزى، يوق ئېسە مۇستەفا سۆزىدىن.

نېمىلا سۆزلىسە خۇدا ۋە رەسۇل (پەيغەمبەر)دىن سۆزلىسە، ئاندىن ئىجتىھاتلىق ئالىملار ۋە ئەۋلىيالارنىڭ سۆزلىرىنى

www.yurkitap.com

ئېيتسا، بۇنداق ئالىمدىن كىشى نېمىنى ئاڭلىسا ۋە نېمىنى ئۆگەنسە، (ئاڭلىغىنى ۋە ئۆگەنگىنى) خۇدانىڭ سۆزى يا كى بولمىسا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزلىرى بولىدۇ.

ئون بەشىنچى پەسىل

تېۋىپلار زىكرىدە

تېۋىپ ئۆز كەسپىگە ماھىر، رەھىم - شەپقەتلىك ۋە بىمارلارنىڭ ھالىغا يېتىدىغان تەبىئىتى مۇلايىم، ھۆكۈمالارنىڭ سۆزلىرىگە ئىزچىل ئەمەل قىلىدىغان، سۆزلىرى دوستانە ۋە كۆڭۈل ئىزدەيدىغان، ئۆزى خۇش پېئىل ۋە خۇشخۇي بولغاي.

بىلىملىك تېۋىپ بىمارلارغا مېھرىبان بولىدۇ. ئۇنى ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىزباسارى دېيىشكىمۇ بولىدۇ. ئىيسا ئەلەيھىسسالام چىققان جاننى دۇئا قىلىش ئارقىلىق تەڭگە كىرگۈزگەن تېۋىپ بولسا تەندىن چىققىلىۋاتقان جاننى داۋالاش ئارقىلىق توسۇپ قالىدۇ. بۇنداق تېۋىپنىڭ چىرايى كېسەلمەنلەرنىڭ كۆڭلىگە سۆيۈملۈك، سۆزى بىمارلارنىڭ جېنىغا يېقىملىق، تېنىقى ساقىزلارغا داۋا، قەدىمى خەستىلەرگە شىپادۇر. ئۇنىڭ چېھرى نىجاتلىق ئاتا قىلغۇچى خىزىر، شەربىتى ئابىھاياتتۇر.

گەرچە تېۋىپ ئۆز كەسپىدە ماھىر بولسىمۇ، لېكىن بەتخۇي، بىپەرۋا ۋە قوپال سۆزلۈك بولسا، بىمارنى بىر تەرەپتىن داۋالىسىمۇ، ئەمما نەچچە تەرەپتىن ئۇنىڭ مىزاجىنى بۇزىدۇ. بىلىمسىز تېۋىپ جاللاتنىڭ شاگىرتىدۇر. جاللات تېغ بىلەن

ئۆلتۈرۈلسه، بۇ زەھەر بىلەن ئازابلايدۇ. جاللات بۇنداق تېۋىپتىن ياخشىراقتۇر. شۇبھىسىزكى، جاللات گۇناھكارلارنى ئۆلتۈرىدۇ، بۇ بىگۇناھلارنى ھالاك قىلىدۇ. ھېچبىر گۇناھكار جاللات قولىدا خار بولمىسۇن ۋە ھېچبىر بىگۇناھ بىمار بۇنداق تېۋىپقا زار بولمىسۇن. نەزم:

ھازىق تەبىبى خۇشگوي تەن رەنجىغە شىفادۇر،
ئامىيۇ تەشدىد خۇي ئەل جانىغە بەلادۇر.

شېرىن سۆزلۈك ماھىر تېۋىپ تەن زەنجىگە شىپادۇر، ساۋاتسىز، بەتخۇي تېۋىپ ئەل جېنىغا بالادۇر.

ئون ئالتىنچى پەسىل

(نەزم) گۈلستانىنىڭ خۇش ئاۋاز قۇشلىرى زىكرىدە

ئۇلار بىر نەچچە تەبىقىدۇر: بىرىنچى تەبىقىدىكىلىرى بىلەن بىيىغان ۋە خەلقىنىڭ تەرىپلەشلىرىگە ئېھتىياجى چۈشمەيدىغانلاردۇر. ئۇلار مەنىلەر خەزىنىسىدىن جاۋاھىر تېرىدۇ ۋە شۇ جاۋاھىرلارنى ئەل پەيزى ئۈچۈن ۋەزىن يىپىغا ئۆتكۈزۈپ نەزم قىلىدۇ.

نەزم ئىلمى ناھايىتى ئەزىز، ئىنتايىن شەرەپلىك - يېقىملىقتۇر. چۈنكى، ئاللانىڭ كالامىدا ئۇ بار، ھەدىسلەردىمۇ ئۇنى ئىزدىسە تاپقىلى بولىدۇ. كىشىلەر ھۆرمەت يۈزىسىدىن ئۇنى شېئىر دەپ ئاتىمىغان.

بۇ ئەزىز قوۋمنىڭ پېشۋاسى ۋە باشلامچىسى، بۇ شاراپەتلىك

زاتلار گۈرۈھىنىڭ ئالدىنقى قاتاردىكىسى ۋە سەرخىللىق ئەۋلىيالىق دەۋرىنىڭ گۈھىرى ۋە كارامەت ئاسمىنىنىڭ يۇلتۇزى، مۇمىنلەرنىڭ ئەمىرى ھەزرىتى ئەلى ــ تەڭرى كۈشىدىن رازى بولسۇن ۋە ئۇنىڭ تۇپەيلىدىن ياخشىلىق ئاتا قىلسۇن ــ بولۇپ، ئۇنىڭ نەزم دىۋانى (شېئىرلار توپلىمى) بار، ئۇنىڭدا سىر ـ ھېكمەتلەر ھەددى ـ ھېسابسىز.

ئەمدى بىز بۇ ئاجايىپ زاتلار گۈرۈھىغا تەۋە كۆزگە كۆرۈنگەنلەردىن بەزىلىرىنى بايان قىلىپ ئۆتەيلى:

شۇ جۈملىدىن پارسىي تىل بىلەن ئىلاھىي مەرىپەت سىرلىرىنىڭ جاۋاھىرلىرىنى نەزم يېپىغا تىزغۇچى شەيخ فەرىدۇددىن ئەتتاردۇر. يەنە بىرى مەسنەۋىچىلىك ۋە مەنىۋىچىلىكنىڭ قابىلى، يېقىنلىق دەڭزىنىڭ غەۋۋاسى مەۋلانا جەلالۇددىن، يەنى مەۋلەۋى رۇمىيدۇر. بۇلارنىڭ شېئىر يېزىشتىن مەقسىتى ئىلاھىي سىرلارنى بايان قىلىش ۋە ئۇنىڭ پۈتمەس ـ تۈگىمەس مەرىپىتىنى تارقىتىشتىن ئىبارەت.

يەنە بۇلارغا ئەگەشكەن، ھەمىدىن خەۋەردار ئەۋلىيا ۋە تەڭرى يولىدىكى ماشايىخلار بارىكى، بۇلار تەڭرى سۆزلىرىنى ئىپادىلەشنى ۋە ھەقىقەت مەنىلىرىنى ياخشى بىلگەنلەردۇر. ھەقىقەت تەرىقىنىڭ بىلىمدانى، بەلكى كىمياگىرى ۋە كىبرىتى ئەھمەرىدۇر.

يەنە بىر گۈرۈھ شائىرلار بارىكى، ئۇلار ھەقىقەتەن سىرلىرىغا مەجازىي ۋاستىلەرنى ئارىلاشتۇرۇپ، ئۆز پىكىرلىرىنى شۇ ئۇسلۇبتا مۇقىملاشتۇرىدۇ. مەنە ئەھلىلىرى ئىچىدىكى ھېكمەت ئىگىسى شەيخ مۇسلىھۇددىن سەئدى شىرازىي، ئىشق ئەھلىنىڭ چىن ۋە ساداقەتلىك ئاشىقى ئەمىرخۇسرەۋ دېھلەۋى، تەسەۋۋۇپتا

نازۇك، قىيىن چىگىشلەرنى يەشكۈچى شەيخ زەھىرۇددىن سانائىي، دىن ئەھلىنىڭ يېگانىسى، تەشرىگە يېقىن زات شەيخ ئەۋھەدۇددىن كىرمانىي، سۆز بىلەن ھەرقانداق چوڭقۇر مەنىلەرنى يورۇتۇپ بەرگۈچى خاجە شەمسۇددىن مۇھەممەد ھافىزلار شۇلارنىڭ جۇملىسىدىندۇر.

بۇلاردىن باشقا يەنە بىر گۇرۇھ بارکى، ئۇلار تەزمىلىرىدە پىكىرنى كۆپىنچە مەجازىي يول بىلەن بايان قىلغان. ئۇلار بۇ ئادەتكە بەكرەك مايىلدۇر. ئۇلار كەمال ئىسفەھانىي، خاقانىي شىرۋانىي، خاجەئى كىرمانىي، مەۋلانا جەلالۇددىن، خاجە كەمال، ئەنۋەرىي، زەھىرىي، ئەبدۇلۋاسئى دايىرىي، سۇلەيمان ياساۋچى، ناسىر بۇخارىي، كاتىبىي نىشاپۇرىي ۋە شاھىي سەبزەۋارىيلاردۇر.

يەنە ھەقىقەت، مەجاز تەرىقىدە كامىل ۋە ھەر ئىككى ئۇسلۇبتا كەم ـ كوتسىز ماھىر، نەزم ئەھلىنىڭ پىشۋاسى ۋە پىتەكچىسى ھەزرىتى شەيخۇلئىسلام مىللەت ۋە دىننىڭ نۇرى ئەبدۇررەھمان جامىيدۇر (ئالىلا ئۇنىڭ ياتقان جايىنى نۇرغا تولدۇرسۇن، قەبرىسىنى مۇقەددەس قىلسۇن). ئۇ بىرىنچى گۇرۇھتىكىلەرگە ئوخشاشلا سۆزى شەرەپلىك ۋە كىيىنكى گۇرۇھتىكىلەرنىڭ ئۇسلۇبى گۇزەللىكلىرى بويىچە كامالەت ئىگىسىدۇركى، ئالىمدىكى ئىلاھىي ھەقىقەت شەيدالىرى، پاك ئىنسانىي مۇھەببەت ئەھلىلىرى ئۇنىڭ يېقىملىق ۋە مەنىلىك سۆزلىرى بىلەن خۇشاللىق تاپىدۇ ۋە تارتقان مەرىپەتلىرى بىلەن ھۇزۇرلىنىدۇ.

يەنە تۆۋەن تەبىقىدىكى بىر جامائەتمۇ بارکى، بۇلار پەقەت شېئىر يېزىش بىلەن شاد ۋە خۇرسەن، رازى ۋە بەھرىمەندۇرلار. ئۇلار يۇز مۇشەققەت بىلەن يەتتە بەيىتنى قۇراشتۇرۇۋالسا،

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

شائىرلىق دەۋاسىنى يەتتە قات ئاسماندىن ئاشۇرۇۋېتىدۇ. ئەمما، سۆزلىرىدە نە ھەقىقەت ۋە نە مەرىپەت تەمىدىن لەرزە‌ت، ئەزملىرىدە نە زوق ۋە نە ئىشق ئوتىدىن ھارارەت، نە شائىرانە تەركىبلىرىدە گۈزەللىك ۋە نە ئاشىقانە كۆيۈش - يېنىشلىرىدا يالقۇندىن ئەسەر بولسۇن. ئەگەر بەزىلىرىدىن گاھىدا بىرەر ياخشى بەيىت يارىتىلىپ قالسا، نەچچىلىگەن ئورۇنسىز دەۋا بىلەن ھەممە ياقتا جار سېلىپ، شۇ بەيىتىنمۇ زايە قىلىدۇ. بۇلاردىن بەزىدە بىرەر يېقىملىق، نازۇك مەنە كۆرۈلۈپ قالسىمۇ، ئۇنى يېقىمسىز دەۋا بىلەن ھېچنېمىگە ئەرزىمەيدىغان قىلىپ قويىدۇ. گويا ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىچە ئەقىدىسى مۇۋاپىق ۋە ئۆزلىرى ياراتقان سۆز - بەيىتلىرىغا ئېتىقادلىرى مۇستەھكەم. قىزىق يېرى شۇكى، بۇ تائىپە شائىرلىرىنىڭ كۆپچىلىكىنىڭ شېئىرلىرىدا مەنە ئازراق، ئەمما شائىرلىق دەۋالىرى كۆپرەك. ئەي تەڭرىم، نەپسىمىزنى ياۋۇزلۇقتىن ئىشلىرىمىزنى يامانلىقلاردىن ئۆزۈڭ ساقلىغىن ! رۇبائىي:

ئەئلالارىدۇر نەدىن دەرسەن ئەئلا،
ئەدنالاردى ھەم بارچە دەنىدىن ئەدنا.
ئەۋسەتلەرىكىم، ھېچ نېمەگە ياراماس،
بىلكىم، نەفەس ئۇرماماق ئۇلاردىن ئەۋلا.

ئۇلارنىڭ ئەلالىرى ھەممىسىدىن ئەلا، ئەلادىن تۆۋەنلىرى ھەممىسىدىن تۆۋەن؛ ئوتتۇرىلىرىدىكىلىرى بولسا، ھېچنېمىگە يارىمايدۇ، بىلگىنىكى، ياخشىسى، ئۇلار توغرىسىدا ئېغىز ئاچمىغان تۈزۈك.

ئون يەتتىنچى پەسىل

كاتىپلار زىكرىدە

كاتىپ شائىرلارنىڭ شېئىرلىرى بىلەن ۋاراقنى بېزىگۈچى ۋە سۆز خەزىنىسىنىڭ خەزىنىچىسىدۇر. خەزىنىچىنىڭ ھۇنىرى (ۋەزىپىسى) ئامانەتنى ساقلاشتۇر، ئۇ ئامانەتنى ئۆزىنىڭ قىلىۋالسا ياكى ئۆزگەرتىۋەتسە، خىيانەت قىلغان بولىدۇ.

ئامانەتنى ساقلىغۇچى كىشى خىيانەتچى بولسا، ئۆز كەسپىدە ئەيىبداردۇر. شۇڭا، بۇنداق كىشىنىڭ قولىنى كېسىۋەتكەن ياخشى.

ياخشى يېزىلغان خەت ۋە جايىدا قويۇلغان چېكىت چىرايلىقلار يۈزىگە گۈزەللىك بەخش ئەتكەن خالدەك ئاق قەغەز جامالىنى بېزەيدۇ. خۇش خەت يەنى خەتنى چىرايلىق يازغۇچى كاتىپ سۆزگە زىننەت ۋە سۆزلىگۈچىگە راھەت بېغىشلايدۇ. ئەگەر خەت پۈتكۈچى خەتتات توغرا يازسا، ئۇنىڭ پۈتكىنى ياخشىلار كۆڭلىگە سۆزسىز مەقبۇل بولىدۇ. يازغۇچى خاھى بىر بەيىت، خاھى يۈز بەيىت يازسۇن، ئىملاسى توغرا بولسا، ئوقۇغۇچىلار ياخشى كۆرىدۇ؛ ئەگەر خەتنىڭ شەكلى چىرايلىق ۋە توغرا بولمىسا، بىلىم ئەھلى ۋە ئوقۇغۇچىلارنىڭ چۈشىنىشىدە مۇجمەللىك پەيدا قىلىپ قويىدۇ. شۇنىڭدەك خېتى چىرايلىق بولسىمۇ، ئەمما ئىملاسىدا كۆپ خاتالىغا يول قويىدىغان بۇنداق كاتىپنىڭ ئىككى قولى پالەچ كېسىلگەر گىرىپتار بولغاي. ئۇنداقلار چېكىتنى ئورۇنسىز قويۇپ «ھەبىب» (دوست)نى «خەبىس» (پەسكەش) قىلىدۇ، «مۇھەببەت»نى «مېھنەت» قىلىپ

www.ghurkitap.com

يازىدۇ، ئۇنىڭدەك يارامسىز جاكارغا يۇز لەنەت!

خېتىمۇ سەت، خاتالىرىمۇ كۆپ بولغان كاتىپ ساقلىنى بويىاپ مەسخىرىگە قالغان قەرى كىشىگە ئوخشايدۇ. شۇڭا، ئۇنداق كاتىپنىڭ خەتلىرىنى پارچىلاپ ئەۋرەزگە تاشلاش ۋە ئىگىسىنى بولسا جەھەننەمگە يوللاپ، دوزاخنىڭ پاسىبانىغا تاپشۇرۇش ھەممىدىن ئەلادۇر.

مەھبۇبىدىن كەلگەن مەكتۇپ خېتى چىرايلىق، مەزمۇنىمۇ ياخشى بولسا، كۆڭۈلنى سۆيۈندۈرۈپ، جانغا ھۇزۇر بېغىشلايدۇ. ئۇنىڭ خېتى كۆرۈمسىز بولسىمۇ، ھېچقىسى يوق. چۈنكى، ئاشىق مەشۇقىنىڭ خېتىنى ھېچقاچان يامان دېمەيدۇ.

گويا قەلەمنىڭ ئورنى قەلەمدان بولغاندەك، يامان كاتىپنىڭ مەنزىلى زىندان بولسۇن، بېشى قەلەمدەك يارا، يۈزى قەلەمدەك قارا بولسۇن. نەزم:

قايسى بىر كاتىبكى، ئول سۆزگە قەلەم سۈرگەي خىلاف،
ئول قارا يۈزلۈك باشى بولسۇن قەلەم يەڭلىغ شىكاف.

سۆزنى چەلگەش ـ خاتا يازىدىغان ھەرقانداق بىر قارا يۈزلۈك كاتىپنىڭ بېشى قەلەمدەك تىلىنسۇن.

ئون سەككىزىنچى پەسىل

مەكتەپ ئەھلى زىكرىدە

پەرى مۇئەللىملەر بىگۈناھ مەسۇملارغا جاپا قىلىدۇ. ئۇلار بالىلارنى ئازابلاش ۋە كالتەكلەشكە مايىل. زاتىدىنلا ئورۇشقاق،

كۆڭلى پولات، باغرى تاش، غەزەپتىن دائىم قاپاقلىرى تۇرۇك، گۈناھسىزلار بىلەن دۈشمەنلىشىشكە كۆنۈك، كۆپچىلىكنىڭ تەبئىتىدە كېسەللىك بار، ئۇلار ئەقلىسىزلىك كېسىلىگە دۇچار بولغان. ئۇلار بالىلار كۆڭلىدىن ئىبارەت توسۇن تاينى جاپا بىلەن كۆندۈرمەكچى، ئۇلارنىڭ قالايمىقان ئادەتلىرىنى قاتتىق قوللۇق بىلەن تەرتىپكە سالماقچى بولۇشىدۇ. ئۇلار تولىمۇ قوپال ۋە ئاچچىقى يامانداۋۇر، بالىلارنىڭ قالايمىقان ئادەتلىرىنى تۈزەشتە بىر چوڭ ھەربىگە ئوخشايدۇ. ئۇلارنىڭ بۇنداق قىلىقىنى ئىنسان قىلمايدۇ، ئىنسان تۇغۇل، دېۋىمۇ ئۇنداق قىلمايدۇ. لېكىن، بىر بالىنى مۇھاپىزەت قىلىشقا بىر توپ ئادەممۇ ئاجىزلىق قىلىدۇ. ۋاھالەنكى، مۇئەللىم بولسا، بىر توپ بالىغا ئىلىم - ئەدەپ ئۆگىتىدۇ. قاراڭ، ئۇنىڭغا نېمە جاپالار يېتىدۇ. بالىلار ئارىسىدا پەمى ئاز ۋە ئىدراكى ئاجىزلار بولسا، ئۇ كىشىگە (مۇئەللىمگە) يەنە يۇزلەپ مۇشەققەتلەر يېتىدۇ. نېمىلا دېگەنبىلەن، بالىلار (ئوقۇغۇچىلار)دا مۇئەللىمنىڭ ھەققى ناھايىتى كۆپ. ئەگەر ئوقۇغۇچى پادىشاھلىق مەرتىۋىسىگە يېتىشسىمۇ، ئۆز مۇئەللىمىگە قۇللۇق قىلسا ئەرزىيدۇ. شاگىرتى ئەگەر شەيخۇلئىسلام ياكى قازى بولغان تەقدىردىمۇ، ئۇنىڭدىن پەقەت ئۇستازى رازى بولسىلا، ئاندىن تەڭرى رازى بولىدۇ. نەزم:

ھەق يولىدا كىم ساڭا بىر ھەرف ئوقۇتمىش رەنج ئىلە،
ئەيلەمەك بولماس ئادا ئانىڭ ھەقىن يۈز گەنج ئىلە.

ھەق يولىدا كىمكى ساڭا جاپا چېكىپ بىرەر ھەرپ ئۆگەتكەن بولسا، ئۇنىڭ ھەققىنى يۈزلىگەن خەزىنە بىلەنمۇ ئادا قىلغىلى بولمايدۇ.

www.uyghurkitap.com

ئون توققۇزىنچى پەسىل

ئىماملار زىكرىدە

ئىماملىق قىلغۇچىلاردىن بەزىلىرى پەقەت ئۆز قىرائىتىگىلا ئاشىق ۋە ئۆز نامىزىغىلا مەپتۇندۇر. ئۇلار ئۆزلىرىنى ئەڭ ياخشى تەسەۋۋۇر قىلىشىدۇ ۋە مەن ياخشى دەپ تەكەببۇرلىشىدۇ. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ نامىزىنى مەقبۇل دەپ خىيال قىلىدۇ، ھەتتا جامائەت نامىزىنىڭ قوبۇلى ئۈچۈن كېپىل بولۇشىدۇ. ئۇلارنىڭ قىرائەت قىلىشلىرى چىرايلىق ئاۋازىنى كۆز - كۆز قىلىشتۇر، ئۆزلىرىنى جامائەتتىن ئىلگىرى قويۇشى رەسۋالىقتۇر. ئۇلارنىڭ خىيالىغا نەپسانىيەت باشلامچىلىق قىلىدۇ، شۇڭا ئۆزلىرىنى ئەلگە يېتەكچىمەن دەپ تەسەۋۋۇر قىلىشىدۇ. نامازغا ئىماملىق قىلىش كامالەت ئىگىلىرىنىڭ ئىشىدۇر. ئۆزىنى ئۆزى كامالەت ئىگىسى دەپ تەسەۋۋۇر قىلغۇچى نادان ۋە چولتا كىشىدۇر. مېھىر - شەپقەت ئۈچۈن پىر مۇرىتلار توپىغا، مۇئەللىم نارەسىدە بالىلار توپىغا، ئالىم نادانلارغا؛ تەربىيەت ئۈچۈن ئەر بولغۇچى خوتۇن - بالىلىرىغا ئىمامەتچىلىك قىلسا مۇناسىپتۇر. يەنە ئالاھىدە ئىبادەتنىڭ ئەدەپ - قائىدىلىرىنى ۋە شەرىئەتنىڭ رەسىم - يوسۇنلىرىنى باشقىلارغا ئېنىق قىلىپ، ئەينەن چۈشەندۈرۈش زۆرۈرىيىتى بىلەن ئىمامەتچىلىك قىلىشمۇ جايىزدۇر. ئەمما، ماڭاش ۋە تەمىنات يېيىش مۇددىئاسى بىلەن ئۆزىنى ئىمام دەپ ئاتاش ئىماملارنىڭ ئىشى ئەمەس ۋە ئۇنداق كىشىنى ئادەملەرمۇ ئىمام كىشى دېمەس.

يىگىرمىنچى پەسىل

مەزمۇنلار زىكرىدە

مەزمۇن ئەگەر يېقىملىق ئاۋاز بىلەن ئەزان توۋلاپ، جامائەتنى ھەق ئىبادىتىگە چاقىرىق قىلىدىكەن، ئۇنداق مەزمۇنگە جان پىدا قىلىدۇ. ئەگەر بۇنداق چاقىرىق پاكلىق ۋە خالىسلىق بىلەن يۇغۇرۇلىدىكەن، خاسۇ ئام كۆڭلىگە مۇتلەق مەقبۇل بولىدۇ. چۈنكى، بۇنداق چاقىرىق گويا سېھىرگەرلەر چىرايلىق كۆي ـ ئاھاڭلىرى بىلەن يىلاننى كامارىدىن چىقارغاندەك، يامانلارنىمۇ پىسىق ـ پاسات كوچىسىدىن مەسچىت تەرەپكە باشلايدۇ.

ئەگەر مەزمۇن كېلىشكەن بولسىمۇ، ئاۋازى يېقىمسىز بولسا، گۈل يۈزلۈك بولسىمۇ ئۇنى ساز بولمىسا، بەدىنى تەرەتسىزلىك تۈپەيلى ناپاك ۋە ئەقىل ـ ھوشى ۋاقىتقا رىئايە قىلىشتىن ھېيىرۋا، روھى تائەت زوقىدىن بىخەۋەر بولسا، ئۇنىڭ ئاۋازى ئېشەكنىڭ ھاڭرىشىدىنمۇ يېقىمسىزراقتۇر. شۇڭا، ئۇنىڭ ئاغزىغا مەنئى ۋە ئىنكار تۈپرىقى بىلەن ئۇرماق ئەلا، بەلكى گۈمبەز مۇنارىدىن ئىتتىرىپ چۈشۈرگەن ياخشىدۇر. نەزم:

مۇقىررىكى، ئېرۇر پاكرۇي زاھىدۋەش،
ئەلھانى خۇشۇ ھۇسنى ئەداسى دىلكەش.
جان ئاڭا فىداكى، رۇھ ئېتەر ئاندىن غەش،
گەر بولسە مۇنىڭ ئەكسى، نەفەس ئۇرماسە خەش.

www.uyghurkitap.com

مەزمۇن پاك، زاهىت سۆيەت بولسا، ئاۋازى گۈزەل، قىرائەتنى يېقىملىق بولسا، روھ ئۇنىڭغا ئەسىر، جان پىدا بولسۇن: ئەگەر ئۇنداق ئەكسىچە بولسا، ئەڭ ياخشىسى، ئۇن چىقارمىسۇن!

يىگىرمە بىرىنچى پەسىل

هاپىز (قارىي) لار زىكرىدە

قارىي (قۇرئاننى) يېقىملىق ئاۋاز ۋە ئېنىق تەلەپپۇز بىلەن قائىدىلىك تىلاۋەت قىلسا، ئاڭلىغۇچىلارنىڭ روھى كۆتۈرۈلۈپ، جانلىرى ھۇزۇر تاپىدۇ. گۈزەل ئاۋاز بۇلارغا ھەمدەم بولسا، ئىشتىكۈچى ھوشيار كىشى بولسا، ئىشى تېخىمۇ مۇشكۈل. ناۋادا ئاۋازى يېقىمسىز، تەلەپپۇزى ناتوغرا، قىرائىتى ناچار بولسا، خۇدا ئۇنداق قارىينىڭ غىزاسىنى سۇرمە قىلغاي! ئەگەر پاسىق، ئەخلاقسىز بولسا، سۇرمىمۇ ئارتۇق كېتىدۇ. ئۇنداقلارنىڭ بوغۇزىغا پەقەت تاش مۇناسىپتۇر. ئۇمىدىمىز شۇكى، شۇ ھالەتتە تۇرۇپمۇ كۆپلەپ ئوقۇۋۇەرسە، ئۇنداق قارىيلارنىڭ ئاغزى سادەپ ئاغزىدەك، تىلى سۆسەن تىلىدەك قۇرۇغاي! نەزم:

باركى، ھېچ يەردە كى ئول نەغمە قىلماغاي،
ئاغزى غىزادىن ئۆزگەگە ھەرگىز ئاچىلماغاي.

بۇنداقلار ھېچ يەردە ئۇن چىقارمىسۇن، ئاغزى غىزادىن ئۆزگىگە ھەرگىز ئېچىلمىسۇن.

يىگىرمە ئىككىنچى پەسىل

ناخشىچى ۋە مۇغەننى زىكرىدە

ناخشىچى ــ شادلىق ئاتا قىلغۇچى، مۇغەننى ــ غەمدىن خالاس قىلغۇچىدۇر؛ ھەر ئىككىسىگە ھېسسىيات ئىگىلىرى ۋە دەردمەنلەر (ئاشىقلار) جانلىرىنى پىدا قىلىشىدۇ. ئۇلارنىڭ يېقىملىق نەغمىلىرىگە ئىشتىكۈچىلەرنىڭ ھايات دەسمايىسى پىدا بولسا نېمە غەم؟ چۈنكى، كۆڭۈل ئوزۇقى خۇش ئاۋازدىن، روھنىڭ قۇۋۋىتى نەغمە قىلغۇچىدىندۇر. خۇش ئاۋازى سازەندىدىن دەرد ئەھلىنىڭ ئوتى ئۆلگىيدۇ؛ ئەگەر گۈزەل بولسا، ھېسسىيات ئەھلى ئارىسىدا قىيقاس ـ چۈقان كۆتۈرۈلىدۇ. ھەربىر سازەندە سازىنى دەردمەنلەرچە چالغىنىدا، ئۇنىڭ زەخمىكى جاراھەتلىك يۈرەككە تېگىدۇ. ئوتتەك قىزىل يۈزلۈك سازەندە سورۇندا نەغمە ـ ناۋا باشلىغىنىدا، ھېسسىيات ئەھلىنىڭ كۆيگەن باغرىدىن دۇت چىقىرىۋېتىدۇ. ئىستېدات ۋە پەم ـ پاراسەتلىك سازەندىگە ھەتتا باغرى تاش ئادەمۇ مەھلىيا بولۇپ قالىدۇ. بولۇپمۇ ئۆزى چېلىپ، ئۆزى ئېيتىدىغان سازەندە كۆڭۈل مەملىكىتىدە قوزغىلاڭ كۆتۈرۈۋېتىدۇ. مەسىلەن ئەھلى ئۇچۇن خەتەرلىك بولغان يەر بۇ مەنزىل بولۇپ، ئۇ يەردە نۇقسانمۇ يوق بېرىدۇ، كامالەتمۇ ھاسىل بولىدۇ. مەسىلەن ئىگىسى بۇ يەردە بىر دەردلىك ئاھ بىلەن مەقسىتىگىمۇ يېتىدۇ، يەنە جاننى قىينىغۇچى بىر جام مەي بىلەن يىللاپ قازانغىنى ئىلكىدىن كېتىپمۇ قالىدۇ.

شىبلىي ۋە نۇربي ــ ئاللا ئۇلارنىڭ سىرلىرىنى مۇقەددەس قىلغاي ــ ساماداً كەتتى ۋە مۇشۇ يول بىلەن مەقسەتلىرىنىڭ مەنزىلىگە يەتتى. ئاللانى ئىستىگۈچى نۇرغۇن كىشىلەر ئەرغەنۇن سادا‌سىغا مەپتۇن بولۇپ مەيخانىغا كىردى ۋە دىن ـ ئىسلام دەسمايىسىنى مەي قۇيغۇچىلارغا باج ئورنىدا بېرىۋەتتى.

مەيخانىدا كىمكى مەيدىن ئۆزىنى تارتماقچى بولىدىكەن، نەي ئاۋازى بىر دىلكەش ناۋا بىلەن ئۇنى رەسۋا قىلىدۇ. ئەگەر كىشى مەي ھەۋىسىنى بېشىدىن چىقىرىۋەتكەن بولسا، غەيجەك ئۇرۇنغا سوزۇلغان نالىسى بىلەن يالۋۇرسا، تەمبۇر پەدىلىرى مەپتۇنكارلىق بىلەن ھالاك قىلىدۇ، ئاقىۋەت ئۇنى دىن پەردىسىدىن يىرتىپ تاشلايدۇ.

چاك زارلىنىپ بوغۇزىنى سوزىدۇ، ئۇد ساداسى تىلىنىڭ جەلپكارلىقى چاڭنىڭكىدىنمۇ ئېشىپ چۈشىدۇ. راۋاب بېشىنى يەرگە قويۇپ ئىلتىماس قىلسا، قوبۇز قۇلاق تۇتۇپ ئىشرەت ئاھاڭىغا تەڭكەش قىلىدۇ. قالۇن ۋە چاغانە نالىسى قۇلاقنى يېتىدۇ، ئاي يۇزلۇك گۈزەل ساقي بولۇپ يۈكۈنۈپ قەدەھلەرگە مەي قۇيىدۇ. شۇ چاغدا تەقۋادارلىقنىڭ، زاھىتلىقنىڭ نېمە ئېتىبارى؛ ئەقىل ـ ھوشنىڭ نېمە ئەركىنلىكى بولسۇن؟ گەرچە ئىشق تەقۋادارلارنى رەسۋا قىلىشتا ئۇلارغا موھتاج بولمىسىمۇ، لېكىن ئىشق ئوتىنى تۇتاشتۇرۇشتا نەي شامال، مەي ياغ بولىدۇ. ئەرەب تۆگىسى تۆگىچىلەر قوشىقىنىڭ ئاۋازى بىلەن بایاۋاندا يۈرۈشنى تېزلىتىدۇ، بۇلبۇت پاختىلىرى گۈلدۈرماما ساداسىدىن چاقماق چاقىدۇ. ئىنسانغا ناتوغرا خىيال يۈزلىنىدۇ، ئادەمنىڭ بۇ ئاپەتتىن قۇتۇلمىقى مۇشكۈلدۇر. ئەمما، بۇ تائىپە (ناخشىچى ۋە سازەندىلەرنىڭ) يەنە بىر خىلى بارکى، گەرچە ئۇلار شادلىق

قوزغىغۇچى، غەمدىن خالاس قىلغۇچىلار بولسىمۇ، لېكىن ئەملىيەتتە پەس تەبىئەتلىك تىلەمچى سۈپەت كىشىلەردۇر؛ بۇنداق ناخشىچى ۋە چالغۇچىلار زارلىنىش ـ يېلىنىش بىلەن پۇل تاپىدۇ. ئەگەر بۇيرۇغۇچىدىن ئىنئام ـ ئېھسان بولسا، مۇلاھىم بولۇپ خىزمىتىنى بېجىرىدۇ. سۆھبەتتە نازۇ نېمەت كەم بولسىلا، بۇيرۇلغان ۋە توسۇلغان ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى ئورۇنلاشقا تەييار. ناۋادا بەزمىدە نازۇنېمەت كەم بولسا، ئۇلار نازلىنىپ تەكەببۇرلۇق قىلىدۇ. ئەگەر نازۇنېمەت يوق بولسا ـــ داستىخان سېلىنمىسا، كۆڭلى سەندىن قالىدۇ. ھەتتا ھەممىسى يوق بولىدۇ. ئۇلار يىل بويى سېنىڭ ئېھسانىڭدىن بەھرە ئالغان تۇرۇقلۇق، يېنىڭدىن ھەرقانچە تونۇمايدىغان قىياپەتتە ئۆتۈپ كېتىدۇ. ئاز ئېلىپ قالسا، مىننەتدار بولمايدۇ؛ كۆپرەك ئالسا، ھەق قەدرىنى بىلمىدىغان بولۇپ كېتىدۇ. كۆپىنچىسى پاسىق ۋە بەتخۇي، قالغىنى كاج تەبىئەت ۋە قوپال سۆزلۈك. ھەربىرى تۈتۈرۇقسىز، گويا تۇزۇلمىگەن سازلىرىدەك. ۋاپا ئۇلارنىڭ تەبىئىتىدە ئېتىبارسىز. ئۇلار ئالدىدا ۋاپا ئەھلى قەدىرسىز. «مۇغەننى ۋاپاسىز، مەست، ھاياسىز». ئۇلارغا ئەگەر يىللاپ ئىززەت ـ ھۆرمەت قىلساڭ، سەن بىلەن بىر ئۆيلۈك بولۇپ كېتىدۇ، بىر قېتىم بىر نېمە بەرمىسەڭلا، سېنى تونۇمايدۇ؛ ئەر سۈرتىدە كۆرۈنسىمۇ نازلىنىدۇ، يارىشىملىق كىيىملىرىدە پاسىقلىق، خانۇۋەيرانلىق بىلىنىپ تۇرىدۇ. ئۇلار ناخشا ۋە نەغمىلىرى بىلەن يالغۇز كىشىلەرنى يولدىن چىقىرىدىغان، داقا ـ دۇمباق، ئەلەملىرى بىلەن كۆپچىلىكنىڭ يولىنى توسۇيدىغان بۇلاڭچىلاردۇر. نەزم:

كىشىگە بولماسۇن بۇ فىتنە دۇچار،
كى ئۇنىدىن نەشاتى تەيرى ئۇچار.

يانسە قونماقغە تەبل ئۇرار ھەر دەم،
كىم ئوشۇل قۇشغە كۆپرەك ئولغاي رەم.

ھېچ كىشى بۇنداق پىتنىگە دۇچار بولۇپ قالمىسۇن، چۈنكى ئۇنىڭ ئۇنىدىن شادلىق قۇشى ئۇچۇپ كېتىدۇ؛ قۇش قونماقچى بولىدىكەن، دائىم دۇمباق چالىدۇ؛ شۇنداق قىلىپ قۇشنى ئۇزاققۇچە ئۇركۈتۈپ تۇرىدۇ.

يىگىرمە ئۇچىنچى پەسىل

قىسسە توقۇغۇچى ۋە قىسسەخان زىكرىيە

قىسسە توقۇغۇچى ۋە قىسسەخان بىمەنە گەپ قىلغۇچىلاردۇر. ئۇلار يا مەجۇنخور ياكى بەڭگە. مەرىكە قۇرۇش ئۇلارنىڭ كۆڭلىدىكى دائىملىق ئىستەكى؛ ئۇلارنىڭ دائىم يۇقىرى ئاۋاز بىلەن چاۋاك چېلىشى ئەقىلسىزلەرنىڭ قۇشلىرىنى ئۇركۈتۈش ئۇچۇندۇر؛ ھەرىكەتلىرىدىن تەلۋىلەرنىڭ قىلىقى نامايان، سۆزلىرىدىن مەستلەرنىڭ ئادەتلىرى روشەندۇر. ئۇلار تۆگە مايىقىنى قەنت دەپ ساتىدىغانلار؛ ئۇلارنىڭ مەرىكىسىگە كەلگەن ئەگەشكۈچىلىرى بولسا، ئاشۇ مايىاقنى سېتىۋېلىپ يېگۈچىلەردۇر. نەزم:

كىشىكىم بولماغاي مەئجۇنۇ قەندىنىڭ خەرىدارى،
ئانىڭ ھەنگامەسى بىرلە تۇزەلمەس ھېچ بازارى.

كىشىلەر ئۇلارنىڭ «مەجنۇنى»، «قەنتى» نىڭ خېرىدارى بولمىسلا، ئۇلارنىڭ قىسسەسى بىلەن ھېچقانداق بازار قىزىمايدۇ.

يىگىرمە تۆتىنچى پەسىل

نەسىھەت ئەھلى ــ ۋائىزلار زىكرىدە

ۋائىز ئاللانىڭ دېگىنىنى ئېيتىشى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزلىرىگە خىلاپ سۆزلەپ قويۇشتىن ساقلىنىشى؛ ئاۋۋال ئۆزى خۇدا ۋە پەيغەمبەرنىڭ يولىغا كىرىشى، ئاندىن نەسىھەت قىلىپ، ئەلنى ھەم شۇ يولغا باشلىشى لازىم. ئۆزى يۈرمىگەن يولغا ئەلنى باشلىماق ــ مۇساپىرنى يولدىن ئاداشتۇرۇپ بايا‌ۋانغا تاشلىماق ۋە سەھرادا يىتتۈرمەك بىلەن باراۋەردۇر. مەستنىڭ ئەلنى ھوشيار بولۇشقا ئۇندىشى ــ ئۇيقۇچى كىشىنىڭ ئادەملەرنى ئويغاق تۇرۇشقا دەۋەت قىلغىنىدەك ئىشتۇر. نەزم:

ئۇيقۇدا سۆزلەنگەن جۆلىگەن بولۇر،
ئول دېگەندەك قىلغان نە دېگەن بولۇر.

ئۇيقۇدا سۆزلىگەن جۆيلۈگەنلىكتۇر، ئۇنىڭ دېگىنىدەك قىلغان تەنتەكتۇر.

ۋائىزلىق ــ پىر ئۇستاز ۋە ھوشيار كىشىلەرنىڭ پىركامىل ۋە ئەۋلىيالارنىڭ ئىشىدۇر.

ئاۋۋال ئۆزۈڭ بىر يولغا كىرىپ مېڭىپ بېقىشىڭ كېرەك، ئاندىن ئەلنى شۇ يولغا باشلىشىڭ كېرەك. يولنى كۆرمەي ماڭغان ئادىشىدۇ، مەقسىتىگە يېتەلمەيدۇ.

ئالىم ۋە تەقۋادار ۋائىزلارنىڭ نەسىھەتىدىن تاشقىرى چىققۇچىلار پاسىقلاردۇر. ئەگەر باشقىلارغا بۇيرۇپ، ئۆزى قىلمىسا، ئۇنداق ۋائىزنىڭ سۆز ـ نەسىھەتى ھېچكىمگە تەسىر قىلمايدۇ، پايدىمۇ بەرمەيدۇ. نەزم:

نەززارەخان بىلە سۆز سۆرگۈچى مەقال،
دەستىيار بىرلە يارلاغۇچى قەۋۋال.

يارداملاشقۇچى ئارقىلىق نەسىھەت قىلغۇچى ۋائىز ـ شاگىرتنى سۆزلەتكۈچى قوشاقچىدۇر.

يىگىرمە بەشىنچى پەسىل

مۇنەججىملەر زىكرىدە

سەييارە ۋە يۇلتۇزلارنى كۆزىتىپ ھۆكۈم چىقىرىدىغان مۇنەججىملەر چېكىتلەرنى ھېسابلاپ لاپ ئۇرىدىغان رەممالالارغا ئوخشايدۇ. ئۇلارنىڭ چېكىتلەر توغرىسىدىكى ئۆلچەم جەدۋىلى خاتا؛ قىلىشقا ۋە ساقلىنىشقا بۇيرۇغان ھاياجانلىق سۆزلىرى ئەھمىيەتسىز، نەتىجىسى يوق سۆزلەردۇر.

ئاشۇ ئاددىي ئەسۋابلىرىغا تايىنىپ گەپ يورغىلىتىدىغان بۇنداق مۇنەججىملەر ھەقتائالانىڭ قازا ۋە تەقدىر ھەققىدىكى

سۆزلىرىنى ئۇنتۇغان غاپىللاردۇر. ئۇلار قولىدا بىر ئانار بولسا، ئۇنىڭ پوستى ئىچىدە نەچچە پەردە، نەچچە خانىسى بار ۋە ھەر خانىسىدا نەچچە دانىسى بار؛ ئۇ دانە ئاچچىقمۇ ياكى تاتلىقمۇ ۋە ياكى چۈچۈمەلمۇ؟ بۇنى بىلمەيدۇ. شۇنىڭ مەلۇمكى، كىشىلەر ئۇنى (ئانارنى) كېسىپ يېگەندىن كېيىن، ئۇنىڭ خاسىيىتى ۋە تەركىبىنى بىلىپ، ئاندىن باشقىلارغا چۈشەنچە بەرگەن.

مۇنەججىلەر يەنە ئايلانغۇچى ئاسمان، يۇلتۇزلار ۋە ئۇنىڭ بۇرچلىرى توغرىسىدا ئەپسانە سۆزلەيدۇ. ھالبۇكى، بۇلارنىڭ ئون سۆزىدىن بىرەرسى تاسادىپىي بولسىمۇ توغرا چىقمايدۇ؛ بۇ ئىشنىڭ قاباھىتى ئىكەنلىكىنى ئۆزلىرى يا بىلمەيدۇ ۋە ياكى بىلسىمۇ كۆزىگە ئىلمايدۇ. «مۇنەججىم ـ كاززاپ» دېگەندەك، بۇلارنىڭ سۆزى يالغان، ئۆزلىرى راستلىق مەملىكىتىدىن يىراقتا قالغان، ئۆتكۈر كۆزلىرىگە غەپلەت پەردىسى تارتىلغان. نەزم:

ئەمەس ئەفلاكۇ ئەنجۇم ھالى بىنەفئۇ زەرەر، لېكىن
ئانى تەڭرى بىلۇر، ئېرمەس مۇنەججىم بىلمەكى مۇمكىن.

پەلەك ۋە يۇلتۇزلار ھالىتى پايدا ـ زەرەردىن خالىي ئەمەس، لېكىن ئۇنى تەڭرى بىلىدۇ، مۇنەججىمنىڭ بىلمىكى مۇمكىن ئەمەس.

يىگىرمە ئالتىنچى پەسىل

تىجارەت ئەھلى (سودىگەرلەر) زىكرىدە

سودىگەر سايا‌ھەت يولىنى تۇتقان، دۇنيانىڭ تۇرلۇك ئىقلىم ـ

شەھەر ئەھۋالىدىن خەۋەردار، جاي - جايلاردىكى ئاجايىپ غارايىپلار توغرىسىدا ئېپسانە ئېيتقۇچى، نادىر ۋەقەلەر ھەققىدە ھېكايە قىلغۇچىلاردۇر. چۈنكى، ئۇ تاغلارنىڭ تېشى، دەشت - سەھرالارنىڭ قۇملۇقلىرىدا تۆگە بىلەن يۈرگەن؛ دېڭىز قاينام‌لىرى ۋە دولقۇنلىرىدىن پايدا ئالغان ۋە زىيانمۇ كۆرگەن؛ ھالال تىرىكچىلىك كەسپى ئۈچۈن مۇساپىلەرنى باسقان؛ قارىماققا تىنچ - ئاسايىشلىق ئىچىدە ياشاۋاتقاندەك قىلسىمۇ، ماھىيەتتە ئۇلارنىڭ تەشۋىش - پەرىشانلىقلىرى يەتكۈچە.

ئۇلارنىڭ بېشىدا بىرنى يۇز قىلىش سەۋداسى؛ كۆڭلىدە بۆزنى كەتانغا ئايلاندۇرۇش ئىستىكى ئورۇن ئالغان. مۇنداق كىشى پۈتۈنلەي پايدا ئېلىشنى مەقسەت قىلماسلىقى؛ پايدا ئالمەن دەپ، ئۆزىنى قاتتىق مۇشەققەتكە قويماسلىقى؛ سودا قىلىپ پايدا تېپىش ئۈچۈن دېڭىزغا كېمە سۈرمەسلىكى؛ دۇر - گۆھەر ئۈچۈن لەھەڭ ئاغزىغا قاراپ قەدەم قويماسلىقى؛ خىزمەتكار ۋە سودىدىكى ھەمراھلىرىنى ئۆز ھەشەمىتى - ئابرۇيى ئۈچۈن سەۋەب قىلىپ كۆرسەتمەسلىكى؛ نەپس ماتالارنى ئاياپ، ئەسكى چاپان كىيمەسلىكى؛ لەززەتلىك غىزانى تېجەپ، قۇرۇق نان يېمەسلىكى لازىم. ئەلۋەتتە، سودىگەرنىڭ تارتقان مۇشەققەتلىرى تىرىكچىلىكىنىڭ ياخشى ئۆتۈش، تاپقان پايدىسى كۆڭۈل پاراغىتى ئۈچۈن بولۇشى كېرەك. شۇنىڭدەك، سودىگەر يەنە سەپەر جەريانىدا ئەزىز - دانالار بىلەن ئۇچرىشىپ، ئۇلارنىڭ سۆھبىتىدىن بەھرىمەن بولۇشنى مەقسەت قىلىشى؛ پېقىر - بىچارىلەرگە غەمخورلۇق قىلىپ مەنپەئەتلەندۇرۇشى؛ شەرىئەت زاكىتىنى بويىنىدا قالدۇرماسلىقى؛ پۇقرالارنىڭ ھەققىنى بويىنىغا ئارتىۋالماسلىقى زۆرۈردۇر.

بۇنداق ئەكسىچە، مالىلىرىنى ئەزىز تۇتۇپ، ئۆزىنى خار قىلسا، باج ـ خىراجدىن قېچىپ، ئۆز مېلىنى تامغىدىن (باج ـ خىراجىدىن) يوشۇرسا ئۆزىگە خورلۇق تېپىۋالىدۇ ياكى يىغقانلىرىنى مىراسخورلىرى بۇزۇپ ـ چاچىدۇ ۋە ياكى تاپقانلىرى بىرەر ھادىسىگە دۇچار بولىدۇ. مۇنداق كىشى غوجايىن ئەمەس، بەلكى مەدىكاردۇر. مۇنداق كىشى ئۆزىنىڭ پەسلىكى، خەسىسلىكى بىلەن ھەمىشە ئازاب ـ ئوقۇبەتتە قالىدۇ. نەزم:

مۇنداغ كىشىگە يوق خىرەدۇ ھۇشىدىن نىشان،
بىلگىل گەدا ئەگەرچە ئىرۇر خاجەئى جەھان.

مۇنداق كىشىدە ئەقىل ـ ھوشتىن نىشان يوق؛ گەرچە جاھانغا غوجايىن بولسىمۇ، ئۇنى گادای دەپ بىل.

يىگىرمە يەتتىنچى پەسىل

شەھەردىكى ئىلىپساتارلار زىكرىدە

شەھەر ئىلىپساتارلىرى ساختىپەز ـ خىيانەتچى. ئۇلار ئۆز پايدىسى ئۈچۈن مۇسۇلمانلارغا ئاچارچىلىق تىلەيدۇ؛ ئەلگە زىيان سېلىش بەدىلىگە ئۆزلىرى پايدا ئالىدۇ. (تارازىدا) ئۆزىگە ئىغىر ئىلىپ، ئۆزگىگە يېنىك سېتىشنى مەقسەت قىلىدۇ. شۇڭا، ئۇلار ئالىدىغاندا كەتانىنى بۇز دەپ كەمسىتىدۇ، ساتىدىغاندا بۇزنى كەتاندىن ئاشۇرۇپ ماختاپ سۆزلەيدۇ. چەكمەننى شايى ئورنىدا ئۆتكۈزەلىسىلا، قىلچە ئىككىلەنمەيدۇ. بورنى كىمخاب ئورنىدا

سېتىشتىن قىلچە ئويالمايدۇ. دۇكىنىدا ھەممە نەرسە بار، پەقەت ئىنساب يوق. ئۇلاردا ئائىنساپلىقنىڭ ھەممە تۈرى بار، لېكىن ئۆز ئەيىبلىرىنى تونۇش يوق. مۇساپىر تىجارەتچى بىلەن ئۇنىڭ قىلمىشى مىسالەن تۆتۈرۇقسىز ئەر ـ خوتۇنغا ئوخشايدۇ. بەلكى بىرىنى ئەسكەر، ئىككىنچىسىنى ئۇنىڭ خوتۇنى دېسە بولىدۇ. بۇ گويا تىجارەتچىگە پايدا، خېرىدارغا نۇقسانلىق مال، دېگەندەك ھەر ئىككى تەرەپتىن يالغان قەسەم ئىچكۈچى دەللاردۇر. نەزم:

بۇ خەيل ئادەم ئېرمەس ياخشى باقسائ،
ئېرۇر سۇدۇئ ئۇلاردىن گەر بەر ئەتسەئ.

ياخشى باقسائ، بۇ گۈرۇھتىكىلەر ئادەم ئەمەستۇر، شۇڭا زىيان تارتماي دېسەئ، ئۇلاردىن يىراق تۇر.

يىگىرمە سەككىزىنچى پەسىل

بازار كاسپىلىرى زىكرىدە

بازاردىكى سودىگەر كاسپىلار تەڭرىگە خىيانەت قىلغۇچى، ۋەدىسى يالغان كىشىلەردۇر. ئۇلار بىر پۇلۇق مالنى يۈزگە سېتىش بىلەن مىڭ قېتىملاپ ماختىنىدۇ. مىڭ پۇلغا يارايدىغان يۈز پۇلغا ئېلىشتىن زەررىچە ئويالمايدۇ. راستچىللىق بىلەن سودا قىلىش ــ ئۇلار ئۇچۇن گويا زىيان ھېسابلىنىدۇ؛ ۋەدىگە ۋاپا قىلىش ــ ئۇلار ئۇچۇن گويا يامان ئىش سانىلىدۇ. ئۇلار سودىغا بېرىلىپ، ئاخىرەت سودىسىغا ئەمەل قىلىشتىن ۋايسايدۇ. ئىش ـ ئەمەللەرنىڭ مىزانى ۋە ئادالەتتىگە ئېتىراز

بىلدۇرىدۇ: ئوغلى ئاتىسىنى ئالداش ــ بۇلارنىڭ ھۇنىرى؛ ھىيلىگەرلىك، ئالدامچىلىقلىرىنى كىرامەيىن كاتىبىندىن (كىرامەيىن كاتىبىن مۇسۇلمانلارنىڭ ئىككى يەلكىسىدە ئولتۇرغان ئىككى پەرىشتە، ئوڭ يەلكىسىدە ئولتۇرغىنى ساۋاب ئىشلارنى، سول يەلكىسىدە ئولتۇرغىنى گۇناھ ئىشلارنى خاتىرىلەپ تۇرىدۇ، دەپ قارىلىدۇ) يوشۇرۇش بۇلارنىڭ ئوي - خىيالى. نەزم:

بۇلاردىن كىمكى دەر ئۆزنى ۋەلىيدۇر،
ئەگەر قىلساڭ يەقىن، بىر داغۇلىيدۇر.

بۇلاردىن ئۆزنى ئەۋلىيا دېگەنلىرىنىمۇ ئېنىقلاپ كۆرسەڭ، ئۇ بىر ھىيلىگەر، ئالدامچىدۇر.

يىگىرمە توققۇزىنچى پەسىل

ھۇنەرۋەن، سەنئەتكارلار زىكرىدە

ئۇلارنىڭ يالغانلىرى كۆپتىن كۆپ، چىنلىرى ئازدىن ئاز. قىلغان ئىشلىرى ھەددىدىن زىيادە قوپال ۋە ساختا، ۋەدىسىگە ئويلىغان ۋە خىيال قىلغاندىن ئارتۇقراق خىلاپلىق قىلىدۇ. (بىلىش كېرەككى)، ئەر كىشى ئۇچۇن (راست) سۆز ئۇلۇغ ھۇنەردۇر؛ يالغان سۆز - زور ئەيىبتۇر. نەزم:

تاڭدىن ئاقشام ئىشىدا سەنئەتساز،
ھۇنەر ئەتۋارىدا فۇسۇنپەرداز.

ئەيلەبان بۇ تەرىقىنى ۋەرزىش،
كى، بىر ەۋگە يۈگۈرتكەيلەر ئىش.
گەر مۇئەددىي، ئەنى يوق ئېرسە فەقىر،
ئاڭا بازى بېرۈردە يوق تەقسىر.

ئەتىگەندىن كەچكىچە قىلىدىغان ئىشى ھۇنەر ـ سەنئەتسازلىق، ھۇنەر ـ ئىشلىرىدا قىلىدىغىنى ھىيلە ـ نەيرەڭ؛ ئاشۇ ئادەت بىلەن بىراۋنىڭ ئىشلىرىنى يولغا سالىدۇ؛ ئىش بۇيرۇتقۇچى مەيلى باي بولسۇن، مەيلى گادای بولسۇن، ئۇنى ئالداشتا ھېچ خاتا قىلمايدۇ.

ئوتتۇزىنچى پەسىل

پاسبان ۋە مەھبۇسلار زىكرىدە

دورغا، پاسىبان ۋە قاراۋۇل بېشى ـــ ئوغرى، قانخورلارنىڭ ھىمايىچىسى ۋە يارەمچىسىدۇر. زىندان ئەھلى يەنى مەھبۇسلار ـــ دوزاخ ئەھلى، يەنى دوزاختا تاشلانغانلاردۇر. زىندان قاراۋۇللىرى بولسا ئازاب مالائىكىلىدۇر، قاراۋۇل بېشى بولسا، دوزاخ مۇئەككىلىدەك يۇقىرى مەرتىۋىلىك ھۆكۈمراندۇر. گۇناھكارلار تاقاق بىلەن زەنجىرگە بەندە؛ ئۇلارنىڭ پۇت ـ قوللىرى ۋە بويۇنلىرىدىكى كويزا ـ كىشەن، گۈندا ـ ھالقا گويا دوزاخنىڭ زەنجىر، كويزا ـ كىشەن، گۈندا ھالقىلىرىنى ئەسلىتىدۇ؛ قاراۋۇللىرى بولسا، بازار ۋە قىمارخانىلاردىكى يانچۇقچى، قىمارۋازلاردىن چوتا ئايرىيدۇ. زىندان ئىچى گويا ئوغرىلارنىڭ قاپقارا كۆڭلىگە ئوخشايدۇ. ئۇ يەر گۇناھكارلارنىڭ پەرىشان

كۆڭلىده قورقۇنچ ـ خەۋپ پەيدا قىلىدۇ. زىنداندا گۇناھكارلارغا ئۇمىدتىن كۆرە ۋەھىمە كۆپرەك. بەتقىلىقلارمۇ ئۇ يەردە بويۇنتاۋلىقنى تاشلاپ كۆپرەك ئىتائەت قىلىدۇ. ناۋادا ئۇ يەردىن بىرەرسىنى تارتىپ چىقاردىمۇ، قالغانلىرى ۋەھىمىدىن يىقىلىدۇ. چۈنكى، ئامان قايتىپ كەلگەنلىرىنىڭ نەقىل ـ ھېكايىلىرى دەھشەتلىك، ئېلىپ كەلگەن خەۋەرلىرى تېخىمۇ تەشۋىشلىك:

بىرى: «دارغا ئاسقاندا ياخشى تۇردى» دېسە، بىرى: «بوينىنى چاپقاندا ياخشى ئولتۇردى» دەيدۇ. بىرى قەتل قىلىنغۇچىنىڭ ياشلىقىدىن ئەپسۇسلانسا، بىرى يېتىمنىڭ رۇبائىي ئوقۇغانلىقىدىن ھەيران...بۇ كەبى دەھشەتلىك خەۋەرلەر ساناقسىز ۋە بۇنداق ئاجايىپ ـ غارايىپ ئەھۋاللار ھېسابسىز. پاسىبانلىرى ئەمەل تاماسىدا يۈرگەن چاغلىرىدا ھەمىشە گۇناھكارلارنى قولغا چۈشۈرۈش كويىدا يۈگۈرۈشىدۇ، ئەمما مەقسىتىگە يەتكەندىن كېيىن يەنى ئەمەل قامچىسىغا ئېرىشكەندىن كېيىن بولسا، گۇناھكارنى قۇتۇلدۇرۇش كويىدا ھەربىرىدە قىلىشىدۇ. دۇنيادا بۇ جاي گويا قىيامەتكە، بەلكى قىيامەتنىڭ دوزاخقا ئوخشايدۇ. شەھەر زىندانىدىكى زەنجىر ـ كىشەنگە بەند قىلىنغان گۇناھكارلار بولسا، ئىشقىلا گىرىپتار بولۇپ، غەم ئۆيىدە ياتقان ئاشقىلارنى ئەسلىتىدۇ.

تەڭرى بارچىنى بۇ يەردىن يىراق قىلغاي ۋە بۇ مەنزىلگە يېقىن يولاتمىغاي ! بەيىت:

بۇ مەنزىل ئېرۇر ئاندا بەسى رەنجۇ ئوقۇبەت،
تۇشكەن كىشىگە ئاندا ئۆكۈش دەردۇ سۇئۇبەت.

www.uyghurkitap.com

بۇ كۆپ ئازاب ـ ئوقۇبەتلىك مەنزىلدۇر، ئۇنىڭغا چۈشكەن كىشى ھېسابسىز دەرد ـ ئەلەم تارتىدۇ.

ئوتتۇز بىرىنچى پەسىل

دېھقانلار زىكرىدە

دېھقان دان چاچىدۇ، يەرنى يېرىش بىلەن رىزىق يولىنى ئاچىدۇ. ئەگەر ئۇ راستچىل ۋە ئەخلاقلىق بولسا، ئۆكۈزى سالىھ ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆگىسىدەك داڭ چىقىرىدۇ. قوشمۇ ئىككى زور پالۋانغا ئوخشاش ھەرقانداق ئېغىر مېھنەتكە بويسۇنۇپ، ئالدىدا يۈرىدۇ، ئىش قىلۇردا ھەمدەم ۋە ھەمقەدەم بولىدۇ. دېھقان گويا كى ئادەم ئەلەيھىسسالامغا ئوخشاش ئۇلار بىلەن يەر ھەيدەيدۇ. ئالەمنىڭ ئاۋاتلىقى دېھقان بىلەن، ئالەم ئەھلىنىڭ شاھ ـ خۇرسەنلىكى يەنە شۇ دېھقان بىلەن. دېھقانىنىڭ ئېتى ئۇستىدىكى ھەربىر مېھنەت ـ ھەربكىتى ئەلگە ھەم قۇۋۋەت ھەم بەربكەت يەتكۈزىدۇ.

دېھقان ھالال مېھنەت بىلەن دان چاچسا، ھەق ھەم بىرىگە يەتتە يۈزنى بېرىدىغان بەربكەت ئىشىكىنى ئاچىدۇ. چاچقان دان كۆكەرگۈچە، ئورۇپ خامان قىلىپ، ھوسۇلىنى يىغقۇچە قۇرتلار ۋە قۇشلارمۇ ئۇنىڭدىن بەھرىمەن، چۆلدىكى ياۋايى ھايۋانلارمۇ ئۇنىڭدىن خۇرسەن بولىدۇ. چۈمۈلىلەرنىڭ ئۆيى ئۇنىڭ بىلەن ئاۋات، قۇلۇنلارنىڭ كۆڭلى ئۇنىڭ بىلەن شاد. كەپتەرلەرنىڭ مەست ـ خۇشلۇقى شۇنىڭدىن، تورغايلارنىڭ شوخ ناۋاسىمۇ شۇنىڭدىن. ئاچلارنىڭ رىزقى ئۇنىڭدىن، باشاقچىلارنىڭ كۆزىنىڭ روشەنلىكىمۇ ئۇنىڭدىن. قوشچىمۇ ئۇنىڭ بىلەن ئارزۇسىغا

يېتىدۇ؛ سامانچىنىڭ مۇرادىمۇ ئۇنىڭدىن ھاسىل بولىدۇ. گاداي ئۇنىڭ بىلەن توق، خانىدانىنىڭ توقلۇقىمۇ پەقەت شۇ دېھقاندىن. كۆچمەنلەرگە تائامىمۇ ئۇنىڭدىن، ئولتۇراق كىشىلەر خۇرسەنلىكىمۇ شۇنىڭدىن. ناۋاينىڭ تونۇرى دېھقان بىلەن ئىسسىق، رەۋەندىنىڭ بازىرى ھەم دېھقان بىلەن قىزىق. پېقىرلارنىڭ رىزقى دېھقان بىلەن مول. غېرىب ـ غۇرۋالارنىڭ ئوزۇقىمۇ شۇ بىلەن تولۇق. زاھىتقا تائەت ھۇزۇرى دېھقاندىن، تەقۋادارلارنىڭ قانائەت لاپلىرىنى ئۇرۇشمۇ شۇنىڭدىن. شۇنىڭ بىلەن تىلەمچىلەرنىڭ خالتىسى نان پارچىلىرىغا توشىدۇ، شاھ خەزىنىسىمۇ ئۇنىڭ بىلەن مال ۋە ماتاغا ئېرىشىدۇ.

دېھقانىنىڭ بىر تال دان ئۇچۇن سەرپ قىلغان مېھنەت ئەجرىدە شۇنچە ھېكمەت تۇرسا، ئەلۋەتتە، باشقا ئىشلىرىنى تەرىپلەپ بولۇش قىيىن.

دېھقانىنىڭ بېغى جەننەتنى ئەسلىتىدۇ؛ مېۋە ـ چېۋىلىرى ۋە ئوتياشلىرىدىن جان ئوزۇقى نامايەندۇر. دەرەخلىرىنىڭ ھەربىرى گويا كۆپكۆك ئاسمان؛ گۇل ۋە مېۋىلىرى شۇ ئاسماندىكى يۇلتۇز. پېقىرلارنىڭ سىركە ۋە شىرنىلىرى دېھقاندىن، بايلارنىڭ گېزەك ـ ناۋاتلىرىمۇ دېھقاندىن. تۇرلۇك ـ تۇمەن مېۋىلەر پىلەن باغنى زىننەتلىگەن، چىمەن مەملىكىتىدە گۇلزارلارنى تۇزگەن بۇنداق كىشى سېخىيلىقتىن خالىي بولسا، يالغانچىلىق، خەسىسلىكتىن يىراق بولسا، شاھنىڭ خىراجىتىنى بېرىشتىن ئۆزىنى تارتمىسا، ئاجىزلارغا شېرىكلىرىگە جاپا قىلمىسا، چاچقان ھەربىر ئۇرۇقى بەخت ـ سائادەت گۆھەرلىرىنى بەرگۈسى. ئۇرۇق چېچىپ، يۇكسەكلىك يۇلتۇزلىرىنى يىغىدۇ. بۇنداق دېھقان ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ پەرزەنتى ـــ ۋارىسى، بەلكى ئۇنىڭدىن

www.yurkitap.com
يۇركىتاپ كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تورىسى

رىزىقلانغانلار شۇ دېھقانلىنىڭ پەرزەنتى، ئۇنىڭ ئۈزى ئادەمئاتىدۇر. نەزم:

كىمكى دېھقانلىق ئەيلەدى پېشە،
داغى نان ئولدى ئاڭا شىئار.
بۇيلە كىمسە ئۇلۇۋۇۋى رىغبەتىدىن،
ئادەم ئولماسا ئادەمىي خۇد بار.

كىمكى دېھقانچىلىقنى كەسىپ قىلسا، ئۇنىڭ شوئارى نان بارلىققا كەلتۈرۈشتۇر. دېھقان شۇ ئالىي ـ يۇكسەك مەرتىۋىگە ئېرىشكەنلىكى بىلەن ئادەمئاتىچە بولمىسىمۇ، ئادەملىك مەرتىۋىسىگە ئېرىشتى.

ئوتتۇز ئىككىنچى پەسىل

سایاق ۋە خەسسىلەر زىكرىدە

سایاق ۋە خەسسىلەرنىڭ تۈرمۇش ۋە خىسلەتلىرى مۇسۇلمانلارنىڭكىدەك ئەمەس. ئۇلاردا ئىنسانىيلىق تەبىئىتى يوق. ئۇلارنىڭ تۇتقان يولى ھايۋانىيلىق، بەلكى يىرتقۇچلۇقتۇر. سایاقنىڭ ئىشى باشقىلارغا پىچاق ئۇرماق، شۇڭا ئۇلارنىڭ ئۆزى بىر تەلۋە ئىت، پىچاق ئۇلارنىڭ چىشى. ساقلىقىدا ئۇلار بىر قۇترىغان ئىت؛ مەستلىكىدە بولسا، يۇز ئىت ئۇلاردىن قورقۇپ قاچىدۇ. پەنجىلىرى گويا دەشت يىرتقۇچلىرىنىڭ چاڭگىلىدەك ئەجەل نەشتىرى، ئۇلار ئولتۇرۇش كۇنلىرى ئۆچۈن رۇبائىيلارنى ئىمان ئۆگەنگەندەك ئۆگىنىدۇ. ئۇلار ياخشى ـ يامان ھەممىگە

چېقىلىدۇ. چايانىدەك نېمىگە تەگسە، شۇنىڭدىن نەشتەر سانجىيدۇ. ئۇلاردا نە ئەقىل، نە دىن، نە ھايا، نە تەمكىنلىكتىن ئەسەر بولسۇن؟! ئىشلىرىدا ئىشەنچسىزلىك ۋە ناپاكلىق، ئادەتلىرى رەھىمسىزلىك ۋە بەخىباشلىق. ئۇلارنىڭ قىلىدىغان رەزىل ئىشلىرىنىڭ شۆھرىتى يەر يۈزىدىكى ھاشاراتلاردەك تارالغان. خالايىقا ئۇلاردىن ھەزەر قىلماق ۋاجىپ، بەلكى پەرزدۇر. نەزم:

خەلايىق ئىزاسى ئۇلارغە سىغات،
نەبىي دېدىكىم: «ئۇقتۇلۇل ـ مۇزىيات».

خالايىقا ئازار ۋە زىيان يەتكۈزۈش ئۇلارنىڭ خۇسۇسىيىتىدۇر، شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «زىياندا شلارنى ئۆلتۈڭلار» دېگەن.

ئوتتۇز ئۈچىنچى پەسىل

غەيبەت ـ غۇرۇالار زىكرىدە

جوت (قەبىلە نامى) ۋە لولىلارنىڭ كۆپچىلىكىنىڭ ھەربىرى كۈلكىلىك، ئەمما ئۇسۇللىرى ئادەتتىكچە. ئۇلارنىڭ دوملاپ مولاق ئېتىشلىرىدىن خاكسارلىقى، بېشىنى يەرگە تەرەپ تۇرۇشلىرىدىن بىئېتىبارلىقى ئاشكارا كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ. ئۇلار ئاشۇ سەكرەشلىرى يەنى مايمۇن كەبى ھەربىرىكەتلىرى بىلەن ئادەملىك پەزىلەتلىرىدىن يىراقلىشىدۇ؛ ياخشىلىق ئورنىغا

مەسخىرىۋازلىق ئىشلىرى بىلەن ئۆزلىرىنىڭ يۇرتىغە مالامەت ئىشكىنى ئاچىدۇ. بۇگۈن تاپقىنىنى بۇگۈن يەپ، ئەتىسىگە غېمىنى يېمەيدۇ؛ تىلىگەنلىرىدە بىرەر نەرسە بەرمىسىمۇ، قىلچە شىكايەت قىلىشمايدۇ. ۋەتەن ۋە تۇرالغۇسى خانۇۋەيرانە، مەنزىل ۋە ئارامگاھى چۆۋۈلغان چاغدا كەبى سەرسانە. تاڭ ئېتىشى بىلەن ئەر ـ خوتۇنلىرى كەسىپ يەنى تىرىكچىلىك ئۈچۈن تارقىلىپ يۈرۈشىدۇ؛ ئوغۇل ـ قىزلىرى كوچا ـ كويلاردا يۇرغىلاپ، خالىغىنىنى قىلىشىدۇ. ھەرقايسىسى نېمە تاپسا، ئاخشىمى بىر يەرگە يىغىلىپ، تاپقانلىرىنى تۈگەتمىگۈچە كۆز يۇمايدۇ. بىر يەرگە يىغىلىپ، تاپقانلىرىنى تۈگەتمىگۈچە كۆز يۇمايدۇ. «ئەتە نېمە يەرمىز؟» دېگەن سۆزنى زادىلا بىلمەيدۇ. يەنە ئەتىسى قىلىدىغان ئىشلىرى ئالدىنقى كۈندىكى بىلەن ئوخشاش. ئەگەر ھۆددىسىدىن چىقالىسا، بۇ ھەم بىر خىل تىرىكچىلىك يولىدۇر. راستىنى ئېيتقاندا، بۇنداق تىرىكچىلىك يولى ـــ خارلىق نۆۋىتىدە، ئىنسان ئارا بولىدىغان تەكەببۇرلۇقتىن دۇرۇسراق، بۇ خىل ئازغۇنلۇق ئىنسان ئارا كۆرۈلىدىغان ماختانچاقلىقتىن ياخشىراقتۇر. نەزم:

كىشى ئەگەر كىشى بولسا، ئۆزىن كىشى دېمىگەي،
قىلۇردا ھېچ ئىشىن ھەم كىشى ئىشى دېمىگەي.

كىشى ئەگەر ئۆزىنى ھەقىقىي كىشى سانىسا، قىلغان ھەرقانداق بىر ئىشنى ئۆز ئىشىم دەپ بىلگەي يەنى كىشىنىڭ ئىشى دېمىگەي؛ ئۇنداق بولمىسا، ئۆزىنى كىشى ھېسابلىمىغاي.

تىلەمچى ـ گادايلار زىكرىدە

تىلەمچى ۋە گادايلارنىڭ كۆپرەكى غەيرەتسىز ھەم بىھايادۇر. ئۇلارنىڭ كۈندۈزى ئۆيمۇ-ئۆي قاتىرىشى ـ تىلەپ يۈرۈپ خەلقتىن نەرسە ئالماق ئۈچۈن ۋە كېچىلەپ كېلىپ ئوغرىلاش نىيىتىدە ئەل مېلىغا كۆز سالماق ئۈچۈندۇر.

تىلەمچى ـ گادايلار خەير ـ ئېھسان قىلغۇچىلاردىن ئالغان نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلمايدۇ؛ ئىنئام بەرگۈچىلەرگە ئۆزرە ئېيتىشقا تېخى تىلى بارمايدۇ. يېگەن بىلەن ئاچ كۆزلەردەك قورسىقى تويمايدۇ؛ تىلىگەن بىلەن تەشنالىق كېسىلىگە گىرىپتار بولغان بىمارەك ئۈسسۈزلۈقى قانمايدۇ. يېنىغا ئېسىۋالغان قاپاقلىرى بەڭگىلەر خىيالاتى بىلەن تولغان؛ تۈۋرۈلىرى رىياكار سوپىلارنىڭ كۆڭلىدەك تۇرلۇك ـ تۈمەن نەرسىلەر بىلەن تولغان تۈگۈنچەككە تۈگۈپ قويغان ئاقچىسىنى يۇغۇچىدىن ئۆزگە كىشى ئاچالمايدۇ؛ يەرگە كۆمۈپ قويغان تەڭگىلىرىنى تۇپراقتىن ئۆزگە بىرەر كىشى يېيەلمەيدۇ. كۆزلىرى «ھەرىس» (ئاچ كۆز) سۆزىدىكى «ساد» [س] ھەرپىگە ۋە «تەمەئ» سۆزىدىكى «ئەين» [غ] ھەرپىگە ئوخشايدۇ. بەلكى شۇ ھېرىس ۋە تامادىن كۆڭۈللىرىدە مەھرۇملۇق تەشۋىشى ئۆچمەيدۇ.

بۇلارنىڭ ئارىسىدا ئۆزگە «قەلەندەر» دەپ ئات قويغان مەلئۇنلىرى؛ ئادەملىكتىن مەھرۇم بولغان، دۇنيا ـ شەيتانلاردىن بەتتەرلىرى ھەم بار. ئۇلار ئىنسانىيلىق ۋە مۇسۇلمانلىقتىن

يىراق، توڭگۇز ۋە ئېيىق ئادەملىكتە ئۇلاردىن ياخشىراق ئۇلارنىڭ ئۆز شەكلىنى ئۆزگەرتىپ يۇرۇشى ئادەملىكتىن چەكلەشكىنى؛ جۇڭلىرىنى تەتۇر ئۆرۈپ كىيىشلىرى بولسا يىرتقۇچ ھايۋانلارغا يېقىنلاشقىنىدىن نىشانىدۇر.

تىلەمچى ـ گادايلار چوڭ ـ كىچىك ھەممىگە ھەرۋاقىت ۋەھىمە ئېلىپ كېلىدۇ؛ بۇزۇق خىيالى بىلەن ساپ كۆڭۈللەرگە تەشۋىش سالىدۇ. نەزم:

بەرمەك بولماس بۇلارغە ئىنسان ھۇلمى،
يا ئادەممۇ مۇئمىنۇ مۇسۇلمان ھۇكمى.
بۇ فاسىد ئەخلاتىغە ۋاجىبدۇر دەفئى،
بولغايمۇ كىشى بەرەي دېسە، جان ھۇكمى.

بۇلارنى ئىنسان دېگىلى بولمايدۇ، يا ئادەم، مۆمىن ياكى مۇسۇلمان دەپ ھۆكۈم قىلغىلىمۇ بولمايدۇ. پىتنە ـ پاساتلاردىن چەتتە تۇرماق ۋاجىپتۇر، چۈنكى، ئۇنداقلار جان بەرەي دېمىسىمۇ، جېنىنى جان سانغىلى بولمايدۇ.

ئوتتۇز بەشىنچى پەسىل

قۇشچى ۋە ئوۋچىلار (ئوۋچى قۇشلار) زىكرىدە

قۇشچى ئوۋچىلارغا (ئوۋچى قۇشلارغا) رەھبەر ۋە ئوۋچىلار (ئوۋچى قۇشلار) قۇشچىلارغا پەرمانبەردار. بۇ جامائەت يەنى ئوۋچى (قۇش) ئۇنىڭغا يەنى قۇشچىغا قارام. شۇڭا ئوۋچىلار (ئوۋچى قۇشلار) ھەر ۋاقىت قۇشچىنىڭ ھۆكمىگە بويسۇنىدۇ،

ئۇنىڭ (قۇشچىنىڭ) قولىدىكى قۇش كېچە - كۈندۈز رەنج - مۇشەققەتكە بەند. كېچىلىرى ئۇيقۇ هارام. كۈندۈزى مېهنەتتىن ئۇلارغا يوق ئارام. چۈنكى قۇشچى ئۆز نەپسىنى دەپ بىر بىگۇناھ قۇشنىڭ ئايىغىغا كىشەن سېلىپ، ئۇزۇن كېچىلەردە ئۇنىڭغا ئازاب سېلىش بىلەن خۇرسەن بولىدۇ؛ ئەجەل يېپىنى تاما يېڭىسىدىن ئۆتكۈزۈپ، ئۇ تىلسىز بىچارىنىڭ كۆرەر كۆزىنى تىكىدۇ. مەقسىتى ئۇنى هەم ئوۋچى قىلىش ۋە ئۆزىگە جانلىقلارنىڭ جېنىغا قارماق سېلىشنى ئۆگىتىش...

قۇشچى كۈندۈزى غەشت ۋادىلىرىدا چېپىپ يۈرۈپ غەپلەتتە قالغان بىرنەچچە ئاجىزلارنى تېپىپ، يۈز هىيلە - مىكىر بىلەن قۇشنى ئۇلارغا سالىدۇ - دە، ئۇ بىچارىلەرنى ئوۋلايدۇ ۋە دەرهال يېتىپ كېلىپ، باش - كۆزى قانغا تولغان بىچارە قۇشنى بوغۇزلىماي تۇرۇپ، قانىتىنى قايرىپ - سۇندۇرۇپ قولتۇقىنى يارىدۇ. ئاندىن ئۇ قاتىل شاگىرتىنى — قۇشنى شەپقەت بىلەن تويغۇزىدۇ. شۇ تەرىقىدە بىرنەچچە قۇشنىڭ قېنىنى تۆكۈپ، قولتۇقىنى يېرىپ، قانىتىنى سۇندۇرۇپ ئېتىنىڭ غانجۇغىسىغا باغلاپ ئۆيىگە يانىدۇ. بۇ ئىشتىن ئۆزىمۇ خۇش، قۇشمۇ خۇش...

شۇنداق قىلىپ، شۇم نەپسىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن بىر، ئىككى قەدەھ ئوتلايدۇ. ئولجىسىنىڭ نەچچىسىنى كاۋاپ قىلىدۇ ۋە ئەتىسى ئىلتىپات تاماسىدا نەچچىسىنى ئېلىپ بېرىپ بېگىگە تارتۇق قىلىدۇ.

قۇشچىنىڭ ئوۋچى يەنى ئوۋچى قۇش توغرىسىدىكى تەرىپلىرى — هەممىسى لاپ، هەتتا ئۆزى توغرىسىدىكى ماختىنىشلارنىڭمۇ بارچىسى يالغان.

بۇنچە يامانلىقلارغا نەپسى ئىستىكى سەۋەب بولغان يەنى خاهى

ئەمگىكى، خاھى تاماشاسى بولسۇن؛ خاھى كاۋىپى، خاھى بېگىنىڭ ئىنئام ـ ئىلتىپاتى بولسۇن، ھەممىسى نەپسىدىندۇر. نەزم:

بۇلار بارچەسى مەھز نەفسانىيەت،
كى، ئاندا ئېمەس داخىل ئىنسانىيەت.
قونالغە ئالىپ قاندا قونسە دىرەم،
ئاتۇ ئارقەسى قوشغە تۇئمە ھەم.

بۇلارنىڭ بارچىسى نەپسانىيەتچىلىكتىندۇر، شۇڭا ئۇنداقلارنى ئىنسان قاتارىغا كىرگۈزگىلى بولمايدۇ. چۈنكى بۇنداق ئادەملەر قانداقلىكى قونالغۇدا قونۇپ قالسا، ئامال بار، شۇ يەردىن پۇل، ئېتىغا بوغۇز، قۇشىغا تۇمە ئۇندۇرۇۋېلىشنىڭ كويىدىلا يۈرىدۇ.

ئوتتۇز ئالتىنچى پەسىل

بىراۋنىڭ خىزمىتىدە تۇرۇپ تۇزكورلۇق قىلغان نۆكەرلەر ئىكرىدە

غوجايىننىڭ نېمىتىدىن ئېتىبارغا ئېرىشكەن ۋە خىزمىتىگە نائىل بولغان نۆكەرلەر ئۈچۈن ئەركەكلىك ۋە ئىنسانىيلىق شۇنداق بولۇشى كېرەككى، غوجايىننىڭ قىلغىنىدىن ئارتۇقراق قۇللۇق ۋە خىزمەتكارلىق كۆرسەتكەي، بەلكى سەممىي ـ سادىق بولۇپ جان پىدالىق بىلەن غوجايىننىڭ شەپقىتىگە جاۋاب قايتۇرغاي. غوجايىن باشقا بىرىگە كۆپرەك ئىلتىپات كۆرسەتسە،

ھەسەتخورلۇق بىلەن سۆز - چۆچەك تارقىتىپ شىكايەت قىلىش — ئار - نومۇسنى ساقلىغانلىق ياكى غوجايىنىنى ھمايە قىلغانلىق ھېسابلانمايدۇ. بەلكى بۇ خىل ناشۇكۇرلۇك ئاربدا ئارازلىق يەنى ئۆزئارا ئۆچمەنلىك ۋە ماجرا پەيدا قىلىدۇ. شۇڭا بۇنداقلارنى، ھەتتا بىرەر سەۋەب تۇپەيلى تۇزكورلۇق قىلىپ قېچىش ياكى باشقا بىرىنىڭ خىزمىتىگە بېرىش نىيىتىدە بولغان نۆكەرنى ئادەم سانماسلىق كېرەك. چۈنكى ئۇنداقلارنىڭ دەرىجىسى قىلمىشىدىن كۆرە قۇل - دېدەكلەردىنمۇ نەچچە ھەسسە تۆۋەندۇر.

خۇسۇسەن، نۆكەر بولغۇچى كۆپرەك تەربىيە كۆرگەن ھەمدە ئوخشىمىغان مەسىلىلەردە ئوخشىمىغان مۇئامىلە بىلەن ئىش بېجىرىدىغان بولغاي. ھە دېگەندە قوپاللىق بىلەن لاپ ئۇرىدىغانلاردىن بولمىغاي. ھەرقانداق بىر نۆكەر بىر يەردىن يەنە بىر يەرگە قاچسا، نامەردلىك تۇپرىقىنى ئۆز بېشىغا چاچقان بولىدۇ. شۇڭا بۇ خىل كىشىنى ئەركەكلەر سانىنىڭ سىرتىدا ۋە يىگىتلىك دائىرىسىنىڭ تاشقىرىدا دەپ بىلىش كېرەك.

ئەلۋەتتە، پاراسەتلىك ھاكىم ئۆز ئەتراپىدا يۇقىرىقىدەك ناپەسىل خادىملار بولسا، مۇناسىپ سىياسەت يۈرگۈزگەي؛ ئۇلاردىن نامەردلىك سادىر بولىدىكەن، يۈكلەنگەن گۇناھىغا قاراپ جازا بەرگەي، ھەتتا بوينىنى ئۇزۇپ، تىغدىن چىققان (تىغقا چاپلاشقان) قان بىلەن شىر گۇناھكارنىڭ يۈزلىرىنى قىزارتقاي. ئەمما، ئۇنىڭ يۈزىنىڭ قان بىلەن قىزارتىلغان چاغدىكى قىزىللىقى گۈلسۇرۇخقا يەنى گۈل بىلەن قىزارتىلغان چىرايغا ئوخشاپ قېلىشى تۇرغان گەپ. شۇڭا شۇ گۇناھكارنى قىرىپ ئىشتىن چىققان مومايلار بىلەن شىرىكلەشتۇرۇپ، ئۇلارنىڭ

www.yurkitap.com
يۇركىتاپ كتاب توربىكتى
ئويغۇر كىتابلىرىنى پۈتۈن دۇنيادىن تاپقىلى بولىدۇ

زېھۇ ـ زېننىتى بىلەن سېھىرلەپ، جادۇگەر سىياقىدا ياسىغاي ئاندىن قاشلىرىغا ئوسما قويۇپ، ساقلىنى قىرىپ، قۇلاقلىرىدىن ئاشۇرۇپ، تا يۈزلىرىگىچە چۈژۈلىغان چاچلارنى ساڭگىلاتقاي. يەنە مەڭزىنىڭ ئوڭ ـ سول ئىككى تەرىپىگە ئىككى خال چەككەي. يەنە بېشىغا كىيىتلىك ياغلىق ئورنىدا، گويا كېلىنچەكلەرگە سالغاندەك لېچەك سېلىپ، بەزىدە يۈزىنى يېپىپ، بەزىدە يۈزىنى ئوچۇق قويۇپ، نەئەر، نە ئايالغا ئوخشىمايدىغان دەرىجىدە جابدۇغاي. ئاندىن مۇڭگۈزلۈك شاش ئۈيغا تەتۈر مىندۈرۈپ، شەھەرنىڭ مەھەللە كوچىلىرىنى قويماي ئايلاندۇرغاي. بۇنى كۆرگەن خەلق لەنەت ـ نەپرەت تاشلىرىنى ياغدۇرغاي!

ئەگەر قەغەزنىڭ يۈزىنى قارا قىلىۋېتىشتىن ئۈيىتمىساق، قەلەمنىڭ قارا تىللىقىدىن ھەزەر قىلمايدىغان بولساق، ئۇلارنىڭ يەنى تۈزكور نۆكەرلەرنىڭ ھەمشېرىكلىرى ۋە ئاشقىلىرى (ئەگەشكۈچىلىرى) نىمۇ قالدۇرمايي يازغان بولاتتۇق. شۇندىلا كۆڭلىمىز شادلىققا چۆمۈلگەن بولاردى. ئەمما، ئۇنداق قارا يۈزلەرنىڭ ئىللەتلىرىنى ئاشكارىلاش ۋە ئۇ خىلدىكى قارا يۈزلەرنى ئەيىبىنى ئېچىپ شەرمەندە قىلىش ئەلەم ئەھلىنىڭ ئارزۇسى بولسىمۇ، مۇشۇنچە دېگەنلىرىمىز كۇپايە قىلار. نەزم:

بۇ نەۋئ مەسخەرەلىق ئېلگە بەسىدۇرۇر ھەيرەت،
كى، ئۆلگەي ئىشتىشبان كىمكى بار ئېسە غەيرەت.

تۈزكور نۆكەرلەر ئۈچۈن مۇشۇنچە مەسخىرە قىلغىنىمىزمۇ يېتەرلىك؛ ناۋادا ئۇلار ئاڭلاپ غەيرەت يۈزىسىدىن ئۆلۈۋالسىمۇ، ھەيران قالغۇلۇق ئەمەس.

ئۆيلىنىش ۋە خوتۇنلار زىكرىدە

ئۆيلىنىش ــ قۇتۇلماس بالاغا مۇپتىلا بولماق، داۋاسىز يەنى داۋاسى يوق رەنج ـ مۇشەققەت ئىچىدە خار ـ زار بولماق ۋە ئىلاجى يوق يەنى ئىلاج قىلغىلى بولمايدىغان جەبىر ـ جاپاغا گىرىپتار بولماق دېگەنلىكتۇر. گەرچە بۇ ئىش يەنى ئۆيلىنىش ــ باشتىن ـ ئاياغ ئەلەم ۋە ئازارغا تەئەللۇق بولسىمۇ، ئەمما ئۇنىڭ ھاياتلىق مۇساپىسىدىكى ئالاھىدىلىكلىرى جەھەتتىن ئېيتقاندا، مەنپەئىتى ھەم باردۇر. ئەگەر ئۆيلەنگەن خوتۇنۇڭ ياخشى بولسا، ئۆزۈڭگىمۇ، جەمئىيەتكىمۇ پايدىسى ھەسسىلەپ يېتىدۇ. چۈنكى ياخشى خوتۇن ــ ئائىلىنىڭ دۆلىتى ۋە بەختى. ئۆينىڭ ئارايىشى شۇ خوتۇندىن، ئائىلىنىڭ ئاسايىشىمۇ شۇ خوتۇندىن.

خوتۇن كىشىنىڭ گۈزەللىكى كۆڭۈلگە راھەت، خۇش مۇئامىلىسى يەنى تاتلىق خۇلق ـ مىجەزى بولسا جانغا ئوزۇقتۇر؛ ئەگەر ئەقىل ـ پاراسەتلىك بولسا، روزغارلىڭ تەرتىپ بىلەن كۈنسايىن راۋاج تاپىدۇ؛ ئەسۋاب، ئۆي ـ بىساتلىڭ ئۈنۈمىڭ ۋاستىسى بىلەن سەرەمجان تاپىدۇ.

كىشى ناۋادا بۇ سۈپەتلىك ھالال جۈپتى بىلەن باش قوشالىسا، مۇشۇنداق بەختكە ئېرىشەلىسە، بەرھەقكى، ئۇ غەم ۋە كۈلپەتتە سەرداشقا، ئاشكارا ۋە پىنھان دەرد ـ مۇشەققەتتە ھەمنەپەس ۋە يارەمچىگە ئىگە بولغان بولىدۇ. مۇنداق خوتۇن بولسا تۇرمۇشتا ھەرقانداق جاپاغا يولۇقسا، سەردىشىڭ ۋە

www.kitaphurkitap.com
كتاب تورى كتابى
ويبغه كتابلارنى پۈتۈن تورىسى

يارده‌مچىك بولالايدۇ. تەتۈر ئايلانغۇچى پەلەكتىن ھەر قىسمەتلەر كەلسە، ساڭا سىرداش ۋە مەدەتكار بولالايدۇ. كۆڭلۈڭگە غەم ـ قايغۇ چۈشسە، ئۇ ھەم قايغۇرىدۇ؛ بەدبەختكە ساقسىزلىق ۋە زەئىپلىك يەتسە، ئۇ ھەم ساقسىزلىق ئىلكىدە تەڭ ئازابلىنىدۇ.

ئەگەر خوتۇن كىشىنىڭ ھۆسن ـ جامالى ئوتتۇرا ھال بولسا، كىيىنىش ـ يول قويۇش يولىنى تۇتۇپ، ئۇمىد بىلەن تىرىكچىلىك قىلىپ، ئەقىل ۋە مادارا بىلەن ياشاش كېرەك.

ئائىلە قۇرغانكەنسەن، بەزى ئىشلىرىڭ مۇشكۈل بولىدۇ ۋە بەزى ئىشلىرىڭ ئاسانلىشىدۇ. بىراق، كۆپرەك ھالدا كۆڭلۈڭ پەرىشان ئۆتىدۇ، كۆڭۈلسىزلىكلەر بولۇپ تۇرىدۇ. شۇڭا پەرىشان ھالەتنى يوق قىلىپ، بۇنداق كۆڭۈلسىزلىكلەرنى بىر تەرەپ قىلىشتا ئۇمىدۋار ۋە سەۋر ـ تاقەتلىك بولساڭ، ھەرقانداق ئەھۋالدا ھەمجۇپتۇڭ بىلەن بىللە تۇرمۇش كەچۈرەلەيسەن.

بىراق، ئاللا كۆرسەتمىسۇنكى، ناچار خوتۇن ئەر ئۇچۇن مەيلى ئاشكارا ۋە مەيلى يوشۇرۇن بولسۇن، بالا ياغدۇرغۇچى مەرەزدۇر.

ناۋادا خوتۇنۇڭ ئۇياتسىز ـ شاللاق بولسا، كۆڭلۈڭ ھەمىشە ئۇنىڭدىن ئازار يەيدۇ، قوپال بولسا، دىلىڭنى جاراھەتلەندۇرىدۇ؛ ئازار يەيدۇ؛ يامان تىللىق (ئاغزى بىزەپ) بولسا، يۈرىكىڭنى زىبە قىلىۋېتىدۇ؛ قىلغان ئىشلىرىدا پاكىز بولمىسا، كىشىلەر ئالدىدا يۈزۈڭ چۈشۈپ كېتىدۇ؛ ئەگەر مەيخور (مەي ئىچىشكە ئادەتلەنگەن) بولسا، ئۆيۈڭنىڭ ئاۋاتلىقى يوقىلىدۇ؛ ئەخلاقسىز بولسا، ئۆيۈڭدىن مۇسىبەت، غەم ـ قايغۇنىڭ ھىدى كەتمەيدۇ، ئائىلەڭ رەسۋا بولىدۇ.

يۇقىرىدا تەرىپلەنگەنگە ئوخشاش ياخشى خوتۇنلار بۇ ئالەمدە

تولـمۇ كۆپ تـۇغۇلـدۇ. بـەرھەقكى، بـۇنداق ياخـشى خوتۇنـغا يولۇققان كـىشـىنـىڭ بېشىغا سائادەت تاجى، بەخت قـۇشى قونغـان بولـدۇ. ئۇنداقلارغا مۇبارەك بولسۇن !

ئەمما، بۇ تائـىپەنى ھـەقتائالـلا نۇقسانـلىق، چەپ ۋە خـۇي ـ پەيلـىنى يامان قىلىپ ياراتقان. مۇكەممەللىك ـ نۇقسانـسىزلـىق جەھەتـتە ئۇلارنى ئـەرلەردىن پەرقـلەندۇرگەن. بـىراق، ئەرلەرنى بولسا، يارىلىشىدىنلا كۆپرەك ئۇلار (خوتۇنلار) ئالـدىدا ئاجىـز ۋە ئۇلار (خوتۇنلار) نىڭ ھۇنىرى پىتنە ۋە ھـىيلە، ئـوي ـ خىيالـى ئەپسۇن (يالغاننى توقۇش) ۋە خىيانەتچىلىك، ھـەق نېمەتـلىرىگە شۇكۇر قىلـمايدۇ، خەلـقنىڭ ياخشىلـىقلىرىنى قەدىرلىمەيدۇ. دىنلىرىدا سۇسلۇق ۋە قىلـغان ـ ئەتكەنلىرىدە ئائىنسابلىق. شۆھرەتـپەرەسلـىك (ماختانچاقلـىق) ئـۇلارنىڭ ئـادىتـى، مەنمەنچىلىك ئۇلارنىڭ ماھىيىتى. ئەقىلسىزلىكىدىن ئېتىقادىنى قۇسۇر، دىـنـىنـىڭ سـۇسلۇقـىدىن ئەقـىللـىرىنى كۆپـۈرلـۈق چۈلغۇالغان. نەپسى تۇپەيلى لىباسلىرىدىن ناپاكلىقى، كىيگـەن كـىيىملـىرىدىن ئـەسلىدىنلا ھاياسـىزلىقى بىلـىنـىپ تـۇرىـدۇ. ھوشىيارلىرى جاھـىل (نادان) لـىق مـەيلـىرى بـىلەن مـەست، مەستـلـىرى مەي ۋە مـەشـۇقەپەرەس. ئـۇلارنىڭ بېقـىشـلـىرى باشقـىلاردىن ئـەيـىب ئـىزدەش، ھـۇنەرلـىرى تـۇخـۇمـدىـن تـۇك ئۇندۇرۇش. چوڭىدىن كىچىكىگىچە جادۇگەر، ھـىيلـە ـ مـىكـىرده سېھىرگەر. ھەمىشە گۇناھسىزلارغا قەست قىلىشىدۇ، غەيـۋەت ـ شىكـايـەتلەر بـىلـەن بـىراۋنـىڭ جېنـىغـا زامـىـن بولـۇشـىـدۇ. بىگـۇناھلارغا يـالغاننى راست قىلـىپ تۆھمـەتلەر چاپلـىشـىـدۇ. ئۇلارنىڭ ھەق تەرىقىنى تۇتمـىقى تولـمۇ مۇشكـۇل، راستچـىل بولمـىقى تولـمۇ قـىيىندۇر. ئەڭلىك بىلەن يۇزلـىرىنى قىزارتمـاق

ئۇلار ئۇچۇن زىننەت، يالغاننى راست قىلىپ بىراۋنىڭ يۈرىكە قارا سۈرتمەك ئۇلار ئۇچۇن ئادەت. شاھزادە كەبى پەرى سۈرەت ئەرلىرىگە خيانەت ـ ۋاپاسىزلىق قىلىشىدۇ، زەڭگى كەبى دۇنيا سۆيەت ئويناشلىرىنىڭ قۇچىقىغا ئۆزلىرىنى تاشلايدۇ. پەردە ئىچىدە ئولتۇرمىقى پۈتۈنلەي ساختا، ياسىنىپ سىرتقا چىقىدىغانلىقى راست. بىراق، ئۇچىلىرىغا كىمۇالغىنى كىيىم ئەمەس، گويا ئۆمۈچۈكنىڭ تورىغا ئوخشايدۇ. ھەتتا بەزى قەبرى خوتۇنلار بارىكى، ئەسكى ساناچتەك قورۇلۇپ كەتكەن يۈزلىرىگە ئۇپا ـ ئەڭلىك سۈرتۈپ، تىترەپ تۇرىدىغان باشلىرىغا تېخى تىترىگۈچ (جىغا) سانجىۋالىدۇ. ياخشىسى شۇكى، پەلەك ئۇنداقلارنىڭ بېشىنى ئەجەل تېشى بىلەن يانجىغاي ! بۇ تائىپەنىڭ قەبرىلىرىمۇ ياسىنىشقا ئامراق. ئۇلار گويا ئارپا يېيەلمەسمۇ، نەقىشلىك جۇلغا تەلپۈنمىدىغان ئېشەككە ئوخشايدۇ. بىچارە ئەرلىرى بولسا، گويا ئۇلارنىڭ يۈك توشۇيدىغان ئېشەكلىرى، ئاجىز، ئېتىبارسىز خىزمەتكارى، بەلكى قۇل ـ دېدەكلىرىدۇر.

ۋاھالەنكى، بارلىق يارالمىشلاردا پەرق بولغىنىدەك، بۇلاردا ھەم ئوخشىمىغان دەرىجىدە پەرقلەر مەۋجۇتتۇر.

بۇ تائىپە ئۇچ قىسىمدۇر: بىرى ئاۋام (پۇقرا)؛ بىرى خاس كىشىلەر (پادىشاھنىڭ يېقىنلىرى)؛ يەنە بىرى خاسۇل ـ خاس (يۇقىرى تەبىقىدىكىلەر، ئۇلۇغ زاتلار).

ئاۋاملىرى چارپاي ـ يىرتقۇچ ھايۋانلارغا ئوخشاش بولۇپ، ئۇلار پەقەت يېمەك ـ ئىچمەك ۋە ئۇيقۇ بىلەنلا قانائەت ھاسىل قىلىدۇ: تائەتلىرى ياسىنىش ۋە ئۆزلىرىنى پەردازلاش؛ ئىبادەتلىرى زىننەت بىلەن ئۆزلىرىنى كۆز ـ كۆز قىلىش؛ غەپلەت ئىچىدە كۈن ئۆتكۈزۈش ـــ ئۇلارنىڭ ئادىتى، پىتنە ـ

پاسات ئارقىلىق شۆھرەت تېپىش ئۇلارنىڭ مۇراد - مەقسەتلىرىدۇر.

خاسلىرى دېۋە سۈپەت، گويا ئىبلىسقا ئوخشايدۇ: ھۇنەرلىرى ھىيلە - مىكىر؛ ئادەتلىرى ئۆچ - ئاداۋەت؛ ساۋابلىق دەپ قىلغانلىرى پۈتۈنلەي ئالدامچىلىق - مەككارلىق؛ ياخشىلىق دەپ بىلگىنى زۇلۇم - ستەم؛ خىيانەتچىلىك ۋە ھىيلە - مىكرە دېۋە ئۇلار ئالدىدا ئەرزىمەس بىر بىچارە؛ پىتنە - پاسات ۋە مەككارلىقتا شەيتان ئۇلار ئالدىدا بىر گول؛ پەرىشتىلەر تېخى ئۇلارنىڭ قېشىدا بالاغەتكە يەتمىگەن بىر نادان؛ شەيتان ھەم ئۇلارنىڭ نەزىرىدە ھاماقەتكە مەنسۇپ. ئۆي - ئىمارەتلەرنى بۇزماق ئۇلار ئۈچۈن مەسچىت ياسىغاندەك، ناھەق قان تۆكمەك ئۇلار ئۈچۈن گويا ئۆلۈكنى تىرىلدۈرگەندەك ياخشى ئىش سانىلىدۇ. يۇز ياخشىلىققا مىڭ يامانلىق ئۇلارنىڭ ئىشى، ھەسەل بەرگەنگە زەھەر بېرىش ئۇلارنىڭ ئادىتى. ئىپپەت ۋە ياخشىلىق ئۆيى ئۇلارنىڭ سەۋەبىدىن بۇزۇلغان، پاكلىق ۋە تەقۋادارلىق بىناسى ئۇلارنىڭ سەۋەبىدىن يىقىلغان.

ئومۇمەن، ئۇلارنىڭ ھىيلە - مىكىرلىرى تەرىپىدە كۆپلىگەن ئالىم، دانا ۋە پاراسەتلىك ھۆكۈمالار كىتاب تەسنىپ قىلغان ھەم بەزى مەزمۇنلارنى مۇبالىغە بىلەن بايانمۇ قىلىشقان. بىراق، ئائىلە ئىلكىدە تۇرۇۋاتقان يىگىتلەر بۇ جەھەتتە (مەسئۇلىيەت تۇيغۇسى جەھەتتىن) يەنىلا ئۆزلىرىنى ئاجىز ۋە نۇقسانلىق ھېسابلىشىدۇ. قىسقىسى، بۇنچىلىك ئىبارە - بايانلار بىلەن ئۇلار ھەققىدىكى تەرىپلەشلەرنى ئېيتىپ تۈگەتكىلى ۋە ئۇلارنىڭ سۈپەتلىرىنىڭ يۈزدىن بىرىنى چۈشەندۈرۈپ ئاخىرىغا يەتكۈزگىلى بولمايدۇ.

www.turkitap.com
تۈركىتاپ تور بېكىتى

ئەمما، خاسۇل ـ خاسلىرى يۇقىرىدىكىلەرنىڭ ئەكسىدۇر. ئۇلارنىڭ مۇتلەق راستچىل ۋە ھەقشۇناس. تىللىرىدىمۇ، كۆڭۈللىرىمۇ ھەقنى سۆزلەيدۇ يەنى خاسۇل ـ خاسلارنىڭ تىلى بىلەن دىلى بىردەك. ئۇلارنىڭ سۆزلىرى ۋە قىلغان ـ ئەتكەنلىرى ئىسلام ئۆلىمالىرىغا پايدا ۋە ئۈمىد ئاتا قىلىدۇ؛ كاتتا ئەۋلىيالارمۇ ئۇلارنىڭ نەپسىلىرىدىن مەنپەئەتكە ئىگە بولىدۇ. شۇڭا ئەنبىيا ـ پەيغەمبەرلەرنى ئۇلار ئۈچۈن ئەلچى، پەرىشتىلەرنى ئۇلار ئۈچۈن ئىگىچە ـ سىگىل دەپ بىل. چۈنكى ئۇلار باشلىرىغا ئىپپەت تارىدىن توقۇلغان قانائەت بۆكىنى كىيگەن؛ يۈزلىرىگە پاكلىق ماتالىرىدىن ھازىرلانغان چۈمبەل تارتقان.

بۇ چۈمبەلنى ھەقتائاللا ئۇلارنىڭ يۈزىدىن يىراق قىلمىسۇن ! مەيلى سۈسلۇق شامىلى، مەيلى باشقا سەۋەب بولسۇن، بۇ پەردە ھېچقاچان ئېچىلمىسۇن !

ئوتتۇز سەككىزىنچى پەسىل

رىياكار شەيخلەر زىكرىدە

رىياكار شەيخ ھەرقاچان ئۆزىنى ياخشى ۋە نۇقسانسىز كۆرسىتىشكە ئۇرۇنىدۇ. ئەمەلىيەتتە ئۇ ئالتۈندىن ھەل بېرىلگەن مىسقا ئوخشايدۇ: تېشى پال ـ پال، ئىچى غال ـ غال يەنى سىرتى كۆركەم، ئىچى قۇرۇق. كۆرۈنۈشى دەرۋىش سۈپەت، ئەمما ئىچى پۈتۈنلەي بۇلغانغان. ئۇنىڭ گويا ھەممىدىن قول ئۈزگەندەك قىياپىتى تامامەن ئالدامچىلىق. كارامىتى نەيرەڭۋازلىق. سەللىسى سالاپەت دەسمايىسى، بېشىدىكى ھەربىر تال تۈكىدە بار

بۇزۇق خىيالنىڭ ئالامىتى. ئۇچىسىدىكى تون - جەندىسى رەڭۋازلىقنىڭ نىشانىسى ئۇستىدىكى يېپىنچىسى ئەينىبنى يوشۇرغۇچى پەردە، ئۇنىڭ ھەربىر تال يىپى رىيا چاقىدا ئېگىرىلگەن. مىسۋاكى تاماخورلۇق چىشىنى بىلەپ ئىتتىكلىتىدىغان ئېكەك؛ ساقال تارغىقنىڭ غلاپى كىشىلەرنى مەسخىرە قىلىشقا ئىشلىتىدىغان سايمانلىرىنى يوشۇرىدىغان جايدۇر. توختىماي تەسۋى سىيرىشى كۆز بويامچىلىق، نامازنى ئۇزۇنراق ئوقۇشىدىن غەرەز ئەلگە ئۆزىنى كۆرسەتمەك ئۇچۇندۇر. سەللە ئورالغان كاتتا كۆلاسى ئۇنىڭ پۈتكۈل دەسمايىسى، سەللىسىنىڭ ساڭگىلاپ تۇرغان ئۇزۇن چۇچىسى تۈلكە قۇيرۇقىدىن نىشانىدۇر. ئۇنىڭ بىمەنە ۋارقىراشلىرى بەجايىكى، بىمەھەل چىللىغان خورازنىڭ سوغۇق ئاۋازىنى، غەپلەت ئىچىدە ئوقۇغان دۇئالىرى گويا مەستلەرنىڭ بەزمىدىكى قىيا - چىيالىرى، ۋارقىراش - جارقىراشلىرىنى ئەسلىتىدۇ. بارلىق گەپ - سۆزىگە ھىيلە ئارىلاشقان، پۈتكۈل ھەرىكىتىگە غەرەز ئارىلاشقان؛ كۆرگەن چۈشلىرىنىڭ ھەممىسى ياسالغان، ئويغاقلىقىدا دېگەنلىرىنىڭ بارى يالغان. زىكىر - ساماسى ئۇسسۇلدىن تاشقىرى، زوق - شوق بىلەن ئوقۇغان تەلقىنلىرى ئاھاڭدىن نېرى. دەرھەقىقەت، ئۇلارنىڭ كۆرۈنۈشى ھەرقانچە دەبدەبىلىك بولسىمۇ، ئەمما ئىچكى مەنىۋىيىتى باشتىن - ئاياغ قۇرۇق.

بۇنداق ئىپلاس شەخسلەرنىڭ ئۆزلىرىنى مۇنچە پەردازلاپ، ياسىنىپ - جابدۇنۇپ يۈرۈشتىن مەقسىتى — ئۆزىنى پاك كىشىلەردەك كۆرسەتمەك ئۇچۇندۇر.

ھەيھات — ۋادەرىغا! ئۇيات، يۈزمىڭ ئۇيات! ئەپسۇسلىنىدىغان

www.uyghurkitap.com

يېرى، بۇ ياڭماسلارغا ئىخلاس قىلىدىغان مۇرىتلار ھەم باركى، ئۇلار شەيخ خىزمىتىدە ھەرقاچان ئاشىق بىقارار بولۇشىدۇ. شەيخ بولسا (ھىيلە ـ مىكر ماتالىرى تولدۇرۇلغان) دۇكىنىنى تەدبىر بىلەن يۇرۇشتۇرۇپ، ئالدامچىلىق بىلەن ئولجا يىغىدۇ. ئۇنىڭ ئىشلىرىدىن شەيتان ھەيرەتتە، ھەتتا لەنىتى دېۋە ھەم نەپرەتتە. نەزم:

فەقر ئىسمى بىرلە بولغاي مۇنچە زەرقۇ بۇ رىيا،
سەلتەنەتەكدۇركى، قىلغاي پادىشاھى بوريا.
بۇ ئەگەر دەرۋىش ئۆزىن قىلسا، كى ئول ھەم پادىشاھ،
يوق ئەجەپ، بۇ ئىككىسىدە بولماسا ئەقلۇ ھەيا.

پېقىرلىق نامى بىلەن قىلسا مۇنچە ھىيلە ـ مىكر، نەيرەڭ ۋە رىياكارلىق، شاھى بورا ئۈستىدىكى گادايغا ئوخشايدۇ؛ بۇ ئەگەر ئۆزىنى دەرۋىش، ئۇ ئەگەر ئۆزىنى پادىشاھ دېسە، ئەجەبلىنىشىنىڭ ئورنى يوقكى، ھەر ئىككىلىسىدە نە ئەقىل، نە ھايا يوق.

ئوتتۇز توققۇزىنچى پەسىل

خارابات ئەھلى زىكرىدە

ئەيش ـ ئىشرەتنىن ئۆزىنى تارتمايدىغان خارابات ئەھلىنىڭ پۈتۈن ۋاقتى مەيخانىلاردا مەي ئىچىش بىلەن ئۆتىدۇ، ئۇلارنىڭ بېشىدا مەي ھەۋىسى سۇ ئۈستىدىكى كۆپۈكتەك لەيلەپ يۇرىدۇ، باش قويار يېرى مەي ئىدىشىنىڭ يېنى. ھەر يەردە ۋە

مەيخانىلارنىڭ قايسىبىر بۇرجىكىدە بەزمە كۆرسە، مەي توشۇش باھانىسى بىلەن شۇ يەرگە بېرىپ سىكىدۇ؛ ھەتتا نومۇس سەللىسىنى بېشىدىن ئېلىپ، ئۇنى بىر ئوتلام مەي ئۈچۈن مەيپۇرۇشنىڭ ئايىغى ئاستىغا سالىدۇ. بۇنداق ئادەملەر مەيخانا تۆپەيلى ئۆي ـ جايىدىن ئايرىلىدۇ، مەيخورلۇقى تۈپەيلى تەئەللۇقاتىدىن ئايرىلىپ بىچارە ھالەتكە چۈشۈپ قالىدۇ.

ئۇ ھەربىر ساقىينىڭ ئىلكىدىن قەدەھ ئالسا، ئۆزىنى گويا جەمشىتتىن بەختلىك ۋە شەۋكەتلىك ھېس قىلىدۇ. مەي توشۇغۇچىلارنىڭ ھۆسنىگە بۈتپەرەستەك سەجدە قىلىدۇ. مەيخانا غوجايىنىنىڭ ئايىغىغا باش قويۇپ، يۈزلىرىنى تۈپراققا يەتكۈزىدۇ.

ياقىسى مەيپەرەس شوخلارنىڭ ئىلكى بىلەن يىرتىلغان، كۆڭلى ئۇلارنىڭ ئىشقى تېغىدىن تىلىنغان.

خاراپات ئەھلىنىڭ مەيخانىدىكى مەشغۇلاتى ــ مەيخانىنىڭ سۈنۈق ساپال چىنىسىنى كۆتۈرۈۋېلىپ مەي تىلەپ ئىچىش، رەسۋالىق كوچىسىدا ئايىغى يالاڭ، بېشى ھەم؛ بەتمەسلەرنىڭ دەستىدىن ماڭلىيى زەخمىلىك، قېشى ھەم. ئۇلار ئۆز ۋۇجۇدىنى ئۆزى پايمال قىلىپ، مەجلىسلەردە پەگاھتىن ئورۇن ئالىدۇ؛ بېشى سەللە مېھنىتىدىن خالىي، ئۇچىسى چايشاپ مىننىتىدىن نېرى. نەپسى گەرچە تۈپراق بىلەن تەڭ، لېكىن نىيىتى ــ ئارزۇ ـ ئارمانلىرى ئالىدا يۈكسەك ئاسمان گويا پەس. زامان قايغۇلىرىدىن كۆڭلى غەمسىز، پەلەك تەشۋىشلىرىدىن خاتىرسى ئەلەمسىز. نە ھاياتتىن، نە ئۆلۈمدىن قورقۇش يوق، نىيەت ـ ئىقبالى ئالدىدا نە بار، نە يوق، ھەممىسى ئوخشاش. مەي ئىدىشىنىڭ ئاچچىق يىغىسىدىن (مەي ئىدىشىدىن پىيالىگە شاراب

قۇيغاندا ئاڭلىنىدىغان ئاۋازدىن) شادلىق تاپىدۇ؛ قەدىمكە قۇيۇلۇۋاتقان مەينەك سارقىپ چۈشۈشلىرىدىن خۇشاللىق تاپىدۇ. مەيخانىدا بىر دەممۇ ساق تۇرالمايدۇ، دۇنيانىڭ ياخشى يامىنىغا كۆز سالمايدۇ؛ زامانىڭ ياخشى ـ يامىنى بىلەن ئىشى يوق، شۇنداق ھۆكۈم قىلىشقا بولىدۇكى، ئالەمدە مۇنداق بىغەم كىشى يوق!

ئەمەلىيەتتە، بۇنداق كىشىلەر، زامانە زوراۋانلىرىنىڭ زۇلمىدىن شۇنداق كۇن كەچۈرۈشكە كۆنۈككەن، شۇڭا ئۇلار ئاللانىڭ ئەپۇ ۋە رەھمىتىگە لايىقتۇر؛ ۋۇجۇدى مەيخانا تۇپرىقىدا پانىي، ئۇمىدى ھەقنىڭ كىرىمىدىن ئەبەدىي ھاياتتۇر. ۋاھالەنكى، بۇنداق خارابات ئەھلى ـ گادايلار يېتىشكەن دۆلەت ۋە سائادەتكە نۆۋەتتىدە شاھلار ھەم ئارزۇ ۋە ھەسرەت بىلەن نەزەر سېلىشىدۇ. نەزم:

رىندىكى، فەنا جامىنى تارتار پەيۋەست،
دۇنيا بىلە ئاخىرەتكە ئىرمەس پابەست.
ھەق رەھمەتى ئۇمىدى بىلە تۇن ـ كۇن مەست،
كۆپ ئارتۇغراق ئىدىكى، زاھىدۇ زۇھد پەرەست.

پانىيلىق جامىنى توختىماستىن كۆتۈرىدىغان خارابات ئەھلىنىڭ، دۇنيا ۋە ئاخىرەتكە مەيلى يوق؛ ئۇلار ھەق رەھمىتىنىڭ ئۇمىدى بىلەن كېچە ـ كۇندۇز مەست يۇرسىمۇ، يەنىلا ھىيلىگەر ـ رىياكار زاھىتلاردىن كۆپ ياخشىدۇر.

ئۇمىدىم شۇكى، ئاللا نامراتلارغا ئەنە شۇ پانىيلىق دۆلىتىنى نىسىپ ئەتكەي ۋە توۋا سائادىتى بىلەن مەڭگۈلۈك ھايات ئاتا قىلغاي!

قىرىقىنچى پەسىل

دەرۋىشلەر زىكرىدە

ئەگەر ئىچىدە يۇز نەشتەر سانجىلىپ تۇرغاندەك (كۆڭلى پاراكەندە) بولسىمۇ، ھامان (ئاللانىڭ) رىزالىقىنى ئىزدەيدىغان؛ ئۆزىنگە مالامەت يەتسىمۇ، باشقىلارغا شىپالىق دورىدەك خۇشلۇق ئېلىپ كېلىدىغان، راستچىللىق ۋە پانىيلىق يولىنى تۇتقان، ئۆزى (تۇرقى ۋە قەلبى) قانداق بولسا، باشقىلارغا ھەم شۇنداق كۆرۈنۈشتە بولىدىغان؛ مەنمەنلىك ۋە غەپلەت قاراڭغۇلۇقىدا قالغانلارغا زور چىدام ـ غەيرەت بىلەن يورۇقلۇق ـ روشەنلىك ئاتا قىلالايدىغان؛ نەپسانىيەتنىڭ ئىشتىياقىدىن ئۆزۈل ـ كېسىل كېچىپ، ھەق يولىغا قەدەم قويغان ھەمدە پانىيلىق جامائەتخانىسىغا قوشۇلغان؛ نىيەت ـ ئىقبالى بىلەن بىر ئاللادىن باشقا يەنە بىر ئىلاھنىڭ نامەۋجۇت ئىكەنلىكىگە، بەلكى ياراتمىشتىن يەنى بىر ئاللادىن ئۆزگە بارچە يارالمىشنىڭ نابۇت بولىدىغانلىقىغا ئىشىنىدىغان؛ ئىچى بىلەن تېشى بىردەك، بەلكى ئىچى (قەلبى) تېشىدىنمۇ پاك؛ باتىنى (دىلى) بىلەن زاھىرى (تىلى، سىرتى) ئوخشاش، بەلكى باتىنى تېخىمۇ يورۇقراق كىشى دەرۋىش دېيىلىدۇ.

بىلىش كېرەككى، قەلبىدىكى مالامەتلەرنى يوشۇرۇش مەقسىتىدە كۆرۈلگەن چىراي ئىپادىسىدىكى غەم ـ قايغۇ ۋە غەشلىك تۇپەيلى، ئىچى بىلەن سىرتى يەنى دىلى بىلەن تىلىنىڭ بىردەكلىكىگە گۇمانلىق قاراش ـــ سىرتىغا قاراپ، ئىچىگە باھا بېرىش مۇۋاپىق ئەمەس. چۈنكى خەزىنە بار جاي ۋەيران

بولغىنىدەك، دەرۋىشنىڭ تونى يىرتىق بولىدۇ ئەمەسمۇ؟ يۇ خۇددى «قەلبى پاكلار جاھان خارابىسىدە، فەرىدۇننىڭ خەزىنىسى ۋەيرانىدا» دېگەنگە ئوخشاشتۇر. دېمەك، مەنە ئەھلىدە ھەقىقەت مەخپىي بولىدۇ. ۋاھالەنكى، سۈرەت ئەھلى (شەكىلۋازلار)نىڭ ھەقىقىتى مەنىسىز «ھەقىقەت» نىڭ دەۋاسىدۇر.

شۇنداق دەرۋىشلەر بارکى، ئۇلار ئۆز ھال ـ ئەھۋالى ـــ سۈرىتىنى يوشۇرۇپ، ئۆزگىچە ئىش تۇتقان؛ كۆرۈنۈش يەنى شەكىلۋازلىق بىناسىنى بۇزۇپ، قەلب يەنى مەزمۇن ئاساسىنى قۇرغان؛ تەقدىردىن نېمە كەلسە، شۇنىڭغا رازى بولۇپ، ئالەم ئەھلىدىن يەتكەن رەنج ـ مۇشەققەت ۋە مالامەتلەرگە چىدىغان؛ ھەق رىزالىقىنى ئىزدەش يولىدا يېمەك ـ ئىچمەك، مەئىشەتتىن كېچىپ، غەم يەپ، قان يۇتقان؛ رىزا ۋە ئىقتىدار خىلۋەتخانىسىنى ماكان تۇتقان؛ پېقىرلىق ۋە پانىيلىق سەھرالىرىنى ئارامگاھ قىلغانلاردۇر. ئەدەپلىك ۋە كەمتەر بولۇش ـــ ئۇلارنىڭ ئادىتى؛ دوستقا، ھەتتا دۇشمەنگىمۇ ياخشى مۇئامىلىدە بولۇش ـــ ئۇلارنىڭ ئۇيى ـ خىيالى. دەرۋىش بولغان كىشى، ئەلۋەتتە مۇشۇنداق سۈپەتلەرنى ئۆزلىرىدە ھازىرلىغان بولغاي ! رۇبائىي:

ياربكى، فەنا دەشتىنى رامىم ئەيلە،
رامىم دېمەيىنكى، سەيدى دامىم ئەيلە.
ھەم فەقر تەرىقىنى خىرامىم ئەيلە،
ھەم زاۋىيەئى فەنا مەقامىم ئەيلە.

ئەي تەكرىم، پانىيلىق دەشتىنى ماڭا رام قىل، رام ئەمەس، بەلكى دامىم (تۇزاق) ئۇچۇن ئوۋ قىل؛ ھەم پېقىرلىق تەرىقىنى كۆڭۈل خۇشۇم قىل، ھەم پانىيلىق سەھراسىنى ماكانىم قىل.

ئىككىنچى قىسىم

ياخشى قىلىقلار ۋە ياماڭ خىسلەتلەر توغرىسىدا

بۇ قىسىم ئۈچ پەسىلدۇر.

بىرىنچى پەسىل

توۋا زىكرىدە

ھەقىقىي توۋا ــ ياماڭ قىلىقلار تۇپەيلى كىشىدىغان ئازاب ـ ئوقۇبەتلەرنىڭ ئالدىنى ئالماق ۋە ئاللانىڭ تەۋپىقى (ياردىمى، مەدىتى) بىلەن ئۇ قىلىقلاردىن قۇتۇلۇش دېمەكتۇر.

توۋا ــ گۇناھكار بەندىنىڭ كۆڭۈل ئەينىكىدىن گۇناھ غۇبارلىرىنى تازىلايدۇ ۋە ئەپۇ پەردىزى بىلەن ئۇ ئەينەكنىڭ يۈزىنى يورۇتىدۇ. توۋا ــ بەختسىزلىك يولىنىڭ ئاخىرلىشىشى ۋە ھىدايەت يولىنىڭ باشلىنىشىدۇر.

توۋا ــ تەكەببۇرلۇق غەپلىتىدىن سەسكەنمەك ۋە بەشەرىيەت (ئىنسانلىق) ئۇيقۇسىدىن ئويغانماق ھەمدە ئۆزىنىڭ ناشايان ئىش ـ ئەھۋالىدىن خەۋەردار بولماق ۋە بىلىپ ـ بىلمەي سادىر قىلغان ياراماس قىلمىشلىرىدىن قول ئۈزمەك؛ نالايىق دەۋا ـ ئىنتىلىشلەردىن ساقلانماق؛ قەبىھ قىلمىشلار، شەرمەندىلىك ۋە

www.uyghurkitap.com

رەسۋالىق تۇپەيلى خجالەتكە قېلىشتىن ئاگاھ بولماقتۇر.

توۋا ــ ئىنسانغا خاس بويۇنتاۋلىق خاھىشىدىن ۋاقىپ بولماقلا كىشىنى ئازدۇرغۇچى نەپسىنىڭ پىتنە ـ پاساتلىرىدىن كۆڭۈل ئىتائەتسىزلىكىدىن نەپرەتلەنمەك ۋە روھىي زەئىپلىكتىن يىرگەنمەكتۇر.

توۋا ــ ھەقتىن نىجاتلىق تىلەش ۋاقتىنىڭ يەتكەنلىكى، بەندىنىڭ نەپسىگە تەۋە بولۇشنى تەرك ئەتكەنلىكىدۇر.

ۋاھالەنكى، كېچىنى يورۇتقۇچى بۇ گۆھەر (توۋا) قاراڭغۇلۇق ئىچىدە كۇن كەچۇرگۈچى ھەربىر كىشىگە لايىق كېلىۋەرمەيدۇ. بۇ تەۋپىق شامىنى ياخشىلىقلار يولباشچىسى ھەركىمگە ھەم ئاتا قىلىۋەرمەيدۇ. ئەمما، قايسىبىر پاكىز تەبىئەتلىك يولدىن ئازغۇدەك بولسا ۋە قايسىبىر زاتى پاك قائىدە ـ نىزامدىن چىقىپ، گۇناھلىق ئىش قىلماق بولسا ۋە شۇ ئازغۇنلۇق ھالىتىگە شۇم نەپسى سەۋەب بولغۇدەك بولسا، ئاللا توغرا يول كۆرسىتىپ، ئۇنى شۇ ھالەتلەردىن ئاگاھلاندۇرغاي. ئۇ ھەم ئاگاھ بولغاچ، ئۆز قىلمىشىدىن خجالەت بولۇپ، دىمىغىدىن ئۇيات دۇتى چىققاي ۋە بۇ كەبى ئىشلىرىدىن پۇشايمان يەپ، ئەپۇ سورىغاي؛ قىلغان يامان ئىشلىرى ئۈچۈن توۋا قىلىپ، ئورۇنسىز قىلقىلرىنى ئۆزگەرتكەي؛ ئاداشقان يولدىن چىقىپ توغرا يولغا كىرگەي!

بۇ مەرتىۋىگە يېتىشىش ــ تەرىقەت ئەھلىنىڭ ئاۋۋالقى مەقسىتى ۋە مەقسەت مەنزىلىگە يېتىشنىڭ تۇنجى قەدىمىدۇر.

بۇ سائادەتكە يەتمەك كىشىگە ئۆزلۇكىدىن نېسىپ بولسۇن! ئاللاتائالا قۇرئان كەرىمدە: «ئەنە شۇ ئاللانىڭ پەزلى بولۇپ، بۇ پەزلەتنى ئاللا خالىغان ئادەمگە بېرىدۇ» دېگەن. مەلۇمكى،

ھەربىر دۆلەت ئىگىسى (سائادەتمەن كىشى) بىرەر ۋاستە بىلەن بۇنىڭدىن يەنى يۇقىرىقى مەزمۇنلاردىن ئاگاھ ،خەۋەردار بولغاي ۋە بىرەر ۋاستە بىلەن ئۇنى يەنى ياخشى قىلىقلارنى ئۆزلىرىگە كەسىپ قىلغاي ! رۇبائىي:

ھەقدىن ئاڭاكىم، يەتتى ئىنايەت ۋەقتى،
كۆڭلىگە يامان سىرايەت ئەتتى ۋەقتى.
ئىسيانىغە پاش ئۆلۈپ نىھايەت ۋەقتى،
بۇ بولدى ھىدايەتغە بىدايەت ۋەقتى.

ھەقتىن ئىنايەت يەتكەن ۋاقىت، ئىنايەتكە ئېرىشكۈچىنىڭ كۆڭلىگە يامان ئىشلىرى ئايان بولغاي ۋاقىتتۇر؛ بۇ گۇناھلىرى پاش بولۇپ ئاخىرىغا يەتكەن ۋاقىت، ئۇ ھىدايەتنىڭ باشلىنىش ۋاقتىدۇر.

ھېكايەت:

شەيخ ئەبدۇللاھ مۇبارەك (ئۇنىڭ سىرى مۇقەددەس قىلىنسۇن) نىڭ تۇغىنىنىڭ باشلىنىشى ۋە تۇغرا يولغا كىرگەنلىكىنىڭ ھىدايىتى مۇنداق:

ئۇ كىشى دەسلەپ بىر گۈزەلنىڭ ئىشقىغا گىرىپتار بولۇپ، خەلق ئارىسىدا مەجنۇن دەپ ئاتالدى. ئۇنىڭ كۆڭلى بىر شوخ گۈزەلنىڭ ھۆسنىگە مۇپتىلا بولۇپ، ئەقلى ـ ھوشى كۆڭۈل مەملىكىتىدىن جۇدا بولغانىدى. قىشنىڭ بىر كېچىسى ئۇ مەشۇقىنىڭ ئۆيىنىڭ تېمى تۈۋىدە ۋىسال ئۈمىدىدە گويا تۇزاققا چۈشكەندەك مەست ـ ئەلەس ئولتۇراتتى. شۇ ئەھۋالدا، بۇلۇت ھاۋادىن قار ـ مۇز ياغدۇردى. تۇن قاراڭغۇلۇقى قار ـ مۇزلاردىن

ئاپپاق تۇسكە كىرگەنىدى. بىر تەرەپتىن ئۇنىڭ ۋۇجۇدىغا قىشنىڭ سوغۇق شامىلى ۋە قار ھۇجۇم قىلسا، يەنە بىر تەرەپتىن كۆڭۈل مەملىكىتىگە ئىشق لەشكىرى توختىماي ھۇجۇم قىلاتتى. ئەمما، ئۇ بۇ قاتارلىق شىددەتلەردىن ھېچبىر خەۋەرسىز ئىدى. شۇنداق قىلىپ تاڭ قۇشلىرى ناله قىلىشقا (سايراشقا) باشلىدى. مەزىنلەر بامدات نامىزىغا ئەزان توۋلاشتى. ئۇ ئەزان ئاۋازىنى ئىشتىپ: «بەلكى بۇ خۇپتەن نامىزىغا توۋلانغان ئەزان بولسا كېرەك» دەپ خىيال قىلغانىدى، ھايال ئۆتمەي تاڭ يورۇشقا باشلىدى. قۇياش ئىچىگە ئىزتىراپ ۋە غۇۋغا چۈشتى. سۇبھىنىڭ ئىللىق نۇرىدىن ئۇنىڭ كۆڭلىگە يورۇقلۇق يەتتى. ھىدايەتنىڭ ئىلھامى ئۇنى ئاگاھلاندۇردى. ئۇ ئۆزىگە دېدىكى: «ئەي مۇبارەكنىڭ نامۇبارەك ئوغلى، ئەي تەكرىنىڭ قاچقان بەندەپ قۇلى ! خۇپتەن نامىزىنىڭ قىرائىتىدە، ئەگەر ئىمام ئۇزۇنراق بىر سۈرىنى قىرائەت قىلسا، ئىچىڭ پۇشۇپ كېتەتتى. ھەتتا تالاي پاسىق خىياللار كۆڭلۈڭدىن كېچەتتى. مانا ئەمدى شۇم نەپسىڭنىڭ خاھىشىغا مەپتۇن ۋە پەسكەش تەبىئىتىڭنىڭ ئارزۇ ـ خىياللىرىغا بەند بولۇپ، قىشنىڭ ئۇزۇن بىر تۈنىنى ئۆتكۈزدۇڭ. بىراق، خۇپتەنغۇ مەيلى، سەھەر ۋاقتى بولغانىنى ھەم ھېس قىلمىدىڭ !»

بۇ ھالەتتىن ئۇنىڭ ئىچىگە قوزغىلاڭ چۈشتى. ئۇياتتىن روھى بەدىنىدىن چىقىپ كەتكىلى ئاز قالدى. ئاللا ئىلتىپات كۆرسىتىپ، ئۇنى يامان قىلمىشىغا پۇشايمان قىلدۇرۇپ توغرا يولغا كىرگۈزدى. ئۇ شۇنىڭدىن باشلاپ ھېچبىر تەۋرەنمەي شۇنداق بىر رىيازەت يولىغا كىردىكى، ئاز ۋاقىتتا مەككە ـ مەدىنىدە شەيخۇل ـ ماشايىخ (كاتتا ئىشان) بولۇپ قالدى.

ئۇمىدىم شۇكى، ھەق شۇبھانەھۇ تائالا يولدىن چىققانلارنى ئاگاھلاندۇرۇش بىلەن ئەزىز قىلغاي ۋە توۋۇنىڭ بۇ قاتارلىق سائادىتىدىن بەھرىمەن قىلغاي ! ئىنشائاللاھ تائالا (ئاللاتائالا خالىسا). رۇبائىي:

تەۋبەئىكىم، ئانىڭ سەئادەتىدىن،
بىرقۇل ئوغلى بۇ پايە كەسىب ئەتكەي.
كىم، ئاڭا شاھلار قۇل ئولغايلار،
مۇڭا ئۆزلۈك بىلە تېچۈك يەتكەي.

توۋۇنىڭ سائادىتىدىن، بىر قۇلنىڭ ئوغلى كاتتا مەرتىۋىگە ئېرىشەلەيدۇ؛ ھەتتا ئۇنىڭغا شاھلار ھەم قۇل بولىدۇ، ئەگەر توۋۇنىڭ سائادىتى بولمىسا، بۇنداق مەرتىۋىگە ئۆزلۈك بىلەن قانداق يەتكۈلۈك؟

ئىككىنچى پەسىل

تەقۋادارلىق زىكرىدە

تەقۋادارلىق ــ دۇنيا ئارزۇلىرىدىن كەچمەك، نەپسىنى ئۆلتۈرۈشنىڭ زەھرىنى ئىچمەك، ئاي يۈزلۈك جانان ۋە مەرتىۋە خىيالىنىڭ رىشتىسىنى كۆڭۈلدىن ئۈزمەكتۇر.

تەقۋادارلىق ــ ئار ـ نومۇس بۇتلىرىنى پاچاقلاش ئۈچۈن ئۆزىنى تۇزەپ، ئۇمىدۋارلىق نەزىرى بىلەن رىيازەت تەرىقىنى تۇتماق ۋە نەپسىنىڭ بارچە مۇددىئالىرىنى ئۇنتۇماقتۇر.

تەقۋادارلىق ــ شەرىئەت يولىدا مەردانە تۇرماق، تەرىقەت

ۋادىسىغا مەردانە قويماق، سەجدىگە رىيانى ئارىلاشتۇرۇپ قويۇشتىن ساقلانماق، بەلكى ئۇنداق تائەتنى يەنى رىيا ئىبادەتنى خىيالىغا كەلتۈرمەسلىك؛ بارچە نامەھرەم يۈزىدىن كۆزنى ئاسرىماق، شەرئىەت قائىدىسىگە خىلاپ بارچە سۆزدىن تىلنى يىغماق، ئاڭلاشقا تېگىشلىك بولمىغان گەپ ـ سۆزگە قارىتا قۇلاقنى گاس تۇتماق، خالايىققا تەۋە نەرسىلەردىن ئىلىك تارتماق، كۆپ گەپ قىلماق ۋە قوپال سۆزلىمەكتىن ھەزەر قىلماقتۇر.

تەقۋادارلىق ـــ نەپسىنىڭ ئارزۇسىنى رەت قىلىپ روزا تۇتماق، ئادەم تەبىئىتىنىڭ تەقەززاسى بولغان ھەرقانداق شەيئىدىن نەپسىنى قاچۇرماق، تائامنى ئاز ۋە ئۆلچەملىك ئىستېمال قىلماق، قائىدە ـ نىزامغا ئەمەل قىلىپ، دائىما خىلۋەتنى دوست تۇتماق، ئۇزاق مۇددەت يالغۇزلۇقنى داۋام ئەتتۈرمەك ۋە كېچىلىرى دائىم قىيام تۇرۇپ ئاللانى سۆزسىز ياد ئەتمەكتۇر.

تەسەۋۋۇپ يولىغا كىرگەن ھەربىر كىشى بۇ مەرتىۋىگە يېتەلىسە، ئۇنىڭ تەبىئىتى چەككەن رىيازىتىنىڭ يۈزى بىلەن نەپسانىيەت ھېرىسمەنلىكىدىن ئېرىغدالغاي. كۆڭۈل ئۆيىگە ئاشنالىق چىرىغىدىن نۇر يەتكەي ۋە ئول نۇرنىڭ تەپتى ئۇنىڭ كۆڭلىنى شاد ئەتكەي، ئىبادەتنىڭ ئۇنۇمىنى كۆرۈشكە ۋە چەككەن رىيازەتلىرىنىڭ مەنپەئەتلىرىدىن بەھرىمەن بولۇشقا باشلىغاي؛ ئۇنىڭ قىلغان ھەربىر ئىشىدا سائەت ـ مىنۇتلاپ پايدا كۆرۈلگەي ۋە شۇ ئىشىغا قىزغىنلىقى ئېشىپ بارغاي ھەمدە بۇ ھۇزۇر ـ بەرىكەت قەدەملىرىدىن ئىچىپ قانمىغان؛ بۇزۇق قەدەملەرگە بولسا، (نەئۇزى بىللاھ) يېقىن يولىمىغاي!

ئەي تەڭرىم، تەقۋادارلىق جامىنى ئىچىشتىن مەھرۇم قالغان تەشنا لەۋلەرنى ئارزۇسىغا يەتكۈزگىن ۋە بۇ ۋادىدا ئاغزى قۇرۇغانلارنىڭ ئۇسسۇزلۇقىنى قاندۇرغىن ! نەزم:

بۇ تەلەبدە كىمكى بولسە ئاڭا روزى ئەتمە ھىرمان،
بۇ لەقەبدە كىمكى بولسە ئاڭا ۋەسلى ئەيلە دەرمان.

كىمكى بۇ تەلەپتە بولسا، ئۇنى مەھرۇم قىلمىغىن، كىمكى بۇ سۈپەتتە بولسا، ۋەسلىگە يەتكۈز، دەرمان بەرگىن.

ھېكايەت:

تەقۋادارلارنىڭ يېتەكچىسى مەۋلانا شەمھۇددىن جام ۋىلايىتىدىن ئىدى. ئۇ ئوتتۇز يىلدىن بېرى بارلىق نازۇ - نېمەت، راھەت - پاراغەتتىن ئۆزىنى تارتقانىدى. كۈنلىرى كېچىسى ئىبادەت بىلەن، كۈندۈزى روزا تۇتماق بىلەن ئۆتەتتى. ئۇ بىر مەسچىتتە يېگانە ياشايتتى. تەرەتتىن باشقا چاغدا سىرتقا چىقمايتتى. ئىنسان جىنسىدىن ھېچنېمە قوبۇل قىلمايتتى. ھەزرىتى سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم (ئاللانىڭ رەھمىتى ۋە سالاملىرى ئۈنىڭغا يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ھەزرەتلىرىگە بولسۇن) نىڭ مۇبارەك چىشلىرى ئۇھۇد ئۇرۇشىدا شېھىت بولغانىدى، ئۇ ھەم مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ساداقەتنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن ئۆزىنىڭ ئوتتۇز ئىككى تال چىشىنى قالدۇرماي سۇندۇرۇپ تاشلىغانىدى. ئۇ ئوتتۇز يىللىق ئىبادەت جەريانىدا ئاستىغا بىر بورىنى، بېشىغا بىر خىشنى قويۇپ كۈن ئۆتكۈزدى. بىر كۈنى كىچىك مىرزا (ئاللا ئۈنىڭغا رەھمەت قىلغاي) ئۇ ۋىلايەتتىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، كىشىلەردىن بۇ

ئەزىزىنىڭ سۈپەتلىرىنى ئىشتىپ، ئۇنى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن كەپتۇ. كىچىك مىرزا مەسچىتكە كىرگەندە مەۋلانانىڭ ئوچىسىدا ئەسكى چاپان، بېشىدا ئەسكى بوّك بىلەن تۇرغانلىقىنى كۆرۈپتۇ. مىرزىنىڭ كۆڭلى بۇزۇلۇپ، بىر ئوچۇم كۈموش تەڭگە كەلتۈرۈپ، بۇ تەڭگىلەرنى قوبۇل قىلىشنى ئىلتىماس قىپتۇ.

بىراق مەۋلانا: «مەن مۇشۇ تەرىقە بىلەن ياشاشنى ئادەت قىپتىمەن، ھېچنېمىگە (ماددىي بايلىقىغا) ئېھتىياجىم يوقتۇر. ئەگەر سىزنىڭ يۈز ـ خاتىرىڭىز ئۈچۈن بۇ تەڭگىلەرنى ئالسام، ماڭا تەلىم بېرىڭچۇ، ئۇنى نېمە قىلاي ۋە قەيەرگە قويىاي؟! سىزنىڭ مەن ئۈچۈن قىلغان بۇ قاتارلىق ئىلتىپاتىڭىزدىن مىننەتدار بولدۇم. سىز ھەم كەرەم قىلىپ مېنىڭ ئۆزرەمنى ماقۇل كۆرۈڭ» دەپتۇ. كىچىك مىرزا بۇ سۆزگە جاۋاب تاپالماي يىغلاپ، قۇلىقىنى تۇتۇپ يەر ئۆيۈپ يېنىپ چىقىپتۇ. بۇ ۋەقەلەرنى پېقىرغا رەھمەتلىك كىچىك مىرزا ئۆزى بايان قىلىپ بەرگەنىدۇر. بىرنەچچە ۋاقىتتىن كېيىن كەمىنە پېقىر ھەم مەۋلانانىڭ خىزمىتىگە مۇشەررەپ بولدۇم. بەرھەق، بۇ كىشىنىڭ يۈرۈش ـ تۇرۇش، ئەخلاق ـ پەزىلىتىنىڭ كىچىك مىرزىنىڭ ئېيتىپ بەرگىنى بىلەن ئوخشاشلىقىنى، بەلكى ئۇنىڭدىنمۇ ئارتۇقراق ئىكەنلىكىنى كۆردۇم. ھەق سۆبھانەۋەتائالا بارلىق تەلەپ ئەھلى ۋە بۇ تەرىقە ھاجەتمەنلەرگە ئول گۈلىستاندىن شادلىق ۋە شۇ گۈلىستاننىڭ گۈل ـ گىياھلىرىدىن خۇشاللىق نېسىپ قىلسۇن ! نەزم:

كىمكى كۆڭلىدىن ئانىڭ قەد ئارزۇسى كەتمىگەي،
بۇ دۇرۇر ئۇمىدكىم ھەق ئانى نەۋمىد ئەتمەگەي.

ئۇچىنچى پەسىل

تەۋەككۇل زىكرىدە

تەۋەككۇل ــ ھەق يولىدا ۋاستە ئەھۋالىرىنى يوق قىلماق ۋە سەۋەبلەرگە ۋاستىچى ۋە ئۆزرىنى ئارىلاشتۇرماي، باھانە كۆرسەتمەي، ئۆزرىسىز سەۋەب قىلغۇچىغا يەنى ئاللاغا بەندە بولماقتۇر. چۈنكى تەقدىرنىڭ قۇۋۋىتى تۇۋرۇكى ئالدىدا سەۋەب رىشتىسى چۈرۈك، قازا مەشئىلىنىڭ نۇرى قېشىدا ۋاستە ئۇچقۇنى ئۆچۈكتۇر.

تەۋەككۇل ئەھلى مەقسەت ۋادىسىغا قەدەم قويىدىكەن، ئۇ ھالدا يول يىراقلىقىنى ئاللانىڭ ئىلتىپاتىدىن؛ تەۋەككۇلى دۇرۇس ئەلنىڭ يېمەكنى ھەقتائالانىڭ ئىنئامىدىن، ئېچمەكنى شەربەتخانىسىنىڭ جامىدىن، كىيمەكنى ئېھسان خەزىنىسىدىن دەپ بىلمىشى كېرەك. بەس، بولمىسىغۇ مەيلى، بۇلار يەنى يېمەك ـ ئېچمەك ۋە كىيمەك ھازىر بولغانىكەن، يەنە نېمىگە خۇشال بولمىغۇلۇق؟! ناۋادا دەريادىن ئۆتۈشكە كېمىنى سەۋەب دېسەك، تاپىنى نەم بولماي ئۆتكۈچىلەرگە نە سۆزۈك بار!؟ بايا ۋاندا يول يۇرۇشكە ئات ـ ئۇلاغنى ۋاستە دېسەك، يەر يۈزىنى ئازلا ۋاقىت ئىچىدە كېزىپ چىققۇچىلار ئالدىدا ئات ـ ئۇلاغقا نە ئېتىبار!؟ مەلۇمكى، سېنىڭ نېسىۋەڭنى يەنە بىرى يېمەس، باشقا بىرىنىڭ نېسىۋىسىنى سېنىڭ يېمىكىڭ ھەم مۇمكىن ئەمەس.

سېنىڭ روزغارىڭ ئۆزۈڭگە، باشقىلارنىڭ قىسمىتى ھەم ئۆزگىدۇر. گېزى كەلسە، تىلمىسەڭمۇ تەڭرى يەتكۈزۈپ بېرىدۇ؛ يېمىسەڭمۇ يېگۈزۈپ قويىدۇ. ئەما، «بۇنى ئاڭلىغان قۇتۇلۇپمۇ تۇرمۇش ئۈچۈن مېھنەت چېكەردىن، تېنىپتۇلار پاراغەت ئۈچۈن دانالار تېرىشتىن» دېگەندەك بولۇپ قالمىغاي، تىرىكچىلىك ئۈچۈن ھۈنەر ـ كەسىپتە تىرىشىش تەۋەككۈل تەسۋىرىدىن، مەئىشەت يەنى راھەت ـ پاراغەت ئۈچۈن ھەرىكەت قىلىش سۆزسىز ھالاكەتتىن نىشانىدۇر. لېكىن، تەڭرىنىڭ رىزىقلاندۇرغۇچى ئىكەنلىكىنى بىلگەن كىشى روزغار ئۈچۈن غەم يېمىگەي، رىزىق ئۆلەشتۇرگۈچى ئىكەنلىكىنى بىلگەن كىشى روزغار ئارزۇسىدا ھېچ سۆز دېمىگەي. پۈتكۈل ئۇچار قانات، جان ـ جانىۋارلارنىڭ رىزقىغا كېپىل بولغان تەڭرىم ساڭا رىزىق يەتكۈزۈپ بەرمەسمۇ؟ تۇرلۇك ئامالىلار بىلەن ئەزەل قىسمىتىنى ئارتتۇرۇشقا ئۇرۇنۇش ـــ يېقىن رىشتىسىنى بوغۇپ قويۇشقا ئۇرۇنغان بىلەن باراۋەر؛ ئەستايىدىللىق بىلەن قەلەم يازغان قازاغانى قايتۇرۇشقا ئۇرۇنۇش ـــ قۇرۇق يەردە كېمە ھەيدەشكە ئۇرۇنغان بىلەن باراۋەر؛ بەلكى بۇ كۆڭۈل ئۆيى قاراڭغۇلۇق ئىچىدە قالغان لەنتىلەرنىڭ، قەلب كۆزى ھەقىقەت قۇياشىدىن چەتنىگەن كورلارنىڭ ئىشىدۇر.

تەۋەككۈل ئەھلى بارلىق سەۋەب ۋە ۋاستىلەردىن كۆز يۇمۇپ، ئۆزلىرىنى تەۋەككۈل دەرياسىغا تاشلىغاي؛ كېمىكى رىزىق يەتكۈزگۈچى ـــ ھەقنى بىلگەنكەن، ئۇنداقتا ئۇنىڭغا يەنى رىزىق يېگۈزگۈچىگە ھەم چىن ئىخلاس بىلەن ئەقىدە قىلغاي، شەك كەلتۈرۈشتىن، ئىككىلىنىش ۋە غەيرىي مەسلەكلەردىن يىراق تۇرغاي، تەۋەككۈل باياۋانلىرىغا ۋاستىسىز قەدەم تاشلاپ

ئۆزىنى مەقسەت كەپسىگە يەتكۈزگەي ! نەزم:

كىمكى قەتئ ئەتسە تەۋەككۈل قەدەمى بىرلە تەرىق،
ياغىنۇ سەيل ئاڭا مۇزىي ئېمەس بەرقى ھەرىق.

كىمكى تەۋەككۈل قەدىمى بىلەن يول يۈرسە، ئۇنىڭغا يېغىن ۋە سەل، كۆيدۈرگۈچى چاقماقمۇ ئازار يەتكۈزەلمەيدۇ.

ھېكايەت:

شەيخ ئىبراھىم بىر مۇرىتى بىلەن (ئۇنىڭ سىرى مۇقەددەس قىلىنسۇن) تەۋەككۈل قىلىپ كەبىگە سەپەر قىلدى. شەيخ جانابى مۇرىتىغا دېدىكى:

ــ سەندە يوشۇرۇپ قويغان بىرەر نەرسە بارمۇ؟

ــ ياق، مەن ئۇشبۇ سەپەرگە تەۋەككۈل بىلەن قەدەم قويدۇم، ــ دېدى مۇرىتى شەيخكە، ــ مەندە يوشۇرۇپ قويغۇدەك نېمە بولسۇن؟

يەنە بىرنەچچە قەدەم ماڭغاندىن كېيىن شەيخ مۇرىتىغا:

ــ ئۆزۈڭنى ياخشىراق تەكشۈرۈپ باق، يوشۇرۇۋالغان بىرەر نەرسە بولسا تاشلىۋەت، چۈنكى مېنىڭ ئايىغىم ئېغىرلىشىپ كېتىۋاتىدۇ، ــ دېدى.

مۇرىتى دېدىكى:

ــ مەندە بىر ــ ئىككى تال ئاياغ بوغۇچى بار. سەپەر جەريانىدا ئايىغىمنىڭ بوغقۇچى ئۆزۈلۈپ كەتسە ئىشلىتەرمەن دەپ ئېلىۋالغان.

شەيخ مۇرىتىغا ئېيتتى:

ــ شۇ تاپتا ئايىغىڭنىڭ بوغقۇچى ساقكەن، تېخى

ئۇزۇلمەپتۇ. بەس، ئارتۇق بوغقۇچنى تاشلىۋەت!

مۇرىتى دەيدۇكى: «بوغقۇچنى تاشلىماي چارەم يوق ئىدى. ئامالسىز بوغقۇچنى تاشلىۋەتتىم. كۆڭلۈم غەش كېتىپ باراتتىم، يولدا كۆتۈلمىگەندە ئايغىنىڭ بوغقۇچى ئۇزۇلۇپ كەتتى. بۇ خۇسۇستا شەيخكە تەنە قىلماق خيالىدا ئۇزۇلگەن بوغقۇچنى يېشىپ تاشلىماق بولۇپ، قولۇمنى ئايغىمغا ئۇزاتتىم. كۆردۈمكى، ئايغىنىڭ يېنىدا بىر تال بوغقۇچ تۇرۇپتۇ. مەن ئەجەبلىنىپ ئۇ بوغقۇچنى ئايغىمغا تارتتىم ۋە شەيخقە ئەگەشتىم. قاچانكى، ئايغىنىڭ بوغقۇچى ئۇزۇلۇپ كەتسە، شۇئان بىر بوغقۇچ پەيدا بولاتتى. بۇ ئىش تۆپەيلى مېنىڭ تەۋەككۇلۇم يەنى تەڭرىنىڭ مەرھىمىتىگە بولغان ئىشەنچىم دۇرۇسلاشتى.»

تەۋەككۇل ئەھلى ھەق يولىدا مانا مۇشۇنداق ماڭغان ۋە غەيرىي خيالىلارنى كۆڭلىدىن شۇ يول بىلەن چىقىرىشقاندۇر. نەزم:

تەۋەككۇل چۈن دۇرۇست ئېرمەس مەھەلدۇر،
ئاڭا نەئىلىنىڭ ئارتۇق شىراكى.
دۇرست ئۆلسە يىغلىغاچ گەنجى قارۇن،
يوق ئولدەم راھەرنىڭ ھېدچ باكى.

تەۋەككۇل يەنى تەڭرىنىڭ مەرھىمىتىگە بولغان ئىشەنچى دۇرۇس بولمىغان چاغلاردا، ئۇنىڭغا ئايغىنىڭ بوغقۇچىمۇ ئارتۇقلۇق قىلىدۇ؛ ئەگەر تەۋەككۇلى دۇرۇس بولسا، قارۇننىڭ خەزىنىسىمۇ ئۇنىڭ ئىشەنچىنى ھېچبىر تەۋرىتەلمەيدۇ.

تۆتىنچى پەسىل

قانائەت زىكرىدە

قانائەت ــ ئىبادەت قىلغۇدەك قۇۋۋەت ھاسىل قىلىپ، شۇ قۇۋۋەت بىلەن كۈن ئۆتكۈزمەك ۋە ئۇنىڭدىن ئارتۇق بارچە نېمىنىڭ ھەۋىسىنى خىيالىدىن كۆتۈرمەك، بىناۋالىق بىلەن نەپسىنى يېغماق ۋە مەھرۇملۇق بىلەن شەھۋەتنىڭ زورىنى سۇسلاشتۇرماقتۇر.

قانائەت ــ بىر چەشمىدۇركى، ئالغان بىلەن سۈيى قۇرۇمايدۇ؛ ئۇ بىر خەزىنىدۇركى، بايلىقى ئىشلەتكەن بىلەن ئۆكسۈمەيدۇ. ئۇ بىر ئېكىنزارلىقكى، ئۇرۇقى ئىززەت ۋە شەرىكەت ھوسۇلىنى بېرىدۇ. ئۇ بىر دەرەختۇركى، شېخى غۇرۇر ۋە ھۆرمەت مېۋىسىنى بېرىدۇ.

قانائەت كۆڭۈلگە روشەنلىك يەتكۈزىدۇ، كۆز ئۇنىڭدىن يورۇقلۇق نەتىجىسىنى كەسىپ ئېتىدۇ يەنى كۆز ئۇنىڭدىن يورۇقلۇق ھاسىل قىلىدۇ. ۋاھالەنكى، قانائەتلىك دەرۋىشنىڭ قۇرۇق نېنى تاماگەر شاھنىڭ داستىخىنىدىكى نازۇ نېمەتلەردىن ياخشىراقتۇر. قانائەتكە ئادەتلەنگەن پېقىرنىڭ گۆشسىز ئۈمچى ئېلىشنى بىلىپ، بېرىشنى بىلمەيدىغان باينىڭ ناۋات ـ ھالۋىسىدىن تاتلىقراقتۇر.

شاھ شۇنداق بولۇشى كېرەككى، ئالمىغاي، ئەمما بەرگەي. گاداي شۇنداق بولۇشى كېرەككى، بۇزۇپ چاچمىغاي، ئەمما تەرگەي. كىمكى قانائەتكە ئادەتلەنگەن بولسا، شاھلىق ياكى

گادايلىق تەشۋىشىدىن ئازاد بولغان بولىدۇ؛ گەرچە تىرىكچىلىك ئويى تار بولسىمۇ، ئەمما بۇ ھەقتە ھەرقانچە مۇبالىغە قىلساڭ بولىۋېرىدۇ. چۈنكى، قانائەت بىر قورغانكى، ئۇنىڭ ئىچىگە كىرسەڭ، نەپسىنىڭ غەلۋىسىدىن قۇتۇلسەن. قانائەت بىر تاغدۇركى، ئۇنىڭ ئۈستىگە چىقساڭ، دوست ـ دۈشمەنگە موھتاج بولمايسەن. قانائەت ـ كەمتەرلىكتۇركى، نەتىجىسى يۈكسەكلىك. قانائەت ـ موھتاجلىقتۇر، پايدىسى ئېھتىياجسىزلىق. قانائەت ـ تېرىلغۇ يەردۇر، ئۇرۇقى بايلىق. قانائەت ـ دەرەختۇر، مېۋىسى موھتاجسىزلىق. قانائەت ـ مەيدۇر، ئاچچىق، لېكىن كەيپى تاتلىق؛ يولى قاتتىق، ئەمما مەنزىلى شادلىق.

قانائەتتە قانچىكى راھەت ـ پاراغەت بولسا، ئەكسىچە تامادا شۇنچە رەزىللىك ۋە ئوقۇبەت بولىدۇ.

خەسىس (بېخىل) تەبىئەتلىك ئادەمنىڭ دوستلۇقىغا ناكەس ۋە تىلەمچىلەر دۇرۇس؛ پەسكەشلىك ئۇلارنىڭ پېئىل ـ ئەتىۋارىغا مۇناسىپتۇر. ئۇلارغا يېقىنلىشىش ـ خارلىقتىن، ئۇلار بىلەن مۇناسىۋەت قىلىش ـ تەنتەكلىكنىڭ نىشانىدۇر. ھەركىمدە بۇ خىل سۈپەت ۋە ئادەت مەۋجۇت بولىدىكەن، بۇنداق ئادەمنى خەلق يامان كۆرىدۇ، ياقتۇرمايدۇ؛ چۈنكى ئۇلارنىڭ ۋۇجۇدىدا ناكەسلىك ۋە رەزىللىك راۋاج تاپقان، ئادەملىك ۋە ئىنسانىيلىق ئۇلارنىڭ قەلبىدە زاۋال تاپقان. بۇنداق ئادەملەر يەنى خەسىس تەبىئەتلىك ناكەسلەر ئار ـ نومۇس ئويىنى كۆيدۈرگۈچى ئوتتۇر؛ ئىززەت ـ ھۆرمەت خامىنىنى سورىغۇچى ۋە ئۇلۇغۋارلىق شامىنى ئۆچۈرگۈچى شامالدۇر. تاماگەر ئىنئامغا، شىرە (داستىخان) تائامغا تويمايدۇ. ئۇ بىرى يەنى تاماگەرلىك ـ پەسلەرنىڭ ھەركىتى، بۇ بىرى، يەنى ئاچ كۆزلۈك ـ

هايۋانلارنىڭ سۈپىتىدۇر.

قانائەت شۇنداق بىر جەۋھەردۇركى، ئەلنى ئەنە شۇ ئىككى بالادىن قۇتقۇزىدۇ ۋە شۇ خىل ئاپەتتىن خالاس قىلىدۇ.

بۇ ئىككىسى يەنى تاماگەرلىك ۋە ناكەسلىك شۇنداق يامان ئادەتكى، بۇلار گويا يېقىمسىز قوشكېزەكلەردۇر. ئۇ بۇنىڭدىن يامان، بۇ ئۇنىڭدىن يامان؛ ئىككىلىسى ھەممە يامانىدۇر. بۇلارنىڭ بىرى ناكەس ۋە بىرىنىڭ ئىقبالى پەس، ئەمەلىيەتتە، ئىككىلىسىنىڭ ماھىيىتى بىردۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام تولىمۇ مۇۋاپىق يەكۈنلەپ قانائەتنى ئەزىز، تامانى زەلىل (خار) دېگەن نەزم:

ھەركىمكى قەنائەت تۇرفى نىسبەتى بار،
بارچە ئەل ئارا تەۋازۇئۇ ئىززەتى بار.
ئوكىم تەمەئۇ ھەرىس بىلە ئۇلفەتى بار،
ياخشىيۇ يامان ئىچرە زىللەتۇنكبەتى بار.

قانائەتنىڭ ئېسىل خىسلەتكە ئىگە كىشى، بارچە ئەل ئارىسىدا ئىززەت ۋە ھۆرمەتكە سازاۋەر بولىدۇ؛ تاما ۋە ھېرىس بىلەن ئۇلىپەتلەشكەن كىشى، ياخشى ـ يامانلارنىڭ ئارىسىدا ئوخشاشلا خار ۋە شۇم كۆرۈنىدۇ.

ھېكايەت:

تەقۋادارلىقنىڭ يوشۇرۇن سىرلىرىنى ئاچقۇچى بىر شەيخ ئۇلۇغلارنىڭ زىيارەتگاھىنى تاۋاپ قىلىش (ئۇنىڭ سىرى مۇقەددەس قىلىنسۇن) ۋە ئىبادىتىنىڭ پاراغىتى ئۈچۈن قانائەتنى ئادەت قىلىپ، مەھەللىسىدىكى زىيارەتگاھنىڭ بىر

بۇرجىكىدە ماكان تۇتۇشنى ئىختىيار قىلدى. خەلقنىڭ پۇل مال ۋە ھەدىيەسىگە كۆز سالمىدى. شاھلارنىڭ ئىنئام ۋە سوۋغىلىرىغا پەرۋا قىلمىدى. مىراس قالغان كىچىككىنە يېرىگە دەرەخ تىكتى، زىرائەت تېرىدى. ئۆزىنىڭ مۇبارەك قولى بىلەن زىرائەتلەرنى ئوتىدى. دەرەخلەرنى پەرۋىش قىلدى. بۇ قاتارلىق قانائەت بىلەن تۇرمۇش كەچۈرۈپ، تەڭرىنىڭ ئىبادىتى بىلەن مەشغۇل بولدى. شۇنداق قىلىپ «قانائەت كىشىنى ئەزىز قىلىدۇ» دېگەندەك، ئۇنىڭ قانائىتىنىڭ نەتىجىسى شۇ يەرگە يەتتىكى، ھىرات شەھىرىنىڭ سۇلتانى، ۋەزىر ـ ئۆلىمالار، ماشايىخ ـ تەقۋادارلار ئۈچ فەرسەخ[1] يولنى كېزىپ، ئۇ بۇزرۇكنىڭ خىزمىتىگە كېلەتتى ھەمدە بوسۇغىسىنىڭ تۈپرىقىنى ئۆلچىمەك بىلەن پەخىرلىنىپ، باشلىرى كۆككە يېتەتتى. ھەتتا شەيخنىڭ تېرىغان زىرائەتلىرىدىن پشۇرۇلغان ناندىن ۋە ياكى مېۋىلەردىن ئازغىنە بولسىمۇ قولىغا تەگسە، كۆزلىرىگە سۈرتۈپ، قويۇنلىرىغا سېلىپ، تەۋەررۈك ئۈچۈن شەھەرگە ئېلىپ بېرىپ خوتۇن ـ بالىلىرىغا بېرىشەتتى. نان، مېۋىلەرگە ئېغىز تەگكەنلەر بولسا، ئاخىرەت نىجاتلىقىغا ئېرىشكەندەك ئۈمىدۋار بولۇشاتتى.

قانائەتنىڭ نەتىجىسىنى بۇنىڭدىن كامىلراق ھېچكىم نامايان قىلغان ۋە خۇرسەنلىك باغچىسىنىڭ گۈل ـ گىياھلىرىنى مۇنىڭدىن خۇش پۇراقلىقراق ھېچكىم ئېچىلدۇرغان ئەمەس. نەزم:

جەھان ئىچرە كۆپ سۈنئ كۆرگۈزدى سانئ،
ئېمەستۇر كىشى تۇرفە ئاغزاكى قانئ.

[1] ئۇزۇنلۇق ئۆلچىمى، بىر فەرسەخ 6.24 كىلومېتىرغا تەڭ.

كىشىدىن تەلەبسىز غىنا ھاسىل ئەتمەك،
يەنە جۇدغە بولماماق ھېچ مانىئ.

تەخرىتائالا جاھان ئىچىدە (ئىنسانلار ئۈچۈن) نۇرغۇن يارالمىشلارنى ئاتا قىلدى، بۇنىڭغا ھەيران قالغۇلۇق ئەمەس، پەقەت قانائەت قىلغۇچىلاردىن بول؛ كىشىدىن تەلەپسىز ھاسىل قىلىنغان بايلىق يەنى ئۆزۈڭ ئىشلەپ يىغقان مال - دۇنيالىرىڭمۇ، سېخىيلىقىڭغا ھېچقاچان توسالغۇ بولمىسۇن.

بەشىنچى پەسىل

سەۋر زىكرىدە

سەۋر — نەپسانىيەت خاھىشىدىن ئۆزىنى تارتماق ۋە جىسمانىي راھەت - پاراغەتتىن نەپسىنى يىغماق ؛ ئىبادەت مېھنىتىدە قەدىمىنى مۇستەھكەم قىلماق ۋە رىيازەت - مۇشەققەتتە ھەق يولىدا قاتتىق ۋە يىرىككە چىدىماق؛ ياخشى - يامانىدىن ئىشتىكەن ۋە كۆرگەنلىرىگە تەمكىنلىك بىلەن مۇئامىلە قىلماق دېگەنلىكتۇر.

سەۋر — ئاچچىقتۇر، ئەمما مەنپەئىتى تاتلىقتۇر؛ سەۋر — قاتتىقتۇر، ئەمما زىيان - زەخمەتنى يوق قىلغۇچىدۇر. سەۋر ئېتىكىنى مەھكەم تۇتقان قايسىبىر بەختسىز مۇرادىغا يېتەلمەي قالغان ۋە سەۋر بەندىگە كۆڭۈل باغلىغان قايسىبىر گىرىپتارنىڭ بەخت تۇگۇنى يېشىلمەي قالغان !؟

سەۋر — شادلىق كەلتۈرگۈچى ۋە بەند ئىشىكىنى ئاچقۇچىدۇر. سۆھبىتى زېرىكتۈرەرلىك بولسىمۇ، سەۋر — بىر

www.turkiyurkitap.com

يولداشتۇركى، ئۇ كىشىنى ھامان مۇرادىغا يەتكۈزىدۇ. سەۋر ــ ئۇزاقنى كۆزلەيدىغان ئۈمىدۋار بىر ئۇلۇپەتتۇركى، ئۇ كىشىنى ھامان مەقسەت ئىشىكىگە ئېلىپ بارىدۇ. سەۋر ــ ئاستا يۈرسىمۇ، ئەمما مەنزىلگە يەتكۈزگۈچى ئاتتۇر؛ سەۋر ــ قەدىمى ئېغىر بولسىمۇ، ئەمما كۆزلىگەن بىكەتكە يەتكۈزگۈچى تۆگىدۇر.

سەۋر ــ ئاچچىق سۆزلۈك نەسىھەتچىدۇركى، كىشىنىڭ تەبىئىتى ئۇنىڭدىن ئازار يەيدۇ، ۋە لېكىن ئەمەل قىلسا، ئاخىرىدا مەقسىتىگە ھاسىل بولىدۇ. سەۋر ــ تېۋىپدۇركى، ئۇ گويا تەمسىز دورىغا ئوخشايدۇ، دەسلەپىدە بىمار ئۇنىڭدىن بىئارام بولىدۇ، ئەمما ئاخىرىدا يەنىلا ساغلام تەنگە ئېرىشتۇرىدۇ.

ئىشق ئەھلى بۇ سۆزنى (يەنى «سەۋر» سۆزىنى) ئىشتىكەن ھامان ئۆزگىچە ھېس قىلىشىدۇ، ۋە لېكىن سەۋر نەتىجىسىدىلا يار ۋەسلىگە ئېرىشەلەيدۇ. ئايرىلىش ئازابىنى تارتقۇچىلار سەۋر سۆزىنى ئەسلەشتىن ئۆزلىرىنى قاچۇرىدۇ، ۋە لېكىن ئاخىرىدا سەۋر تۇپەيلى يارى بىلەن دىدارلىشالايدۇ. سەۋرنىڭ ئۈمىدۋارلىق قەپىسىدە جان بۇلبۇلىغا نە خامۇشلۇق پايدا بەرگەي، نە كۈي ۋە نە نالە؛ سەۋر مەجلىسىدە روھ تۇتىسىغا نە سۇكۇت نەپ يەتكۈزگەي، نە پەريات ۋە نە پىغان !؟

ۋاھالەنكى، سەۋر سەھراسىدا پاراغەت بىلەن ئىزتىراپ باراۋەردۇر؛ سەۋر دەشتىدە ئارام ئالماق بىلەن ماڭماق باراۋەردۇر. سەۋر بار يەردە ئايرىلىش ئوتىدا كۆيگەنلەرگە ئۆلۈم دېگەندىن غەم يوق، ئىشتىياق ئىگىلىرىگە غەم ئوتىدا كۆيۈش دېگەندىن ئەلەم يوق.

سەۋر ــ جۇدالىق شامىدەك قاراڭغۇ ۋە ئۇزۇن، ئەمما

نەتىجىسى ۋىسال تېپكى؛ سەۋر ــ ھەج يولىدەك مۇشەققەتلىك ۋە يىراق، ئەمما مەنزىلى ئىقبال كەبىسى. بالاغا گىرىپتار بولۇپ، نابۇت بولۇش خەۋپى ئاستىدا قالغان كىشىنىڭ ھاياتى سەۋر تۈپەيلى ئازاد؛ ھەرقانداق نائۇمىدنىڭ ئۆلگەن روھى سەۋر تۈپەيلى تىرىك.

سەۋرسىزلىك ــ ئاشىقلارنى ئۆلتۈرگۈچى مەرەز، بىمارلارنى ھالاك قىلغۇچى زەھەردۇر. ساق تەن سەۋرسىزلىك تۈپەيلى كېسەلگە مۇپتىلا بولىدۇ؛ كىشىنىڭ سەزگۈ ئەزالىرى سەۋرسىزلىك تۈپەيلى كاردىن چىقىدۇ.

روھ سەۋرسىزلىك تۈپەيلى ئىللەتكە گىرىپتار بولىدۇ؛كۆڭۈل سەۋرسىزلىك تۈپەيلى بىتاقەت ۋە چىدامسىز بولىدۇ. سەۋرنىڭ يول ـ باياۋانلىرى ئاپەت قارائاغۇلۇقى بىلەن قاپلانغان، كىمكى ئۇ يولنى كېسىپ ئۆتەلىسە، خىزىر ئەلەيھىسسالامغا ئوخشاش ھاياتلىق سۈيىدىن بەھرە ئالالايدۇ.

سەۋرنىڭ جەبىر ـ جاپا يۈكىنى كۆتۈرگەنلەردىن بىرى ئەييۇب نەبىي (ئەييۇب ئەلەيھىسسالام)، يەنە بىرى مۇھەممەد ئەرەبىي (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدۇر. نەزم:

ئەجەب رەنجىكى ئاندىن سەئب يوق رەنج،
ۋەلى چەككەن كىشىنىڭ بەھرەسى گەنج.

سەۋر ئاجايىپ بىر رەنج ـ مۇشەققەتكى، ئالەمدە ئۇنىڭدىن ئۆتە قىينىچىلىق ــ جەبىر ــ جاپا يوق؛ لېكىن، شۇ رەنج ـ مۇشەققەتنى چەككەن، قىينىچىلىق ـ جەبىر ـ جاپاغا چىدىغان كىشىلا خەزىنىگە ئېرىشەلەيدۇ.

www.khurkitap.com

هېكايەت:

بىر ئاتىۋاننىڭ كۆڭلىگە بىر گۈلىيۈزنىڭ ئىشقى چۈشتى. بىراق، ئۇ شۇ ئىش تۈپەيلى تۆھمەت بىلەن زىندانغا گىرىپتار بولدى. تۆھمەتنى بويىنىغا ئالدۇرۇش يەنى تۆھمەت بويىچە ئىقرار قىلدۇرۇش ئۈچۈن ئۇنىڭغا قىلمىغان ئازاب قالمىدى. ئەمما، ئۇ مەخپىي سىرىنى قىلچە بىلدۈرمىدى. ئاقىۋەت بىر كۈنى مىرشەپلەر بېرىپ ئۇنى كويزا ـ كىشەنلەرنى بوشاتماستىنلا زىندانىدىن تارتىپ چىقاردى ۋە پۈت ـ قولىنى سوزۇپ يەرگە ياتقۇزدى. ئاندىن بىر قۇچاق ياغاچنى ئېلىپ كېلىپ ، ئۇنى تاكى ياغاچ سۇنۇپ تۈگىگىچە كالتەكلىدى. پۈتكۈل ۋۇجۇدى باشتىن ـ ئاياغ جاراھەتلەندى. بارى ئەزاسىنىڭ تېرىسى سويۇلدى. تاياق زەربىسىدىن بەدىنى شۇقەدەر زەخمى يېدىكى، ئاققان قان مەيدانىنى قىپقىزىل بويىۋەتتى. ئەمما، ئۇ بىچارە مۇتلەق ئۇن چىقارمىدى ۋە ئىقرار سۆزىنى تىلىغا ئالمىدى. ناھايەت، مىرشەپلەر ئۇنى ئۇرۇپ ـ ئازابلاپ چارچىدى ۋە مەيدانىدىن سۆرەپ چىقىرىپ، نائىلاج قويۇپ بەردى. ئۇلار ھەرھالدا، ئىنسان ئالمىدە ئازغىنە بولسىمۇ توغرا ئىش قىلىشتى.

شۇنداق قىلىپ، ئازاب قىلغۇچىلار يىراقلاشقاندا، يەتكۈچە ئازابلانغان بىچارە ئاغزىدىن پارچىلانغان تەڭگىنى چىقاردى. توپلىشۋالغان كىشىلەر ئۇنى كۆردى ۋە بۇ ئىشنىڭ سەۋەبىنى سوردى.

ئۇنىڭ جاۋابىدىن مەلۇم بولدىكى، مىرشەپلەر بۇ بىچارىنى كالتەكلەۋاتقان چاغدا، مەشۇقى كەلگەن ۋە بىر بۇلۇڭدا تۇرۇپ، ئاشىقىنىڭ ئېچىنىشلىق ھالىنى كۆرۈپ تۇرغانكەن. ئۇنىڭغا جەبىر ـ زۇلۇم قىلىنىۋاتقاندا، ھەر زەربىدە ئاغزىغا سېلىۋالغان تەڭگىنى چىشىنىڭ ئارىسىغا ئېلىپ، قاتتىق چىشلىگەن ۋە

چىشىنىڭ زەخمىدىن ئۇ تەڭگە سۆنۈپ - پارچىلىنىپ كەتكەنىكەن. ئۆزىنى كۆزىتىپ تۇرغانلىقىنى سەزگەن ئاشىق ئۆز مەشۇقىنىڭ ئالدىدا تېخىمۇ سەۋر - چىدام كۆرسىتىپ، ئۇن - تىن چىقارمىغان.

بۇ مەنزىرە - ھالەتنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن مەشۇقى مېھىر - شەپقەت بىلەن قېشىغا كېلىپ، يۈمشاق سۆزلەر بىلەن ئۇنىڭ يارىلىرىغا مەلھەم قويدى ۋە چۈچۈك تىللىرى بىلەن مەجرۇھ تېنىگە جان كىرگۈزدى. بۇ ئاشىق يىگىت خىيالىغىمۇ كەچمىگەن يەنى تەسەۋۋۇر قىلىپ بولماس دۆلەتكە سازاۋەر بولدى ۋە خىيال قىلىپمۇ يېتەلمەيدىغان سائادەتكە ئېرىشتى. مانا بۇ پۈتۈنلەي سەۋر - چىدامنىڭ نەتىجىسى ئىدى. ئۇ بۇنداق بەختكە پەقەت ئازاب - ئوقۇبەتكە بەرداشلىق بېرىش ئارقىلىقلا ئېرىشەلىدى. نەزم:

كىمكى بىر شىددەت ئارا سەبرۇ تەھەممۇل ئەيلەدى،
بەخت ئانىڭ نىشىنى نۇشۇ خارىنى گۇل ئەيلەدى.

كىمكى بىرەر قىيىنچىلىق - مۇشەققەت ئارا سەۋر ۋە چىدام كۆرسەتسە، بەخت ئۇنىڭ زەھىرىنى ھەسەلگە، تىكىنىنى گۈلگە ئايلاندۇرۇپ بېرىدۇ.

ئالتىنچى پەسىل

تەۋازۇ (كەمتەرلىك) ۋىكرىدە

تەۋازۇ (كەمتەرلىك) ــ كىشىنى خەلقىنىڭ مۇھەببىتىگە

ئېرىشتۇرىدۇ، ئادەملەر بىلەن دوستلاشتۇرىدۇ. تەۋازۇ دوستلۇق گۈلشىنىدە پاكلىق گۈللىرىنى ئېچىلدۇرىدۇ. ئۇ گۈلشەندىن ئىنسان ئارا ئۈلپەتچىلىك بەزمىسىگە تۇرلۇك گۈللەرنى چاچىدۇ. تەۋازۇ ــ تەكەببۇر دۈشمەنگە مۇلايىملىق ۋە كەمتەرلىك يوللىرىنى كۆرسىتىدۇ؛ غەيرىي مەجەزلىك، مۇھەببەتسىز كىشىنىڭ كۆڭلىگە ئىنسانىيلىق زوقىنى ئولتۇرغۇزىدۇ. تەكرار كۆرسىتىلگەن تەۋازۇ ــ ئۈياتسىز مەنمەنچىنى ئۈيات چېگرالىسىغا باشلايدۇ ۋە ھەددىدىن تاشقىرى ئىنسابسىز دۈشمەننى يامانلىقتىن (يامان يولدىن) قايتۇرىدۇ.

كەمتەر كىشى بارچە ئادەمنىڭ ياخشىسى ۋە بارچە خەلق ئۈچۈن يېقىملىقتۇر. ئۇ غادىيۇالغانلاردىن خىجىلا گۇزەل ۋە دۆلەتمەنلەردىن خىجىلا ھۆرمەتلىكتۇر.

كەمتەر كىشى مەيلى تەختۈشلىرى ئارىسىدا بولسۇن، مەيلى كاتتىلار ئارىسىدا بولسۇن تەھسىن ـ ئاپىرىنغا لايىقتۇر. چۈنكى كەمتەر كىشى ھېچبىر سېخىيلىق قىلماي تۇرۇپمۇ، ئەلنى خۇش قىلالايدۇ، سەۋەب قىلماي تۇرۇپمۇ، ئەلنى غەمدىن خالاس قىلالايدۇ.

ئەدەپ يەنى كەمتەرلىك ــ كىچىك ياشلىقلارنى ئۇلۇغلار دۇئاسىغا سازاۋەر قىلىدۇ؛ ياشلار ئۇ دۇئانىڭ بەركىتى بىلەن ئۆمرىنى شاد ـ خۇرامىلىق ئىچىدە ئۆتكۈزۈشىدۇ. ئەدەپ ــ كىچىكلەرنىڭ مېھرىنى ئۇلۇغلارنىڭ كۆڭلىگە سالىدۇ ۋە شۇ ئەدەپلىك ياشلارغا بولغان مېھىر ـ مۇھەببەت ئۇلۇغلار كۆڭلىدە ئەبەدىي ساقلىنىدۇ. ياشلارنى باشقىلارنىڭ كۆزىگە ئۇلۇغ قىلىپ كۆرسىتىدىغان پېئىل ـ ئەتۋار ــ ئەدەپ يەنى كەمتەرلىكتۇر. كىشىلەر ئەدەپلىك ياشلارنى يۇرۇش ـ تۇرۇشىدىنلا ھۆرمەتلەيدۇ.

ئەدەپ (كەمتەرلىك) ـ باشقىلار تەرىپىدىن قىلىنىشى مۇمكىن بولغان ھۆرمەتسىزلىك ئىشىكىنى تاقايدۇ، ئادەمنى ھەزىل ۋە مەسخىرىدىن، كەمستىلىشلەردىن ساقلايدۇ. ئەدەپ (كەمتەرلىك) ـ كىشى تەبىئىتىگە ئىنسانىيلىق تەرىقىنى بېغىشلايدۇ، ئادەملىك مەنزىلىدە مىزاجنى تەڭشەپ، كىشىگە ئارام ئاتا قىلىدۇ.

ئەدەپتىن كىچىكلەرگە شۇقەدەر نەتىجە (مەنپەئەت) يەتكەن يەردە، ئۇلۇغلار (چوڭلار) غا قانچىلىك يېتىدىغانلىقىنى تەسەۋۋۇر قىلىپ بولماس. ئەدەپ (كەمتەرلىك) ـ مېھىر ـ مۇھەببەتنىڭ زىننىتىدۇر. ئەدەپسىزلىك دوستلۇقنىڭ راۋاجىغا نۇقسان يەتكۈزىدۇ؛ ئەدەپ ۋە تەۋازۇ دوستلۇق كۆزگۈسىگە روشەنلىك ئاتا قىلىدۇ ۋە ئىككى ئارىغا يورۇقلۇق بېغىشلايدۇ.

تەۋازۇ ۋە ئەدەپ ئەھلىگە ھەممە تەرىم قىلىدۇ ۋە ھۆرمەت بىلدۈرىدۇ. ئەدەپ ئۇرۇقىنى تىككەن ئادەمنىڭ ھاسىلاتىمۇ مول بولىدۇ.(جەمئىيەتتە) ئەدەپلىك ۋە گۈزەل خۇلقلۇق ئادەملەر كۆپەيگەنسېرى، كىشىلەر ئارىسىدىكى دوستلۇقمۇ، بىر ـ بىرىگە بولغان مېھىر ـ مۇھەببەتمۇ بارغانسېرى كۈچىيىپ بارىدۇ. ئەگەر كىشى ئەدەپ ۋە تەۋازۇ كەبى ياخشى خۇلقىغا ئىگە بولىدىكەن، ھەرقاچان خەلقنىڭ ئىززەت ـ ھۆرمىتىگە سازاۋەر بولىدۇ. دوستلۇق ھەم ئەنە شۇنداق ئەدەپ ـ تەۋازۇ ئۈستىگە قۇرۇلسا، كىشىلەر ئارا شۇ يوسۇنلۇق سۆھبەت ۋە مۇناسىۋەت بولسا، نېمىدېگەن ياخشى ـ ھە ! (بەرھەق) بۇنداق ئەھلى ئىتتىپاق، مۇھەببەتلىك، ئەدەپلىك بولۇش ـــ دوستلار ئۈچۈن بەخت ـ سائادەتتۇر.

تەۋازۇ ۋە ئەدەپ ماھىيەتتە ئاللانىڭ رىزالىقىغا ئېرىشمەك ۋە

ئاخىرەتتە ھەقىقەت بوسۇغىسىغا يېتىشمەكنىڭ ۋاستىسىدۇر. شۇڭا كىشى ئەگەر، ھەر ئىش - ئەمەللىرىدە تەۋازۇ ۋە ئەدەپنى ئۆزىگە ئادەت قىلىدىكەن، ئاللانىڭ شەپقەت - سائادىتىگە؛ خەلقنىڭ بولغان دوستلۇقى - ھۆرمىتىگە يارىشا دۆلەتكە مۇيەسسەر بولالايدۇ. ئەلۋەتتە، بۇ مەرتىۋىگە ئېرىشمەكنى ئىستىگەن كىشى چوقۇمكى، مۇلايىم ۋە كەمتەر بولۇشى؛ تەكەببۇر، شەخسىيەتچى، جاھىل ۋە نادان بولماسلىقى لازىم. نەزم:

ئەقلۇ ھىكمەت ئىشىدۇر بۇيلە مەئاش ئايىن،
تاپقاي مۇنى ھەر نەفسىپەرەست خۇدبىن.

بۇنداق ھايات ئەقىل ۋە ھېكمەت ئىگىلىرىنىڭ نېسىۋىسىدۇر، نەپسانىيەتچى ۋە تەكەببۇر كىشىگە ئۇ ھەرگىزمۇ نېسىپ بولمايدۇ.

ھېكايەت:

رىۋايەت قىلىغۇچى ۋە قىسسە ئېيتقۇچى راۋىيلار شۇنداق رىۋايەت قىلىدۇكى، بىر قېتىملىق شىكاردا خۇسرەۋ پەرۋىزنىڭ شاھلىق تاجىدىن چاقناپ تۇرغان بىر دانە گۆھەر ئۇزۇلۇپ يەرگە چۈشۈپ قالىدۇ. ھەممە ئۇ ھەلەكچىلىكىگە بەند بولغىنى ئۈچۈن، بۇنىڭغا ھېچكىم دىققەت قىلمايدۇ. شىكار ئەھلى ئۇۋدىن كېيىن مەدايىنغا قايتىدۇ. شۇندىلا شاھ تاجىدىكى گۆھەرنىڭ يوقالغىنىنى بىلىدۇ ۋە شۇئان خالايىقا مەلۇم قىلىپ، ئۇ ئەتىۋارلىق گۆھەرنى ئىزدەشكە كىرىشىدۇ. چۈنكى شاھ تاجىنىڭ زىننىتى بولغان ئۇ گۆھەرنىڭ قىممىتى پۈتكۈل مەملىكەتنىڭ خىراجىغا باراۋەر ئىدى. شۇڭا پادىشاھ گۆھەرنى تېپىپ

كەلگۈچىلەرگە كاتتا ئىنئام ۋە مۇكاپات بېرىدىغانلىقىنى ۋەدە قىلدى.

خەلق ئۇ بايۇاندا گۆھەرنى تېپىش ۋە ئىنئامغا ئېرىشىش ئارزۇسى بىلەن ئۇيارە ئىدى. شۇ مەھەلدە بىرى غايىل ۋە بىرى ھوشيار ئىككى كىشى بۇ بايۇاندا ئۇچرىشىپ قېلىپ ، ھەمراھ بولۇشقانىدى. غايىل جاھىللىقى تۈپەيلى غادايغان، ھوشيار بولسا، تەۋازۇ ۋە ئەدەپ يۈزىسىدىن ئىززەتلىك ئىدى. بىرىنچى ئېتى مۇقبىلى جەۋانمەرد (جەۋانمەرد ــ ئالىيجاناب، ھىممەتلىك، مەرد يىگىت)، يەنە بىرىنچى ئېتى جاھانكەچتى مۇدبىر ئىدى. بۇلار بايۇاننى كېزىپ، شەھەرگە قاراپ كېتىپ باراتتى. كۈتۈلمىگەندە گۆھەر ئىزدەپ چىقىان ئادەملەرگە يولۇقتى. مۇدبىر تەكەببۇرلۇق قىلىپ خەلقنى باشلاپ چىققان كىشىگە قاراپمۇ قويماي ئۆتۈپ كەتتى. مۇقبىل بولسا، ئىنسانىيلىق يۈزىسىدىن ئالدىغا بېرىپ، سەركەردىگە ئەدەپ ۋە تەۋازۇ بىلەن ئېگىشىپ سالام بەردى ۋە ئايىغى ئاستىدا پارقىراپ تۇرغان گۆھەرنى كۆردى. دەرھال ئېلىپ سەركەردىگە بەردى . ئۇ بۇ گۆھەر ئۇچۇن ۋەدە قىلىنغان مۇكاپاتنىڭ ئىجراچىسى ئىدى. سەركەردە مۇقبىلنى ئېلىپ شەھەرگە قايتتى ۋە بولۇپ ئۆتكەن ۋەقەنى خۇسرەۋ قېشىدا بايان قىلدى. خۇسرەۋ بەكمۇ خۇشال بولدى ھەمدە مۇقبىلغا تەشەككۈرلەر ئىزھار قىلىپ، دېگىنىدىن ئارتۇق ئېھسان بىلەن تارتۇقلىدى.

مۇدبىر تەكەببۇرلۇقى سەۋەبلىك شەھەردىكى بىر مۇنچىدا ئوت ياققۇچى (گۇلاخ) بولدى. مۇقبىل ئەدەپ ۋە تەۋازۇ شاراپىتىدىن مەقسەت گۆھىرىنى تېپىپ، شاھ گۇلشىنىدە ئارام تاپتى. نەزم:

www.turkitap.com
تۈركىيەنىڭ چوڭ كىتابلار توربېكىتى
ئىنكۆرە كىتابلىرىنى پىكى تارتىسى

مۇتەكەببىر كىرىبان شەھرىدە خارۇ مەردۇد،
مۇتەۋازىئىنى غەنى ئەيلەدى دۇررى مەقسۇد.

تەكەببۇر شەھەردە خار ـ زار، سەرگەردان بولدى، تەۋازۇ مەقسەت گۆھىرى بەدبەلگە باي بولدى.

يەتتىنچى پەسىل

زاكىرلار زىكرىدە

زاكىر (ئىبادەت قىلغۇچى) كۆڭلىدە ھەر دائىم ئاللانى ياد ئېتىپ تۇرۇشى، تىلىدا ھەم ئاللا توغرىسىدىكى گەپ ـ سۆزلىرىنى ئىزھار قىلىپ تۇرۇشى لازىمدۇر. زاكىر ھەرقاچان ئاللانى ياد ئېتىشتىن ئۆزگە غەيرىي خىيالدىن كۆڭلىنى خالىي تۇتمىقى، يەنى «ئاللا ياراتقان نەرسىلەر ــ بارلىق يارالمىش پانىيدۇر، پەقەت ئاللاتائالا ــ ياراتمىشلا باقىيدۇر» دېگەننى كۆڭلىدە يادلاش بىلەن، تىلىدا «لائىلاھە ئىللەللاھ » دېگەن ئىبارىنى ئىزھار قىلىش بىلەن مەشغۇل بولمىقى لازىمدۇر. زاكىر بىر ئاللادىن باشقىسىنى ئۇنتۇشى، كۆڭلىنى پەقەت بىر ئاللانىڭ ئىبادىتىگىلا باغلىشى كېرەك. نەزم:

مەيخانەدە جەمئىيكى ئېرۇر باده پەرەست،
زاھىر مەيىن ئىچكەندىن ئېرۇرلار بەدمەست.
مىڭدىن بىرى ئېمەس بويى ھەقىقەت مەيدىن،
ئىچكەن ئانى ئەقسۇم ئولسە تاڭ يوق پەيۋەست.

ھېكايەت:

ئۇلۇغ ئالاتائالانىڭ يېقىن بەندىلىرىدىن خاجە ئەبدۇللاھ ئەنسارى قەددە سىرە (ئۇنىڭ سىرلىرى مۇقەددەس بولغاي) دەيدۇكى: بىر ۋاقىتتا مەنسۇر سۆزگە ئېغىز ئاچتى. مەن ھەم يانداشتىم. ئۇ ھەممىنى ئاشكارا ئېيتتى، مەن يوشۇردۇم. مەن بەزى سىرلارنى يوشۇرغىنىم ئۈچۈن تاجدارلىق ماڭا نېسىپ بولدى. ئۇ ئاشكارا ئېيتقىنى ئۈچۈن تاج ئۇنىڭغا نېسىپ بولمىدى. ئۇ بەزى ئىشلاردا تېخى خام ئىدى. ئەمەلىيەتتە مەندىن چەتنەپ قولاي پۇرسەتنى كەتكۈزۈپ قويغانىدى. ئۇنىڭ ئېيتقانلىرى ئىشتكۈچىلەرگە ماقۇل كەلمىدى. مەن ئۇنىڭ ئېيتقانلىرىنى سورۇنلاردا ئەينى بويىچە ئىزھار قىلسام، ھەتتا تەكرار ئېيتساممۇ، ھېچ كىشى ماڭا ھېچنېمە دېمەيدۇ ھەم دېيەلمەيدۇ. مەنە ئەھلى ئەسلىدە مەندىن بەھرە ئېلىشى كېرەك ئىدى. بىراق، ھازىر ئېيتقان سۆزلىرىم بىمەنە بولسىمۇ، مەنىسىگە ئەمەس، بەلكى « سۇرىتىگە» بېقىپ ئىش كۆرىدىغان بولدى.

ئەي تەڭرىم، بۇ ھوشيارلار ئايىغىنىڭ تۇپرىقىدىن بىز گۇمراھلارنىڭ قاراڭغۇ كۆڭلىگە ئوچۇقلۇق ، قارايغان كۆزلىرىمىزگە يورۇقلۇق يەتكۈزگەيسەن ! نەزم:

ھەمۇل كەھلۇل ـ جەۋاھىرنى كۆزۈمگە تۇتىيا ئەيلە،
ئول ئىكسىرى سەئادەتدىن ۋۇجۇدۇم كىمىيا ئەيلە.

ئەي تەڭرىم، ئاشۇ جاۋاھىرلار سۇرمىسىنى كۆزۈمگە تۇتىيا قىلغىن، ئۇ سائادەتنىڭ ھېكمەت تېشى بىلەن ۋۇجۇدۇمنى پاكلىغىن.

www.kitaburkitap.com
كتاب تور يكتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

سەككىزىنچى پەسىل

تەۋەججۇھ زىكرىدە

تەۋەججۇھ (ئىخلاس) ـ ھەقىقىتاللاغا يۈزلەنمەك ۋە ھەقىقاتاللاغا ئىلتىجا قىلماق دېگەنلىكتۇر. تەۋەججۇھ ـــ مال ـ دۇنيا ھېرىسمەنلىكىنىڭ تارىنى ئۈزۈپ، كۆڭۈل رىشتىسىنى ئاللاغا بولغان سېغىنىش رىشتىسىگە ئۇلىماق؛ بارلىق ئازرۇ ـ ھەۋەسلەرنى تاشلاپ، ھەقتىن ئۆزگىنى ئويلىماسلىق دېمەكتۇر. ناۋادا، دۇنيا ۋە ئاخىرەتنىڭ سائادىتىنى ھاۋالە قىلسىمۇ، سىددىق ـ پەيغەمبەرلەر مەرتىۋىسىدىن جىلۋە بەرسىمۇ، ھەق يولىغا كىرگەن كىشى ھېچقاچان نەزەر ئۇقىنى ئاتمىغاي، ھەتتا كۆڭلىگە رەت قىلىش ياكى قوبۇل قىلىش خىيالىنىمۇ مۇتلەق يولاتمىغاي. ئەگەر تەۋەججۇھ، يەنى ئىخلاس يولىدا يۈزىگە ئوقلار بەتلەنسە، كۆز يۇمماقنى ئۇنتۇغاي(كۆزىنى يۇمۇۋالمىغاي)؛ ئەگەر ئوقلار بىر كۆزىنى كاردىن چىقارسا، يەنە بىرى بىلەن ئالدىغا قارىغاي. ئەگەر ئالدى تەرەپتىن تاش ياغسا، بېشىنى يوشۇرمىغاي ۋە ئۇنى مۇھاپىزەت قىلمەن دەپ قاچۇرمىغاي. ئەگەر ئالدىدىن شىر ـ چايان چىقىپ كەلسە، ھەيۋىسى ئۇنىڭغا چۈمۈلىچىلىك كۆرۈنمىگەي. ئەگەر قورقۇنچلۇق پىل ئۇچرىسا، ئۇنى چۈمۈلە دەپ بىلگەي. بالا تۇپاندىن تەۋەججۇھ تۈپەيلى ۋارىقىغا نەم يەتمىگەي، ئاپەتنىڭ دەھشەتلىك بورىنى بىر تال مويىنىمۇ تەۋرىتەلمىگەي. پىتىنە قوزغۇچى تەتۇر پەلەك ئۇنىڭغا ئالتۇندىن ھەل بېرىلگەن بىر ۋاراق قەغەزچىلىك كۆرۈنگەي، بىرەر ھادىسە ـــ گۈلدۇرماما، چاقماق چېقىشلار ئۇنىڭغا شامال ئۇچۇرغان بىر تال

سېرىقگۈل ياپرىقىنىڭ شىلدىرلىغان ئاۋازىچىلىك بىلىنگەي. نۇرلۇق قۇياشنى زەررىدىن كەم، كەڭ دېڭىزنى نەزىرىدە بىر قەترە شەبنەم دەپ تەسەۋۋۇر قىلغاي. ئۇنىڭ ئىخلاسىغا ھېچ نەرسە توسالغۇ بولالمىغاي، ھەتتا دېڭىز ـ دەريالارنىڭ سۈيىمۇ ئىخلاس يىلتىزىنى بوشىتالمىغاي. مانا بۇ ھەق يولىغا كىرگەن ئىخلاسمەنلەرنىڭ ئىخلاسىنىڭ پاكلىقىغا گۇۋاھ؛ ئاشقىلىقتا يەكدىللىقىغا، ئېتىقادتا بىردەكلىكىگە، ئىشتىياقىنىڭ كۈچلۈكلۈكىگە دەلىلدۇر. نەزم :

تەۋەججۇھ بىرلە ھىندۇ سەئىيى ئېتەر چاغ،
تۇشۇرۇر قۇر يەغاچدىن تازە يەفراغ.
كەشف ئەيلەپ تەۋەججۇھ بەيزەسىغە،
يارار كۆز بىرلە باسمايى كاسەسىغە.

كىشى ئىخلاس بىلەن قاتتىق تىرىشىدىغانلا بولسا، قۇرۇغان دەرەخنىمۇ كۆكەرتەلەيدۇ. ھەتتا تەۋەججۇھ (ئىخلاس) تۈپەيلى، باسمايى تۇرۇپمۇ تۇخۇمدىن چۈجە چىقىرالايدۇ.

ھېكايەت:

ھامماملىنىڭ ئوچىقىغا ئوت قالايدىغان بىر مېھنەتكەشنىڭ كۆڭلىگە ئاي يۈزلۈك بىر شاھزادىنىڭ ئىشق ـ ھارارىتى چۈشتى. ھارارەت تەپتىدىن ئۇنىڭ قانلىرى قۇرۇشقا، روھى تېنىدىن چىقىپ كېتىشكە ئاز قالدى. ئەقىل ـ ھوشىدىن ئايرىلىپ، سەۋدالىق ھالىتىگە چۈشۈپ قالدى. بالىلار تاش ئېتىپ، قوغلاپ، ئۇنى كوچىدىن كوچىغا سۈرەر ئىدى. ئەمما، ئۇنىڭ ئاغزىدىن شاھزادىنىڭ نامى چۈشمەيتتى. ئۇ ھەرقاچان

شاهزادىنى يادلاش بىلەن ئۆز كۆڭلىنى خۇش قىلاتتى. ئۇ بەزىدە بالىلارنىڭ تاش ـ تاياقلىرىدىن بىزار بولۇپ، قېچىپ ھاممامغا بېرىۋالاتتى. شۇنداق قىلىپ، مەجنۇننىڭ شاھزادىگە بولغان ئىشقى تۇپەيلى، ھاممام ئەلگە مەشھۇر بولدى ۋە بۇ ھەقتىكى گەپ ـ سۆزلەر شاھزادىنىڭ قۇلىقىغا يەتتى.

مەجنۇننىڭ پاك ئىشقى ئاخىر شاھزادىنىڭ كۆڭلىنى ئۆزىگە تارتتى. پەرى سۈپەت شاھزادە دىۋانىسىنى كۆرمەككە قىزىقىپ قالدى. سەير ـ تاماشا ئارىلىقىدا شاھزادە ئېتىنى ھاممام تەرەپكە سۈردى. نا مۇراد مەجنۇن شاھزادىنى كۆردى. كۆرۈشلا ئەمەس، بەلكى تەۋەججۇھ نەزىرى تۇپەيلى خۇدىنى يوقاتتى. ھاممامنىڭ ئوتى بىچارە مەجنۇننىڭ باشتىن ـ ئايىغىچە تۇتاشتى. مەجنۇننىڭ شاھزادىگە تىكىلىپ قاراشتىن باشقا، بۇ ئىشلاردىن يەنى كۆيۈك ئازابىدىن قىلچە خەۋىرى يوق ئىدى. ئەل يېتىپ كېلىپ ئوتنى ئۆچۈرۈۋالغۇچە مەجنۇندىن نە خەۋەر، نە ئەسەر قالمىدى. قاتىل شاھزادە دىۋانىسىنىڭ ھالىغا يىغلاپ غەم يۇتتى. ئەجەبلىنەرلىكى شۇكى، ئۇ ئۆزى ئۆلتۈرۈپ، ئۆزى ھازا تۇتتى. نەزم :

مەجازى ئىشقىدا مۇنداغ تەۋەججۇھ ئەيلە خەيال،
كى بولسە ئىشقى ھەقىقىيدە كۆر نە بولغاي ھال.

مەجازىي ئىشقىغا بولغان تەۋەججۇھنىڭ نەتىجىسى شۇنداق بولىدىغان بولسا، ھەقىقىي ئىشقىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى ئويلىنىراق ئويلاپ باق.

رىزا زىكرىدە

رىزا ــ كۆڭۈل ئىستەكلىرىنىڭ خاھىشىدىن كەچمەك، ھەزرىتى ھەق سۇبھانەۋەتائالانىڭ رىزا مەيىنى بىر يولى ئىچمەك يەنى ئاللاتائالانىڭ ئەمر ـ پەرمانلىرىغا تولۇقى بىلەن بويسۇنماق دېمەكتۇر. رىزا ــ ئۆز كۆڭلى تىلىگەنلەرنىڭ ھازىسىنى پەرز بىلمەك ۋە مەھبۇبىنىڭ ھەقىقىي رىزاسى بىلەن تىرىلمەكتۇر. بۇ ماقام (يەنى دەرگاھى ھەق) ـ ھەق يولىغا كىرگەنلەرنىڭ كاتتا ماقاماتى ۋە ئۇلارنىڭ مەرتىۋىسىنى يۇكسەلدۇرگۇچى ماكاندۇر. چۈنكى، ھەق يولىغا كىرگەنلەرنىڭ ئورنى دەسلىپىدىلا تۆۋەنلىك ماقامدا ئىدى. ھەقىرنىڭ تەلەپ قىلىدىغىنى ھەم ھەقىرلىك ئىدى. شۇڭا ئۇلار ئۆز رىزاسىنى پانىيلىق ئوتىغا ئاتتى، ھەقتائاللا رىزاسى بىلەن ئۆزىنى ئۇزاتتى ۋە ئاللاغا بولغان سېغىنىشىدىن باشقا، ئار ـ نومۇستىن بىراقلا قۇتۇلدى ھەمدە «ئەل ـ مۇتەخەللىق بىخەللاقىللاھ» (ئاللانىڭ ئىرادىسىگە خىلاپ ئىشلاردىن ساقلانغۇچىلار) دېگەن سۈپەت بىلەن ماختالدى.

بۇ ئاجايىب ماقامدۇركى، رىزا ئەھلى بۇ كارخانىدا ــ بۇ ماقامدا تۇرۇپ ئۆزلىرىنىڭ خاتالىقلىرىنى كۆرگەي ۋە بارچە يارالمىشنىڭ ياراتمىشنىڭ تەسەررۇپىدا ئىكەنلىكىنى تەسەۋۋۇر قىلىپ بىلگەي؛ ھەر يەرنى ئۆز سەيرىدە بۇ يەرگە تەڭ بىلمىگەي، جەننەت بېغىدىن شاد بولۇپ ۋە دوزاخ دۇتىدىن كۆڭلى قاراڭغۇلىشىپ تۇتۇلۇپ كەتمىگەي. كەلمۇللاھ (مۇسا ئەلەيھىسسالام) نىڭ مەدھىيەسىدە مۇبالىغە قىلىۋەتمىگەي،

www.turkitap.com
تۈرك كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇر كىتابلىرىنى بېكى تۈرسى

پىرئەۋننىڭ سەلتەنىتى توغرىسىدا يەنىلا ئاشۇرۇۋەتمىگەي؛ خەلىلۇللاھ دانا بىلەن نەمرۇد (ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنى ئوتقا تاشلىغان پادىشاھ) قوغلاندىنىڭ ئارىسىدىكى مۇخالىپ ئىشلارنى توغرا چۈشەنگەي ۋە كېلىشىش رىشتىسىنى دۈرۈس باغلىغاي. يارالمىش بېغىدىن ، ئەگەر ئايىغىغا تىكەن سانجىلسۇن، بېشىغا گۈل قادالسۇن، ئۇ باغۋەننىڭ چىمەنزار ئارا رىزالىقى ۋە ئىختىيارلىقى بىلەن بولىدۇ؛ نە بىرىدىن ئايىغىنى ۋە نە بىرىدىن بېشىنى يوشۇرالىسۇن؟!

شۇنىڭ ئۈچۈنكى، ھەق يولىغا كىرگەن كىشى دوست رىزاسىغا جان پىدا قىلغاي، ئەگەر جان تىلىسە، ئۇنىڭ ئۈچۈن شۈكۈرنى ئادا قىلغاي؛ تىرىكلىكنى بولسا، ئۇنىڭ رىزاسى ئۈچۈن تىلىگەي. ھەتتا ئۆلۈم بىلەن ئۇنىڭ (دوستنىڭ) رىزالىقىنى تاپالايدىغان بولسا، جان بېرىپ تۇرۇپ، شۇ رىزالىقنى ئىستىگەي.

ھەق يولىغا كىرگەن كىشى دوست رىزاسىنى ھەق رىزاسى دەپ بىلگەي ۋە ئۇنىڭ ئۈمىد ـ ئارزۇلىرى ئۈچۈن ئۆز مۇرادىنى يوق قىلغاي، بەلكى ئۆزلۈكىدىن خەۋەر، ئۆزىگە ئۆز رىزاسىدىن ئەسەر قالمىغاي. ھەقتىن ئەگەر شەپقەت يەتسە، خۇش بولغاي؛ ئەگەر قەھر ـ غەزەپ يەتسە، سۆيۈنگەي. نەشتەر سانجىلسا، نەشتەرنى زەخىم ئۈچۈن مەلھەم دەپ بىلگەي؛ مەلھەم يەتسە، باغرىنىڭ زەخمى ئۈچۈن شىپالىق دورا دەپ بىلگەي. نەزم :

رازى بولغاي گەر يامانۇ ياخشى بولسە جىلۋەگەر،
سۇنۇڭ كىلكىدىن مۇسەۋۋەردۇر چۇ ھەر يەكىلىغ سۇۋەر.
ھەق يولىغا كىرگەن كىشى بېشىغا مەيلى يامانلىق، مەيلى

ياخشىلىق كەلسۇن، رازى بولغاي،چۈنكى ھەرقانداق سۇرەت قۇدرەت ئىگىسى ئاللانىڭ قەلىمى ئاستىدا سىزىلغاندۇر.

ھېكايەت:

ئەۋلىيالىق دەريانىڭ گۆھىرى ۋە ھىدايەت ئاسمىنىنىڭ يۇلتۇزى يەنى ئاللانىڭ غالىب شىرى، مۆمىنلەرنىڭ ئەمىرى ئەلى ئىبن ئەبۇ تالىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ (ئاللا ئۇنىڭدىن رازى بولغاي) ئاللانىڭ ياخشىلىقلىرى ۋە ياخشىلىق قىلىشنىڭ سەۋەبلىرى، ئورنى تەرىپىدە ھەمدە ھەق يولىغا كىرگەنلەرنىڭ ماختاشقا لايىق رىزالىقى ۋە تەرىپلەشكە تېگىشلىك سۈپەتلىرى توغرىسىدا ئۇزۇن ۋاراق يۇزىگە چوڭقۇر مەنىلىك قىلىپ مۇنداق يازغان:

ئۆز رىزاسىنى ھەق رىزاسىغا مۇۋاپىق قىلغان كىشىنىڭ رىزا ماقامى كامال تاپقاي. ئەگەر سول كۆزۈڭنىڭ خانىسى ئىشىك ئۈگىسىگە ماكان بولسۇن، ئىشىك ئېچىلۇردا ۋە يېپىلۇردا ئۈگە شۇ ماكاندا ئۇزۇلسۇن دېيىلسە، ئىشتىكۈچى ئەسلى ھالەتتە رىزالىق بىلدۈرگەي، ھەددىدىن ئاشۇرۇۋەتمىگەي؛ چۈنكى، كىبىرلىك ھەم رىزا جۈملىسىگە مۇخالىپتۇر. رىزا ماقامىدا ئۆزىنى نابۇت ۋە پەرمانبەردارلىقتا ئۆزلۈكسىز نامەۋجۇت قىلغاي.....

رىزانىڭ شەرتى شۇكى، پەرمانغا ئىتائەت قىلغاي ۋە بۇيرۇلغان ئىشقا بويسۇنغانلىقنى ئەمەلدە كۆرسەتكەي. شۇنداقلا ئەۋلىيالىق باغچىسىنىڭ دەرەخلىرىدىكى شېرىن مېۋىلەردىن ۋە بۇ لەززەتلىك مېۋىلەر ھىدايەت دەرىخىنىڭ سەمەرىسىدىن بولالايدۇ. نەزم:

www.uyghurkitap.com

ۋەلايەتلەردە بولغاي مېۋىلەر خۇش تەئم ھالەتلىغ
ۋەلى قايسى ۋەلايەت بولغاي مۇنچە لەززەتلىغ.

خۇش تەم مېۋىلەر پەقەت ئەۋلىيالار بېغىدىلا بارکى، بۇ باغدىن باشقا قايسى بىر باغدا مۇنچە لەززەتلىك مېۋە بولغاي!

ئونىنچى پەسىل

ئىشق زىكرىدە

ئىشق ـ چاقناپ تۇرغۇچى يۇلتۇز، ئىنسانىيەتنىڭ كۆزىنى يورۇتقۇچى نۇرلۇق گۆھەردۇر. ئىشق ـــ ئىنسانىيەت تاجىنىڭ زىننىتى، قەدىر ـ قىممىتى ۋە تەلەي قۇياشىدۇر. ئىشق ـــ قايغۇلۇق دىللارنىڭ تىكەنزارلىقىنى گۈلزارلىققا ئايلاندۇرغۇچى، قاراڭغۇ كۆڭۈللەرنىڭ كېچىسىنى روشەن قىلغۇچى بالقىپ تۇرغان تولۇن ئايدۇر. ئىشق ـــ ھەر دولقۇنى يۈزلەپ ئەقىل ـ ھوش كېمىسىنى غەرق قىلىۋېتىدىغان پايانسىز دېڭىز، تىغقا ئوخشاش ئۆتكۈر قىرلىرى مىڭ زۇھد ـ تەقۋا ئىگىسىنىڭ بېشىنى ئۇچۇرۇۋېتىدىغان ئېگىز تاغدۇر. ئىشق ـــ كۆپلىگەن جان ۋە كۆڭۈللەرنى خەشەكنى كۆيدۇرگەندەك كۆيدۇرۇۋېتىدىغان كۆيدۇرگۈچى شولا، يالقۇنى بىلەن كۆپلىگەن جانۇ دىللارنى كۈل قىلغۇچى يالقۇنلۇق چاقماقتۇر. ئىشق ـــ ئالەمنى دەم تارتىش ئازرۇسىدا بولۇۋاتقان ئەجدىھا، ئالەم ئەھلىنى ئۆز ئىلكىگە كىرگۈزۈش، قىرغىن قىلىش تەمەناسىدا بولۇۋاتقان، ھەرقانچە

قان تۆكسىمۇ زېرىكمەيدىغان، قان تۆكۈپ قانمايدىغان قەھرلىك پادىشاھتۇر. ئىشق ــ ئەقلۇدىن خاممىنى كۆيدۈرۈپ كۈل قىلغۇچى يېشىن، كۆيگەنلەرنىڭ كۈلىنى كۆككە سورۇيدىغان بوراندۇر.

ئىشق ــ شۇنچىلىك قەيسەركى، ئۇنىڭ ئالدىدا پادىشاھ ھەم گاداي، ھەم تەڭدۇر؛ ئۇ شۇقەدەر زالىمكى، ئۇنىڭ قېشىدا پاسىق ھەم پاك دىل ئاشىق ھەم باراۋەردۇر.

ئاشىق كۆڭلىگە مەشۇق ھەۋىسىنى سالغۇچى ھەم شۇ ئىشق، بىر جىلۋىسى بىلەن كىشىنىڭ جېنىنى ئالغۇچى ھەم شۇ ئىشقتۇر؛ چۈنكى ، ئىشق بالاسىغا گىرىپتار بولىدىغىنىمۇ ئاشىق، ئىشقىنىڭ كۆيدۈرگۈچى ئاپەتلىرىگە دۇچار بولىدىغىنىمۇ ئاشىقتۇر؛ ئىشق توپانىغا غەرق بولىدىغىنىمۇ ئاشىق، ئىشق يېشىنىنىڭ چاقماقلىرىدا ئۆرتىنىدىغىنىمۇ ئاشىقتۇر؛ شۇ خائىن (ئىشق) قولىدا ئېزىلىدىغان ۋە شۇ شەپقەتسىز(ئىشق) دەستىدىن دۇئانە بولىدىغىنىمۇ يەنە شۇ ئاشىقتۇر. ئاشىق ــ ئەنە شۇنداق پىتنە قوزغىغۇچىنىڭ مەپتۇنى ۋە شۇنداق قاتىلىنىڭ مەجنۇنى؛ ئاشىق ــ ئەنە شۇ قانخورنىڭ قۇربانى ۋە شۇ بالا قوزغىغۇچىنىڭ يولىدىكى دەرد تارتقۇچىدۇر.

ئىشق تېغى زۇلمىنىڭ ئاشقىلىرىدىن بىرى ــ پەرھاد ۋە دۇئانلىك سەھراسىنىڭ بىچارلىرىدىن بىرى ــ مەجنۇندۇر. قاراڭغۇ كېچىنىڭ دۇئانلىرىدىن بىرى ــ تىنىمسىز پەرۋانە ۋە گۈلىستان ئىشقىنىڭ سەۋرسىزلىرىدىن بىرى ــ دۇئانە بۈلبۈلدۇر. يۈرىكى ھارارەت ئوتى بىلەن يانغۇچىلاردىن بىرىنىڭ نامى خۇسرەۋ ۋە ئىشق مەيخانىسى دەردمەنلىرىنىڭ نامايەندىلىرىدىن بىرى ــ جامىيدۇر. نەۋۋەرەللاھۇ مەرقەدەھۇ

نۇرەن ۋەففەقەنەللاھۇ (ئاللا بۇلارنىڭ قەبرىلىرىنى نۇرلۇق قىلغاي، ئۇلار تۇنقان يولنى بىزگە ھەم نېسىپ ئەتكەي)! نەزمە:

كى تا بولغاي بۇلار بىر - بىرلەرى بىرلە قەرىن بولسۇن،
سەمەندەرلەر كەبى ئىشق ئوتى ئىچرە ھەمنىشىن بولسۇن.

بۇلار تا ئەبەت بىر - بىرىگە يېقىن بولغاي، سەمەندەرلەر كەبى ئىشق ئوتى ئىچرە ئۇلپەت بولۇشقاي.

يۇقىرىدا تەرىپلەنگەن ئىشق ۋە بايان قىلىنغان ئەھلى ئاشىق پەقەت مەشۇق ۋۇجۇدى بىلەنلا تىرىك ھەمدە مەزكۇر ئەھۋاللارغا ھەرقاچان مەنسۇپتۇر. مانا بۇ مەشۇقنىڭ گۈزەللىكىدىن ئىبارەت بولۇپ، ھەدىستىكى «ئىننەللاھۇ جەمىلۇن ۋە يۇھىببۇل - جەمال» (ئاللا ھەقىقەتەن گۈزەلدۇر ۋە گۈزەللىكنى سۆيگۈچىدۇر) دېگەن ئىبارە شۇنىڭدىن بېشارەتتۇر.

ۋاھالەنكى، ئىشق شۇنچىلىك ئېتىبارغا ۋە ئۇلۇغۋارلىققا ئىگە ئىكەنلىكىگە، ئۆز ئىرادىسى ۋە ئىختىيارى بويىچە مەۋجۇتلۇقىغا قارىماي ، ھۆسنىنىڭ ھەشەمەتلىك، نازاكەتلىك سارىيىدا ناچار بىر خىزمەتكار ۋە زەئىپ بىر قۇلدۇر. ھۆسن سۇلتانى قاچانكى گۈزەللىك نىقابلىرىدىن ۋە يوشۇرۇنلۇق پەردىلىرىدىن چىقىش تەرەددۇتىنى قىلسا ھەمدە ئۆز يۈزىنى ئېچىپ، جىلۋە بىلەن تەبەسسۇم ئەيلىسە، ئايرىلىش ئازابىدا قىينىلىپ ياتقان ئاشىقنىڭ كۆزى يار نۇرى ئەكس ئەتكەن ئەينەكتەك يالتىراپ؛ ئۇنىڭغا ھەيرانلىق ئىلكىدە قارايدۇ؛ ئىشقنىڭ جەسۇر سېھرى بولسا، ئۇ ئەينەك ئارقىلىق ئۆزىنى كۆكۈل ئۆيىگە تاشلايدۇ - دە، كۆكۈل ئۆيىنى خاراب قىلىشقا

باشلايدۇ؛ شۇنىڭ بىلەن ئەقىل ۋە ھوش كەبى نەرسىلەرگە قوزغىلاڭ سالىدۇ.

شۇنىسى مەلۇم ئەمەسكى، ھۆسن سۈلتانىنىڭ بۇ ئادالەتسىزلىكىدىن مەملىكەت ئەھلىنىڭ مەزلۇملىرى نېمە قىلارکىن ۋە بۇنداق ئازاب تۈپەيلى ئۇلارنىڭ ھالى قانداق بولارکىن؟

ھالبۇكى، ئۇشبۇ ئىشق مەملىكىتىنىڭ ئەسىرلىرى ۋە بۇدىيارنىڭ ئۆلۈم، تالان ـ تاراجلىرىنى كۆرگەن خەلقى يەنىلا ئۇنىڭ گۈزەللىك مېيىنىڭ تەسىرىدە ئۆزلىرىنى يوقاتقۇدەك دەرىجىدە مەست ـ ئەلەس ۋە ئۇنىڭ لەززىتى تاماشاسىدا مەپتۇن ھەم ھەيران بولۇشۇپ، ئەقلىدىن ئېزىپ، ئۇنىڭ زوقىغا جان تەسەددۇق قىلىشىپ يۈرۈشمەكتە.

ئەمدى، ھۆسن شاھى ئىشق مەملىكىتىنى ئىگىلەپ، مەملىكەت ئەھلىنى زۇلۇم ۋە تالان ـ تاراج بىلەن ئەسىر قىلىۋالغانلىقتىن، ھۆسن سۈلتانى ئۆزىنىڭ جىلۋىلىنىپ تۇرغان جەننەت بېغىدىن قاراڭغۇ خىلۋەت ھەرەمخانىسىغا كىرىۋالسا، نۇر زۇلمەت پەردىلىرى تامانىغا يۈرسە، جامالىنىڭ قۇياشىنى تۇن كەبى قارا نقاب بۇلۇتى بىلەن يوشۇرۇۋالسا، بۇنىڭ بىلەن تالان ـ تاراج زوردىن ئەسىر بولمىش مەملىكەت ئەھلىنىڭ ۋە ئۆلۇم ئازابى ئاستىدا خاراب بولمىش ئەلنىڭ ئۇنى كۆرۈش ۋە تاماشا قىلىش ئۈمىدى بەربات بولىدىغان بولسا، ئۇ ھالدا ئۇلار يەنە شۇنداق داد ـ پەرياد سالىدۇ ۋە توپىلاڭ كۆتۈرىدۇكى، گويا قىيامەت قوپقاندەك بولىدۇ؛ ئۇلارنىڭ دۇنياغا سىغماس ئاھ ـ ۋاھلىرى زالىم پەلەككچە ـ ئايلىنىپ تۇرغۇچى ئاسمانغىچە يېتىدۇ.

بۇ شۇنداق بىر ھالەتتۇركى، ئۇنىڭ ئازابىنى سۆز بىلەن ئىپادىلەشكە تىل، يېزىق بىلەن تەسۋىرلەشكە قەلەم ئاجىزلىق قىلىدۇ. بۇنداق ئازابنى كۆرمىگەن كىشى بىلمەيدۇ ۋە بۇ دەرىجىگە يەتمىگەن ئادەم ئىشەنمەيدۇ. دېمەك، ھىجران ۋە پىراق دېگىنىمىز ئەنە شۇنىڭدىن ئىبارەتتۇر.

ئىشق ئۇچ قىسىمغا بۆلۈنىدۇ:

بىرىنچى قىسىم ــ ئاۋام ئىشقىدۇر. بۇ خىلدىكى ئىشق خەلق ئارىسىدا مەشھۇر بولۇپ، كەڭ تارقالغان. ئالايلۇق، « پالانى ئادەم پالانىچىغا ئاشىق بولۇپ قاپتۇ» دېگەندەك. بۇ تۇردىكى ئادەملەر كىمگىدۇر ئاشىق بولۇپ، ئىزتىراپ ئىچىدە شۇنىڭ خىيالى بىلەن يۇرۇيدۇ. بۇ ئىشق جىسمانىي لەززەت ۋە شەھۋانىي نەپسى بىلەن چېگرالانغان. شۇڭا بۇ قىسىم ئىشقىنىڭ ئالىي مەرتىۋىسى پەقەت بارچە خەلق ئۇچۇن ئومۇمىي ۋە زۆرۇرىي يەنى سۇنىنەت بولغان شەرئى نىكاھتۇر. تۆۋەنرەك مەرتىۋىدىكىسى بولسا، جاڭجال، تەشۋىش، كۆڭۈلسىزلىك ۋە شەرمەندىلىكلەردۇركى، ئۇلارنىڭ بۇ ھەقتە سۆزلەيدىغىنى ــ ئەدەپسىزلىك، بايان قىلىدىغىنى ــ ھاياسىزلىقتۇر.

ئىككىنچى قىسىم ـ ئالاھىدە پەزىلەت ئىگىلىرىگە خاس ئىشق بولۇپ، بۇنداق خاس ئىشقىقا مەنسۇپ شەخسلەر پاك كۆزلىرىنى پاك نىيەت بىلەن پاك يۇزلەرگە تاشلايدۇ ۋە پاك كۆڭلى ئۇ پاك يۇزنىڭ شوق ـ زوقى بىلەن بىقارار بولىدۇ ھەمدە بۇ پاك يۇزنىڭ ۋاستىسى بىلەن پاك ئاشىق ھەقىقىي مەھبۇبنىڭ جامالىدىن بەھرە ئالىدۇ.

ئىشق ئەھلىنىڭ چىن ئاشىقى، شوق ـ زوق ئەھلىنىڭ نەزم پۇتكۇچىسى، ئەپسانىگە زىننەت بەرگۇچى ــ ئىلگىرى ئۆتكەن

نەزم ــ شېئىرىيەت ئورمىنىڭ ئارسلانى، ئىشق ئاتەشخانىسىنىڭ سەمەندەرى، زوق ــ ھېس ۋادىسىنىڭ پاك يولۇچىسى ئەمىر خۇسرەۋ دېھلەۋىدۇركىم، ئۇنىڭ نەپسى ھەم پاك، گەپ ـ سۆزى ھەم پاك؛ ھەربىر ئىبارىسىنىڭ مەنىلىرى ھەم پاك. ئۇ ئۆزىنىڭ شېئىرلىرى بىلەن ئىشق ئەھلى ئارىسىغا غوۋغا، ھېس ـ ھال ئەھلىنىڭ كۆڭۈللىرىگە ھاياجان ۋە ماجىرا سالغان.

يەنە ئىشق ئەھلى ئارىسىدا كەم ئۇچرايدىغان، تەڭداشسىز ۋە يېگانە، مىللەت ۋە دىنىنىڭ پەخرى بولمىش شەيخ ئىراقىدۇركىم، ئۇ سۆزلىرىدە مەنىلەر، جۈملىلىرىدە پىكىرلەر پارىلداپ تۇرىدىغان ئەسەرلەر ئىگىسىدۇر.

بۇلاردىن كېيىن، ئىككى دۇنيانى بىر دو بىلەن ئويۇنغا تىككەن قىمارۋاز سۈپەت چىن ئاشىق ۋە ئىشقىنىڭ پانىيلىق مەيخانىسىدا ھەقىقەت مېيىدىن مەست بولغان مەيپەرەسلەرنىڭ سىردىشى، مىللەت ۋە دىنىنىڭ قۇياشى خاجە ھافىز شىرازىدۇر.

دۇنيا ۋە ئاخىرەتنى بىر ئاھ بىلەن ئۆرتىگەن پاك ئاشىقلار ئىمامى ۋە پەرىشتىلەر ئالىمىدە ياشىغۇچىلارنىڭ شەيخۇلئىسلامى، توغرا يولغا باشلىغۇچى ئۇلۇغ زات، مىللەت ۋە دىنىنىڭ نۇرى ئەبدۇررەھمان جامىدۇركىم، (ئاللا ئۇنىڭ قەبرىسىنى مۇنەۋۋەر قىلغاي) ئۇ كىشى شېئىرىيەتنىڭ ھەربىر ئۇسلۇبىدا تەڭداشسىز ئىدى ۋە نەزمىلىرىدە ھەربىر شېئىر بىلەن ئالەمگە ئوت ياققان، شېئىرلىرىدا ھەربىر بەيىت بىلەن دەردمەنلەرنىڭ جېنىنى ۋە كۆڭۈل ئالىمىنى كۆيدۈرگەنىدى.

يەنە ئۇ ھەزرەتنىڭ مۇھەببەت قەدەھىدىن تېتىپ، توغرا يول كۆرسەتكىدىن پانىي سۈپەت بولۇپ، دەرد ۋە ئىشقىنى تۇركىي

تىلىدا ھارارەت بىلەن ئىپادىلەپ، تۇركىلەر ئارىسىدا ئۇز ئىجادى بىلەن ھاياجان ۋە سارتلار ئارىسىدا ئاپەت قوزغىغان كىشى ھەم بار (بۇ ئىبارىلەر نەۋايىنىڭ ئۆزىگە قارىتىلغان ــ نەشرگە تەييارلىغۇچىدىن).

يۇقىرىدا ناملىرى زىكىر قىلىنغانلىرىنىڭ ئىجاد قىلىش ۋە شېئىرىيەت ئۇستىدە باش قاتۇرۇشىدىن مەقسەت ــ ئىشقنى تەسۋىرلەشتۇر. ئۆزلىرىنىڭ شوق ۋە دەرد ـ ھەسرىتىنى بىلدۇرۇشى، يېلىنىش ـ يالۋۇرۇش ھالىتى ئىشقنىڭ دەرد ـ بالا چېقىندىندۇر. ھەممىسىنىڭ كۆيۈش ـ يېنىش ھەقىقىدىكى ۋەھىمىلىرى ھەم ئۆزلىرىنىڭ ئىشققا مەنسۇپ ئىكەنلىكىنى ئىزھار قىلىمقى، يەنىلا ئىشق يولىدا مەغلۇپ بولغانلىقىنى بىلدۇرمەك ئۈچۈندۇر.

بۇلارنىڭ مۇددىئاسى، ئىشق ئالىمىدە ئاشقىلىقنىڭ مۇشكۈلاتلىرىنى، مەشۇقنىڭ تولىمۇ گۈزەل ئىكەنلىكىنى تەسۋىرلەشتىن ئىبارەت. بەرھەق، ھەربىرىنىڭ ئۆزلىرى دۇچ كەلگەن ئاشىق ۋە مەشۇقنىڭ ئاجايىپ ھالەتلىرىنى، غارايىپ خىياللىرىنى، چېگراسىز ۋەقەلەرنى، ھېسابسىز رەنج ـ مۇشەققەتلەرنى تەسۋىرلىمەكى، ئەلۋەتتە زۆرۈردۇر. ئالايلۇق، مەشۇقنىڭ ھۆسن ـ جامالدا تەڭداشسىزلىقى، ناز ـ كەرەشمىسىنىڭ قالتىسلىقى ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش باشقا ھالەتلەر.

ئاندىن بۇلارغا مۇناسىپ، ئاشىقنىڭ دەرد ـ پىراقىنىڭ ئەۋجىگە كۆتۈرۈلۈشى، ئاشىقنىڭ مەشۇققا يېلىنىپ ـ يالۋۇرۇشلىرى، كۆيۈپ ـ پىشىشلىرىنىڭ ھەددىدىن تاشقىرى ئىكەنلىكى ۋە شۇنىڭغا ئالاقىدار ۋەقەلەرنى ھەم تەسۋىرلەش

لازىم. ئاندىن كېيىن، تېخىمۇ ئىچكىرلەپ، ئاشىق بىلەن مەشۇقنىڭ بىر - بىرىگە بولغان مۇناسىۋىتى ۋە يېقىنچىلىقىنى، كەسىپ - ھۈنىرىنى، ئىقتىدارىنى، تەربىيەلىنىش ئەھۋالى ۋە شۇ ئاساستا بارلىققا كەلتۈرگەن نەتىجىلىرىنى ھەمدە مەۋجۇت قىيىنچىلىقلارنى قالدۇرماي يېزىش كېرەك. ئەلۋەتتە، بۇنىڭ ھەربىرى ئۈچۈن كىتابلار ۋە جىلد - جىلد ئەسەرلەر يارىتىلغاندىمۇ، ئۇنى تولۇق تەسۋىرلەش ۋە بۇ ھەقتىكى مەقسەتنى باشتىن - ئاياغ قەلەمگە ئېلىش — ئۆزگىچىلىككە ئىگە بولغان تولىمۇ مۇشكۈل ئىشتۇر.

ۋاھالەنكى، دۇنيا بازىرىنىڭ غوۋغاسى ۋە ئالەمدە بار ھەممە نەرسىنىڭ شاۋقۇن - سۈرەنلىرى — ئىشق تۇپەيلىدىندۇر. چۈنكى، بۇنىڭسىز ئىنسان كالامى جانسىز تەنگە، كىشىلەرنىڭ سۆز - ئىبارىلىرى گۈل ۋە رەيھانسىز چىمەنگە ئوخشاپ قالىدۇ. ئەگەر سۆزدە نەزم لەززىتىنىڭ ھارارىتى بولمىسا، شېئىردا ئىشق ھارارىتىنىڭ كۆيدۈرۈشى بولمىسا، ئۇنداق سۆز ۋە شېئىرنى نۇرسىز شام ۋە سەركىسىز جامائەت دەپ بىلمەك كېرەك.

ھاسىلكالام، نەزم لەززىتى ۋە ئىشق ھارارىتى بىلەن تويۇنغان سۆز — شېئىرىي سۆزدۇر، بۇنىڭدىن ئۆزگىسى بولسا، ئەپسانىدۇر. ئەسلىي سۆز — ئىشق ھەققىدىكى سۆزدۇر؛ كۆڭۈل ھاياتلىقنىڭ لەززىتى بولسا، ئەنە شۇ ئىشقنىڭ ئۆزىدۇر. نەزم:

سۆزكى، مەئنەسىدە ئىشق ئوتى نىشانى بولماغاي،
بىر تەھەررۈكسىز بەدەن ئاڭلاكى، جانى بولماغاي.

مەنىسىدە ئىشق ئوتىنىڭ نىشانى بولمىغان سۆزنى ھەربىكەتتىن قالغان جانسىز بەدەن دەپ بىلگىن.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاپ تورى

ھېكايەت:

رىۋايەت قىلىنىشىچە، ئىشقىنىڭ ئايرىلىق ئوتى مەجنۇنىڭ جېنىغا ئۇلاشتى، زەئىپ بەدىنگە ئۇ ئوتنىڭ ھارارەتلىك تەپتى تۇتاشتى. ھەرقانچە ئامال ـ چارە قىلغان بولسىمۇ، ھېچ پايدا بەرمىدى. كېسىلى ئارتتى. ئىستىمىسى چۈشمىدى. بىمارنىڭ كېسىلى ئېغىرلىشىپ جان ھەلقۇمىغا يەتكەندە، كىمدۇر بىرى بۇ ئەھۋالدىن لەيلىنى خەۋەردار قىلدى.

ئۇ خەۋەر پەرىشانى ناشاد قىلغاچ، دىۋانىسىنىڭ ھالىنى سوراپ بىر پارچە مەكتۇپ يازدى ۋە ئول مەكتۇپنى ھايال قىلماي مەجنۇنغا يەتكۈزۈپ بەردى. بۇ چاغدا مەجنۇننىڭ تېنىدە جاندىن ئەسەر قالمىغانىدى. شۇ ھالدا مەجنۇننىڭ مېھرىبانلىرىدىن بىرى لەيلىنىڭ نامىسىنى ئوقۇۋېتىپ ، بىمارنىڭ ئاڭلاۋاتقان ۋە ھاياجانلىنىۋاتقانلىقىنى سېزىپ قالدى. نامە ھەر قېتىم تەكرار ئوقۇلغاندا، بىمارنىڭ تېنىگە قايتىدىن جان كىرگەندەك بولاتتى. مەجنۇننىڭ ئەھۋالىغا قارىتا ھەرقانداق دورا ـ دارمان، دۇئا ۋە تۇمارنىڭ تەسىر قىلمىدىغان ۋاقتى ئۆتكەنىدى. لېكىن لەيلىنىڭ خېتى تۇمار ۋە دۇئانىڭ ئورنىنى باستى.

بىمارغا كېسەلدىن ساقىيىپ، سىھھەت ـ سالامەت بولۇپ، تا بېشىنى كۆتۈرگۈچە ئۇشبۇ خەتنى تەكرار ـ تەكرار ئوقۇپ بېرىشتى. بىمار ساقايغاندىن كېيىن مەكتۇپنى تۇمار قىلىپ بوينىغا ئېسىۋالدى. دېمەك، ئىشق سۆزىدىن مەجنۇننىڭ كېسىلى ساقايدى، ئىشق سۆزىنىڭ تەكرارلىنىشى بىلەن مەجنۇننىڭ بەدىنگە قۇۋۋەت كىردى. نەزم:

ئاشىققا گەرچە زەئىفۇ مەرەزلىقدۇرۇر مىزاج،
مەئشۇق زىكرى ئول مەرەزغە ئېرۇر ئىلاج.

ئەگەر ئاشىقلا زەئىپلىك ۋە كېسەللىك يېتىدىكەن، ئۇ كېسەلنىڭ داۋاسى پەقەت مەشۇقىنى يادلاشتۇر.

ئۇچىنچى قىسىم، سىددىقلار، يەنى توغرا سۆزلۈكلەر ئىشقى بولۇپ، ئۇلار ھەقنىڭ جامالىنى ئوچۇق كۆرۈش ئۈمىدى بىلەن ياشايدۇ ۋە ھەرقاچان شۇ مەقسەتكە يېتىشنى ئارزۇ قىلىدۇ. ئۇلارنىڭ ھەقنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈش ئۈمىدىدە بولۇشى — ئۆزىنى ئۇنتۇش دەرىجىسىگە يەتكەنلىكى ۋە بۇنىڭدىن ھەم ئۆتۈپ، پانىيلىق ماقامىغا كۆتۈرۈلگەنلىكى ھېسابلىنىدۇ.

ئەگەر ھادىسىلەر بورىنى ئاسمان گۈلشىنىنىڭ بىر قەۋىتىنى ئۇچۇرۇپ كەتسىمۇ، ئۇلار بىخەۋەر يۇرۇۋېرىدۇ؛ يۇلتۇزلارنىڭ گۈل بەرگلىرىنى ھەر تەرەپكە سورۇۋەتسىمۇ، بۇلارغا ھېچ تەسىر قىلمايدۇ. ئۇلارنىڭ نېرۋىلىرى ھەق جامالىنى كۆرۈش تەشۋىشى بىلەن كاردىن چىققان؛ زوق ـ شوقلىرى بولسا، ئەنە شۇ ئىشقلىرىنىڭ ھۇجۇمى ئاستىدا يوقالغان. ئەمما، ئۇلار پەيغەمبەرلەرنىڭ نەزىرى چۈشكەن يەردىن مەقسەت نەزىرىنى ئۆزمەيدۇ، مالائىكە ـ ھەمسۆھبەتلەر تەرىپىگە نەزەر كۆزىنى سالمايدۇ؛ ھاللىرى ھەقنىڭ جامالىنى كۆرۈش تەلىپى بىلەن، مەشغۇلاتى ھەم ھەقنى كۆرۈش مۇلاھىزىسى بىلەن بەند. كۆڭۈللىرى ۋىسال مېيىنىڭ زوردىن بىخۇد ۋە مەست، ئەزالىرى جىلۋىلىنىش ئىستىكىدىن شىكەست. روھلىرىدا ۋەسىل مېيىدىن ئۆزگە شادلىق يوق، كۆڭۈللىرىدە ھەقنى كۆرۈشتىن ئۆزگە ئارام يوق. مانا بۇلار ئىشقتا ۋەسلىدىن مۇرادىنى تاپقان ۋە «ھەق يولىدا كۆڭۈلدىكىدەك ماقامدا ئارام ئالغان» — ئىشق ئارقىلىق مەقسىتىنى ھاسىل قىلغانلاردۇر.

www.uyghurkitap.com

هېكايەت:

ھەج شەرىپىنى ھاسىل قىلغان ماشايىخ ۋە ئەۋلىيالار ئەرافاتتا دۇئا ۋە مۇناجات قىلىپ، ھەرقايسىسى مۇراد-مەقسەتلىرىنى ئىستەپ، ئۆزلىرى ئۈچۈن بىرەر تىلەك تىلەيتتى. كۆپىنچىسىنىڭ دۇئاسى مۇنداق ئىدى: «ئىلاھىم، بىزگە تەۋپىقىڭ بىلەن ھەمراھلىق ۋە ئۆز ھەقىقىتىڭدىن ئاگاھلىق بەرگەيسەن! »

بىراق، تەسەۋۋۇپ يولىدا دانا، مەرىپەت تەرىقىدە ئەۋلىيادىن ئۇستۇن شەيخ ئەبۇ سەئىد ھەرراز (ئۇ ئەزىزنىڭ سىرلىرى مۇقەددەس بولغاي) ئاغزىدا سۆكۈت مۆھۈرىنى چىشلەپ، ھەق جامالىنى كۆرۈش ئىستەكلىرىگە غەرق بولغان ھالەتتە ئاسمانغا قاراپ ھەيرانۇ ـ ھەس تۇراتتى. بىرى دېدىكى: «ئەي شەيخ، بۇ جايدا دۇئا مەقبۇلدۇر، شۇ تاپتا بارى ماشايىخ دۇئاغا مەشغۇل بولۇۋاتىدۇ، سەن نېمە ئۈچۈن ئۇنچىقمايسەن؟ دۇئا تۇلپارىنى نېمە دەپ ئىجابەت مەيدانىغا سۈرمەيسەن؟ » شەيخ (ئۇنىڭ سىرلىرى مۇقەددەس بولغاي) دېدىكىم: « بۇ خالايىق دۇئا بىلەن نېمىنى تىلىگەن بولسا، ئاللا ماڭا ھەم شۇنىڭ بارىنى بەرگەندۇر، ھەتتا بەرگەنلىرى كۆڭلۈم ئۆيىدە تىلىگەندىنمۇ ئارتۇقتۇر. يەنە نېمىنى ئىستەي ۋە دۇئا قىلىپ نېمىنى تىلەي؟! مەلۇمكى، ئۇلارنىڭ تىلەيدىغىنى ئاگاھلىق، ئەمما مېنىڭ تەلەپ قىلىدىغىنىم بىر مەزگىللىك غەپلەت ۋە ئۆز ھالىم توغرىسىدا ئويلىنىۋالغۇدەك بىردەملىك مۆھلەتتۇر. چۈنكى، ھەق ۋۇجۇدىنىڭ جىلۋىسىدىن بىتاپ ۋە تاقاتسىزمەن، بەلكى شۇبۇ ئېغىر يۈك ئاستىدا خەستەك ناتۋاندۇر. مەنكىم، ھەقنىڭ جامالىنى كۆرۈش ھەيرىتىدە ئۆزۈمدىن خەۋرىم ۋە ئۆزلۇكۈمدىن ئەسىرىم يوقتۇر.»

شۇنداق، ئىشقنىڭ قۇدرىتى غايەت زور ۋە ئاشىقلا ۋەسلىنىڭ مەنزىلى ناھايەت ئۇزۇنىدۇر. مانا بۇنداق ئاشىقلار ھەق ئالدىدا قوبۇل قىلغۇچى ۋە ماشايىخنىڭ تەرىقىتى ئىسلاھاتىدا ھەق جامالىغا مۇشەررەپ بولغۇچىلاردۇر. شۇڭا بۇلارنى تەڭرىنىڭ ئاشىقى دېسە ، بۇلارغا تەڭرىنىڭ مەھبۇبى، تەڭرىگە تەلپۈنگۈچى ۋە تەڭرىنىڭ تەلەپكارى دەپ ئات قويسا، تازا مۇۋاپىق بولىدۇ. رۇبائىي:

بۇ يەرگە يەتۈرسە بەندەسىن لۇتفى ئىلاھ،
تەھقىق بىلۈر ھەر كىشىكىم، بار ئاگاھ.
كىم، تاپماس ئانىڭ ئاللىدا مەۋجۇد سەۋاھ،
ئول قالدىيۇ تەڭرى قالدى ئاللاھ، ئاللاھ.

ئاللانىڭ مەرھىمىتى بەندىسىنى ئەنە شۇنداق مەرتىۋىگە يەتكۈزسە، تەھقىق، بۇنىڭدىن ھەركىم بىر ئاگاھنىڭ بارلىقىنى بىلىدۇ. ئۇنىڭ ئالدىدا ھەم بىر ئاللادىن باشقا ھېچنىمە بولمايدۇكى، كۆڭلىدە پەقەت تەڭرى جامالىغا مۇشەررەپ بولۇش ئىستىكىلا قالىدۇ.

(ئەسكەرتىش: «مەھبۇبۇلقۇلۇب» نى نەشرگە تەييارلاشتا ئاساس قىلىنغان نۇسخا [«ئا» نۇسخا] دا ئونىنچى پەسىل چۈشۈپ قالغان. «ب» نۇسخىدىن تولۇقلاندى.)

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ئۇچىنچى قىسىم

تۇرلۇك پايدىلىق نەسىھەتلەر ۋە مسياللار

تەكەببۇرلۇق ۋە كىبىرگە مۇپتىلا بولغان سەلتەنەت ئەھلىنىڭ ئورۇنسىز غۇرۇرىغا قارىتا ھەقنىڭ ھاكىملىقىنى مەقبۇل كۆرمەك، ئۇلارغا يەنى سەلتەنەت ئەھلىلىرىگە قارام بولغان ھېسابسىز مۇلۇكلەر ھەققىدە پىكىر يۈرگۈزمەك ھەم ئۇنىڭ يەنى ھەقنىڭ ئۇلۇغلۇقى ۋە بۈيۈكلۈكى ھەققىدە ئەقىل يۈگۈرتمەك ھەممىگە راۋادۇر.

سائادەتمەن ئادەم ئەگەر ئالىم بولسا، نادانلارنىڭ سۆزلىرىنمۇ ئۆزى ئۈچۈن ئەھمىيەتلىك بىلىدۇ؛ بەختسىز ئەگەر جاھىل(نادان) بولسا، ھەتتا ئالىمنىڭ سۆزىنى ئاڭلاشتىنمۇ نومۇس قىلىدۇ. بەرھەق، نادانلىقتىنمۇ بەتبەختەرەك نېمە بار بۇ دۇنيادا؟! كىمكى ئۆزىنى ئۆزى ماختىسا، بۇ ئەخمەقلىقتۇر؛ كىمكى ئۆز سۆزىنى ئۆزى ماقۇل كۆرسە، بۇ بەختسىزلىكتۇر.

ئالەمدىكى ھەممە ئادەم ئۆزىنى ئۆزى سۆيىدۇ، ئەلۋەتتە. ئۇلارنىڭ سۆزلىرى ھەم ئۆزلىرىگە تولىمۇ يېقىملىق تۇيۇلىدۇ؛ ئىنسان جىنسىدا بولىدىغان بۇ سۈپەت ــ ئۇلارنىڭ يەنى ئادەملەرنىڭ نادانلىقىغا دەلىلدۇر؛ نەپسى بولسا، ئىختىيارسىز شۇ دەۋا بىلەن مەشغۇلدۇر.

تەنبىھ :

نەپسىگە بېرىلگەن — نەپسانىيەت مەنزىلىگە بېرىپ توختايدۇ. ھېچكىم ئۆز كۆڭلىگە غەم - قايغۇ تىلىمەيدۇ ۋە ئۆز نەپسىنى قىيناشنى خالىمايدۇ. ئەمما، ئۆزگىنىڭ ئەزىز زاتىدا ھېسابسىز خارلىق كۆرسە، ئۆزىگە كىچىككىنە بىر قىيىنچىلىق يۈزلەنگەنچىلىك بىلمەيدۇ. بىرەر ھۆرمەتلىك زاتنىڭ شەنىگە خىلى زور داغ تەگكەنلىكىنى ئاڭلىسا، ئۆزىگە ئازغىنە كۈلپەت يەتكەنچىلىك تەسىر قىلمايدۇ. ھەممە ئادەم ئۇچۇن ئۆزى ئۆزگىدىن ئەزىزراق؛ ئۆز سۆزى ئۆزگىلەرنىڭكىدىن ماقۇلراق. ئادەم ئالەمدىكى ياخشىلىقلارنى ئۆزىدىن ھېچ ئايمايدۇ، ئەمما بۇ ياخشىلىقلارنى ئۆزگىلەرگە راۋا كۆرمەيدۇ.

تەنبىھ :

ئەركەكلەرنىڭ ئۆزىنى كۆز - كۆز قىلىش ئۇچۇن ياسانمىقى — خوتۇنلارنىڭ چىرايلىق كۆرۈنۈش ئۇچۇن بېزەنگىنىگە ئوخشاشتۇر. ئەمما، بۇ خىل ياسىنىش ياكى بېزىنىش — ئىككىلىسى ئۇچۇن نامۇناسىپ، خۇسۇسەن، ئەركەكلەر ئۇچۇن كۆپرەك شەرمەندىلىكتۇر.

تۇتۇرۇقسىز سۆزلىرى بىلەن كۈلكە كۆتۈرۈشكە سەۋەبچى شائىر ئۆزىنى سەئدىي ۋە خۇسرەۋدىن ئارتۇق دەپ ئويلايدۇ.

بەتخەت (خېتى سەت) كاتىپ قاغىنىڭ ئىپلاس پۇتىدىن خۇنۇكراق قىلىپ يازغان خېتىنى جەئفەر ۋە ئەزھەر كەبى مەشھۇر كاتىپلارنىڭ خېتىدىن گۈزەل دەپ بىلىدۇ.

سىزغان رەسىملىرى ئادەمنىڭ كەيپىنى قاچۇرۇۋېتىدىغان ناچار رەسسام ئۆزىنى مەشھۇر ئەبدۇلھەي ۋە مانىيدىن ئۆتە

سەنئەتكار ھېسابلايدۇ.

كىتابلارنى ئالتۇن ھەل بىلەن بېزىگۈچى شىرازىچىنىڭ نەقىشلىرى خاتا بىلەن تولغان، سىزىق - قاپارتمىلىرى قەلەم ئەھلىنىڭ نومۇسىنى كەلتۈرىدۇ؛ شۇنىڭغا قارىماي، ئۆزىنى تېخى ئەتارۇدقا ئوخشىتىدۇ. (ئەتارۇد — مەركۈزى يۇلتۇزى.كىلاسسىك ئەدەبىياتتا يازغۇچىلارنىڭ ھامىيسى ھېسابلىنىدۇ.)

ھەربىر ھۈنەر ئىگىسى ئۆز ھۈنىرىنى مۇبالىغە بىلەن تەرىپلەيدۇ، بۇنىڭدىن مەقسەت، ئۆز نەپسىگە چوغ تارتىشتۇر.

مەدرىسەدىكى بىھۇدە مۇنازىرە قىلغۇچىلارنىڭ قىيا - چىيالىرىدىن مەنمەنچىلىكى بىلىنىپ تۇرىدۇ؛ بۇ ئۇنىڭ سۆزىنى رەت قىلسا، ئۇ بۇنىڭ ئىسپاتلاشلىرىنى يوققا چىقىرىشقا ئۇرۇنىدۇ؛ ھەرقايسىسى ئۆز سۆزىنى ماقۇلىلايدۇ ۋە ئۆزىنىلا ئېتىراپ قىلدۇرۇشقا تىرىشىدۇ. (ئەسكەرتىش: كاتىپنىڭ «ۋەلايەتلەردە بولغاي مېۋىلەر خۇش تەئەم ھالەتلىغ، نە بىلگەي، ئول كىشىكىم تاتماغاي بۇ ئاچچىغۇ ئول تاتلىغ. بۇ ھەم مەئلۇمى مۇبەييەن بولسۇنكىم، بىرنەچچە ئەلفازلار ۋە لەتىفەلەر ئارادىن يوق ئالىپدۇر ۋە بۇ گۇمان بولماسۇنكىم، كاتىب ئۆز ئەيبىنى سالىپدۇر» دەپ يازغىنىدەك، ئۇچىنچى قىسمىنىڭ مۇشۇ يەرگىچە يەنى ئۇچىنچى تەنبىھكىچە بولغان بۆلىكى « مەھبۇبۇلقۇلۇب» نى نەشرگە تەييارلاشتا ئاساس قىلىنغان نۇسخا [«ئا» نۇسخا] دا چۈشۈپ قالغان. «ب» نۇسخىدىن تولۇقلاندى.)

تەنبىھ :

ئۆزى ئۇچۇنلا بىنا سالغان يەنى ئۆزىنىلا ئويلايدىغان ئادەم ئەقىلسىزدۇر؛ ئۆزىنىلا بېزەيدىغان يەنى ئۆزىنى پەردازلاپ

كۆرسىتىشكە ئۇرۇنىدىغان ئادەم تومۇسسىز سەتەڭدۇر.

باي ــ ئالدانغۇچى يەنى نەپسىنىڭ قۇلىدۇر؛ تەكەببۇر ــ مەلئۇن. شەھۋانىي نەپسىگە بېرىلگەن ــ نەپسىنىڭ قۇربانى؛ ئۆزىگە چوقۇنغان ــ بۇتقا چوقۇنغانغا باراۋەردۇر. بۇ بالالاردىن ئۆزىنى تارتماق يەنى نەپسىنى يېغماق ــ ھالاكەتتىن نىجات تاپماق دېمەكتۇر.

تەنبىھ :

كىچىك پېئىل ئادەملەر كۆپ سۆزلىمەكتىن قاچىدۇ، كۆپ ئاڭلىماقنى ئىستەيدۇ ۋە خالايدۇ. ئاڭلىماق ــ كىشىنىڭ ئەقلىنى بېيىتىدۇ؛ كۆپ سۆز ئەلنى بىزار قىلىدۇ. كۆپ سۆزلىگۈچىنىڭ ھالى مۇنداق:

كۆپ سۆزلىگەن ــ كۆپ يېڭىلۇر، كۆپ يېگەن ــ كۆپ يىقىلۇر.

كېسەللىكنىڭ ئانىسى ــ كۆپ يېمەكتۇر، كۆڭۈلسىزلىكنىڭ ئانىسى ــ كۆپ دېمەكتۇر.

كۆپ دېمەك ــ مەغرۇرلۇقتىن بېشارەت، كۆپ يېمەك ــ نەپسىگە بېرىلگەنلىكتىن ئىشارەت.

دېمەكچىمىزكى، بۇ خىل سۆيەت يەنى كۆپ دېمەك ۋە كۆپ يېمەك كىچىك پېئىل ئادەملەرگە ئەمەس، بەلكى شەخسىيەتچىلىككە، مەنمەنچىلىككە ئائىت سۆيەتلەردۇر.

تەنبىھ :

خۇدپەرەس (يەنى شەخسىيەتچىلىك، مەنمەنچىلىك) ــ بەختسىزلىك، چۈشكۈنلۈكنىڭ ئاساسىدۇر. شەخسىيەتچى،

مەنمەنچىنىڭ قىلغان ھەربىر ئىشى ئۆزىگە خوپتۇر، لېكىن يېقىمسىز قىلىقلىرىدا پەرق ھەم كۆپتۇر. بۇلارنىڭ يەنە شەخسىيەتچىلىك ۋە مەنمەنچىلىكنىڭ يەنە ئۆزىگە خاس پەرقى ۋە دەرىجىلىرىمۇ بار. گەرچە تۇرلىرى كۆپ بولسىمۇ، بۇ يەردە قىسقارتىپ ئۇچ قىسمىغا يىغىنچاقلايمىز:

بىرىنچى قىسمى شۇكى، يۇقىرىدا دېيىلگىنىدەك، شەخسىيەتچى، مەنمەنچىنىڭ گەپ ـ سۆزى، روھىي ھالىتى، قىلغان ھەربىر ئىش ـ ھەرىكىتى، گەرچە ئەلگە خوپ ۋە ماقۇل كۆرۈنمىسىمۇ، ئۆزىگە خوپ ۋە ماقۇل كۆرۈنىدۇ.

ئىككىنچى قىسمى شۇكى، شەخسىيەتچى، مەنمەنچىنىڭ بارلىق ھالىتى، ناخۇش خىيالىلىرى ئۆزىگە ماقۇل، چىرايلىق، مۇۋاپىق ۋە يېقىملىق كۆرۈنىدۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ يارىماس قىلىقلىرىنى ياخشى دەپ ماختايدۇ. ھەتتا بۇ بەتبەشىرە ئۆزىنى دۇنيادىكى مەشھۇر ھۆسىن ئىگىسى يۈسۈف كەنئانىغا تەڭلەشتۇرىدۇ. يېقىمسىز ئاۋازىنى يۈسۈف ئەندىجانىدەك كاتتا ھاپىزنىڭ ئاۋازىدىن ئۈستۈن قويىدۇ. ئۆزىنىڭ قولاشمىغان بېيىتلىرىنى شائىر سەلماننىڭ مەسنەۋى، قەسىدىلىرىدىن ياخشىراق دەپ بىلىدۇ. بىمەنە گەپ ـ سۆزلىرىنى جارۇللاھ (ئالىم زەمەخشەرى) نىڭ «كەششاف» (ئەل ـ كەششاف ـــ ئاشكارا قىلغۇچى، كەشىپ قىلغۇچى) ناملىق كىتابىدىن ئارتۇق گۇمان قىلىدۇ.

شەخسىيەتچى، مەنمەنچى ئادەم ھەقنىڭ ھېچ ئەمرىگە بويۇن سۇنمايدۇ، ئەمما شەيتاننىڭ بارچە بۇيرۇقىنى بەجا كەلتۈرۈشتىن يانمايدۇ؛ ئۆزىنىڭ ئالدىدا ئۆزى دانا ۋە چېچەن، قىلىۋاتقان ھەربىر نامۇۋاپىق ئىشى ئۆزىگە مۇۋاپىق. ئۇ مەيگە ھېرىس،

يۇرۇش - تۇرۇشى ھەمىشە مەست - ئەلەس؛ بىللە ئولتۇرۇپ مەي ئىچكەن ياكى ئۇنىڭ سۆھبىتىگە ئارىلىشىپ قالغان ئادەمنىڭ ئۇنىڭدىن ئاسانلىقچە قۇتۇلمىقى مۇمكىن ئەمەس. كىمكى بىرەر زىياپەتتە ئۇ نائەھلى بىلەن بىللە ئولتۇرۇپ قالسا، ئۇنىڭ ناموۋاپىق ھەرىكەتلىرى تۇپەيلى، ھەتتا جېنىدىن بىزار بولىدۇ؛ بەزمىدىكى ئورۇنسىز بۇيرۇقلىرىنى ئىجرا قىلىشتىن ھەممە باش تارتىدۇ. ئۇنىڭ مەجلىسىگە كىرىپ قالغان ئادەم كەتمەكچى بولسا، بىر توپ مۇتتەھەملىرى يول قويمايدۇ؛ بىر ئامال بىلەن ئۇ يەردىن قۇتۇلۇپ چىققان تەقدىردىمۇ، دەرۋازىۋەنلىرى يول بەرمەيدۇ. ئۇنىڭ توزىقىغا ئىلىنغانلىكى ئادەم شۇنداق بالاغا گىرىپتار بولغايكى، ئۇنىڭدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئۆلۈمنى كۆزىگە تۇتىيا قىلىشىدۇ؛ ناۋادا شۇ ئەھۋالدا بىرەر ئادەم: « ئۆلتۈرۈپ، شۇ بالادىن سېنى قۇتقۇزاي» دېسە، شۇ كىشىگە جېنىنى پىدا قىلىدۇ. ئەگەر قۇتۇلۇپلا قالسا، رۇم، فەرەڭگىچە كېتىدۇ، بەلكىم ئۇ يەردە ھەم تۇرمايدۇ. مۇبادا شۇ خۇدبىن (شەخسىيەتچى، مەنمەنچى) مەجلىس - بەزمىسىنى جەننەتكە ئورۇنلاشتۇرسىمۇ، ھېچكىم قەدەم باسمايدۇ.

بۇنداق مەنمەنچىلىككە بېرىلگەن ئەخلاقسىزنىڭ ۋە بۇنداق مەيپەرەس ناپاكنىڭ نىجىس مەجلىسىدىن زىندان ياخشىراق؛ ئۇنداقلارنىڭ بەتبۇي، يىرگىنچلىك بەزمىسىدىن ھاجەتخانا ئېغىزىغاقراق. خۇدبىن (شەخسىيەتچى، مەنمەنچى) ئاغزىدا كېكىرىپ، كەينىدە يەل قويۇپ بەرسىمۇ، بۇ قىلىق ئۆزى ئۈچۈن يەنىلا چىرايلىق ۋە يارىشىملىق بىلىنىدۇ. خۇدبىنىنىڭ ئۇياتسىز قىلىقلىرى ئۆزىگە شۇقەدەر گۈزەل ۋە يېقىملىق تۇيۇلىدۇكى، ئۇنىڭچە تېخى بەزمىدە ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئولتۇرغانلار ۋە ئۇنىڭ

ئۇياتسىز قىلىقلىرىنى كۆرگەن ـ ئاڭلىغانلار گويا ئۇنىڭ بۇ قىلىقلىرىنى چىرايلىق، ئاۋازىنى يېقىملىق، ھىدىنى خۇش پۇراق دەپ، ئۇنىڭغا مىننەتدارلىق بىلدۈرۈشلىرى لازىم ۋە بۇ يارىماس قىلىقلار توغرىسىدا ھەم ھېچكىم ئېغىز ئاچماسلىقى كېرەك؛ مۇبادا ئېغىز ئاچقان تەقدىردىمۇ، ئۇ ھېچكىمنىڭ سۆزىگە قۇلاق سالمايدۇ؛ ئاڭلىدى دېگەندىمۇ، ھەق گەپنى يالغانغا چىقىرىدۇ؛ قىلىقسىزلىقىغا تەن ئالمايدۇ. ئەكسىچە، ئۇنىڭغا نەسىھەت قىلغان ـ كەمچىلىكىنى كۆرسەتكەن ئادەمگە ئىزا قىلىدۇ، ھەتتا ئۆچ ئېلىش ئۈچۈن پېيىگە چۈشىدۇ. بۇنداق قىلىقسىز، يارىماسلار، ناباب ئادەملەر بۇ دەۋردە ھەم مەۋجۇت، ھەم ھازىرمۇ بار.

مەلۇمكى، زامان ئەھلى ياخشىراق مۇلاھىزە قىلىپ كۆرىدىغانلا بولسا، ھەممىنى ئېنىق بىلىۋالالايدۇ. ئۇلارنىڭ بەزىسى يۇقىرىدا مەزكۇر بولغان «ئەزىزلەر » دىن كىچىك بولسا، بەزىسى كاتتىدۇر؛ بەزى ئىشلىرى ئۆكسۈك بولسا، بەزى ئىشلىرى ئارتۇقتۇر. ئەمما، بۇلارنىڭ كۆپچىلىكىگە كەمىنە پېقىر ھېسابسىز ياخشىلىقلار قىلغانمەن، ئەكسىچە شۇ ياخشىلىقلىرىم بەدىلىگە ئۇلاردىن ھېسابسىز زۇلۇم ۋە ھەددىدىن زىيادە ئازارلار كۆرگەنمەن، شۇنداقتىمۇ ئۇلارنىڭ بۇنداق يارىماس قىلىقلىرىنى كۆرمەسلىككە سېلىپ، ئەيىبلىرىنى كەچۈرگەنمەن. تەكرىم ئۇلارغا ئىنسان بەرگەي. مېنى ۋە ماڭا ئوخشاش بىچارىلەرنى ئۇلارنىڭ زۇلمىدىن خالاس قىلغاي.

يۇقىرىدا زىكىر قىلىنغان ھال ـ ئەھۋاللار ۋە خاتىرىگە ئېلىنغان خىسلەت ـ سۈپەتلەر خۇددىن (شەخسىيەتچى، مەنمەنچى) نىڭ كۆپچىلىككە نىسبەتەن ئۆزىنى ئۇستۇن ۋە

قىلىقلىرىنى يېقىملىق دەپ بىلگەنلىكى ھەمدە ئۆزىنىڭ تىزگىنىنى نەپسى شەيتانىنىڭ قولىغا بېرىپ، نەپسىنىڭ قۇلى بولۇپ قالغانلىقىنىڭ تۈپەيلىدىندۇر، بەلكى شۇ يامان قىلىق - ئادەتلەر دەل شەخسىيەتچىلىك، مەنمەنچىلىكىنىڭ نەتىجىسىدۇر. شۇڭا ھەركىم بۇنداق يامان ئادەتنى يوقاتماقنى ۋە ئۇنىڭ تىزگىنىدىن قۇتۇلماقنى ئىستەيدىكەن، ئۆزىنى كەمتەر تۇتمىقى لازىمدۇر. نەزم:

كىشىكى تافسە فەنا دەھر كۇرەسىدە گۇداز،
گەرچە زاتىدا يۇز نەۋئ قەلب غەشلىق بار.
ۋۇجۇدى ئالتۇنى ئول قەلب غەشدىن ئايرىلىبان،
نە جەۋھەرى ئانى كۆرسە تاپار تەمام غۇبار.

كىشى ئۆزىنى ئۇنتۇپ ھاياتلىق ئالمىدە ئىزتىراپ چەكسە، گەرچە قەلبىدە يۇز تۇرلۇك غەشلىك بولسىمۇ، ۋۇجۇدىنىڭ ئالتۇنى ئۇ قەلب غەشلىكىدىن ئايرىلىدىغانلا بولسا، جەۋھىرلا ئەمەس، بەلكى ھەممىسى ئۇ غۇباردىن بىر يولى پاكلىنىدۇ.

ئۇچىنچى قىسمى، شەخسىيەتچىلىك، مەنمەنچىلىكتە ھەددىدىن ئېشىپ كېتىش، ھاياسىزلىق ۋە نورمالسىزلىقتۇر. بۇ ھەم ئۇچ خىلغا بۆلۈنىدۇ:

بىرىنچى خىلى، يۇقىرىدا دېيىلگىنىدەك، يۇرۇش - تۇرۇش، ئىش - ھەرىكەتتە ھەددىدىن ئاشۇرۇۋېتىدىغان، ھاياسىز ۋە بىنورمال ئادەملەردۇر. شەخسىيەتچىلىك ۋە مەنمەنچىلىكتە مۇشۇ خىلغا تەۋە كىشىلەرنىڭ كاللىسى سەلتەنەت - مەنسەپ ھەۋىسى بىلەن تولغان، ئۇلارنىڭ بېشى شۇ ھەۋەس بىلەن بەربات بولغان.

بۇ خىلدىكى ئەقىلسىز، نادانلارنىڭ كۆپىنچىسى ئۆزلىرىنى ئۇلۇغ ۋە ئەزىز دەپ تەسەۋۋۇر قىلىپ، ئاخىر خورلۇق ۋە خارلىق بىلەن سىياسەت دارىغا ئېسىلدى؛ تاج خىيالى بىلەن بېشىدىن ئايرىلدى ۋە يوقلۇق مەملىكىتىنىڭ تەختىگاھىغا كەتتى.

ئىككىنچى خىلى، ئۆزلىرىنى قالتىس چاغلاپ، پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلىشىپ، شۇ مەيدانغا ئات سۈرگەن ۋە پاسىق خىياللىرى بىلەن شۇ قورغانغا قاراپ تۇغ كۆتۈرگەن، نەيرەڭۋازلىق بىلەن مۆجىزە يارىتىش تاماسىدا تۆھمەت كەمىرىنى بېلىگە باغلىغان، بىمەنە سۆزلىرىنى ۋەھىمى ئورنىدا پەردازلاپ كۆرسىتىشكە ئورۇنغانلاردۇر. ئالەمدە بۇ جامائەتتىن نادانراق ۋە بۇ گۈرۈھتىن شەخسىيەتچى، تەكەببۇرراق ئىنسان بولمىسا كېرەك. مەلۇمكى، بۇ خىلدىكى خائىن ۋە كاززاپلار بۇنداق دەۋالىرىنى قىلىشقا باشلاشلىرى بىلەنلا، ئەۋلىيا ـ ئەنبىيالارنىڭ ئەرۋاھلىرى تەرىپىدىن جازالىنىپ رەسۋا بولدى؛ دوزاخقا يەتمەستىن بۇرۇن، بەزلىرى كۆيدۈرۈلدى ۋە بەزلىرى سويدۇرۇلدى، كۈلى كۆككە سورۇلدى؛ ئۇلارنىڭ پىتنىسىنىڭ ئوتى ئۆچۈرۈلدى.

ئۈچىنچى خىلى يۇقىرىقىلاردىنمۇ ئۆتە غەپلەتكە پاتقان، لەنەتكە سازاۋەرلىرى بولۇپ، بۇلار پىرئەۋنگە گۇخشاش يارىدەمچىسىز ۋە نەمرۇد كەبى قوغلاندىلاردۇر. بۇلار شۇقەدەر بىئەدەپ ۋە بىھاياكى، سەۋەنلىك ۋە خاتالىقلىرى تۈپەيلى ئاغزىغا تاش ـ تۈپراق ياغسىمۇ، يەنىلا مۇمكىن بولمايدىغان ئىش ئۈچۈن دەۋا قىلىشىپ، لاپ ئۇرۇشقان؛ دەۋالىرى ئۈستىدە كاززاپلىق قىلىشقان. ئاخىرىدا ئوخشاشلا، تەڭدىشى يوق ئاللا ۋە ئوخشىشى ـ شېرىكى يوق، شەك ـ شۈبھىسىز، ئاۋۋىلى ۋە ئاخىرى نامەۋجۇت،

« ۋەھدەھۇ لا شەرىكە لەھۇ لا ئىلاھە ئىللەلاھ » (ئۇ يېگانىدۇر ۋە ئۇنىڭ شېرىكى يوقتۇر. بىر ئاللادىن ئۆزگە ئىلاھ يوقتۇر) نىڭ چەكسىز ئىلاھىي قۇدرىتىدىن رەسۋا بولۇشۇپ، يارىماس ئىشلىرى بىلەن دېرەكسىز يوقالدى. نەزم:

زەررەدىن مىڭ قاتلا كەمراقدۇر قۇياشلىق ئۇرسە لاۋ،
كىمكى بولسە زەررەئى ئەقلى بىلۈركىم، دەر گەزاف.

ئۆزىنى قۇياش دەپ لاپ ئۇرسىمۇ، ئۇلار يەنىلا زەررىدىن مىڭ ھەسسە كەمدۇر، كىم بولسۇن، زەررىچە ئەقلى بارلىكى ئادەم بۇلارنىڭ لاپلىرىنىڭ ئويدۇرما ئىكەنلىكىنى بىلىۋالالايدۇ.

تەنبىھ :

سۇبھاناللاھ، ھەقىقائالانىڭ ئۇلۇغ دەرگاھى ــ يۇكسەك بارگاھىدا پىلنىڭ خارتۇمى پاشىنىڭ نەشتىرىدىن زەئىپ، ئۇنىڭ يەنى ھەقنىڭ قۇدرىتى ئالدىدا ئەھلى ئىلمىنىڭ ئەقلى لال ۋە ئىلمى ئاجىزدۇر. بىراۋنىڭ يۈز تۈياق پىلى بار ئىدى. ئۇلار يېرىم جان بىر پاشىنىڭ نەشتىرىدىن ئاجىز كەلدى ۋە ئۇنىڭدىن قۇتۇلماققا زار بولدى. بۇنىڭغا ئەسھابى پىل (پىل ئىگىلىرى) نى تەيرەنى ئەپەسىلسىل («ئەپەسىلسىل» نامىلىق تاغ قۇشى) نىڭ ھالاك قىلغانلىق ۋەقەسى روشەن دەلىلدۇر.

تەنبىھ:

ھەرقانداق بىر يارالمىش مەخلۇقنىڭ ئەمەس ھەمدە چوقۇنۇشقا لايىق كەلمەس ۋە ھەرقاچان ئۆزىدەك بىرىگە موھتاجدۇر؛ چۈنكى، ئۇ يەنى ھەرقانداق بىر يارالمىش ئەسلىدىلا ھەق

www.yolghurkitap.com

زېمىنىدا يارالغان، شۇڭا تەڭرى كىشىگە ئوخشىمايدۇ ۋە كىشى تەڭرىگە ئوخشىمايدۇ؛ شۇنداق ئىكەن، ئۇ يەنى بەندە ھەرگىزمۇ تەڭرىلىككە يارىمايدۇ. مۇشۇ مەندىن ئېيتقاندا، نە بىر كىشى تەڭرىگە ئوخشىسۇن ۋە تەڭرى نە بىر كىشىگە !؟ ھېچ كىشى ھەم ئۆز ئىشىنى تەڭرىنىڭ ھەرقانداق بىر ئىشىغا ئوخشىتىمەن دەپمۇ ئوخشىتالمايدۇ. ئۇنىڭ يەنى تەڭرىنىڭ زامانى ۋە ماكانىمۇ يوق ھەمدە ئۇنىڭدىن يەنى تەڭرىدىن خالي زامان ۋە ماكانمۇ يوق. ئۇ ئۇلۇغلۇق ۋە قۇدرەت ئىگىسى، پۈتكۈل يارالمىشلارنىڭ ياراتقۇچىسىدۇر. «جەللە جەلالەھۇ ۋە ئۇممە نەۋاللەھۇ ۋە لا ئىلاھە غەيرەھۇ» (شانۇشەۋكىتى ئۇلۇغ ۋە نېمەتلىرى بارچىغا يېتەرلىكتۇر، ئۇنىڭدىن ئۆزگە ئىلاھ يوقتۇر.)

تەنبىھ:

تەكەببۇرلۇق ــ شەيتاننىڭ ئىشى ۋە مەنمەنلىك ــ نادانىنىڭ ئىشى. تەكەببۇر ئادەم ـ تەڭرىنىڭ دوستلىرى ئالدىدا تولىمۇ يېقىمسىز، تەڭرى قېشىدا بولسا، قوغلاندى ۋە مەلئۇندۇر. شەخسىيەتچى، مەنمەنچىنىڭ ھېچبىر ئىشى ئەل كۆڭلىگە ياقمايدۇ. ئۇ ئۆز بىلىمى بىلەن مەغرۇر، ئەمما بىلىملىكلەر ئالدىدا بولسا، ھېچ ئىشقا يارىمايدۇ. دېمەك، خۇدپەرەسلىكتىن بۇتپەرەسلىك ياخشىراق يەنى ئۆزىگە چوقۇنغاندىن بۇتقا چوقۇنغان ياخشى.

تەنبىھ:

ئىنسان ئۇچۇن يەنە بىر ئۇلۇغ پەرز ــ ئېھساندۇركى، بۇ ھەقتە كۆپ سۆز ئايانىدۇر. ئالايلۇق، «ئەل ـ ئىنسانۇ ئۇبەيدەل ـ ئىھسان» (ئادەم ياخشىلىقلارنىڭ قۇلى) دېگەن ھەدىس بۇنىڭ

دەلىلى ۋە «ھەللى جەزائى ئەل - ئىھسان ئىلەل ئەل - ئىھسان» (ياخشىلىققا بېرىلمىدىغان مۇكاپات ياخشىلىق بىلەندۇر) دېگەن ئىبارە شۇ جۈملىدىندۇر.

مەلۇمكى، جىمكى مەزھەب (تەلىمات، مەسلەك) ۋە ھەرقايسى مىللەت خەلقلىرى قېشىدا ياخشىلىققا ياخشىلىقتىن باشقا مۇكاپاتنىڭ يوقلۇقى ئىسپاتلانغان.

پەيغەمبىرىمىز ھەم مۇجىزىلىك بايانلىرى بىلەن « ئەھسەن كەمە ئەھسەنە ئەللاھۇ ئىلەيكە » (تەكرىدىن ساڭا قانداق ياخشىلىق يەتكەن بولسا، سەن ھەم باشقىلارغا شۇنداق ياخشىلىق يەتكۈزگىن) دەپ بېشارەت بەرگەن ۋە ئەمر قىلغان. بىلىشىمىزچە، « ئىھسان » سۆزىنى سۈپەتلەشتە بۇنىڭدىن ئۆتە چوڭقۇر مەنىلىك ئىبارە بولمىسا كېرەك. چۈنكى، ئەنبىيا - ئەۋلىيا، ھۆكۈما ۋە ئۆلىمالارنىڭمۇ بۇ ئەمر توغرىسىدىكى پىكرى بىردەك بولۇپ، ھېچ كىشى مۇخالىپ قاراشتا ئەمەستۇر؛ ھەتتا بۇ سۆزنى سۈپەتلەشتە بۇنىڭدىنمۇ ياخشىراق بىرەر ئىبارىنى تاپالمىغىنى يوق.

دېمەك، ئىھسان دېگەن بۇ سۈپەتنى ئەبەدىيلىك سائادەت دەپ، ئۇنى پىتنە ۋە ئاپەت قوزغىغۇچى يەجۈج - مەجۈج يەنى بەتبەشىرە ئادەمخور مەخلۇقلارنىڭ يولىنى توسايدىغان سېپىل دەپ بىل. چۈنكى، ئىنسانىيەت بېغىنىڭ ئەڭ گۈزەل دەرىخى — ئىھساندۇر ۋە ئادەملىك خەزىنىسىنىڭ ئەڭ بىباھا گۆھىرى ھەم ئىھساندۇر. بارلىق يېقىملىق سۈپەتلەر ۋە ماختاشقا لايىق ئىش - ئەمەللەر ئىھسانىنىڭ نەتىجىسى بولۇپ، ئۇ ئىھسان سەۋەبلىك بارلىققا كەلگەن. ھاسىلكالام، ياخشىلىقنىڭ ھەممىسى — ئىھساندۇر ۋە بارچە ياخشىلىق، ھەقىقەتەن ئىھساندىندۇر. نەزم:

ئەجەب سەفەت ئېرۇركى ئىھسان شەرىق سەپەت،
كى، كەلسە جىنسى بەشەردىن ئاڭا ئېرۇر فازىل.
جەۋاھىر ئاڭلا سىفاتىنى جەۋھەرى قەفەسى،
كى، باردۇر ئاندا قايۇ ھەرنى ئىستەسەك ھاسىل.

ئىھسان ئاجايىپ ئېسىل بىر پەزىلەتتۇركى، ئۇ ئىنسان جىنسىغا ــ مەنسۇپ ئەك گۈزەل سۈپەتلەر بىلەن مۇجەسسەملەنگەن. ئۇنى خەزىنىدىكى قىممەت باھالىق جاۋاھىر دەپ بىل، چۈنكى، ئۇ يەردىن قاندىقىنى ئىزدىسەك تاپالايسەن.

تەنبىھ:

ئەمما، بۇ زاماندا ۋە بۇ دەۋردە يا بۇ زاماننىك دەۋر قىلىشى ۋە ئۆزگىرىشىنىك نۇقسانلىرى ياكى دەۋر ۋە زامان ئەھلىدىكى يەنى بۇ دەۋر ۋە بۇ زامان ئەھلىدە بولۇشقا تېگىشلىك ئەقىل ۋە ئادەملىكنىك زەئىپلىكى تۈپەيلى، ھالا بۇ ۋاراق (ئىھسان سەھىپىسى) تەتۇر ئۆرۈلمەكتە ۋە بۇ ھۆكۈم (ئىھسان) ئەكس نەتىجە بەرمەكتە: ياخشىلىققا مۇكاپات ــ قوپاللىق؛ مۇلايىملىققا مۇكاپات ــ ۋارقىراپ ــ جارقىراش؛ ھەرقاچان تەكەببۇرلۇقتىن ئۆزگىچە مۇناسىۋەت كۆرمەيسەن. بىراۋ ئۇچۇن بىر يول خىزمەت قىلسا ك، ئۇنىڭدىن يەنى سەن خىزمىتىنى قىلغان كىشىدىن ئون يول زەربە يېيىشكە تەييار تۇرۇشۇك كېرەك؛ قايسىبىرىگە بىر قېتىم مۇلايىملىق كۆرسەتسەك، ئۇنىك مىك قېتىملىق قوپاللىقى ۋە كۆڭۈل ئاغرىتىشلىرىغا ھازىر تۇرمىقىك كېرەك. بىراۋغا قىلغان بىر قېتىملىق دۇئايىك سەۋەبلىك تۇگىمەس قارغىشقا ئۇچرايسەن؛ بىراۋغا تۇتقان بىر پىيالە مەي تۈپەيلى،

قەدەھ ـ قەدەھ خۇن قەرزىگە دۆچار بولسەن؛ بىراۋنى بىر قېتىم ماختاپ قويغانلىقىڭ بەدىلىگە ئون قېتىملاپ خورلۇق تارتسەن. ئەكسىچە، بىراۋنىڭ بىر پىيالە ھەسىلىنى ئىچىپ قويدۇڭمۇ، بولدى، ئاياق ـ ئاياق زەھەر ئىچىشكە تەييار تۇرۇشۇڭ كېرەك. چۈنكى، خىزمىتىنى قىلىپ ھەرقانچە جاپا تارتساڭمۇ، سېنىڭدىن يەنمۇ كۆپ خىزمەت قىلىشىڭنى كۈتىدۇ؛ ھەرقانچە ۋاپادارلىق كۆرسىتىپ، كۆز ئالدىدا رەنج ـ مۇشەققەت چەكسەڭمۇ، سېنىڭدىن يەنلا قوللۇق تاما قىلىدۇ. كۆرسەتكەن ھەربىر ۋاپادارلىقىڭ ئۈچۈن يۈز قېتىملاپ جاپا چەكمىسەڭ، گۇناھكارسەن؛ ھەربىر مېھىر ـ مۇھەببىتىڭ ئۈچۈن مىڭلاپ دەرد ـ مۇشەققەت ۋە مېھنەت كۆرمىسەڭ، خانۇەيرانسەن. ئۇلارغا جان پىدا قىلساڭ، يەنە جېنىڭ بەدىلىگە تەشەككۇر ئىزھار قىلىشىڭنى تەلەپ قىلىشىدۇ؛ ئەگەر بۇ شۈكرانىنى(يەنى تەشەككۇر ئىزھار قىلىشنى) ئادا قىلساڭ، يەنە تەكرار جان پىدا قىلىشىڭنى تەلەپ قىلىشىدۇ. ئۇلارنىڭ يۈز مۇددىئاسىنى بېجىرىپ، ناۋادا بىرى قالسا، باشتىن ـ ئاياغ ئەيىبدارسەن؛ مېڭ قېتىم ئارزۇسىغا يەتكۈزۈپ، بىرىگە ئۆزرە سورىساڭ، باشتىن ـ ئاياغ ئىشىڭ ئالغا باسمايدىغان بەختسىزسەن. يامانلىق قىلىشقانلىرىدا مېڭ مەرتىۋە يالۋۇرۇپ ئىلتىجا قىلساڭمۇ، ئۇلارنىڭ نەزىرىدە سەندىن يامانراق كىشى يوق؛ دوستلۇقۇڭنى بىلدۈرۈپ جېنىڭنى بەرمىسەڭ، جېنىڭغا دۈشمەنلىك قىلىشىدۇ؛ ئۇلارنىڭ كۆڭلى ئۈچۈن ناھەق قان تۆكمىسەڭ، سېنىڭ قېنىڭنى تۆكمەك ئۈچۈن سەۋەب ئىزدەپ گۇۋاھلىقىڭنى ئۆتۈشىدۇ. تەلەپ قىلغان ئىشلىرىنى ھەرقاچان ئۆز ۋاقتىدا بېجىرىپ، بىرىنى كېچىكتۈرۈپ قويساڭ، دوق ـ دەشنەم، ھاقارەتتىن نېرى

بولالمايسەن؛ ئىشلىرىنى دائىم كۆڭلىدىكىدەك قىلىپ بېرىپ، بىرىدە سەۋەنلىك ئۆتكۈزۈپ قويساڭ، ئۇمۇر بويى قىلغانلىرىڭنىڭ هەممىسىنى يوققا چىقىرىدۇ. توختىماي ئالماق ئۈلار ئۈچۈن هۈنەر؛ هەتتا ئالغانلىرىنىڭ يۈزدىن بىرىنى قايتۇرماقنى خىيالىغا كەلتۈرۈشمۇ ئۈلار ئۈچۈن زەرەر. مېهنەت ـ مۇشەققەتلىرىگە چىدىمىساڭ، پاراسەتسىز دېگەن ئاتاقنا قالسەن؛ بۇيرۇغانلىرىنىڭ بىرىنى ئۇنتۇساڭ، زاتى پەس دېگەن تۆهمەتكە قالسەن. بارچە مېلىكىنى پىدا قىلىپ، بىر نۆۋەت سەۋەنلىك سادىر قىلىپ قويساڭ، مۇرۇۋۋەتسىز دېگەن لەقەمنى قويۇشىدۇ؛ قىلغان جەبىر ـ جاپالىرى ئۈستىگە يەنە ئۆزىڭغا ھىلىق يۈزسىدىن جېنىڭنى بەرمەسەڭ، پەزىلەتسىز دېيىشىدۇ. باشلىرىغا گۈل تاقىساڭ، ئۈلار يۈزۈڭگە تىكەن سانجىيدۇ؛ ئەگەر گۈل تاقىماقنى توختاتساڭ، باغرىڭغا مىخ سانجىيدۇ. هەمىشە يېلىنىپ يالۋۇرىدىغانلارغا بولسا، ساختا ناز ـ كەرەشمە بىلەن مۇئامىلە قىلىپ، زۇلۇم ـ ستەم ئورنىغا هەرقاچان لوتپۇ كەرەم قىلىش يولى بىلەن ئۆزلىرىنى كۆرسەتمەك بولۇشىدۇ.

قايسىبىر بىچارە مەزلۇم بۇ زۇلۇمكارلارنىڭ قولىغا گىرىپتار ۋە بۇ ستەمكارلارغا خىزمەتكار بولىدىكەن، بۇلارنىڭ جاپاسىنى ئەنە شۇ جاپاكەشلەرنىڭ ئەھۋالىدىن سورا ۋە جەبىر ـ ستەملىرىنىڭ جاراھەتلىرىنى ئەنە شۇ مەجرۇھلارنىڭ باغرىدىكى زەخملىرىدىن كۆرۈۋال. بېيىت:

جەفالارکىم، مەنىڭ جانىمغە يەتمىش دەھر خەلقىدىن،
بىرى كۆڤفاردىن كەلمەس ئەسىر ئولغان مۇسۇلمانغە.
نە بىدادىكى، ئىستەرلەر قىلىپ سوڭرە ئۆكۈش تۇھمەت،

داغی یۈكلەرلەر ئاخىر بۇ جەفاكەش زارۇ ھەيرانغە.
بۇ بىداد ئەھلىدىن گەر جان بەرىپ مەخلەس ئېرۇر لېكىن،
قىلىپ جاننى پىدا، بىللەھى مىننەت قويغامەن جانغە.

زامان خەلقىدىن مېنىڭ جېنىمغا يەتكەن جاپالارنىڭ بىرىنمۇ كۆپپارلارغا ئەسىر بولغان مۇسۇلمانغا كەلمەيدۇ؛ ئۇلار ئاۋۋال زۇلۇم سېلىپ، ئاندىن تۆھمەتلەر قىلىپ، ئاخىرىدا قىلغانلىرىنى بۇ زارۇ ھەيران جاپاكەشكە يۈكلەيدۇ؛ بۇ زالىملاردىن ئەگەر جانىنى بېرىش بەدىلىگە خالاس بولۇش مۇمكىن بولسا ئىدى، خۇدا ھەققى، جان دىلىم بىلەن بۇ جانىنى پىدا قىلغان بولاتتىم.

ساخاۋەت ۋە ھىممەت توغرىسىدا

ساخاۋەت ــ ئىنسانىيەت بېغىنىڭ ھوسۇلدار دەرىخى، بەلكى ئۇ دەرەخنىڭ مەنپەئەتلىك مېۋىسىدۇر. ساخاۋەت ــ ئادەملىك مەملىكىتىنىڭ مەۋج ئۇرۇپ تۇرغان دېڭىزى، بەلكى ئۇ دولقۇنلۇق دېڭىزنىڭ بىباھا گۆھىرىدۇر.
ساخاۋەتسىز ئەر (ئادەم) يېغىنسىز باھار بۇلۇتىغا ۋە پۇراقسىز ئىپارغا ئوخشايدۇ. مېۋىسىز دەرەخ دېمەك ــ ئوتۇن دېمەك، يېغىنسىز بۇلۇت دېمەك ــ تۇتۇن دېمەك يەنى مېۋىسىز دەرەخ ئوتۇنغا، يېغىنسىز بۇلۇت تۇتۇنگە ئوخشايدۇ. ساخاۋەتسىز كىشىنىڭ گۆھەرسىز سەدەپتىن پەرقى يوق، گۆھەرسىز سەدەپنىڭ ئۆلۈپ قۇرۇغان تاشپاقا قېپىدىن پەرقى يوق.
بېخىل گەرچە غوجايىن بولسىمۇ، جەننەتكە كىرەلمەيدۇ؛ سېخىي گەرچە قۇل بولسىمۇ، دوزاخقا كىرمەيدۇ. سېخىي ــ

www.kitaburkitap.com
كتاب تور يكتى

خامان ـ خامان هوسۇل، بەلكى خەزىنە بەرگۈچى يولۇتتۇر: بېخىل ـــ تىزبق ـ تىزبق دان يىغقۇچى چۇمۇلىدۇر.

ھىممەت ئەھلىنىڭ ئىختىساسى ـــ ساخاۋەتتۇر؛ بۇ ئۇلۇغ سۈپەت (ئىختىساس ۋە ساخاۋەت) ـ پەقەت پاك نىيەت كىشىلەرگىلا خاستۇر. ساخاۋەت ئادەمنىڭ بەدىنى، ئۇنىڭ جېنىدۇر ھىممەت؛ ھىممەت ئەھلىدىن ئالەمگە يېتىدۇ ھېسابسىز مەنپەئەت.

ھىممەتسىز كىشىنى كىشى ئەر سانىغا كىرگۈزمەس؛ روھسىز بەدەننى كىشى تىرىك دېمەس.

ئالىي ھىممەتلىك ئادەم ـــ ئېگىز پەرۋاز قىلغۇچى لاچىندۇر؛ ھىممەتسىز ئادەم ـــ چاشقان ئوۋلىغۇچى ھۇۋۇقۇشتۇر. شۇڭقارنىڭ تۇرار جايى ـــ شاھنىڭ بىلىكىدۇر؛ ھۇۋۇقۇشنىڭ تۇرار جايى ـــ ئۆلۈمتۇك چاشقانلىنىڭ سېسىق بەدىنى ۋە سۆڭىكىدۇر.

ئارسلاننىڭ ئىشى ـــ ئوۋ ئوۋلاپ يىرتقۇچلارنى تويغۇزماق؛ چاشقانلىنىڭ ھەربىتى ـــ دان ئوغرىلاپ، تۇگۈننى ئاختۇرماق. ھىممەت ئېگىسى يوقسۇللۇقى تۇپەيلى پەس سانالماس؛ ھىممەتسىز ئادەم خەزىنە تېپىۋالسا ھەم ئۇلۇغلار بىلەن تەڭ بولالماس. چىنار دەرىخىنىڭ غولىنىڭ كاۋاك بولۇشى، ئېگىزلىكىگە نۇقسان يەتكۈزەلمەيدۇ؛ يەر تېگىدە يوشۇرۇنۇپ ياتقان خەزىنىنىڭ تۇپراققا پايدىسى تەگمەيدۇ. ھىممەت ئەھلىنىڭ مەرتىۋىسى يۈكسەك ۋە پارلاقتۇر؛ ئەمما، ساخاۋەتنىڭ مەرتىۋىسى تېخىمۇ يۈكسەك ۋە تېخىمۇ پارلاقتۇر.

ئىسراپچىلىق ـــ سېخىيلىق ئەمەس؛ ئورۇنسىز چىقىم قىلغۇچىلارنى ئەقىل ئېگىلىرى سېخىي دېمەس. ھەق يەنى ھالال

مالنى كۆيدۇرگەنلەر دىۋانە دېيىلىدۇ؛ يورۇق كۈندە شام ياققانلار مەجنۇن (سارالىق) دېيىلىدۇ. ماختىنىش ئۈچۈن پۇل ـ مال بەرمەك، ئۆزىنى كۆز ـ كۆز قىلماق ۋە شۇ يول بىلەن «سېخىي» دېگەن ئاتاقنا ئېرىشىشنى ئىستەمەك ـ بىھايالىق بىلەن نام چىقارماقنا ئۇرۇنغانغا باراۋەردۇر. كىمكى ئېھسان داستىخىنىنى ئەل كۆرمىگۈچە ئاچمايدىكەن، ئۇ پەسكەشتۇر، سېخىي ئەمەستۇر.

تىلىگەندىن كېيىن بەرمەكنى ھەم ساخاۋەتتىن يىراق بىل؛ ئامالسىز (مەجبۇرلاش نەتىجىسىدە) بەرگەندىن بەرمىگەننى ياخشىراق بىل. بىر ناننى ئىككىگە بۆلۈپ، يېرىمىنى بىرەر ئاچ ئادەمگە بەرگەننى سېخىي دەپ، ئۆزى يېمەي، بارىنى بىرەر موھتاجغا بەرگەننى دوست دەپ بىل.

تەنبىھ:

ياخشىلىققا ئېرىشەي دېسەڭ، يېگۈزگىن؛ ئەيىبلىرىڭنى ياپاي دېسەڭ، كىيگۈزگىن. زۆرۇر ۋاقىتتا بەرگەن ئەسكى بۆز تون ـ ساخاۋەتتۇر؛ بىمەھەل ھەدىيە قىلىنغان زەرباب چاپان ـ ھېچنېمىگە يارىمايدىغان ئەسكى پۇرۇچتۇر. تائامىم زايە بولمىسۇن (بەرىكەت تاپاي) دېسەڭ، يېدۈز؛ لىباسىم كونىرىمىسۇن (يېڭىلاپ تۇراي) دېسەڭ، كىيدۇر.

ساخاۋەت تەرىقىنى يۇقىرىدا دېگەنلىرىمىزدىن بىلىۋال؛ ئەمما ئالىيجانابلىق ۋە مەردلىك قائىدىلىرىنى ئۆزگىلەردىن ئاڭلىۋال.

كەرەم (ئالىيجانابلىق) ۋە مەردلىك توغرىسىدا

كەرەم ـ بىر جاپاكەشنىڭ ئېغىر يۈكىنى كۆتۈرمەك ۋە ئۇنى شۇ يۈكىنىڭ مۇشەقىقەتلىرىدىن قۇتۇلدۇرماقتۇر. كەرەم ـ

بىراۋنىڭ تىكەنلىك مېھنەت يۈكىنى كۆتۈرمەك ۋە شۇ تىكەنىنىڭ سانجىلىشىدىن گۈلدەك ئېچىلماق ھەمدە قىلغان كەرەملىرى ھەققىدە قايتا ئېغىز ئاچماسلىق، ئېغىزىغا ئالماسلىق، مىننەت قىلماسلىق، ئەسلا يۈزىگە سالماسلىقتۇر. كەرەم ــ ئەكرەمۈل ـ ئەكرەمىن (ئەڭ كەرەملىك ئاللا) نىڭ سۈپىتى بولۇپ، كەرەم ساھىبى دەل ھەقنىڭ بۇ خىل سۈپىتىگە تەۋە كىشىدۇر.

ھازىرقى دەۋردە كەرەمنىڭ مايىسلىرى كۆكتات دۈكىنىدىن ئۆزگە يەردىن تېپىلمايدۇ؛ مېھىر ـ مۇھەببەت گۈلى پەلەك گۈلشىنىدىن ئۆزگە يەردە ئېچىلمايدۇ. كەرەم ــ ئىنسان تەبىئىتىدىن ئۆچكەن، بەلكى يوقالغان؛ شۇ سەۋەبتىن كەرەم ئەھلىنى ئۇچراتقىلى، ھەتتا تاپقىلىمۇ بولمايدۇ.

تەنبىھ:

كەرەم كرم دىكى «كاف ـ ك » ھەرپىنى «كىميا» سۆزىنىڭ بېشىدىن؛ «رە ـ ر » ھەرپىنى «سىمۇرغ» سۆزىدىكى «ر» دىن ۋە «مىم ـ م» ھەرپىنى «مەھبۇب» ــ گۈزەللەر ئاغزىدىن ئالغانمىش. ۋاھالەنكى، ھازىر بۇلاردىن ئەسەر قالمىدى، ئەل ھەم بۇلارنى ئۇنتۇپ كەتتى. ئەمدىلىكتە، كەرەم جەۋھىرىنى ئالەم ئەھلىدىن تىلىمەك ــ گويا قۇياشنى زەررىدىن تەلەپ قىلغانغا، پەلەكنى سەھا يۇلتۇزىدىن تىلىگەنگە باراۋەر بولۇپ قالدى.

مۇرۇۋۋەت توغرىسىدا

مۇرۇۋۋەت يوقىلىشقا يۈزلەنگەن كەرەمنىڭ ئۇرۇقى ۋە قاياشىدۇر، بەلكى قوشكېزەك قېرىندىشىدۇر. بىراق، بۇلارنىڭ ئىككىلىسى (كەرەم ۋە مۇرۇۋۋەت) ئەلنىڭ بىۋاپالىقىدىن

خەۋەردار بولغاچقا، بۇلاردىن يەنى ئادەملىكىنى يوقاتقان بىۋاپا ئەلدىن قېچىپ، يوقلۇق مەملىكىتىگە سەپەر قىلغان.

كەرەمنىڭ ئادەم ئۇ نەپىس ماتادىن يەنى مۇرۇۋۋەتتىن ئايرىلىپ قېلىشنى ئۆزىگە مۇناسىپ كۆرمەيدۇ؛ مۇرۇۋۋەت ئىگىسى ھەم شۇنداق گۈزەل كىيىمدىن يەنى كەرەمدىن ئايرىلىپ قېلىشنى ئەسلا خالىمايدۇ.

ئىككىلىسى يەنى كەرەم بىلەن مۇرۇۋۋەت قايدا بولسا، تەڭرى پاناھىدا بولغاي، ئىززەت ۋە ھۆرمەت ئارامگاھىدا ئورۇن تۇتقاي.

ۋاپا ۋە ھايا توغرىسىدا

كەرەم، مەردلىك ۋە مۇرۇۋۋەت ــ خەلقىنىڭ ۋاپادەك بىر ياخشى سۈپەتتىن مەھرۇم قالغانلىقىنى كۆرۈپتۇ ۋە ئۇنى يەنى ۋاپانى تېپىش ئۈچۈن يوقلۇق مەملىكىتىگە كېتىپتۇ.

جاھان گۈلشىنى ۋاپا گۈلىنىڭ يوقلۇقىدىن زىننىتىنى يوقاتقان؛ ئىنسانىيەت گۈلى ۋاپانىڭ خۇش پۇراقلىرىدىن ئايرىلغان. ۋاپا شامى قاراڭغۇ ئالەمنى يورۇتمىغان، زامان بىۋاپالىرىنىڭ كۆڭلى بىلەن ئۇلپەت بولمىغان. تېخى ۋاپانىڭ نەرگىسگۈلى دەۋر چىمەنىگە كۆز سالمايدۇ، كىشىلەرنىڭ كۆڭۈل غۇنچىسىدا كۆرەلمەسلىك ۋە ھەسەتتىن ئۆزگە نەرسە تېپىلمايدۇ.

ۋاپا ــ شۇقەدەر پاك تەبىئەتلىك بىر مەھبۇبتۇركى، ئۇ تەبىئىتى ۋە كۆڭلى پاك بولمىغان ھەرقانداق بىرىگە رام ۋە ئۇلپەت بولمايدۇ؛ ۋاپا شۇنداق بىر پاكىز يارالغان مەقسەت ئۆيىكى، ئۇ زاتى تازا، تەبىئىتى پاك بولمىغان ئادەمنى ئۆزىگە

www.nurkitap.com

ھەرگىز يېقىنلاشتۇرمايدۇ ۋە ئىلتىپات كۆرسەتمەيدۇ. ۋاپاسىز شۇنداق ئېسىل بىر گۆھەردۇركى، ئۇ ئىنسانىيەت تاجىنىڭ زىننىتى ئىدى، لېكىن ئالەمدە بۇ گۆھەرنى ئادەملىك تاجىغا تاقاپ پارىلداتقۇدەك ۋاپاغا لايىق ئىنسان قالمىدى. ئالەم ئەھلىدە ئادەمگەرچىلىك يوق. شۇنى ئۇنتۇماسلىق كېرەككى، ۋاپا ھايا بىلەن تۇتاشقان، ھايا ھەم ۋاپا بىلەن باغلانغان.

ۋاپا بىلەن باغلانغان ھايا توغرىسىدا

كىشىدە ۋە مۇرۇۋۋەت ئاتا ۋە ئانىلاردۇر؛ ۋاپا بىلەن ھايا بۇلارنىڭ يەنى كىشىدە بىلەن مۇرۇۋۋەتنىڭ قوشكېزەك پەرزەنتلىرىدۇر. ئۇ ئىككىسىدە قانچىلىك روشەنلىك ۋە ساپلىق بولسا، بۇ ئىككىسىدە ھەم شۇنچىلىك يېقىنلىق ۋە بىرلىك بولىدۇ. ھەرقانداق بىر كۆڭۈل (يۈرەك) دە ۋاپا بولسا، ھايا ھەم بولىدۇ؛ ۋاپا بار يەردىن ھايا ھەم تېپىلىدۇ. ۋاپاسىزدا ھايا يوق؛ ھاياسىزدا ۋاپا يوق. ئەگەر ھەرقانداق بىر ئادەمدە بۇ ئىككى سۈپەت بولمايدىكەن، ئىمان ھەم بولمايدۇ. ھەر كىمدە ئىمان بولمايدىكەن، ئادەملىكى ھەم بولمايدۇ. ۋاپاسىز مەھبۇبتىن مەڭگۈلۈك ۋىسال ئۈمىدىنى كۈتكىلى بولمىغىنىدەك، ۋاپاسىز ئۆمۈردىن ھەم ئۈمىد كۆزىنى يورۇتقىلى بولمايدۇ.

ئىمانى بارلار ۋاپادار؛ ئىمانسىزلار بىۋاپا. كاملىلار ھايالىق؛ كامال تاپمىغانلار بىھايا.

ئەمدىلىكتە، ۋاپا بىلەن ھايا بۇ ئالەمنىڭ قاراڭغۇلۇقىدىن ئۆزلىرىنى قاچۇرۇپ، يوقلۇق ئالىمىدىن ماكان تۇتقان ۋە شۇ ئارقىلىق كۆڭۈللىرىنى ئاۋۇندۇرۇشقان؛ قالغان ۋاپاسىز،

بەھايالار بولسا ئۇلارنى ئۇنتۇغان.

ۋاھالەنكى، كەمنە بۇ چاغقىچە ھەركىمگە بىر قېتىم ۋاپادارلىق كۆرسەتسەم، ئۇنىڭدىن يۈز قېتىملاپ بىۋاپالىق كۆرمىگۈچە قۇتۇلالمىدىم؛ ھەركىم بىلەن بىر قېتىم مېھىر - مۇھەببەت مۇئامىلىسىدە بولسام، ئۇنىڭدىن مىڭ قېتىملاپ جەبىر - جاپا ۋە خورلۇق تارتمىغۇچە خالاس بولالمىدىم. نەزم:

كىمگە قىلدىم بىر ۋەفا - يۇ يۈز جافاسىن كۆرمەدىم،
كۆرگۈزۈپ يۈز مېھر، ئانىڭ دەردۇ بەلاسىن كۆرمەدىم.

كىمگە بىر قېتىم ۋاپادارلىق كۆرسەتتىم، ئۇنىڭدىن يۈز قېتىملاپ جاپا كۆردۈم؛ كىمگە يۈز قېتىم مېھىر - مۇھەببەت كۆرسەتتىم، ئۇنىڭ دەردۇ بالاسىدىن قۇتۇلالمىدىم.

بۇ دەۋر بىۋاپالىرىنىڭ جەبىرلىرىدىن داد! بۇ زامان بەھايالىرىنىڭ زۇلمىدىن پىغانۇ پەرياد! تا ئالەم بىنا بولغاندىن بېرى بۇ ئوتتا ھېچكىم مەنچىلىك ئۆرتەنمىگەندۇر؛ تا بىۋاپالىق باشلانغاندىن بېرى بۇ ئوتتا ھېچكىم مەن كەبى پۇچىلانمىغاندۇر.

زامان ئەھلىنىڭ بىۋاپالىقىدىن باغرىمغا تىكەنلەر سانجىلدى؛ دەۋر خەلقىنىڭ بەھايالىقىدىن قەلبىمدە تۆگۈن - جاراھەتلەر پەيدا بولدى. بۇلارنىڭ ھەربىرى ئۇستىدە يەنە قەلەم تەۋرىتەي دېسەم، سەۋر، چىدام - غەيرەت ماڭا ۋاپا قىلمىدى؛ قەلەم سۇرەي دېسەم، بۇ ئۆمرۈمدە تامامىغا يەتكۈزەلمىگۈدەكمەن.

خەيرىيەت، ھەق ئۇلارنى بىرەر بېشارەت بىلەن ئىنساب ۋە رەھىم - شەپقەت يولىغا باشلىغاي، ۋەياكى كەمنە جاپاكەشكە سەۋر، چىدام - غەيرەت ئاتا قىلغاي. نەزم:

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنى بېپىگى تۇرىسى

يا مەرھەمەت ئول خەيلى سىتەمكارغە بەرگىل،
يا سەبرۇ تەھەممۇل مەنى بىچارەغە بەرگىل.

ئەي تەڭرىم، يا ئۇ سىتەمكارلارغا مەرھەمەت قىلغىن، ياكى مەن بىچارىگە سەۋر، چىدام - غەيرەت بەرگىن.

مۇلايىملىق توغرىسىدا

مۇلايىملىق — ئىنسان ۋۇجۇدىنىڭ مېۋىلىك بېغىدۇر ۋە ئادەملىك ئالىمىنىڭ جاۋاھىرلىق تېغىدۇر. مۇلايىملىقنى ھادىسىلەر دېڭىزىدىكى كىشىلىك كېمىسىنىڭ لەڭگىرى دېسە بولىدۇ ۋە تارازىنىڭ ئىنسانىيەت قەدىرىنى ئۆلچەيدىغان تېشىغا تەڭلەشتۇرسە بولىدۇ.

مۇلايىملىق — ئەخلاقلىق ئادەمنىڭ قىممەت باھالىق لىباسىدۇر، لىباسلا ئەمەس، بەلكى شۇ كىيىملەر توپى ئىچىدىكى ئەڭ گۈزەل ۋە ئەڭ چىداملىقىدۇر. ئۇ — كىشىنى نەپسىنى دەيدىگە سېلىپ يامان يولغا ئېلىپ بارغۇچى سوغۇق شامالنىڭ ئۇ-چۇرۇپ كېتىشىدىن ئاسرىغۇچى ۋە ئىككى يۈزلىمىچى مۇنا-پىقلارنىڭ بىمەنە، يولسىز ھەرىكەتلىرىدىن ساقلىغۇچىدۇر.

مۇلايىملىقتىن ئادەم خالايىقنىڭ ئىززەت - ھۆرمىتىگە سازاۋەر بولالايدۇ؛ مۇلايىملىق تۈپەيلى كىچىكلەر كاتتىلارنىڭ ئىلتىپات ۋە مەرھىمىتىگە ئېرىشەلەيدۇ.

ۋاھالەنكى، چوڭلار ياشلارنى مەسخىرە ۋە كۈلكە قىلسا، ياشلار ئارىسىدا ئۆزى ھەم شۇنچە مەسخىرە ۋە كۈلكىگە قالىدۇ — ئابرۇيى چۈشۈپ كېتىدۇ؛ ياشلارمۇ چوڭلار ئالدىدا ھەزىل -

چاقچاق ۋە يەڭگىلىتەكلىك قىلىدىكەن، ئۇلار ھەم ئوخشاشلا چوڭلار ئالدىدا ئۇياتسىز ۋە ئېتىبارسىز ئەھۋالغا چۈشۈپ قالىدۇ.

ئەمما، بۇ دەۋر بېغىنىڭ تۇتۇرۇقسىز چاكىنا ، شامالدەك بىتايىن، يەڭگىلىتەك كىشىلىرى ئالدىدا مۇلايىم ئادەملەر گويا مىجەزى ئېغىر ۋە ناچار خاراكتېرلىك دەپ كەمسىتىلمۇاتىدۇ. لېكىن ئۇلارنىڭ ئۆزلىرى بولسا، تۈپراقنى قۇيۇندەك ھاۋاغا سورۇشماقتا، يەڭگىلىتەكلىكى ۋە تۇتۇرۇقسىز قىلىقلىرى بىلەن باشلىرىنى گويا كۆككە يەتكۈزۈشمەكتە. ھەتتا تاغ گەۋدىسىنى ئاياغ ئاستى قىلماق ئۇلارنىڭ ئادىتى، دالا ـ دەشتلەردىكى زەررىلەرنى ھاۋاغا ئۇچۇرماق بۇلارنىڭ تەمكىنلىكىدۇر. بۇنداق ئادەملەر شامالغا ئوخشاش ھەر ئىشكىتىن كىرىۋېرىشتىن نومۇس قىلمايدۇ؛ ئوتقا ئوخشاش ئاتەشدانىنى قىزدۇرۇشتىن ئۆزگە ئىشنى بىلمەيدۇ.

شامال گەرچە لالىنىڭ تاجىنى ئۇچۇرۇپ كېتەلىسىمۇ، لېكىن تاغ قىيانىڭ قاپتىلىغا قانداقمۇ تەسىر كۆرسىتەلىسۇن؟! ئوت گەرچە تاغ ئېتىكىدىكى خەس ـ خەشەكلەرنى كۆيدۇرۇۋېتەلىسىمۇ، لېكىن قۇياشنىڭ تەپتىگە قانداقمۇ تەڭ كېلەلىسۇن؟!

خۇش ئاۋاز قۇشنىڭ يېقىملىق سايراشلىرى ئالدىدا قارلىغاچنىڭ ۋىجىرلاشلىرى كىشىگە زېرىكىش تۇيغۇسى ئېلىپ كېلىدۇ؛ بىراۋ قۇرئان ۋاراقلىرىنى بىر ـ بىرلەپ ئۆرۈپ پۈتۈن زېھنى بىلەن تىلاۋەت قىلىۋاتقاندا، غەرەز ئۇقمايدىغان كىچىك بىر بالىنىڭ يەلپۈگۈچ بىلەن قۇرئان ۋاراقلىرىنى يەلپۈپ مالاللىق يەتكۈزۈشى كىشىنىڭ كۆڭلىگە غەشلىك ئېلىپ

كېلىدۇ.

شامال گەرچە كۆككە يەتسىمۇ، بەربىر يەڭگىل ۋە سالمىقى يوق؛ تاغ گەرچە تۇپراققا پېتىپ تۇرغان بولسىمۇ، يەنىلا شۇنچە ھەيۋەتلىك ۋە شۇنچە تەمكىن. شامالدا بولسا، پەقەت ئوتقا تۇتۇرۇق قىلغۇدەك خەس ـ خەشەكلا بار؛ تاغدا بولسا، شاھ تاجىغا تاقىغۇدەك چوغدەك قىزىل لەئەل بار. نەزم:

ئاغرىلىق ۋەزىندىندۇر سەلدىن غەمسىز ھىرا تاغى،
يەڭگىللىك پەرتىدىن بەرباد ئېرۇر قامغاق يەفراغى.

ھىرا تېغى ۋەزنى ئېغىر بولغانلىقى ئۈچۈن سەل بېسىۋالسىمۇ غەم قىلمايدۇ، قامغاقنىڭ ياپرىقى يەڭگىل بولغانلىقى ئۈچۈن شامالدا ئاسانلا بەربات بولىدۇ.

تەنبىھ:

تەڭرىنىڭ دوستلىرى ھەققىدىكى ھېكايەتلەر ۋە ئۇلارنىڭ ئەخلاقى توغرىسىدىكى رىۋايەتلەر ئۇيۇغان كۆڭۈللەرنى ئويغىتىدۇ؛ قېتىپ قالغان كۆزلەرنى يېغلىتىدۇ. ياخشىلارغا ئەگەشكەن ئىتنىڭ پاكلار قاتارىغا قېتىلغانلىقى (بۇ يەردە «ئەسھابۇل ـ كەھف» رىۋايىتى كۆزدە تۇتۇلىدۇ ــ نەشرگە تەييارلىغۇچىدىن) ۋە يامانلارغا قوشۇلغان پەيغەمبەر ئەۋلادىنىڭ جەھەننەمگە ئۇزىتىلغانلىقى شۇنىڭ تەمسالى ئەمەسمۇ؟

تەنبىھ:

ھەقنى تونۇمىغان ئادەم ــ تەڭرىنىڭ دوستلىرىنى ھەم تونۇمايدۇ؛ ياخشىلىق يولىغا ئاياغ باسمىغان ئادەم ــ تەڭرى

باشلىغان يولغا ھەم كىرەلمەيدۇ ـــ راۋاج تاپمايدۇ. دېمەك، مەيلى پادىشاھ، مەيلى ھۆكۈم يۈرگۈزگۈچى بولسۇن، ئىشىنىڭ ئىلگىرى باسمىقى ـ ئۇنىڭ ئىنايىتىگە، ياخشىلىق يولىغا ئاياغ باسقان ياكى باسمىغانلىقىغا باغلىقتۇر.

تەنبىھ:

زالىملاردىن ئاسايىش كۆرەي يەنى خاتىرجەم ياشاي دېسەڭ، مەزلۇملارغا ياخشىلىق قىل؛ كۈچلۈكلەردىن زەرەر يەتمەسۇن دېسەڭ، ئاجىزلارغا نەپ يەتكۈز. ئاقىل ئادەم جەڭگى ـ جېدەلدىن قاچىدۇ؛ دوستلىشىش ئۈچۈن مۇلايىملىق ئىشىكىنى ئاچىدۇ. سىرىق ھەرىنىڭ غوڭۇلدىشى ـــ نەشتەر سانجىش، چېقىش ئۈچۈندۇر؛ ھەسەل ھەرىسىنىڭ غوڭۇلدىشى ـــ ھەسەلگە مۇيەسسەر قىلىش ئۈچۈندۇر.

تەنبىھ:

سائادەتمەن يىگىت شەھۋانىيلىققا بېرىلمەيدۇ؛ بىسائادەت يەنى بەختسىز قېرىنىڭ ئىلكىدىن ھېچ ئىش كەلمەيدۇ.

تەنبىھ:

دەرد ئەھلىنىڭ نەپسى بىر ئوتتۇركى، ئۇ قاتتىق كۆڭۈلنى يۇمشىتىدۇ ۋە كۆزى قېتىپ قالغان ئادەمنى يىغلىتىدۇ. كۆيگەنلەرنىڭ يەنى كۆيۈك ئەھلىنىڭ دېمى شۇنداق بىر يەل (شامال) كى، ئۇ مەنمەنلىك خەشىكىنى سورۇيدۇ، جاھالەت تۇپرىقىنى سۇپۇرىدۇ. ئاشىقنىڭ ئىش ـ ئەمەللىرى ـــ يېلىنىش ـ يالۇرۇش؛ ئىشقىنىڭ دەلىلى ـــ كۆيۈش ـ يېنىش. پەرۋانىنىڭ ئادىتى ـ كۆيمەك ـ ئۆرتەنمەكتۇر؛ بۇلبۇلغا نالە ـ زار ۋە

www.uyghurkitap.com

پەرياداتىن ئۆزگە تەسەللى يوقتۇر. كېچىسى يالتىرايدىغان قۇرت ـ يالقۇنلىرىغا يورۇقىنى بېرەلمەيدۇ؛ كېپىنەك پەرۋانىلىرى ئىشىنى بىلمەيدۇ. (ئۇشبۇ تەنبىھ « ب » نۇسخىدىن تولۇقلاندى) نەزم:

كىشى ئۆزىن ياساغان بىرلە بولۇرمۇ ئاشىق،
سۇبھى كازىب يارۇماس، ئۇيلەكى سۇبھى سادىق.

كىشى ئۆزىنى پەردازلىغان بىلەن ئاشىق بولۇرمۇ؟ يالغان تاڭ ھەقىقىي تاڭ يورۇقىدەك يورۇق بولۇرمۇ؟

تەنبىھ:

ياراتمىش (بۇيۇك ئاللا) تىن ئۆزگە ھەرقانداق بىر يارالمىش (شەيئى) باقىي ئەمەستۇر، ئۇنىڭغا (يارالمىشقا) كۆڭۈل باغلىماق خاتادۇر. ياراتمىشتىن باشقا ھەممە يوقلىدۇ، شۇڭا ئۇنىڭ (ياراتمىشنىڭ) ئىشقىنى بەك تۇت؛ ھەق باقىيدۇر، ئۇنىڭدىن ئۆزگە بار پانىيلارنى ئۇنتۇ. نەزم:

ئانىڭ ئىشقىنى بەرك تۇتماق كەرەك،
يەنە بار ـ يوقنى ئۇنۇتماق كەرەك.

ھەقنىڭ ئىشقىنى بەك تۇتماق كېرەك، ھەقتىن ئۆزگە يەنە بار ـ يوقنى ئۇنتۇماق كېرەك.

مەسىلەن، مەجازىي ئىشق بىر مەھبۇبتۇر، ئۇنىڭ ئىشقىغا بېرىلگەن مەغلۇبتۇر. ھەقىقىي ئىشق بىقارار دۇر ۋە ئۇنىڭ ئىش ـ

ئەسەللىرىنى ئادا قىلماق ئۆزلۈك بىلەندۇر. ئۇنىڭغا بولغان ھاياجان ۋە ئىزتىراپ ئىش ـ ئەمەلگە ياريشا بولغاي؛ ئۇنىڭ نەتىجە ۋە جازىبىلىرى ھەم شۇنىڭغا ياريشا بولغاي. نەزم:

سۇھانىڭ ئاشىقى چۈن نالە ئەتكەي،
قۇياشنىڭ ھالىغە كۆركىم، نە يەتكەي.

يۇلتۇزلار توپى ئىچىدىكى ئاڭ كىچىك يۇلتۇز ـــ سۇھانىڭ ئاشىقى شۇقەدەر نالە قىلغان يەردە، قۇياشنىڭ ئاشىقىنىڭ ھالىغا كىممۇ يەتسۇن !؟

تەنبىھ:

دوست ۋىسالىغا يەتمەك ئارزۇسىدا بولساڭ، ئاشىق بول؛ ئەگەر ئاشىق بولۇشقا چامىڭ يەتمىسە، ئاشىقلار ئەتراپىدا بول. ھېچبولمىغاندا، شۇ ئوتنىڭ شولىسى ساڭا چۈشسە، ۋە ياكى بىرەر ئۇچقۇنى سەن تەرەپكە يۇزلەنسە بولدى، بەس ! نەزم:

بىر ئوتىدۇر ئولكى، ئانىڭ شۇئلەسىدىن بىر شەرەر،
تۇشسە گەردۇن پەردەسىغە ئۆرتەگەي ئانداغ مەگەر.
سەنكى، جىسمىڭ تارىدىن ئانداغكى بولغايسەن نەھىف،
تۇشسە ئول يەكلىغ چاقىن تۇزگەيمۇ ئول تارى زەئىف.

ئىشق بىر ئوتتۇركى، ئەگەر ئۇنىڭ شولىسىدىن بىر ئۇچقۇن ئاسمان پەردىسىگە چۈشسە،ئۇنى گويا شاينى كۆيدۈرگەندەك كۆيدۈرۈۋېتىدۇ. سېنىڭ جىسمىڭ ئەنە شۇ پەردىنىڭ يېپىدىن ھەم نازۇك تارغا ئوخشايدۇ، ناۋادا ئۇنىڭغا شۇنداق ئۇچقۇن چۈشسە، ئۇ بىچارە تار بەرداشلىق بېرەلەرمۇ!؟

www.shurkitap.com

تەنبىھ:

كىمكى ئۆمرىنى مەردلەر خىزمىتىگە سەرپ قىلىشىنى ئۆمرى ئاخىرلاشقان تەقدىردىمۇ، شۇ ئىش ـ ئەمەللىرى سەۋەبلىك مەڭگۈلۈك ئۆمۈرگە ئېرىشەلەيدۇ. ئۆزۈڭنى بۇنداق كىشىلەردىن يىراق تۇتما، بېشىڭ كەتسىمۇ ھەم بۇ مۇددىئانى ئۇنتۇما. ئۆمۈر ــ پانىي ۋە بىۋاپادۇر؛ ئەمما، مەردانە ھايات ــ باقىيدۇر. نەزم:

ئېرەنلەر خىزمەتىدىن چەكمەگىل باش،
ئەگەر باشىڭغە گەردۇندىن ياغار تاش.
ئەگەر ئول تاش ئىلە باشىڭ ئۇشالغاي،
سەئادەت خەتتىدۇر، گەر زەخمى قالغاي.

بېشىڭغا ئاسماندىن تاش ياغسىمۇ، مەردلەر خىزمىتىدىن بويۇن تولغىما؛ گەرچە ئۇ تاش بىلەن بېشىڭ يېرىلسىمۇ، ئۇ زەخمىنى ساۋاقتىڭ ئىزناسى دەپ بىل.

تەنبىھ:

نېمەت ئىگىسىگە ئەيىبنى راۋا كۆرگۈچى ــ ئۇستازىغا ھەم قارا سانايدىغان مۇرىتتۇر ۋە ئاتىسىنىڭ پۇشتىدىن بولمىغان ھارامزادە ئوغۇلدۇر. مۇرىتقا پىرنىڭ، ئوغۇلغا ئاتىنىڭ ۋە خادىمغا نېمەت ئىگىسىنىڭ ھەققى شۇ قەدەركى، ئۇ ھەقتائاللانىڭ بەندىلىرىگە بۇيرۇلغان ھەققى بىلەن باراۋەردۇر. نەزم:

كىمكى ئاتا ئەمرىغە قويماس بويۇن،
پىر ئىلە مەخدۇم ئىشىن دەر ئويۇن.

بەلكى چەكەر تەڭرى يولىدىن ئايالق،
تەڭرى بىلە ئالق بولار، پىر ئىلە ئالق.

ئاتا ئەمرىگە بويۇن سۇنمايدىغان كىشى، پىر بىلەن ئۇلۇغلارنىڭ ئىشىنى ئويۇن دەپ بىلمىدۇ؛ ھەتتا تەڭرى يولىدىن ئايالغ تارتمىدۇ، تەڭرىدىنمۇ، پىر ـ ئۇستازىدىنمۇ يۈز ئۆرۈيدۇ.

تەنبىھ:

كىمكى بىراۋ بىلەن دوست ـ يار بولىدىكەن ياكى دوست ـ يارلىق دەۋاسىنى قىلىدىكەن، ئۇ ھالدا ئۆزىگە راۋا كۆرمىگەننى دوست ـ يارىغا ھەم راۋا كۆرمەسلىكى كېرەك؛ ھەتتا ئۆزىگە راۋا كۆرگەن بەزى نەرسىلەرنىمۇ (قىلچە نۇقسانلىق گۇمان قىلسا) دوست ـ يارىغا راۋا كۆرمەسلىكى لازىم. تۇرلۇك مۇشەققەتلەردىن كىشى روھىغا ئەلەم يېتىشى مۇمكىن، جىسمۇ جان بۇنىڭغا تاقەت قىلمىدۇ؛ ئەمما، بۇنداق مۇشەققەتنىڭ دوست ـ يارىنىڭ بېشىغا چۈشۈشىنى خىيالىغا ھەم كەلتۈرمىگەي، دوست ـ يار ئۈچۈن جان بېرىشكە تەييار تۇرغاي؛ مۇبادا خىيالىغا كەلتۈرگۈدەك بولسا، ئۆزىنى دوستلۇققا يارىماسلار قاتارىغا قوشۇۋەتكەي. نەزم:

يار ئۈلدۈركى، ھەر نېچەكىم ئۆزىغە ـ
ئىستەمەس، يارىغە ھەم ئىستەمەغەي،
ئۆزى ئىستەركى، يار ئۈچۈن ئۆلگەي،
ئانى مۇندا شېرىك ئەيلەمەغەي.

دوستلۇق شۇنداق بولۇشى كېرەككى، ئۆزىگە راۋا كۆرمىگەن نەرسىنى دوستىغا ھەم راۋا كۆرمىگەي؛ دوستى ئۈچۈن

www.uyghurkitap.com

ئۇلمەككە ھازىر تۇرمىقى لازىمكى، لېكىن دوستىنى يۇقىتىپ شەھرىك قىلمىغاي.

تەنبىھ:

كۆڭۈل بەدەن مەملىكىتىنىڭ پادىشاھىدۇر. كۆڭۈلنىڭ ساغلاملىقى بەدەننىڭ ھەم ساغلاملىقى؛ كۆڭۈلنىڭ ساقسىزلىقى بەدەننىڭ ھەم ساقسىزلىقىدۇر. دېمەك، كۆڭۈل بەدەن مەملىكىتىنىڭ پادىشاھى، بەلكى شاھلارنىڭ شاھىدۇر. بەدەننىڭ ساغلام ياكى ساقسىزلىقى كۆڭۈلنىڭ ساغلام ياكى ساقسىزلىقىغا باغلىق؛ مەملىكەتنىڭ ئاۋات ياكى خاراب بولۇشى شاھنىڭ ئادالىتى ياكى زۇلمىغا باغلىق. پادىشاھ مەملىكەت بەدىنىنىڭ جېنىدۇر، كۆڭۈل بەدەن مەملىكىتىنىڭ سۇلتانىدۇر. (ئۇشبۇ تەنبىھ «ب» نۇسخىدىن تولۇقلاندى) نەزم:

مۇلك ئۈچۈن سالىم كەرەكدۇرخۇسرەۋى كىشۋەر پەناھ،
تەن ئۈچۈن ئول ئۇزۇكىم، بولدى بەدەن مۇلكىدە شاھ.

مەملىكەت ئۈچۈن دۆلەتنى ئاسايىشلىقتا تۇتقۇچى ساغلام پادىشاھ كېرەك، تەن ئۈچۈن بەدەن مەملىكىتىنىڭ شاھى بولغان ئەزا كېرەك.

تەنبىھ:

شاھ ھەم مېھىر ـ شەپقەتلىك، مەرھەمەتلىك ھەم سىياسەت ئىگىسى (قاتتىق قوللۇق) بولمىقى لازىمدۇر. ئەمما، ھەربىرى ئۆز ئورنىدا بولغىنى ياخشىدۇر، بەس. شاھقا دوست بىلەن دۇشمەننى پەرق ئەتمەك ئۈچۈن كۆپ مۇلاھىزە ۋە پاراسەت

كېرەك؛ يارنى رەقىبتىن ئايرىماق ئۈچۈن كۆپ تەجرىبە ۋە هوشيارلىق كېرەك. ئومۇمەن، شاهنىڭ سىياستىدىن هەممە خەۋپتە ۋە مەرهەمىتىدىن بارچە ئۈمىد ئىچىدە بولغاي. شاه ئۆزىنى هەم هەرقاچان خەلقە كەمتەرىن بىر ئادەم سۈپىتىدە كۆرسەتكەي. ئەما، دوست ۋە دۈشمەتنىڭ هەقىقي قىياپىتى ئاشكارا بولغۇچە، نامۇناسىپ ئىشلارنىڭ سادىر بولۇپ قېلىشىدىن هەم ساقلانغاي. نەزم:

ناگەهان گەر بىتەئەممۇل سۈرسە بىر هۈكمى ئەنىق،
كىم، زەئىق ئاندىن قەۋى ياخۇد قەۋى بولغاي زەئىق.

ئەگەر شاه ئويلانماستىن بىرەز ناباب هۆكۈم چىقىرىپ قويسا، كۈچلۈك زەئىپلىشىپ، زەئىپ كۈچلىنىپ كېتىشى مۇمكىن.

تەنبىه:
ئۆكتە هۆكۈم بىلەن بىراۋنى نابۇت قىلىپ، ئاندىن پۈشايمان قىلغانىڭ هېچبىر پايدىسى يوقتۇر؛ ئوخشاشلا، بىراۋنى چۈشەنمەي تۇرۇپ، بىمەهەل ئالىي هىممەتكە ئىگە قىلىپ، ناپەسىلىقى بىلىنگەندىن كېيىن مەرتىۋىسىدىن چۈشۈرۈۋەتسەڭ، شانىڭغا زىياندۇر. نەزم:

تەئەممۇل مۇندا ۋاجىبدۇر بەغايەت،
كى، بولماغاي بۇ نەۋئ ئىش بىرنىڭايەت.

بۇنداق ئىشلاردا كۆپرەك ئويلىنىش ۋاجىپتۇر، تاكى بۇ خىل ئىشتا بىپەرۋالىق قىلمىغان تۇرۇكتۇر.

www.uyghurkitap.com

تەنبىھ:

پادىشاھ دۇشمەنگە شۇنداق غەزەپ قىلمىقى كېرەككى، دوست ھەم ئۇنىڭدىن خەۋپ ھېس قىلمىغاي؛ ياۋغا شۇنداق سىياسەت يۈرگۈزمىكى كېرەككى، خەيرخاھلىرى ھەم ئۇنىڭدىن شۇبھىلىنىپ قالمىغاي. نەزم:

كېرەكمەس مۇخالىفغە ئانچە ئىناد،
كى، قىلغاي مۇۋاپىقنى بىئىتتىمال.

دۇشمەنگە ئۇنچە قاتتىق زۇلۇم قىلماسلىق كېرەك، تاكى تەرەپدارلىرى ھەم نائۇممىدە قالمىغاي.

تەنبىھ:

پاسىق ئالىم ئۆز نەپسىگە زالىم دانىشمەندۇر؛ دۆلەتمەن بېخىل ئۆز پايدىسىنىلا كۆزلىگۈچى ناداندۇر. بۇ ئىككى تائىپە ئۆمرىنى بىكارغا ئۆتكۈزىدۇ ۋە گۆرگە ھەسرەت ـ ئارمان ئېلىپ كېتىدۇ: بۇلارنىڭ بىرى ئىلىم ئۆگىنىش ئۈچۈن قانچىلاپ مۇشەققەت تارتىدۇ ـ يۇ، لېكىن ئىلمىغا ئەمەل قىلمايدۇ؛ ئىككىنچىسى مال ـ دۇنيا يىغىش ئۈچۈن كۆپ جاپا چېكىدۇ ـ يۇ، نېمىگە سەرپ قىلىشنى بىلمەيدۇ. قىتئە:

ئالىمكىم، ئىلمى ئېردى بىئەمەل،
يا غەنىيكىم، مالىغە بۇخل ئېردى يار.
ئۆلدىلەر يۇز ھەسرەتۇ ئارمان بىلە،
ئەلگە بولدى ئىشلاردىن ئىئتىبار.

ئىلىمگە ئەھەل قىلمىغان ئالىم ياكى مېلىغا بېخىللىق قىلغان غەنىي يۈز ھەسرەت ۋە ئارمان بىلەن ئۆلىدۇ، ئۇلارنىڭ ئىشلىرى ئەل ئۈچۈن ئىبرەتتۇر.

تەنبىھ:

ياماناڭلارغا مەرھەمەت ۋە كەرەم قىلماق ــ ياخشىلارغا زەرەر ۋە ئازار بەرمەكتۇر. مۇشۇكنى پەرۋىش قىلماق ــ كەپتەر ئۈچۈن ئاپەتتۇر. تۈلكىگە سەل قارىماق ــ تۈخۇ تۇخۇمىنى قۇرۇتماقتۇر. نەزم:

بۆرىنى قوزا بىلە قىلغان سېمىز،
كىيىك جەمئۇ خەيلىغەدۇر رەھمسىز.

بۆرىنى قوزا بىلەن سەمرىتكەن، كىيىك توپىغىمۇ رەھىمسىزدۇر.

تەنبىھ:

ئىلىم ئۆگەنمەك بايلىق توپلاش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى ئېتىقادنى مۇستەھكەملەش ئۈچۈندۇر. ساخاۋەتسىز باي يېغىنسىز بۇلۇتقا ئوخشايدۇ؛ ئىلىمگە ئەھەل قىلمىغان ئالىم ئۇستىگە كىتاب ئارتىلغان ئېشەككە ئوخشايدۇ. نەزم:

ھامماڭ نەفسى رەخت ئىلە گەر ئۇرسە قەدەم،
يوق نەفئ ئاڭا غەيرى مۇزد بىر ـ ئىككى دىرەم.

ھامماڭ ھەرقانچە قىممەت باھالىق نەپىس رەختلەرنى

www.uyghurkitap.com

توشۇسسمۇ، ئۇنىڭغا ئىش ھەققى ئۇچۇن بېرىلگەن پىسخ ئىككى يارماقتىن ئۆزگە نەپ تەگمەيدۇ.

تەنبىھ:

بېخىل ئادەم مېلىنى ساقلاش ئۇچۇن قاتتىق جاپا چېكىدۇ. ھەسەتخور ناچار خۇي ـ پەيلى سەۋەبلىك خاتىرجەم ياشىيالمايدۇ. ئالدىنقىسى ئۆزىگە ئۆزى قىلغان جاپادىن قىينىلىدۇ، كېيىنكىسى ئۆز قىلمىشىدىن دەرد تارتىدۇ. بەيىت:

ئاڭا مالىنىڭ ھىمزى رەنجۇ ئەنا،
مۇڭا ۋەئلىنىڭ زىشتى دەردۇ بەلا.

بىرىگە ئۆز مېلىنى ساقلاشنىڭ ئازاب ـ ئوقۇبىتى، يەنە بىرىگە ناچار خۇي ـ پەيلىنىڭ دەردۇ بالاسى.

تەنبىھ:

كىشى ئۆز مېلىدىن قانچە پايدىلانسا ئۆزىنىڭكى؛ قانچە ساقلىسا ئۆزگىنىڭكىدۇر. جاپا بىلەن تاپقىنىڭنى ئۆزۈڭدىن ئايىما؛ دوستلار بىلەن مېھنەت قىلىپ تاپقىنىڭنى دۇشمەنلەر ئۇچۇن قالدۇرما. نەزم:

مال ئولدۇركىم، ئەل ئاندىن تاپسە بەھر،
دۇشمەن ئاندىن تاپسە تەڭدۇر نۇشۇ زەھر.

مال ـ دۇنيا شۇنداق نەرسىكى، ئۇنىڭدىن ئەل ـ خەلق بەھرە ئالسا، ئۇ مالدۇر؛ ئەگەر دۇشمەن پايدىلانسا، ئۇ زەھەرگە باراۋەردۇر.

تەنبىھ:

ئاقىل ئادەملەر پادىشاھلارنىڭ مەرھەمىتىگە ئىشىنىپ كەتمەيدۇ؛ دانىشمەن كىشىلەر تەنتەكلەرنىڭ گەپ - سۆزىگە ئىشىنمىشنى ئورۇنلۇق بىلمەيدۇ. بىراق، ئۇ بىرى ساھىبى ئىختىياردۇر يەنى نېمە قىلسا، ئىختىيار ئۆزىدىدۇر؛ بۇ بىرى بىئىختىياردۇر يەنى ئىختىيارلىق تىزگىنى باشقىلاردىدۇر. لېكىن ئەقىللىق ئادەمنىڭ ئىككىلىسىدىن ئېھتىيات قىلغىنى ياخشىدۇر. نەزم:

ئول چۇ ساھىب ئىختىيار ئولدى - يۇ بۇ بىئىختىيار،
ئىككىسىدە جەزمۇ ھىكمەتنىڭ خىلافى ئاشكار.

ئۇ بىرى ئىختىيار ئىگىسى، بۇ بىرى بىئىختىيار، لېكىن ئىككىلىسىدە ئەقىل بىلەن ھېكمەتنىڭ زىتلىقى ئاشكارا.

تەنبىھ:

جانغا تاقىشىدىغان ھەرقانداق بىر دىشۋارچىلىق ئىش، ئەگەر پۇل - مال سەرپ قىلىش بىلەن ھەل بولىدىغان بولسا، شۇ دىشۋارچىلىقتىن پۇل - مال سەرپ قىلىش بىلەن قۇتۇلماقنى غەنىيمەت بىل؛ سالامەتلىك يولىغا يۈزلەن. قىتئە:

دىرەم بىلە بولا ئالسە زەرەرنى قايتارماق،
خەتادۇرۇر كىشى ئول ئىشدا ئەيلەمەك تەئتىل.
ئانىڭ پەناھىغە كىر، تەگرىنى پەناھ ئەيلەپ،
ۋە لېك ئەيلە بۇ خەير ئىش قىلۇردا كۆپ تەئجىل.

www.turkitap.com

پۇل بىلەن زەرەرنى قايتۇرۇش مۇمكىن بولسا، بۇنداق ئىشنى كىشىنىڭ سۈسلۇق قىلمىقى خاتادۇر. تەڭرىنى پاناھ ئەيلەپ، تېز سۈرئەت بىلەن بۇ خەيرلىك ئىشنى بېجىرىشكە ھەرىكەت قىل.

تەنبىھ:

ھەرقانداق بىر ئىشنى قىلغىنىڭدا، ئۇنىڭدىن پايدا كۆزلىگەن بولساڭ، ناۋادا شۇ ئىشنى بېجىرىش جەريانىدا قىيىنچىلىققا ئۇچرىساڭ ياكى ئىككىلىنىپ قالساڭ، ئاۋۋال مۇشەققىتى ئازراق تەرەپكە كۈچ بەر؛ ئارتۇقچە جاپا چەكمەيسەن. مال ـ دۇنياغا تەئەللۇق ئىشلارنى چوڭ بىلىپ كەتمە. دىن ئىشلىرىدا پايدا تەسەۋۋۇرى بىلەن كۆڭلۈڭنى تىنچىت.

نادانىنىڭ نەسىھەتىدە يالغانىنىڭ بولۇشى مۇقەررەردۇر؛ دۇشمەننىڭ نەسىھەتىدە ئالدامچىلىقنىڭ بولۇشى شۇبھىسىزدۇر. ئۇنىڭدىن ئالدانما ۋە بۇنىڭغا ئۆزۈڭنى ئالداتما. نەزم:

خۇشتۇر خىرەدى كۆپ ئەل سۆزىگە كىرمەك،
نە بازى يەمەك خۇشۇ نە بازى بەرمەك.

ئەقلى كۆپنىڭ سۆزىگە كىرمەك ياخشىدۇر، لېكىن ئالدانماق ھەم، ئالدىماق ھەم ياخشى ئەمەستۇر.

تەنبىھ:

نەپسىدىن ساڭا زۇلۇم يەتسە، نادامەت ئىشىكىنى ئاچ ۋە تەڭرى پاناھىغا قاچ. توۋا ئېتىكىنى مەھكەم تۇت ۋە توۋا ئۇستىدە مەردانە تۇر. قىتئە:

نەفسى كافىردىن نەكىم، يەتكەي ساڭا،
تەۋبە ئەيلەپ، تەۋبەدە مەردانە بول.
يول ئىككەۋر، جۇرمە بىردۇر، تەۋبە بىر،
ئول يول ئەر باغلاندى، ئاچۇغدۇر بۇ يول.

نەپسى كاپىردىن ساڭا نېمىلا يەتسۇن، توۋا قىل، توۋىدا مەردانە بول. يول ئىككەۋر: بىرى گۇناھ، بىرى توۋا، ئەگەر گۇناھ يولىنى باغلاپ، توۋا يولىغا ماڭساڭ، بۇ يول سەن ئۇچۇن ئوچۇقتۇر.

تەنبىھ:

ئەگەر نەپسى بالادىن زۇلۇم يەتسە، شۇكۇر ـ سانا بىلەن تەڭرىگە بولغان ھەمدىگىنى ئادا قىل. ئۆزۈڭنىڭ زالىم ئەمەسلىكىگىنى، ئەمما تەڭرى ئالدىدا تولىمۇ ئاجىز ۋە ھاجەتمەن ئىكەنلىكىگىنى تونۇ. چۇنكى، ئاجىزلىق ۋە ھاجەتمەنلىك سىنىقى زالىملىق بالاسىدىن ياخشىدۇر. نەزم:

كىشى مىڭ زۇلم ئەگەر چەكسە كېرەك بولماسا قانئ،
لېك بىر زۇلمغا مىڭ نەۋئ كېرەك ئاڭلاسا مانئ.

كىشى بىر قېتىملىق قانائەتسىزلىكى تۇپەيلى مىڭ قېتىملاپ زۇلۇم چېكىدۇ، لېكىن بىر قېتىملىق زۇلمى تۇپەيلى مىڭ تۇرلۇك توسالغۇغا دۇچار بولىدۇ.

تەنبىھ:

زامان ئەھلى ئىچىدە ئۆزىنى ھەممىدىن پاك دېگۈچىلەر ـــ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى

يالغانچى، ئۆزىنى ئاشىق دەۋالغانلارنىڭ سۆزى ھەم يالغانغۇر. چۈنكى، «ئاشىق» لىق دەۋاسىنى قىلماق، «ئاشىق» بولماقتىن ھەم مۇشكۈلدۇر.....

تەنبىھ:

قاتتىق سۆز كىشىنىڭ كۆڭلىنى رەنجىتىدۇ؛ ئاچچىق تىل كىشىنىڭ كۆڭلىگە گويا زەھەرلىك نەيزىدەك سانجىلىدۇ. كۆڭۈلگە سانجىلغان تىل نەيزىسىنىڭ جاراھىتى ساقايماس؛ ئۇ جاراھەتكە ھېچنېمە مەنپەئەت قىلماس.

ئەگەر بىراۋنىڭ كۆڭلىدە تىل نەيزىسىنىڭ جاراھىتى بولىدىكەن، ئۇنىڭغا پەقەت ياخشى سۆز ۋە شېرىن تىللا مەلھەم ۋە راھەتتۇر. مۇلايىم سۆز دۈشمەننىمۇ دوستقا ئايلاندۇرىدۇ؛ سېھىرگەر يېقىملىق ئاۋاز بىلەن ئەپسۇن ئوقۇپ، يىلاننى تۆشۈكتىن چىقىرىدۇ. بېيىت:

ھۈسنۇ جەمالسىز كىشى شېرىن كەلام ئايتسە،
سەيد ئەيلەر ئەلنى ئۆكتە فەساھەت بىلە دېسە.

شېرىن سۆز كىشى ھۆسن ـ جامالدا ئانچە چىرايلىق بولمىسىمۇ، گۈزەل ۋە پاساھەتلىك سۆزلىرى بىلەن ھەممىنى ئۆزىگە قارىتالايدۇ.

تەنبىھ:

گەپ ـ سۆزدە تۈتۈرۈقسىز ئادەم ـــ ئەل ئىشىغا ھەم ئېتىبارسىز قارايدۇ. كۆپ ۋە بىمەزگە سۆزلەيدىغان ئەزمە ـ كېچىلىرى تاڭ ئاتقۇچە تىنماي ھۇرىدىغان ئىتتەك ئوخشايدۇ. يامان

تىللىق ئادەم ــ ئەل كۆڭلىگە ئازار يەتكۈزىدۇ، ئۆز بېشىغىمۇ ئاپەت يەتكۈزىدۇ. نادانلىق بوغۇزىنى كېرىپ ۋەھشىيلەرچە ۋارقىرىمىقى ئېشەكنىڭ بىمەھەل ھاڭرىغىنىغا باراۋەردۇر.

خۇش سۆزلۈك كىشىنىڭ مۇلايىملىق بىلەن ئېيتقان دوستانە سۆزلىرىدىن كۆڭۈلگە چۈشۈشى مۇمكىن بولغان يۇزلىگەن غەم ـ قايغۇ كۆتۈرۈلۈپ كېتىدۇ. سۆزدە ھەرقانداق ياخشىلىقنىڭ ئىمكانى بار، شۇڭا دەيدۇكى: نەپەسنىڭ جېنى بار. ئىسا ئەلەيھىسسالام ئۆز نەپسى بىلەن ئۆلۈككە جان كىرگۈزگەنىدى. بۇ ئىبارە شۇنىڭ جۈملىسىدىندۇر.

ئۆزى خۇنۈك، گەپلىرى بىمەنە، ئاۋازى يېقىمسىز ئادەم گويا پاقىغا ئوخشايدۇ.

ئىنسانغا بەخت بېغىشلىغۇچى پاك روھنىڭ مەنبەسى ـ تىلدۇر؛ بەختسىزلىك يۇلتۇزىنىڭ چىقىش ئورنىمۇ ھەم تىلدۇر. تىلدا ئىقتىدارلىق ــ دانىشمەن ئاقىل؛ گەپ ـ سۆزدە تۇتۇرۇقسىز ــ خىيالغا كەلگەننى دەيدىغان پەسكەشتۇر. تىلنىڭ شېرىن ۋە يېقىملىق بولغىنى ياخشى؛ تىل بىلەن دىل بىردەك بولسا، تېخىمۇ ياخشى. تىل بىلەن دىل ئىنسانغا خاس ئەڭ ياخشى ئەزادۇر. گۈلسۆسەر(سۆسەرگۈل)، غۇنچىگۈل ۋە رەيھانگۈللەر بوستانغا خاس ئەڭ يېقىملىق گۈللەردۇر.

ئادەم تىلى بىلەن باشقا ھايۋانلاردىن پەرقلىنىدۇر؛ تىلى بىلەن ئىمتىيازغا، ئەۋزەللىككە ئىگىدۇر. تىل شۇنچە شەرەپكە ئىگە ئىكەنلىكى بىلەن نۇتۇقنىڭ قورالىدۇر. ئەگەر نۇتۇق مۇۋاپىقىيەتلىك بولمىسا، بۇ، تىلنىڭ ئاپىتىدۇر.

مەلۇمكى، ئەينۈل ـ قۇززات تىلىنىڭ شاراپىتىدىن «مەسنەۋى گۇفتار» (سۆز بىلەن كىشىگە جان بېغىشلىغۇچى) ئاتالدى؛

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنى بىرلا ئىزدەڭ

ھۈسەين مەنسۇر (مەنسۇر ھەللاجى) تىلىنىڭ ئىتتىكلىكىدىن دارغا ئېسىلدى. بېيىت:

ھەر نېچە بېيمى ھەجر سۆزى ئاشىق ئۆلتۈرۈر،
ۋۇسلەت بەشارەتى يەنە جىسمىغە جان بەرۈر.

«ھەجر» يەنى ئايرىلىش سۆزىنىڭ قورقۇنچى ئاشىقنى ئۆلتۈرگىنى بىلەن، ۋىسال ھەققىدىكى خەۋەر ئۇنىڭ جىسمىغا يەنە جان بېغىشلايدۇ.

تەنبىھ:

شېرىن تىل كۆڭۈلگە يېقىشلىق؛ مۇلايىملىقى تەنگە پايدىلىق. چۈچۈك تىل ئاچچىقلا ئايلانسا، كۆپچىلىككە زەرىرى يېتىدۇ؛ قەنتتىن مەي تەييارلانسا ھارام بولىدۇ. شېرىن سۆز ساپ كۆڭۈللەر ئۈچۈن ھەسەل كەبى تاتلىقتۇر؛ مۇلايىم تەبىئەتلىك ئادەم بالىلار ئۈچۈن ھالۋا ساتقۇچى كەبى سۆيۈملۈكتۇر. بېيىت:

خۇش سۆزگە كىم ئولسا مەستۇ بىھۇش،
شەربەت ئارا زەھرنى قىلۇر نۇش.

ياخشى سۆزدىن مەست ۋە بىھوش بولغان كىشى، شەربەت ئىچىدىكى زەھەرنىمۇ تاتلىق قىلالايدۇ.

تەنبىھ:

كىمكى يالغان سۆزلەيدىكەن، سۆزىنىڭ يالغانلىقى بىلىنىپ قالسىلا ئۇياتقا قالىدۇ؛ يالغاننى راستەك سۆزلەيدىغان سۆزمەن

كۈمۈشكە ئالتۇن يالتىپ ساتقۇچى زەرگەرگە ئوخشايدۇ. يالغان ئەپسانە سۆزلەپ ئۈيقۇ كەلتۈرگۈچى غەپلەت ئۇيقۇسى ئىچىدە تۇرۇپ گەپ ساتقۇچىدۇر. سۆزنىڭ بىر - بىرىدىن پەرقى كۆپتۇر، ئەمما يالغاندىن يامانراق تۇرى يوقتۇر.

يالغان سۆزلەش بىلەن ۋاقتىنى ئۆتكۈزىدىغان ئادەم خجالەت بولۇش ئۈياقتا تۇرسۇن، بەلكى كىشىلەرنى ئالدىيالىغانلىقى بىلەن پەخىرلىنىدۇ. يالغانچى ئۆز گېپىگە قۇلاق سالغۇچى گولنى تاپسا، ئۇلارغا يالغاننى راستتەك ئاڭلىتالىسا، مۇرادىغا يەتكەن بولىدۇ.

يالغانچى ھەق ئالدىدا گۇناھكار؛ خەلق ئالدىدا شەرمەندە. بۇنداق بەختسىزنىڭ نومۇسسىز يۈزى ھەمىشە يامانلىق تەرىپىگە قارايدۇ، شۇڭا بۇنداق تەتۈر پېشانىنى بەخت - تەلەي ئۆيىدىن يىراق قىلماق كېرەك. نەزم:

ئول كىشىنى قۇتلۇق ئېۋدىن تاشقارى سۈرمەك كېرەك،
قۇتلۇق ئېۋ دۇنيا دۇرۇر، يەئنىكى، ئۆلتۈرمەك كېرەك.

يالغانچىنى قۇتلۇق ئۆيدىن تاشقىرى سۈرمەك كېرەك،
قۇتلۇق ئۆي دۇنيادۇر، دېمەك، ئۇنى ئۆلتۈرمەك كېرەك.

تەنبىھ:

كىمكى بىراۋغا يالغان سۆز بىلەن تۆھمەت قىلىدىكەن، ئۆزىنىڭ قارايغان يۈزىنى تېخىمۇ قارا قىلىۋالىدۇ. كىچىككىنە يالغان ھەم كاتتا گۇناھتۇر؛ زەھەر گەرچە مىقدارى ئاز بولسىمۇ، ھالاك قىلغۇچىدۇر. نەزم:

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنى بىر يەرگە توپلايدىغان تۇنجى تور بېكىتى

زەھەرنىڭ مىقدارى ئاز بولسىمۇ، ئادەم ئۆلتۈرەلەيدۇ؛
يېڭىنىڭ ئۇچى ئاجىز بولسىمۇ، قارىغۇ قىلالايدۇ.

زەھەرنىڭ مىقدارى ئاز بولسىمۇ، ئادەم ئۆلتۈرەلەيدۇ؛ يېڭىنىڭ ئۇچى ئاجىز بولسىمۇ، قارىغۇ قىلالايدۇ.

تەنبىھ:

بىر يەردىن يەنە بىر يەرگە گەپ توشۇغۇچىلار ئەلنىڭ گۇناھىنى ئۆز بوينىغا ئارتىۋالغۇچىلاردۇر. چېقىمچىلىق ھەتتا راست گەپ ئۈستىدە بولسىمۇ، كۆڭۈلسىزلىك پەيدا قىلىدۇ؛ يالغان بولسا، تېخىمۇ شۇنداق. گەپ توشۇغۇچىلار مەيلى چوڭ، مەيلى كىچىك بولسۇن، ئۇنى دوزاخ ئوتىنىڭ تۈتۈرۈقى دەپ بىل. نەزم:

كىم سۆزنى تەرىپ ئايتقۇچى ئاغزىغە بەرگەي،
مالىك ئانى دوزاخ ئوتىنىڭ دۈدىغە تەرگەي.

كىمكى چېقىمچىغا گەپ يەتكۈزۈپ بېرىدىكەن، ھەق ئۇنى ھەم دوزاخ ئوتىنىڭ تۈتۈنىگە تاشلىغاي.

تەنبىھ:

ھەقتائاللانىڭ قۇدرەت ـ كامىلەسىنى بىلمىگەن ئادەم كۆچلۈكلۈك دەۋاسى قىلىشتىن باشقىنى بىلمەيدۇ. ئادەمنىڭ كۆڭلىدىكى خىيالى كۆچلۈكلۈك ـــ گويا شامال ئۇچۇرۇپ كېتىدىغان تۈپراققا ئوخشايدۇ. بۇ دۇنيا ـ ھادىسىلەر

دۇنياسىدۇر، ئۇنىڭغا كۆڭۈل باغلىماق غەپلەتكە سەۋەبتۇر. ئالەم ئۆمۈرگە ئوخشاش بىۋاپادۇر، ئۇنىڭ مال ـ دۇنياسىغا، راھەت ـ پاراغەتلىرىگە بېرىلمەك خاتادۇر.

تەنبىھ:

ئۆمۈرنىڭ بۇگۈن ـ ئەتىلىكىنى ھېچكىم بىلمەس، بەلكى بۇگۈن ئاخشامغىچە نېمە بولارى ھېچكىمگە مەلۇم ئەمەس. ئىنسان ھامىنى باقي ئالەمنىڭ خەۋىدارىدۇر، تېرىكلىكتە بىرنەچچە كۈن بولسۇ، غەنىيمەتتۇر. بۇ بەش كۈنلۈك پانىي ئالەمنى غەنىيمەت بىل، باقي ئالەمنىڭ ئۆزۈن مۇساپىسىنىڭ ھازىرلىقىنى قىل. ئۇ يولنىڭ ھازىرلىقلىرى ياخشى ئىش ـ ئەمەلدۇر، ئاندىن ھەقتائالانىڭ رەھمەت ـ مەرھەمەتلىرىگە كۆڭۈل باغلىماقتۇر. ياخشى ئىش ـ ئەمەللىرىڭ تەڭرىنىڭ مەقبۇلىغا مۇناسىپ كېلىدىكەن، سەن ھەم تەڭرىنىڭ تەۋپىقىگە ئېرىشەلەيسەن. ئىلمۇ ئەمەلگە ھەم ئىشىنىپ كەتمە، چۈنكى، پەزلۇ كەرىمى بولمىسا، ئۇنداق ئىلمۇ ئەمەل ھېچنېمە ئەمەس.

تەنبىھ:

قۇش خام تاماگە بېرىلمىگەن بولسا ئىدى، ئوۋچىنىڭ ئىلكىدىكى توزاقتا چۈشمەس ۋە ئۇنىڭغا ئەجەل قەپىسىنىڭ ئىشىكى ئېچىلماس ھەمدە توزاق ئۈستىدىكى دانغا كۆڭۈل باغلىماس ئىدى.

تەنبىھ:

سۇلتانلار دەرگاھىدىن يىراق ۋە خاقانلار بەزمىگاھىدىن

www.qurhurkitap.com

نەپرىراق بولماق، بەلكى ئۇلارنىڭ ئەتراپىدىن چەتنەرەك تۇرماق ياخشىدۇر. ئومۇمەن، بۇلاردىن قاچ، چۈنكى، بۇ ھەقتە: «ئەل-فرارۇ مىمما لايۇتاق»(تاقەت قىلالمايدىغان نەرسىدىن يەنى تاقەتتىن تاشقىرى ئىشتىن قاچماق كېرەك) دېگەن گەپ بار.

كىمكى، كۆڭلىگە نېمە كەلسە، شۇنى قىلسا؛ ئۆز ئىختىيارى بىلەن ئۇدۇل كەلگەنگە يېقىنلىشىۋەرسە، ئۆزىنى ئۆزى بالاغا دۇچار قىلىدۇ.

خالىغىنىچە ئەيىب تېپىش شاھلارنىڭ ھۇنىردۇر؛ ھەرقانداق بىر توغرا ئىشمۇ ئۇلارنىڭ قېشىدا گۇناھتىن بەتتەردۇر. بۇنداق زاتلارنىڭ خىزمىتىنى ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن قىلماقچى بولغان ئادەم تەنتەك ئېشەكتۇر. چۈنكى، ھېچ كىشى مەنپەئەت ئۈچۈن شىر باقمەن دېمەيدۇ؛ خاسىيەتكە ئىگە بولۇش ئۈمىدىدە زەھەر ئىچمەيدۇ. پادىشاھلار خىزمىتىنى قىلىش ئۈچۈن جاسارەت كۆرسەتمەك ئۆز ھاياتىنىڭ يېپىنى ئۆز قولى بىلەن ئۈزگەنگە ۋە ئۆزىگە ئۆزى زەھەر تىلگەنگە باراۋەردۇر؛ ئۇلارغا يېقىنلىشىشنى ئىستىمەك ئۆز ئۆلۈمى ئۈچۈن بالا تېغىنى راۋا كۆرگەنلىكتۇر.

شاھلارنىڭ كۈلۈشلىرى گويا قەرەلسىز يېنىپ تۇرىدىغان ئېتىبارسىز چاقماقتا ئوخشايدۇ؛ يالقۇنى كۆيدۈرىدىغان بولسا، جىسمىڭدىن ئەسەرمۇ قالدۇرمايدۇ. قىتئە:

چاقىن يارۇغلۇغى مەددى سەمادىن ئەرزىغەچە،
زەمانى تۈلى ئىكى لەفز ئوقۇرغەچە يەتمەس.
ۋەلى نە يەرگەكى تۇشتى قاتىغ ۋە گەر يۈمشاق،
بارىپ ئانى سۇۋغا تا يەتمەگەي قارار ئەتمەس.

چاقماقنىڭ يورۇقلۇقى ئاسماندىن يەرگىچە يېتىدۇ، بەلكى ئىككى ئېغىز سۆز قىلغىچە داۋاملىشىدۇ. ئەمما، مەيلى قاتتىق ياكى يۇمشاق يەرگە چۈشسۇن، ئۇنى بەربات قىلمىغۇچە تىنمايدۇ.

تەنبىھ:

شاھلارنىڭ ھال ـ ئەھۋالى ۋە كەيپىياتىنى تەتقىق قىلغان ھۆكۈمالار پادىشاھنى ئوتقا ئوخشىتىدۇ. ئوت ئادەمگە يىراقراق بولسا نەپ يەتكۈزىدۇ؛ ئوتتىن پايدىلىنىش ئۈچۈن سەل چەتتىرەك تۇرغان ياخشى. گۈلخان ئوتىنى يىراقراق تۇرۇپ ئىسسىنغان خوپتۇر؛ بەك يېقىن بولۇپ كەتسەڭ ياكى ئىچىگە چۈشۈپ كەتسەڭ، دەرھال كۆيدۈرىدۇ. ئەقىللىق ئادەملەر ئوتقا بەك يېقىن تۇرماسلىقى ۋە ئۇنىڭ كۈتۈلمىگەن ھالاسىدىن ھەزەر قىلمىقى لازىمدۇر. بەيىت:

ئوتىدىن ئىسسىنۇرغىچە ئاۋۇچ ئاچ،
كۆيدۈرگۈدەك ئاڭلاساڭ كېيىن قاچ.

ئوتتا ئىسسىنماقچى بولساڭ، ئاۋۇال ئوچۇمىڭنى ئاچ؛ كۆيدۈرۈش ئېھتىمالى بارلىقىنى سەزسەڭ، كېيىن قاچ.

پادىشاھلار توغرىسىدا

كەرەمىڭ ۋە پەزىلەتلىك، ئەلنىڭ مەدھىيەسىگە نائىل بولغان ئالىي غايىلىك بەزى پادىشاھلارنى ئەل كۆڭرۈككە ئوخشاتقان: بۇنىڭ مەنىسى شۇكى، كۆڭرۈك مەيلى يېنىك، مەيلى ئېغىر

www.kitaburkitap.com
كتاب تور يكتى

بولسۇن، پۈتكۈل مەخلۇقاتنىڭ يۈكىنى كۆتۈرىدۇ. ئۇلارنى سۇنۇڭ غەرق قىلىۋېتىشىدىن، لاي ـ پاتقاقنىڭ مۇشەققىتىدىن ئامان ـ ئېسەن قىلىدۇ.

بۇنداق شاھلار ئاللاغا بولغان ئىخلاسى بىلەن تۇرلۇك ـ تۇمەن ھايۋان ۋە ئىنسانىنى، سان ـ ساناقسىز قۇرت ـ قوڭغۇز ۋە ئۇچار قاناتنى پاناھلىققا ـــ ئارامگاھقا ئىگە قىلىدۇ؛ ئۇلارغا يېمەك ـ ئىچمەك يەتكۈزۈپ بېرىدۇ.

يەنە بەزى شاھلار بارکى، ھەربىر ئىشىدا ئاۋامغا نەپ يەتكۈزىدۇ، ئاۋامدىن ئىنئام ـ ئېھسانلىرىنى ئايىمايدۇ. بۇنداق شاھلارنى ئاۋام ئۇشبۇ خاسىيەتلىرى بەدىلىگە قۇياشقا ئوخشاتقان. بۇنىڭ مەنىسى شۇكى، قۇياش شەھەر ۋە باياۋاننى يورۇق قىلىدۇ؛ مەيلى ئاۋات جاي، مەيلى خارابلىك بولسۇن، ئوخشاشلا يورۇقلۇق ئاتا قىلىدۇ.

يەنە بەزى شاھلار بارکى، ئاۋام ئۇلارنى ھەممىگە تەڭ نەپ يەتكۈزىدىغان كەڭ قورساقلىقى بەدىلىگە بەخت بۇلۇتى دەپ ئاتاشقان: بۇلۇت شۇنداق خاسىيەتكە ئىگىكى، ئۇ قارا تۇپراققا دۇرلار چاچىدۇ ۋە شۇ دۇرلار ئارقىلىق قۇرۇغان تىكەنلەرنى ياشارتىپ، ئۇنىڭدىن گۈللەر ئېچىلدۇرىدۇ. بەزى تۇرك ھۆكۈمالىرى ۋە بۇ قوۋمنىڭ ئاقىل ـ دانالىرى ئۆز ئادەتلىرى بويىچە قەلەم تەۋرىتىپ، ئۇلارنى بوز كىگىزگە ئوخشاتقان: بوز كىگىز سۇدىن ۋە تاش ـ تۇپراقتىن كەلگەن ھەرقانداق زەربىگە بەرداشلىق بېرەلەيدۇ يەنى سۇ ۋە تۇپراقنى ئۆزىگە سىڭدۇرۇۋالىدۇ.

ئەگەر نەشتەر ياكى تىكەن قاتچە چوڭقۇر سانجىلسىمۇ، ھېچبىر تەسىر قىلمايدۇ، ھەتتا قېتىغا كەلتۈرۈپمۇ قويمايدۇ.

ناۋادا ئىككى جامائەت بىر - بىرىگە قارشىپ تۇرۇپ تارتىشماق ئويۇنىمۇ، ھېچنېمە بولمايدۇ؛ قويۇۋەتسە يەنە ئەسلىي ھالىتىگە قايتىدۇ.

يەنە بەزىلىرى بارىكى، ئۇلارنى ھەم ئۆزلىرىگە مۇناسىپ سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلەش مۇمكىن ئىدى، ئەمما سۆزنىڭ ئۇزۇراپ كېتىشىدىن ئېھتىيات قىلىپ، دېمەكچى بولغانلىرىمىزنى قىسقارتتۇق. يۇقىرىدا مەزكۇر بولغىنىدەك، يەنە يۇزلىگەن ئادىل شاھلاردا يۇقىرىقىدەك سۈپەتلەر بارىدۇر، لېكىن، بۇ يەردە پادىشاھلىرىمىزنىڭ زاتىدا مۇجەسسەملەنگەن سۈپەتلەرنىڭ پەقەت مىڭدىن بىرىنى زىكىر قىلىدۇق. ھەق سۈبھانەھۇ ۋەتائالا مەزكۇر بولغان سۇلتانلارغا تۇپراقنىڭ ئەڭ كاتتا يېرىدىن قارار بەرگەي. ئۇلارنىڭ شاھلىق سەلتەنىتىگە مادار ۋە قۇۋۋەت نېسىپ قىلغاي. تا كۆكلى سۇنۇقلارنىڭ ئىشلىرى ئۇلارنىڭ ۋاستىسى ئارقىلىق پۈتكەي. يەقىلغانلار ئۇلارنىڭ ياردىمى بىلەن ئورنىدىن تۇرغاي. ئامىن، يا رەببىل - ئالەمىن. نەزم:

تا قەمەردۇر، ئاتىغە نەئل ئولسۇن،
قۇياشدۇر، باشىغە لەئل ئولسۇن.

ئاي ئۇلارنىڭ ئېتىغا تاقا بولسۇن، قۇياش ئۇلارنىڭ بېشىغا تاج بولسۇن.

تەنبىھ:

يالغانچى ئادەم ئۇنتۇغاق كېلىدۇ؛ ئەندىشە ۋە ئېھتىيات تۇپەيلى ئۆزىنى چەتكە ئالىدۇ. ھەرقانداق بىر ئادەمنىڭ سۆزى

www.yurkitap.com

راست بولمسا، ئۇ راست سۆز ئادەملەرنىڭ كۆڭلىگە مەقبۇل بولمايدۇ. يالغانچى ئۆزىنىڭ يالغان سۆزىگە كىشىنى بىر-ئىككى مەرتەم ئىشەندۈرۈشى مۇمكىن، كېيىنچۇ، كېيىن قانداق قىلىدۇ؟ ئەلۋەتتە، كېيىن يالغانچىلىقى ئاشكارا بولغانداء، رەسۋا بولىدۇ. ئۇنىڭ سۆزىگە خەلقنىڭ ئىشەنچى يوقىلىدۇ.

كۆڭۈل خەزىنىسىنىڭ قۇلۇپىنى تىل؛ ئۇ خەزىنىنىڭ ئاچقۇچىنى سۆز دەپ بىل. نەزم:

كۆڭۈل ھالەتى سۆز دېگەچ بىلگۈرۈر،
كى، مەخزەندەدۇر يا سەدەف رېزەدۇر.

كۆڭۈلنىڭ ھالىتى سۆزلىگەندە بىلىنىدۇ، ئۇنىڭ خەزىنىسىدە گۆھەر بارمۇ ياكى سەدەپ پارچىسى — كۆرگەندە بىلىنىدۇ.

تەنبىھ:

چىن سۆز مۆتىۋەر؛ ياخشى سۆز مۇختەسەر. كۆپ سۆزلىگۈچى زېرىكتۈرگۈچى؛ دېگەنلىرىنى تەكرارلاۋەرگۈچى ئەقىلدىن ئازغۇچىدۇر. ئەيىب ئىزدىگۈچى ئەيىبلىك؛ كىشى ئەيىبىنى ئاچقۇچى ئۆز ئەيىبىنى ئاچقۇچىدۇر. كىشىگە توغرا نىيەت بىلەن قارىغۇچى ۋە كىشىنىڭ ياخشى تەرىپىنى كۆرگۈچى پاك نەزەردۇر. كىمنىڭ مېڭىسىدە ئىللەت بولسا، سۆزىدە مەنتىق بولمايدۇ؛ مېڭىسى ساغلام بولسا، گەپ ـ سۆزى يېقىملىق ۋە خاتاسىز بولىدۇ. سۆزى ھېسابسىز ئۆزى ھېسابسىز؛ سۆزىدە پەرىشانلىق — ئۆزىدە پۇشايمانلىق. ئەگەر سۆز گۈزەللىك زىننىتى بىلەن بېزەلمىگەن بولسا، ھېچ گەپ يوق؛ ئۇنىڭدا چىنلىق بېزىكى

بولسىلا، يېتەرلىكتۇر. يالغانچىنىڭ سۆزى قانچە چىرايلىق بولغانسېرى، كىشىگە شۇنچە يېقىمسىز بىلىنىدۇ؛ چىن سۆز ھەرقانچە تەكەللۇپسىز بولسىمۇ، يېقىمسىز بىلىنمەيدۇ. گۈلنىڭ يوپۇرماقلىرى چاتۇپتىلسىمۇ، گۈزەللىكىگە نۇقسان يەتمەيدۇ؛ سەدەپ چاڭ ـ توزان ئاستىدا قالسىمۇ، ئۇنچىسىگە زىيان يەتمەيدۇ.

يالغان سۆز شېئىردىن باشقا يەردە نامەقبۇلدۇر؛ يالغانچىنىڭ سۆزىگە ئىشەنگەن ھەم ئەقىلسىزدۇر. نەزم:

سۆز ئىچرەكى يالغان ئېرۇر ناپىسەند،
چۇ نەزم ئەتتىلەر قىلدى دانا پىسەند.

گەپ ئارا ئېيتىلغان يالغان سۆز ھەممىگە نامەقبۇل، پەقەت شېئىر تىزمىسىدىلا داناغا ھەم بولىدۇ مەقبۇل.

تەنبىھ:

نادان ـــ ئېشەك، بەلكى ئېشەكتىن ھەم بەتتەر. ئېشەككە نېمىنى يۈكلىسەڭ، كۆتۈرىدۇ؛ قاياقتا ھەيدىسەڭ، شۇ ياقتا ماڭىدۇ. ئۇنىڭدا ئەقىل ـ پاراسەت دەۋاسى يوق. بەرمىسەڭ ئاچ، بەرسەڭ توق. ئۇ يۈك، ئوتۇن توشۇغۇچى بىر بىچارىدۇر.

نادان گەرچە يۇقىرىقى سۈپەتلەردىن خالىي بولسىمۇ، لېكىن زاتى بىلىم لىباسىدىن مەھرۇم. نادانىنىڭ ئىشى تەكەببۇرلۇق، مەغرۇرلۇق؛ خىيالىدا بولسا، يۈز تۈرلۈك بىھۇدە تەشۋىش. بىراق، نادانىنىڭ شۇ بىمەنە ئىشلىرىنىڭ ھەممىسى ئۆزىگە ماقۇل؛ بارچە ناچار مىجەز ـ خاراكتېرى ئۆزىگە مەقبۇل. ئۇ كۆڭلىدە باشقىلارغا ئازار بېرىشنىڭ يۈز تۈرلۈك ئامالىرىنى

www.uyghurkitap.com
كتاب تور بكتى

ئويلايدۇ؛ جاھىللىق بىلەن كىشىلەرگە ئازار يەتكۈزۈشىنىڭ مىڭ تۈرلۈك چارىلىرىنى ئىزدەيدۇ.

ئېشەكنىڭ قۇلاققا خۇش ياقمايدىغان سەت ھاڭرىشىدىن ئۆزگە نېمە ئەيىبى بار؟ ئېشەك تۇغمەندىن ئۆيۈڭگە ئۇن توشۇپ بېرىدۇ؛ ئۇنى پىشۇرۇش ئۈچۈن دالادىن ئوتۇن ئەكىلىپ بېرىدۇ. ئېشەكنىڭ مېھنىتى بار، مىننىتى يوق؛ ئاۋارىچىلىكى بار، ئازارى يوق.

نادانىنى ئېشەك دېسەڭ، خاپا بولىدۇ، ئەمما ئېشەك ئۈچۈن ياخشى ـ يامان بەربىر. نەزم:

بىرىدە مۇنچە ھۇنەر، ئول بىرىدە مۇنچە ئۈيۇب،
قايسىنىڭ خوب ئىكەنىن ئەھلى خىرەد بىلگەي خوب.

ئۇ بىرىدە مۇنچە ئەيىب، بۇ بىرىدە شۇنچە ھۇنەر،
قايسىبىرىنىڭ ياخشىلىقىنى ئەقىل ئەھلى ئۆزى بىلگەي.

تەنبىھ:

مەيلى كېچە ماڭ، مەيلى كۈندۈز؛ شەرىئەت يولىدۇر تۇپتۇز. كۆڭۈلۈكلىرى شۇقەدەر مۇستەھكەمكى، ئۇ يولدا ئېزىپ قېلىشتىن ۋەھىمە يېمەيسەن ھەرگىز. كىمكى ئۇ يولغا ئاياغ باسقاي، ئىككى جاھان سائادىتى ئۇنىڭغا مۇلازىم بولغاي. ئۇ يولدىن چىققان ئازىدۇ، ئۇدۇل ماڭغان مەقسىتىگە يېتىدۇ. ھەرقانداق بىر يولۇچى مەقسەت مەنزىلىگە يەتمەكچى بولىدىكەن، ئۇشبۇ يولدىن چىقمىغاي. ئاداشقانلارغا شۇنداق دېيىلىدۇكى: بۇ يول ئىستىقامەت يولىدۇر، «فەستەقىم كەما ئۇمىرتە» (ساڭا بۇيرۇلغان ئىش ئۇستىدە مەھكەم تۇر، ئۇنى بېجىر، توغرا بول)!

شۇنى بىلگىنكى، شەرئەت يولى قىلدىن ئىنچىكە، قىلىچتىن ئىتتىكتۇر. ھەركىم بۇ يولدا مەردانە، قەتئىي بولسا، ئۇ ئەردۇر. كىمكى بۇ يولدا مۇستەھكەم ئەمەس، ئۇنىڭغا جەننەتنىڭ كەۋسەر سۇيىمۇ، ھۆرلىرىمۇ نېسىپ ئەمەس. نەزم:

جادەئى شەرئ بىلە كىمكى ئۆزىن تۇز قىلدى،
دەۋلەتى سەرمەد ئاڭا ھەر ساريدىن يۇز قىلدى.

شەرئىەتنىڭ يولىدا رۇس ماڭغان كىشىگە، مەڭگۈلۈك بەخت ھەر تەرەپتىن نېسىپ بولىدۇ.

تەنبىھ:

يامان قىلىقلىرىغا پۇشايمان قىلمايدىغان پاسىق ھەردائىم سائادەت ئەھلىگە شۇملۇق تىلەيدۇ. تەقۋادارلىق ۋە ئەخلاقسىزلىق تەقدىرى قىسمەتتىندۇر، ئەمما ئىككىلىسىنى بىردەك كۆرمەك نادانلىقتۇر. تەقۋادارلار شۇكۇرنى ئۆزلىرىگە لازىم تۇتىدۇ؛ گۇناھلىرىغا تۇۋا قىلىدۇ. تۇۋا ۋە شۇكۇر تەۋپىق ئەھلىنىڭ بەلگىسىدۇر. كىمكى تۇۋا قىلىپ، پۇشايمانلىق ئوتىنى ئۇلغايتمىدىكەن، ئەخلاقسىزلىق ئىللەتلىرىدىن بىر يولى قۇتۇلالايدۇ. گۇناھىنى ئېتىراپ قىلىپ تۇۋا قىلىش تەۋپىق ئەھلىنىڭ نىشانىسى؛ تەقۋادارلىق غۇرۇرى بىلەن مەغرۇرلىنىش شەيتانىنىڭ ۋەسۋەسە ۋە ئەپسانىسى. بۇ خىل تەقۋادارلىق مەنمەنچى شەيخنىڭ ئىشى؛ تۇۋا ـ ئىستىغپار بولسا، ھاجەتمەنلىك ئىشى. بۇ بىرى مەڭگۈلۈك ئۇمىدنىڭ سەرمايىسى، ئۇ بىرى بولسا، ئەبەدىي چۇشكۇنلۇكنىڭ دەسمايىسى. نەزم:

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنى پۈتۈن دۇنيادىن ئىزدەڭ
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

ھەر زۇھدكى، ئۇجب ئاڭا ئېرۇر زەم،
كۆڭلۈم ھەرەمسغە قىلما مەھرەم.
ھەر فسقى، ئۇزر ئاڭا ئېرۇر يار،
ئول يان مەنى مايىل ئەيلە زىنھار.

ئەي تەڭرىم، شۆھرەتپەرەسلىك قوشۇلغان تەقۋادارلىقنى كۆڭلۈم ئۆيىگە يېقىن يولاتما؛ ھەرقانداق گۇناھقا تۇتۇا - ئىستىغپار ئېيتىش ماڭا يار بولسۇن، مېنى تۇتۇا - ئىستىغپار يولىغا باشلا.

تەنبىھ:

يامان قىلىقلىق ئادەم بەتخۇي؛ ئاچچىقى يامان ئادەم بىرەر بالاغا گىرىپتار ۋە بىرەر ئاپەتكە مۇپتىلا بەتبەشىرىدۇر. بۇنداق ئادەم نەگىلا بارسۇن، بالادىن قۇتۇلالمايدۇ؛ قەيەرگىلا قاچسۇن، ئاپەتتىن خالاس بولالمايدۇ. يامان قىلىق غالىب دۇشمەن ۋە قەھرلىك ياۋدۇر؛ يامان قىلىقلىق كىشى دائىم ئۇنىڭ ئالدىدا مەغلۇپ ۋە ۋۇجۇدى شۇ تۇپەيلى مەجرۇھتۇر.

تەنبىھ:

ئوچۇق چىراي ئادەم ئاداۋەت غۇبارلىرىدىن يىراق، بەلكى خۇش ئەخلاقتۇر. ئۇنىڭ گۈلشىنى بېھىشتەك جىلۋىگاھ، ماقامى ئەڭ كاتتا جەننەت. ئوچۇق چىراي ئادەمنىڭ ھەر تەبەسسۇمىدىن خالايىقلا خۇرسەنلىك، چۇچۇك سۆزلىرىدىن ئەل - يۇرتقا خۇررەملىك يېتىدۇ؛ ئادەمگەرچىلىكى بىلەن كۆڭۈللەرنى سۆيۈندۈرىدۇ، ئىنسانىيلىقى بىلەن جانلارغا راھەت ئاتا قىلىدۇ.

ئۇنىڭدىن دوست ـ دۇشمەن خاتىرجەم. شۇڭا بۇنداق ئادەم ئۆزۈن ئۆمۈر كۆرىدۇ. نەزم:

يۈزىدىن كۆڭۈللەرگە ئەيشۇ تەرەب،
سۆزىدىن بەدەنلەرگە دەفئى تەئەب.
ئاچۇغ چېھرەسى تازا گۈلدىن نىشان،
ھەدىسىغە بۇلبۇل بولۇپ جانفىشان.

يۈزىدىن كۆڭۈللەرگە شادلىق ـ خۇرسەنلىك، سۆزىدۈر بەدەنلەرگە مەلھەم مەسەللىك. ئوچۇق چېھرىسى تازا گۈلدىن نىشان بېرىدۇ، سۆزلىرىگە بۇلبۇل جېنىنى پىدا قىلىدۇ.

تەنبىھ:

دۇشمەننىڭ ھىيلىسىگە سەل قارىماء، مەدداھنىڭ خۇشامىتىنى راست دېمە. دۇشمەننىڭ غەرىزى ئۆز مەقسىتىگە يەتمەك، مەدداھنىڭ مەقسىتى ئۆزىنى بىچارە كۆرسىتىش ئارقىلىق سەندىن ئىنئام ئالماقتۇر. ئەگەر سەن ئىككىلىسىگە ئىلتىپات كۆرسەتمىسەڭ ــ ئۇلارنىڭ ھىيلىسىگە پەرۋا قىلمىساڭ ۋە خۇشامىتىنى قوبۇل قىلمىساڭ، بىرى ئۆز مەقسىتىدىن ۋاز كېچىدۇ ۋە ھىيلە ـ مىكىر قىلماقتىن توختايدۇ؛ يەنە بىرىنىڭ خۇشامەتلىرى بولسا ھەجۋىيگە ئايلىنىدۇ. نەزم:

بىرىسىغە غەرەز ئۆز مۇددەئاسى،
بىرىسى قەسدى ئىنئام ئىلتىماسى.
چۈن سەندىن تاپمادىلار ھېچ پەرۋا،
بىرى خەسمۇ بىرىدۇر ھەجۋ ئارا.

www.shurkitap.com
شۇركىتاپ تور بېكىتى
كىتابخانا بىلەن تۇتاشتۇرۇلغان بىرىنچى تور بېكىتى

بىرىنىڭ غەرىزى ئۆز مۇددىئاسىغا يەتمەك، يەنە بىرىنىڭ مەقسىتى ئامال قىلىپ ئىنئامغا ئېرىشمەك. ئەگەر ئىككىلا سەندىن قانائەتلەنگۈدەك مۇئامىلىگە ئېرىشەلمىسە، بىرى دۈشمەن بولىدۇ، بىرى ماختاشنىڭ ئورنىغا ھەجۈي قىلىدۇ.

تەنبىھ:

شۇم خەۋەرنى راست بولسىمۇ، دوستۇڭغا يەتكۈزمە؛ بىراۋنىڭ ئەيىبىنى كۆرسەڭ، يۈزىگە سالما. شۇنداق راست خەۋەرنى دۈشمەنىنىڭ يەتكۈزۈشىگە قويۇپ بەر، ئۆزۈڭ سەۋر قىل. ئەيىب ماجىراسىنى ھەم دۈشمىنى سورىسۇن. نەزم:

نې سۆزدىنكى، يەتكەي بىراۋغا غۇبار،
نې لازىمكى، سەن قىلغاسەن ئاشكار.
قويا بەركى، قىلسۇن ئايان دۈشمەنى،
كى، باردۇر ئەداۋەت ئەدۇۋنىڭ فەنى.

بىراۋغا كۆڭۈلسىزلىك يەتكۈزىدىغان سۆزنى ئاشكارا قىلىشنىڭ ساڭا لازىمى يوق. كارىڭ بولمىغاي، ئۇنى دۈشمىنى بىلدۈرسۇن، ئاداۋەت قىلماقلىق دۈشمەنلىكى ھۈنىرىدۇر.

تەنبىھ:

ئەقىللىق ئادەم يالغان سۆزلىمەس، ئەمما بارچە راست گەپنى ئېيتىۋېرىش ھەم دۇرۇس ئەمەس. ئالايلۇق، بىراۋنىڭ كۆزى ئەلەس ـ ئالغاي يارالغان بولسا، بۇ تەقدىرى قىسمەتتىندۇر. بۇنىڭغا ئۇ ئەيىبلىك ئەمەس. كۆزىنىڭ ئالغايلىقى راست، ئەمما، بۇنى شۇ كىشىنىڭ يۈزىگە سالساڭ، ساڭا نېمە پايدا!؟ شۇنداق

ئەيىبلىرى تۈپەيلى بىراۋنى ناھەق خىجالەتكە قويماق ئەمەلىيەتتە ئۆزىنىڭ نادانلىقىنى ئىزھار قىلغانلىق ۋە ساددا بىر كۆڭۈلنى ئاغرىتقانلىقتۇر. دېمەك، كىشىنى خاپا قىلمىغان بۇنداق راست سۆزدىن، زۆرۈرىيەت يۈزىسىدىن ئۆز ئورنىدا ئىيتىلغان يالغان سۆز ياخشىدۇر. نەزم:

يالغان ئولسا مۇلايىمەتئامىز،
ۋەھشەتئەنگىز چىندىن ئاڭلا ئەزىز.

كىشىگە تەسەللى بېرەلەيدىغان يالغان سۆز، كۆڭۈلسىزلىك پەيدا قىلمىغان راست سۆزدىن ياخشىدۇر.

تەنبىھ:

بەزى شائىرلار ناچار شېئىرلىرىنى گويا پەرزەنتلىرى كەبى ياخشى كۆرگەنده‌ك، ئادەم بالىسى ئۆزىنىڭ نۇقسانلىرىنى ئارتۇقچىلىق دەپ بىلىدۇ. قىلىقسىز پەرزەنتىمۇ ئەدەپلىك بىلىنىدۇ. بۇلار ئىنسان تەبىئىتىگە خاس خىسلەتتۇر. ئىككىلىسى يەنى شېئىر ۋە پەرزەنت ئادەمنىڭ ئۆزى تەرىپىدىن يارىتىلغاچقا، ياخشى ـ يامان بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۆز نەزىرىدە چىرايلىق. ئاقىل ئادەم بۇ خىسلەتنى ئادەت قىلمىغاي ، يامانىنى ياخشى دېمىگەي ۋە ياخشىنى يامان دەپ بىلمىگەي. نەزم:

يامان ـ ياخشىنى تەكرىدىن ئاڭلاغىل،
يامانىنى يامان، ياخشىنى ياخشى بىل.
يامانىنى ئەگەر ياخشى قىلساڭ گۇمان،
ئېرۇر ياخشىنى ھەم دېگەندەك يامان.

www.kitaburkitap.com
كتاب تور يكتى

يامانلىق، ياخشىلىق ھەم تەڭرىدىن دەپ بىل، يامانلىق يامان، ياخشىلىق ياخشى دەپ بىل. يامانلىق ئەگەر ياخشى دەپ ئويلايدىكەنسەن، بۇ ھەم ياخشىلىق يامان دېگەنگە باراۋەردۇر.

تەنبىھ:

قانائەت ــ موھتاجسىزلىقنىڭ سەرمايىسى، ئىززەت ۋە شەرەپنىڭ تەنتەنىسىدۇر. قانائەتلىك كەمبەغەل شاھ ۋە گادايغا ئېھتىياجى چۈشمەيدىغان بايدۇر.

تاما خارلىققا سەۋەب؛ تاماگەر باي ـ خار ۋە بىچارە. كىمكى تاما بىلەن بىرەر نەرسىگە ئېرىشىش مۇمكىنچىلىكى بار تۇرۇقلۇق شۇ نەرسىنى ئالمىسا، مانا بۇ تاماسىزلىق ھېسابلىنىدۇ ھەم بۇنداق پەزىلەت ھەرقانداق ساخاۋەتتىن قېلىشمايدۇ. ئەھلى سېخىيلار ئالىيجانابلاردۇر؛ تاما ئەھلى بولسا، ناكەس ـ پەسكەشلەردۇر. نەزم:

خارلىقلار باشى تەمەئ بىلگىل،
دائىما «ئەززە مەن قەنەئ» بىلگىل.

شۇنى بىلگىنكى، خارلىقلارنىڭ باشلىنىشى تامادىندۇر، ھەمىشە «قانائەت قىلغان ئەزىزدۇر.»

تەنبىھ:

قولىدا بار چاغدا ئاۋامغا كۆپرەك ئىلتىپات كۆرسەتكەن ئادەم يوقسۇزلۇقتا خىجالەتكە قالمايدۇ، ئەلنىڭ تاپا ـ تەنىسى ۋە تىل ـ ئاھانىتىگە ئۇچرىمايدۇ. نەزم:

چۇ دەفئ خجالەت ئېرۇر كامچە،
نەدامەت يوقكى ئەلدىن ئىنئامچە.

ئىلتىپات ۋە سېخىيلىق خجالەتنى يوق قىلىپ، كىشىنى ئارزۇ ـ ئارمانغا يەتكۈزىدۇ؛ پۇشايمان قىلماق تۈگۈل، بەلكى ئەلنىڭ مۇكاپات ـ ئىنئامغا ئېرىشتۈرىدۇ.

تەنبىھ:

تېز قولغا كىرگەن بايلىق ئۇزاققا بارمايدۇ؛ ماختىغان بىلەن ھېچ نەرسىنىڭ باھاسى ئارتمايدۇ. بىر خۇمداندىن مىڭچە ساپال ئىدىش چىقىدۇ، ئەمما قىممىتى بىر تەڭگىدىن ئارتۇق بولمايدۇ؛ كۈندە يۈزى سۈنۈپ كەتسىمۇ، بىرى ۋاي دېمەيدۇ.

چىنە ـ ئىدىشنىڭ قىممىتى ئۈنى ياساش جەريانىدىكى جاپاسىغا يارىشا بولىدۇ؛ ياساشتا ھەم قىممىتىگە يارىشا ئەھمىيەت بېرىلىدۇ. دېمەك، قىممىتى ئازنىڭ ھۆرمىتى ئاز.

نەزم:

قايۇ مەتائكىم ئاز ۋاقىئ ئولسە قىيمەت ئاڭا،
ئېرۇر مۇۋافىق ئانىڭ قىيمەتچە ھۆرمەت ئاڭا.

قايسى نەرسە ئاز بولسا، شۇنىڭ قىممىتى يۇقىرى بولىدۇ؛ ئۇنىڭ قىممىتىگە يارىشا ھۆرمىتىمۇ ئارتىدۇ.

تەنبىھ:

سەۋر بىلەن كۆپ مۇشكۈل ئىش ئاسانلىشىدۇ. ئىشتا ئالدىرىغان كۆپ تېيىلىدۇ، كۆپ تېيىلغان كۆپ يىقىلىدۇ.

ئىشتا ئالدىرىماق ياش بالىلارنىڭ ئىشى؛ سەۋر بىلەن ئىش قىلماق تەجرىبىلىك چوڭلارنىڭ ئىشىدۇر. نەزم:

هەر كىمسەكى ئەيلەمەس ئاشۇقماقنى خەيال،
يەفراغنى ئىپەك قىلۇر، چەچەك بەرگىنى بال.

كىمكى ئالدىراقسانلىق قىلمىسا يەنى ئېغىر - بېسىق بولسا، ياپراقنى يىپەك قىلىدۇ، چېچەك بەرگىدىن ھەسەل ئالىدۇ.

تەنبىھ:

بەزى رەزىل ۋە چاكىنا ئادەملەر باركى، ئۇلار دائىم ئەخمىقانە ھەزىل - چاقچاقلارنى قىلىشىدۇ؛ بىراۋنى كۈلدۈرمەك ئۈچۈن تاپان قىچقىلايدۇ. گويا نومۇسسىز ئايال كۆرگەن - تۇتقانلىرىنى ھەممىگە كۆز - كۆز قىلغىنىدەك، بەزى ئەخلاقسىز ھەزىلكەشلەر قىزىقچىلىق قىلدىم دەپ بىراۋنى بىرىگە ئوخشىتىدۇ ياكى دورايدۇ.

شۇنى بىلگىنكى، ئادەمنىڭ شەخسىيىتىگە تەگكۈزۈپ ھەزىل قىلماق ئەدەپسىزلىكتۇر؛ بۇنداق ھەزىل كىشىنى نومۇسقا قالدۇرىدۇ.كۆڭۈل خۇشاللىقى، شادلىق ۋە خۇرسەنلىك ئۈچۈن قىلىنغان ھەزىل - چاقچاق كىشىگە ھۇزۇر ئاتا قىلىدۇ. شۇڭا ھەزىل - چاقچاق سىيلىق بولۇشى، ئۇنىڭغا قوپال سۆزلەر ئارىلىشىپ قالماسلىقى كېرەك. شۇنداقلا ھېچ كىشى خىجالەت بولمايدۇ، ئازارمۇ يېمەيدۇ. جايىدا قىلىنغان چاقچاق خۇش چاقچاقتۇر؛ ئېشىپ كەتكىنى جاق - جاق (بىمەززە) دۇر. نەزم:

تىنىمەت خۇش ئېرۇر بولسا دەقايىقدىن ئاڭا زىيىب،
چۈن بولدى سەفاھەت نېتەر ئول سۆزنى كىشى دىيب (دەپ.)

ھەزىل ئەگەر ئۆتكۈر ھەم نازۇك بىكىر بىلەن بېزەلگەن بولسا، كۆڭۈلنى خۇش قىلىدۇ؛ قوپال، بىمەنىلىككە يەتكەن بولسا، ئۇنداق سۆزنى ئادەم ئاغزىغا ئېلىپ نېمە قىلىدۇ؟

تەنبىھ:

مەي ئىچىش ــ ھەق ھۆكمى بىلەن مەنئىي قىلىنغان، ھەر ـ ھالدا ئۇنى تەرك قىلغان ياخشى. بولۇپمۇ ئاشكارا ۋە كۆپ ئىچىش ناچار ئادەتتۇر؛ شەرتى مەخپىي ۋە ئاز ئىچمەكتۇر. ئاز ئىچمەك ھېكمەت جۈملىسىدىندۇر؛ مەخپىي ئىچمەك ئەقىللىق كىشىلەرنىڭ خىسلىتىدۇر. مەي ئاز يەنى نورمال ئىچىلسە، ساغلام كىشىلەرگە جۈشقۇنلۇق ئاتا قىلىدۇ؛ كۆپ يەنى نورمىدىن زىيادە ئىچىلسە، سالامەتلىكنى بۇزىدۇ.

مەي «ئۇممۇل ـ خەبائىس» (ناچار ئىشلارنىڭ ئانىسى) دۇر؛ كۆپلىگەن ناچار ئىشلار مەي تۈپەيلى سادىردۇر. كۆپ ئىچكۈچى مەي ئالدىدا مەغلۇپ، ئەمما شۇ ناچار ئىشلارنى مەي كەلتۈرۈپ چىقارسىمۇ، مەيخۇمارلار ئۇچۈن مەي يەنىلا مەھبۇب.

بۇ ئادەملەر مەست بولغىچە ئىچمەكتىن نېمە پايدا تاپار؟ ئادەملىكنى يوقىتىدىغان بۇنداق زەھەرنى قەدەھ ـ قەدەھ ئىچمەكتىن قانداق مەنپەئەتكە ئېرىشەر؟ بۇلارنىڭ مەستلىكتە توۋلاشقان قېي ـ چۈۋلىرى گويا غالجىر ئىتنىڭ قاۋاشلىرىنى ئەسلىتىدۇ. مەستلەر ئارىسىدىكى ھوشيار ھوشيارلار ئارىسىدىكى مەست بىلەن باراۋەردۇر. كىشىلەرگە كۆرسىتىپ ئاشكارا ئىبادەت

www.shurkitap.com
شۇركىتاپ تور بېكىتى
ئوقۇغۇچىلار ئۈچۈن كىتابلارنىڭ بېڭى تۇرىسى

قىلىش مەنئىي قىلىنغان يەردە، ئاشكارا گۇناھ قىلىش تېخىمۇ يامان، ئەلۋەتتە. نەزم:

كىمگەكىم ھەق روزى ئەيلەپدۇر تەرىقى ئافىيەت،
ئاشكارا ئەيلەمەس نې تائەتۇ نې مەئسىيەت.

ھەق كىمگە سالامەتلىك تەرتىنى نېسىپ قىلىدىكەن، ئۇ ئاشكارا تائەتنى ھەم، گۇناھنى ھەم قىلماسلىقى كېرەك.

تەنبىھ:

كۆپ سۆزلىگۈچى ۋە كۆپ يېگۈچى دوزاخنىڭ تۆرىگە ئالدىراپ كەتكۈچىدۇر. تولا گەپ قىلىدىغان ۋە يېمەككە قۇل بولغان ئادەم ھىلىمنىڭ شاراپىتىدىن مەھرۇمدۇر. ھەسەتخور بىمار، بەلكى ھالاكەتلىك دەردكە گىرىپتار؛ پىتنە ـ پاساتچى ۋە مەي ساتقۇچى ھەم زىيان تارتقۇچى، ھەم زىيان سالغۇچىدۇر. ئىغۋاگەر ۋە غەيۋەتچى نىجاسەت يېگۈچى؛ نەشىكەش بەڭگى ئادەملىك نومۇسىنى يەرگە ئۇرغۇچىدۇر. تاماخورنىڭ ئۆمرى زايە ۋە كۇنلىرى غەم ـ ئەندىشىلىك. ئەركەك كىشى كۆپ ياساناسا، بۇۋۇمگە ئوخشاپ قالىدۇ؛ چۈنكى، بۇ سۈپەت يەنى ياسانچۇقلۇق ئاياللارنىڭ ئادىتىدۇر. نەزم:

ئەر كىشىگە زىبۇ زىينەت ــ ھىكمەتۇ دانىشدۇرۇر،
ياخشى كىيمەك بىرلە خاتۇنلارغا ئارايىشدۇرۇر.

ئەر كىشى ئۇچۇن زىبۇ ـ زىننەت ئىلمۇ ھېكمەتتۇر، ياخشى كىيمەك خوتۇنلار ئۇچۇن زىبۇ ـ زىننەتتۇر.

تەنبىھ:

ياسىنىشقا ئامراق قەبرى بالاغەتكە يەتمىگەن بالىغا ئوخشايدۇ. كىچىك ياشلىقلار چوڭلارنىڭ قىلىقىنى قىلسا، بۇ ئۇلاردا ئەقىل ھەم ئۇياتنىڭ يوقلۇقىغا دەلىلدۇر. قەبرى كىشىنىڭ ئوسما بىلەن ساقال بويىشى گويا يىگىتلەرنىڭ ئۇنى گۈلاب بىلەن يۇغىنىغا ئوخشاشتۇر. يوقسۇلنىڭ ئىنئام قىلىش ئۈچۈن قەرز ئېلىشى قىزىقچىلىق قىلىش ئۈچۈن ساقال بويىغاندەك بىر ئىشتۇر. قەرز ئۆسۈمىنىڭ ئارتىشى بولسا، ئۆز بوينىنى ئۆزى باغلاپ زىندانغا يېتىلەپ بارغانغا باراۋەردۇر.

ئەر كىشى زىيادە ياسانچۇق بولسا، ئەقىل ئىگىلىرىنىڭ نەزىرىدىن چۈشۈپ قالىدۇ. رۇبائي:

ئىيد ئاقشامى تىفل ئىلكىدە چەپۇ راست ھىنا،
يا شاھىدى شوخ ئىگنىگە خەززۇ دىبا.
شايىستە دۇرۇر قارى بەجۇز دەلقۇ ئاسا،
كۆرگۈزسە ساقالىغە كۈلەرلەر ئۇقەلا.

ھېيت ئاخشىمى ياش بالىلار قوللىرىغا خېنە يېقىشىدۇ ياكى گۈزەللەر ئۇچىسىغا مەيىن يىپەك لىباس كېيىشىدۇ؛ ئەمما، قەبرى كىشى يېپىنچىسى ۋە ھاسىسىدىن بۆلەك ساقىلىغا ھەم زىيادە ئېتىبار قىلسا، ئەقىل ئىگىلىرىنىڭ مەسخىرىسىگە قالىدۇ.

تەنبىھ:

باينىڭ ئۇچىسىدىكى بۆز چاپان كەمبەغەل كىيگەن ئەتلەس،

كىمخاب توندىن ئېسىل كۆرۈنىدۇ. گۈزەل يۈرتىنى تۇن كېيىسىدۇ، يەنىلا گۈزەل؛ گۈل ياپراقلىرى توزۇپ كەتسىمۇ، يەنىلا سۆيۈملۈك. زۇھەل يۇلتۇزى ئاسمانىنىڭ ئەڭ يۇقىرىسىدا تۇرغىنى بىلەن قۇياشقا تەڭلىشەلمەيدۇ؛ دۇنيا جەننەتنىڭ لىباسلىرىنى كىيىۋالغىنى بىلەنمۇ پەرى بولالمايدۇ. كەمپىر ھەرقانچە ياسانغىنى بىلەن ئوردا گۈزەللىرىنىڭ ئورنىنى ئالالمايدۇ. سىرتلان ھېچقاچان خوتەن ئاھۇسى بولالمايدۇ. ئەخلاقسىز قەبرى يۈز ـ قاشلىرىنى ئۇيا ـ ئەڭلىك، ئوسما ـ سۈرمىلەر بىلەن ھەرقانچە بويىۋالسىمۇ، قىزىل، كۆك بوياقلار بىلەن نەقىشلەنگەن مەئىشەتخانىنىڭ بۇزۇق راۋىقىغا ئوخشايدۇ. خوتۇنى بار تۇرۇپ، دېدىكى (ياكى خىزمەتكارى) بىلەن ئىشپېش تارتىشىدىغان غوجايىن خوتۇنىنىڭ ئىپپەتلىك ئېتىكىنى ئۆز قولى بىلەن بۇلغايدۇ. نەزم:

كىشىغە بولماسا ئۆز شەئىنىغە شايىستە سىفات،
قىلماسۇن ئەيب ئۆزىدەكىدىن داغى ئانداغ ھەرەكات.

ئەگەر ئادەمدە ئۆز شەنىگە لايىق سۈپەتلەر بولمىسا، ئۆزىگە ئوخشايدىغان يەنە بىرىنىڭ ھەرىكەتلىرىنى ئەيىبلىمىگەي.

تەنبىھ:

نادانغا گەپ قىلماق نادانلىقتۇر. نادان پاساتچىدۇر، شۇڭا قىلغان گەپلىرىنىڭ كۆپىنچىسى يالغاندۇر. نادانلارغا نەسىھەت قىلماقچى بولساڭ، ئاز گەپ قىل؛ ئەڭ ياخشىسى گەپ قىلما. نادانلارنىڭ قىلىدىغان ئىشى كىشىلەرنىڭ ئەيىبىنى ئاچماق؛ ئەمەلىيەتتە ئۆزىنى ھەم، ئۆزىدەكىلەرنى ھەم رەسۋا قىلماق،

بەلكى ئۆزىنىڭ ھەم، ئۆزىدەكلەرنىڭ ھەم ئەيىبىنى ئاشكارا قىلماقتۇر. نەزم:

ئەل ئەيبىنى ئايتۇرغا بىراۋكىم، ئۇزاتۇر تىل،
ئۆز ئەيبىنى فاش ئەيلەگەلى تىل ئۇزاتۇر، بىل.

بىلگىنكى، بىراۋنىڭ ئەلىنىڭ ئەيىبىنى ئېچىشقا تىل ئۇزارتقانلىقى، ئەمەلىيەتتە، ئۆزىنىڭ ئەيىبىنى ئېچىشقا تىل ئۇزارتقانلىقىدۇر.

تەنبىھ:

ئىلىم ئۆگىنىپ، ئۇنىڭغا ئەمەل قىلمىغان يەر ھەيدەپ ئۇرۇق سالمىغانغا ياكى ئۇرۇق سېلىپ، ھوسۇلىدىن بەھرە ئالمىغانغا ئوخشاشتۇر. نەزم:

ئىلىم ئوقۇپ قىلماغان ئەمەل مەقبۇل،
دانە ساچىپ كۆتەرمەدى مەھسۇل.

ئىلىم ئۆگىنىپ ئۇنىڭغا ئەمەل قىلمىغانلىق، ئۇرۇق چېچىپ ھوسۇل ئالالمىغانغا باراۋەردۇر.

تەنبىھ:

مەستنىڭ سۆزىگە ھېكمەتكە مۇخالىپ جاۋاب بېرىش ئاقىلنىڭ ئىشى ئەمەس؛ ئەقلى بار ئادەم تەلۇە كىشىنىڭ ئىما ـ ئىشارەتلىرىگە ھەم ئەقىل تەلىپىدىن تاشقىرى بىرەر سۆز دېمەس. نەزم:

www.uhurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنى بىر يەردىن تېپىڭ

كىشىگە نېچە كەلسە مۇشكىل ھال،
ھېكمەتۇ ئەقل ئاڭا ئېرۇر ھەلال.
كېسەك ئاتقانغا چەكەر يۇمرۇق،
تونى يىرتۇق دۇرۇر، ساقالى يۇلۇق.

كىشىگە ھەرقانچە مۇشكۈللۈك يۈزلەنسىمۇ، ئۇنى ھېكمەت ۋە ئەقىل بىلەن ھەل قىلماق كېرەك؛ كېسەك ئاتقانغا كىمكى مۇشت كۆتۈرسە، تونىنى يىرتىپ، ساقلىنى يۇلماق كېرەك.

تەنبىھ:

كۆيۈمچان نەسىھەتچىنىڭ سۆزىنى ئاڭلىمىغانلىقنىڭ جازاسى پۇشايمان يېمەك ۋە ئۆزىنى ئۆزى ئەيىبلىمەكتۇر. نەزم:

خىرەدمەند پەندىنى كۆرگەن ئاڭىغ،
سوڭدا پۇشەيمانلىغى نې ئاسىغ.

ئاقىلنىڭ نەسىھەتىنى ئاڭچىق دېگۈچىلەر كېيىن پۇشايمان يېسە ــ نېمە پايدىسى!؟

تەنبىھ:

ھۇنەرۋەنلىك ئالدىدا ھۇنەرسىزلىك قولى ھېچ ئىشقا يارىمايدۇ، لېكىن ئۇستىنلىك ھەربىر ئىشقا ئەيىب قويىدۇ. ئوۋچى قۇشقا دوغداق (دوغداق قۇش) نىڭ كۈچى يەتمىسە، مايىقى بىلەن ئۇنى بۇلغايدۇ. نەزم:

ھەسا ئاجىزكى خەسىم ئاستىغا ياتمىش،
ئاغىز سۈيىن ئانىڭ يۈزىغە ئاتمىش.

ئاجىز ئەگەر دۈشمەندىن يېڭىلسە، ئۇنىڭ يۈزىگە تۈكۈرىدۇ.

تەنبىھ:

بىلىقچىنىڭ بىلىققا قارىماق تاشلىشى نەپس مۇددىئاسى ئۈچۈن؛ بىلىقنىڭ قارماقا ئىلىنمىقى ھەم قورساق بالاسى ئۈچۈندۇر. نەزم:

بولدى سەييادغە ـ يۇ سەيدغە نەفس ئارزۇسى قەيد،
يوقسە نە ئول ئىدى سەييياد، نە بۇ ئېردى ئاڭا سەيد.

ئۈچىغا ھەم، ئۈچىغا ھەم نەپسى بالاسى توزاق بولدى، نەپسى بالاسى بولمىسا، ئۈچى توزاق قۇرمىغان، ئۈچىمۇ توزاقىغا چۈشمىگەن بولارىدى. (يۇقىرىقى تەنبىھلەر « ب » نۇسخىدىن تولۇقلاندى)

تەنبىھ:

ئاز دېمەك ھېكمەتكە بائىس؛ ئاز يېمەك سالامەتلىككە بائىس. ئاغزىغا كەلگەننى دېمەك نادانلىقنىڭ ئىشى؛ ئالدىغا كەلگەننى يېمەك ھايۋانلىقنىڭ ئىشى. نەزم:

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنى بىر يەرگە توپلىغۇچى تور بېكەت

كۆپ دېمەك بىرلە بولغايۇ نادان،
كۆپ يېمەك بىرلە بولغايۇ ھەيۋان.

كۆپ سۆزلىمەك نادانلىق ئىشى؛ كۆپ يېمەك ھايۋانلىق ئىشى.

تەنبىھ:

كۇچلۇك دۇشمىنىڭ مەغلۇپ بولسا، شادلانما؛ ھەر ۋاقىت ئۇنىڭ ئىشلىرىدىن غاپىل بولما. دۇشمەننى جازالاشتا سەۋرلىك، مۇئامىلىدە ئېھتىياتچان بولماق ۋاجىپتۇر. نەزم:

دۇشمەن رەجا ـ ۋۇ خەۋفى دېسەڭكىم، فەن ئولماغاي،
ئانداغ تىرىلكى، كىمسە ساڭا دۇشمەن ئولماغاي.

دۇشمەنلىڭ شۇم نىيىتىدىن خەۋپ يېتىپ قالمىسۇن دېسەك، شۇنداق ھەرىكەت قىلكى، ھېچكىم ساڭا دۇشمەن بولمىسۇن.

تەنبىھ:

ئالىم كىشى بىرەر نادانىنى يېنىغا تارتىپ، مۇلازىم قىلىش خىيالىدا بولىدىكەن، بۇ شۇ ئالىم ئۇچۇن ھاقارەتتۇر. ئالىم ئالدى بىلەن ئۆز ئىلمىنىڭ دەرىجىسى ۋە قەدىر ـ قىممىتىنى ئاسرىشى، گۆھەرنى سىناپ باقماق ئۇچۇن تاشقا ئۇرماسلىقى لازىم. نەزم:

خارەغە ھەر كىشىكىم، دۇررى سەمىنى ئۇرغاي،
خىرەد ئاڭلاركى، قايۇ بىرى بىرىنى سىندۇرغاي.

كىمكى گۆھەرنى تاشقا ئۇرىدىكەن، قايىسىنىڭ قايىسىنى سۇندۇرىدىغانلىقىنى ئەقىل ئىگىلىرى ئوبدان بىلىدۇ.

تەنبىھ:

گۆھەر پاتقاقتا چۇشۇپ كەتكىنى بىلەن باھاسى ئۆزگەرمەيدۇ، قىممىتى كېمەيمەيدۇ؛ ئېشەكمۇنچاقنى تاجغا تىككەن بىلەنمۇ گۆھەرنىڭ ئورنىنى باسالمايدۇ ھەمدە ھېچكىم ئۇنىڭ كەم باھالىقىنى ئۇنتۇپ قالمايدۇ. نەزم:

زىۋەر بىلە شەكلى خوب بولماس،
ھەر قىزكى، ئېرۇر يامان لىقالىغ.
ھەر نېچە قاراڭغۇ بولسە ھۇجرە،
شەمئ ئاندا بولۇر فۇزۇن زىيالىغ.

ھەر قىزكى، ئەسلىي سەت بولسا، بېزەك بىلەن چىرايلىق بولمايدۇ؛ ھۇجرا قانچىكى قاراڭغۇ بولسا، شامنىڭ يورۇقى شۇنچە نۇرلۇق بولىدۇ.

تەنبىھ:

قابىلىيەتلىك ئادەمنى تەربىيەلىمەسلىك ئەپسۇسلىنارلىق-تۇر؛ قابىلىيەتسىز ئادەمنى تەربىيەلىمەك نادانلىقتۇر. ئالدىنقى-

www.uyghurkitap.com

سىنى تەربىيەڭنى ئاياپ نابۇت قىلما، كېيىنكىسىنى تەربىيەلەپ مەن دەپ ۋاقتىڭنى زايە قىلما. نەزم:

قابىلغە تەربىيەت ئېرۇر ئول نەۋئىكىم، دۇررى،
تۇشسە نجاسەت ئىچرە يۇغاي كىمسە ئانى پاك.
گەر ئىت ئۆزۈمىگە كىشى مەي بىرلە بەرسە سۇۋ،
بۇ تەربىيەت ئىلە قىلا ئالغايمۇ ئانى تاك.

قابىلىيەتلىك كىشىگە قىلىنغان تەربىيەت گويا بىراۋنىڭ نىجاسەتكە چۈشۈپ كەتكەن گۆھەرنى يۇيۇپ تازىلىغىنىغا ئوخشايدۇ؛ بىراق، ئىتنىڭ ئۆزۈمىنى مەي بىلەن سۇدا سۇغىرىپ، ھەرقانچە پەرۋىش قىلغان بىلەنمۇ، ئۇنى ھامان ئۆزۈمگە ئۆزگەرتكىلى بولمايدۇ.

تەنبىھ:

ھەزىل كۆپەيگەنسېرى ھۆرمەتسىزلىك ئارتىدۇ، ھەددىدىن ئاشقان ھەزىل ئاخىر كىشىنى جېدەلگە ئېلىپ بارىدۇ ۋە نوموس ـ ھايا پەردىسىنى يىرتىدۇ؛ ئەدەپ ۋە ھۆرمەت ئەھلىنىڭ ئابرۇيىغا نۇقسان يەتكۈزىدۇ. شۇڭا قولۇڭدىن كەلگىنىچە تەزىم ۋە ئەدەپ بىناسىنى يىقتما؛ ھايا ۋە ئەدەپ پەردىسىدىن تاشقىرى چىقما! نەزم:

ئىمانغە ئېرۇر نىشان ھەيا بىرلە ئەدەب،
ھۆرمەت بىلە تەئزىم سەئادەتغە سەبەب.
ھەيا ـ يۇ مۇئەددەب ئاڭاكىم، بولسە لەقەب،
مەقسۇدىغە كەچ يەتسە ئەجەب، ئاڭلا ئەجەب.

هايا بىلەن ئەدەپ ئىمانىنىڭ نىشانىدۇر، ھۆرمەت بىلەن تەزىم سائادەتكە سەۋەبتۇر. هايالىق ۋە ئەدەپلىك دەپ تونۇلغانلار مەقستىگە كەچرەك يەتسىمۇ، ئەجەبلىنىش بىھاجەتتۇر.

تەنبىھ:

پاسىق يەنى ئەخلاقسىز ئادەم ھەممە مىللەتتە نادان ھېسابلىنىدۇ؛ بولۇپمۇ دىلى پاك كىشىلەر ئارىسىدا تېخىمۇ شۇنداق. پاسىقنى ھەممە ساھەدە يامان كۆرىدۇ؛ بولۇپمۇ تەقۋادارلىقتا روھانىي قىياپەتكە كىرىۋالغانلارنى تېخىمۇ شۇنداق.

قايسى ئەلنىڭ ئارىسىغا كىرسەڭ ئۆزۈڭگە شۇ ئەلنىڭ يولنى لازىم تۈت؛ ئۆزۈڭ ئەسلىدە قانداق بولساڭ، شۇ ھالىتىڭنى ساقلا. نەزم:

ھەياۋۇ ئەدەب بىرلە تۇزگىل مەئاش،
يەنە ئەيلە تەئزىمۇ ھۇرمەتنى فاش.
نە ئەل يەرى بولساڭ، ئالار رەڭگى بول،
نېچۈك بار ئېسەڭ،تۇتقىل ئول ساری يول.

هايا ۋە ئەدەپ بىلەن هايات كەچۈر، ھەر دائىم تەزىم ۋە ھۆرمەت كۆرسەت؛ قايسى ئەلنىڭ يېرىدە بولساڭ، شۇلارغا ماسلاش، ئەسلىدە قانداق بولساڭ، ئۆزۈڭنى شۇ ھالەتتە تۇت. (ئۇشبۇ تەنبىھ «ب» نۇسخىدىن تولۇقلاندى)

www.shurkitap.com

تەنبە:

سەۋەنلىك ۋە خاتاغا يول قويۇش ئادەمگە خاس خۇسۇسىيەتتۇر؛ ئەمما، سەۋەنلىك ۋە خاتاسىنى تۈزىتىپ ساۋاقنى قوبۇل قىلغان سائادەت ئىگىسىدۇر. خاتالىقنى ئېتىراپ قىلغان ئادەم قايتا خاتالىق سادىر قىلمىشتىن ساقلىنالايدۇ. كىمكى خاتالىقىنى بويىنىغا ئالماي، بىھۇدە دەلىللەرنى كەلتۈرۈپ باھانا ئىزدەيدىكەن، گۇناھى تېخىمۇ ئارتىدۇ. كىمكى خاتا قىلغان تۇرۇقلۇق يەنە لاپ ئۇرۇپ ئۆزىنى قانچە ئاقلىماقچى بولىدىكەن، خاتالىقى شۇنچە روشەن ۋە راست بولۇپ كۆرۈنىدۇ. ناۋادا كىبىر كۆرسىتىپ جاكىجاللىشىدىكەن، خەلقىئالەم ئارىسىدا سۆزسىز رەسۋالىشىدۇ. نەزم:

خەتاغە تەدارۈك تېدۈر بىخلاف،
ئەيان ئەتتى ئۆز سەھۋىغە ئىئتىراف.
ۋە گەر قىلسە سەھۋىغە ئىجرا دەلىل،
كى، ياخشىدۇر ئەيلەر ئىكى ئانچە بىل.

جاتانى تۈزىتىشنىڭ چارىسى ــ ئۆز سەۋەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىشتۇر؛ ئەگەر خاتالىقىنى تونۇمايدىغان سەۋەب كۆرسىتىۋەرسە، توغرا بولسىمۇ، خاتالىقىنى ئىككى ھەسسە ئاشۇرۇۋېتىدۇ.

تەنبە:

ھەرقانداق بىر دۆلەتمەن تىرىكلىكىدە خەير ـ ئېھسان يولىنى تۇتمىغان ۋە كىشىلەرنى خۇرسەن قىلمىغانىكەن، ئۆلگەندىن كېيىن ئۇنى ھېچكىم دۇئالىرىدا ياد ئەتمەيدۇ. ئېھسان ــ تىرىكلىكتە ياخشى نام قالدۇرماق ۋە ئۆلگەندىن

كېيىن دوزاخ ئوتىدىن نىجات تاپماقنىڭ يولىدۇر. نەزم:

كىشىدە بارچە ئەخلاقى ھەمىدە،
چۇ جەمئ ئولدى قويارلار ئاتىن ئىھسان.
بىرى ئاندىن سەخا، بىرى مۇرۇۋۋەت،
بۇ كېرەككىم، يوقتۇر ئىھسان، يوقتۇر ئىنسان.

كىشىدە، ئەگەر بارچە گۈزەل پەزىلەتلەر جەم بولىدىكەن، ئىسمى ئىھسان دەپ ئاتىلىدۇ؛ بۇلاردىن: بىرى سېخىيلىق، بىرى مۇرۇۋۋەتتۇر، بۇ پەزىلەتلەر بولمىغان ئادەم ئىنسان ھېسابلانمايدۇ.

تەنبىھ:

بېخىل بۇگۈن تاپقىنىنى يېمەي ـ ئىچمەي يىغىدۇ، تاڭلا قەبرىسى بۇگۈنكى روزغاردەك قاراڭغۇ بولىدۇ.

ئىبادەت ۋە تەقۋادارلىق ھەرقاچان كۆڭۈلگە ماقۇل، يىگىتلىكتە بولسا تېخىمۇ مەقبۇلدۇر. گۈناھ ۋە غاپىللىق ھەرچاغدا نامۇناسىپتۇر، ئەمما قېرىلىقتا تېخىمۇ شۇنداق. كۆڭلى يۇمشاق ۋە ھايالىق ئادەم ھەممە جايدا ئەزىزدۇر، كاتتىلار نەزىرىدە تېخىمۇ قەدىرلىك.

ياخشىلىق قىلدىڭ مۇكاپاتىنى كۆرسەن؛ يامانلىق قىلدىڭ جازاسىنى تارتىسەن. كىمكى ياخشىلىق ئۇرۇقىنى تېرىدى مۇكاپاتى شۇنىڭ؛ كىمكى پىتنە ـ پاسات ئۇرۇقىنى تېرىدى جازاسى شۇنىڭ. نەزم:

www.yeshurkitap.com
يېشۇرۇن كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنى يېڭى تۇرسىي

ياخشىلىق تۇخمىنى ساچقىلىكىم، بۇ دۇر دېھقانغە سۆزۈم كىم، قايۇ دانەئى ئىكتىگ غەبرە تۇتكىم، ئانى كۆز.

دېھقانغا ئېيتىدىغان سۆز شۇكى: ياخشىلىق ئۇرۇقىنى چاچ، قانداق دانىنى تېرىغان بولساڭ، شۇنىڭ ھوسۇلىغا كۆز تۇت.

تەنبىھ:

يىتىملارغا ۋە قېرىلارغا رەھىم قىلماقنى غەنىيمەت بىل، قولۇڭدىن كەلگىنىچە ئۇلارغا ئېھسان قىل. لېكىن ياش يىگىتلەر كەمبەغەل بولسىمۇ، كەتمەن چاپالايدىغان، ئوتۇن توشۇماق بىلەن تىرىكچىلىك قىلالايدىغان بولسىلا، ئۇلارغا ئېھسان قىلماق خۇدا مېلىنى زايە قىلغانغا باراۋەردۇر.

تەنبىھ:

كىمخاب تونغا ئورىنىۋالغان پۇلپەرەس گويا نىجاسەت ئۇستىدىكى يالتىراق چۈشىنگە ئوخشايدۇ؛ پاك يۇزلۇك تەقۋادارنىڭ مەسچىتتە ئىبادەتكە ئولتۇرغان چاغدىكى قىياپىتى گويا قۇرئان ۋاراقلىرى ئارىسىدىكى گۈل ياپرىقىغا ئوخشايدۇ.

نەزم:

بىرى بەيتۇل ـ ھەرام ئىچرە فەرىشتە،
بىرى دەير ئىچرە شەيتان بارچە ئىشتە.
نە ھاجەت شەرھ قىلماغلىق تەفاۋۇت،
كى، بەيتۇللاھدىندۇر فەرقى سابۇت.

بىرىنىڭ كەبدىكى ئىشلىرى پەرىشتە سۈپەت، بىرىنىڭ بۇتخانىدىكى بارچە ئىشى شەيتان سۈپەت. كەبە بىلەن بۇتخانىنىڭ پەرقىنى بىلگەن كىشىگە، بۇلارنى شەرھلەپ ئولتۇرۇشنىڭ ھاجىتى يوق پەقەت.

تەنبىھ:

بىلمىگەننى سوراپ ئۆگەنگەن ئالىم ۋە نومۇس قىلىپ سورىمىغان ئۆزىگە زالىم. ئاز ـ ئاز ئۆگىنىپ ئالىم بولۇر؛ قەترە ـ قەترە يىغىلىپ دەريا بولۇر. ئۆگىنىشتىن قاچقان ناكەس؛ ئۆگەنمەسلىك كويىدا يۈزىگە باھانە ئىشكىنى ئاچقان كارغا كەلمەس. جاپا چېكىپ ئىلىم ئۆگەنگەن دانىشمەن؛ ئۆگەنمىگەن بولغۇسى ئاخىر گال كەتمەن. نەزم:

ئىلمىدىن ئارىي ئۇلۇسنىڭ جاھىلى خۇد كامەسى،
ئۆرگەنۇرگە جىددۇ جەھد ئەتكەن جەھان ئەللامەسى.

ئىلمىدىن چەتنىگەن كىشى ئەل ئارىسىدىكى ئەڭ جاھىل ۋە ئەڭ شەخسىيەتچى كىشىدۇر؛ ئۆگىنىشكە پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن كىرىشكەن كىشى جاھان ئەللامىسىدۇر.

تەنبىھ:

كەمبەغەلنىڭ بالىسى ئىلمى ــ دانالىقى بىلەن كاتتىلارغا سىرداش (مۇشاۋۇر)؛ باينىڭ بالىسى ناكەسلىكى بىلەن يارىماسلارغا دەمسازدۇر. ئۇ ئىلمى، دانالىقى يۈزىدىن شاھلارنى ئۆزىگە ھاجەتمەن قىلىدۇ؛ بۇ جاھىللىقى، بويۇنتاۋلىقى تۆپەيلىدىن خەلق ئالدىدا ئابرۇيسىزدۇر. نەزم:

www.uhurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

بەسا يىگانەئى مۇقلىسكى مۇلك سۇلتانى،
ئۇلۇم مەسئەلەسىدە ئاڭا مۇھتاج ئېرۇر.
بەسا جەھالەتۇ بىباكلىكىدىن غەنىينى -
كى، سۇلتان ئۆز مۇلكىدىن ئىخراج قىلۇر.

ئۆزى كەمبەغەل، ئەمما ئىلىم - ھېكمەتتە يېگانە ئالىملار بارکى، پادىشاھلار ئىلىمگە ئائىت مەسىلىلەردە، كۆپىنچە ئۇلارغا موھتاج بولىدۇ؛ يەنە نۇرغۇن بايلار بارکى، ئۇلارنى جاھىللىقى ۋە بويۇنتاۋلىقى تۈپەيلى سۇلتان ئۆز مەملىكىتىدىن قوغلاپ چىقىرىۋېتىدۇ.

تەنبىھ :

تىنچ ۋە خاتىرجەم ئولتۇرۇپ ئىچكەن قۇرۇق ئۇماچ بىراۋنىڭ مىننىتى ۋە تاپا - تەنىسى ئاستىدا يېگەن ھالۋىدىن ياخشىراق. ئەسكى چاپان بىلەن تۇپراق ئۈستىدە خاتىرجەم ئولتۇرماق كىمخاب تون كىيىپ بىراۋنىڭ ئالدىدا قورۇنۇپ ئولتۇرماقتىن ياخشىراق. نەزم:

گەدالىغ بوريا‌سى ئۆزرە مەسكىن،
كى، خاتىر فارىغ ئولغاي ھەر تەرەفدىن.
كۆپ ئارتۇقكىم بولۇپ ئۆزۈڭگە مەئمۇر،
خەزۇ دىبادا يەر تۇتساڭ تەرەبدىن.

ئۆزىدەك بىرىگە قارام بولۇپ شادلىق ئىچىدە كىمخاب - ئەتلەس ئۇستىدە ئولتۇرغاندىن، بارلىق تاپا - تەنىلەردىن

خالىي، خاتىرجەم هالدا كەمبەغەللىك بورىسى ئۇستىدە ئولتۇرغان كۆپ ياخشىدۇر. (كېيىنكى ئىككى مىسرا «ب» نۇسخىدىن تولۇقلاندى)

تەنبىھ:

كىشى ھەرقانداق بىر قوۋمنىڭ يولىنى تۇتسا ياكى ئەگەشسە، شۇ قوۋم يەتكەن يەرگە يېتىدۇ؛ ئەگەر بۇ سۆز ساڭا غەلىتە بىلىنسە، «ئەسھابۇل ـ كەھف » نىڭ ئىتىنىڭ ئەھۋالىنى ئەسلەپ باق. نەزم:

نەبىي ئوغلى تەمۇغنى قىلدى مەسكەن،
تەمۇغ ئەھلى گۇرۇھى چۈن ئېرەشتى.
ۋە لېكىن جەننەت ئەھلى پەيرەۋى ئىت،
يەتىشتى قايداكىم ئول ھەم يەتىشتى.

دوزاخ ئەھلىگە يەنى يامان ئادەملەرگە ئەگەشكەنلىكى ئۈچۈن، پەيغەمبەرنىڭ ئوغلى دوزاخنى ماكان قىلدى؛ لېكىن جەننەت ئەھلىگە ئەگەشكەن ئىت جەننەت ئەھلى يېتىشكەن يەرگە يېتمىشتى.

تەنبىھ:

ئادەم ئىككىلا دۇنيادا شەرەپ ئىگىسىدۇر. ئىت ئەسلىدىلا نىجىس مەخلۇقتۇر. ئەمما، ھەقنى تونۇمايدىغان، بىۋاپا ئادەم ياخشىلىقنى ئۇنتۇمايدىغان، ۋاپادار ئىتتىن پەستۇر. ۋاپادار قوتۇر ئىت ۋاپاسىز، ھەقنى تونۇمايدىغان بىر يىگىتتىن ياخشىراقتۇر. نەزم:

www.nurkitap.com
نۇرغۇنلىغان كىتابلارنى بىر يەرگە جەملىگەن

بىۋەفا، ھەق ناشۇناس ئەلدىن يىراغلىق ئىستەكىم،
كەلمەگەي ھەرگىز ئۇلاردىن غەيرى بىدادۇ جەفا.
ئىتتەك ئىتلىق ئىستەمەك جانۇ كۆڭۈل بىرلە بولۇر،
ھەقشۇناس ئولسە، ئول ئىتتەكىم ئاندا ئايىنۇ ۋەفا.

بىۋاپا، ھەقسىز تونۇمايدىغان ئادەملەردىن يىراق تۇر، چۈنكى ئۇلاردىن جەبىر ـ جاپادىن باشقا ھېچنېمە كەلمەيدۇ؛ ئەگەر ياخشىلىقنى بىلسە ۋە ۋاپادار بولسىلا، ئىتتەك جانۇ كۆڭۈل بىلەن باغلىنىش مۇمكىن.

تەنبىھ:

ئاچ كۆز ئادەمنىڭ قولىدىن يېيىش ـ ئىچىشتىن ئۆزگە ھېچ ئىش كەلمەيدۇ؛ نەپسانىيەتچى ئادەمدىن كىشىگە قۇرۇق گەپتىن ئۆزگە نەپ يەتمەيدۇ. ئۇ بىرى يېگەن ـ ئىچكەنلىرى بىلەن، بۇ بىرى ئازغىنە پۇل ـ ماللىرى بىلەن ماختىنىپ ئۆزىنى خۇش قىلىپ يۇرۇشىدۇ. نەزم:

ئول بىرى تەئامدىن، بۇ بىرى تەئرىفى نەفسى كەلامدىن،
ئول تۇئمە نەۋالە سۆزىن ئايتىپ ئانچەكى خالىي ئەيلەپ ئۆزىن.

بۇ ئۆز ئەۋسافىغە مۇئەررىف ئەۋلا،
ئەيلەبان بەزم ئەنجۇمەننى تولا.

ئۇ بىرى يېگەن ـ ئىچكەنلىرى بىلەن، بۇ بىرى ئازغىنە پۇل ـ ماللىرى بىلەن ماختىنىپ، قۇرۇق گەپ سېتىپ ئۆزىنى خۇش قىلىدۇ؛ ئۇلار ئۆز قىلىقلىرىنى تەرىپلەپ، كۆككە كۆتۈرۈپ، بەزمە ۋە يىغىلىشلارنى خۇشامەت سۆزلىرى بىلەن تولدۇرۇۋېتىدۇ.

تەنبىھ:

تەڭرىم ئەلىنىڭ ئەيىب - نۇقسانلىرىنى كۆرۈپ تۇرىدۇ، يېپىپ تۇرىدۇ؛ ئەمما جازالاشقا قادىردۇر. ئالدىرىمايدۇ. تەڭرىنىڭ دۇشمەنلىرى بولسا، ئۇنى كۆرەلمەيدۇ ۋە بىلمەيدۇ: ئەمما، تۆھمەت بىلەن ئەيىب ئىزدەپ پاش قىلماققا ئالدىرايدۇ. نەزم:

تەڭرى ئىشىن قىلماق ئېرۇر فەرزى ئەين،
كىم، كۆرۈبان ئەيلەمەمەك شورۇ شەين.
كۆرمەيىن ئولكىم، ئىشى بوھتان ئېرۇر،
بىلكى، بۇ خىسلەت بىلە شەيتان ئېرۇر.

تەڭرىنىڭ ئىشىنى قىلماق تولىمۇ زۆرۈر، ئەمما كۆرگەنلا داۋالاق قىلىۋەرمەسلىك لازىم؛ كۆرمەي تۇرۇپ، ھەمە ئىشتا بوھتان قىلىدىغان ئادەم - بىلگىنكى، شۇ خىسلەتلىرى بىلەن شەيتاندۇر.

تەنبىھ:

ئەقىللىق ئادەم كىشىنىڭ خاتالىقىدىن ساۋاق ئالىدۇ ۋە شۇ خاتانى باشقىلار سېزىپ قېلىشتىن ياكى يۈزىگە سېلىشتىن ئىلگىرى توغرا يولنى تاللايدۇ. نەزم:

ئاقىل چۇ كۆرسە ئەلدە خەتا ئىجتىناب ئېتەر،
ئاندىن سەۋاب يول ساري مايىل قىلۇر ئۆزىن.
قويماس ئانىڭ خەتاسىغە ئەل ئەيلەپ ئىئتىراز،
ئايتۇرغە يۈزى ئوترۇسىدا سەھۋىنىڭ سۆزىن.

ئاقىل ئادەم باشقىلارنىڭ خاتا قىلمىۋاتقانلىقىنى كۆرسە دەرھال ئۆزىنى تارتىدۇ، ئاندىن ئۆزىنى توغرا يول تەرەپكە مايىل قىلىدۇ؛ ھەتتا باشقىلارنىڭ ئۇنىڭ خاتاسىغا ئېتىراز بىلدۈرۈشىگە يول قويمايدۇ ۋە ئەيىبىنى يۈزىگە سېلىشقىمۇ ئورۇن قالدۇرمايدۇ.

ياشلىق كۈنلىرى زىكرىدە

يىگىتلىك ــ ئۆمۈر گۈلشىنىنىڭ باھاربىدۇر ۋە ھايات كېچىسىنىڭ تېڭىدۇر. بۇ بىربىدىن شاد ـ خۇراملىق گۈللىرى ئېچىلىدۇ؛ ئۇ بىربىدىن زوق ۋە خۇرسەنلىك ئۆيلىرىنىڭ يورۇقلۇق ئىشكى ئېچىلىدۇ. ئىنسانىنىڭ گۈزەللىكى شۇ ياشلىقتا، كۈچ ـ قۇدرىتى ھەم شۇ ياشلىقتا. سەزگۈ ئەزالار ۋە تومۇرلار شۇ ياشلىقتىن قۇۋۋەت تاپىدۇ؛ قول ـ پۇت ۋە بەدەننىڭ ساقلىقى ھەم شۇ ياشلىقتىن ئوزۇق ئالىدۇ. كۆڭۈلنىڭ ئىشق ـ ئارزۇلىرى شۇ ياشلىقتىن؛ شوخ ـ گۈزەللەرگە مەپتۇن بولماقما سەۋەب ھەم شۇ ياشلىقتىن. يىگىتلەرنىڭ ئۆز قامەتلىرىگە تەمەننا قويۇشمۇ ئەنە شۇ نەۋقىرانلىقتىن؛ ئەكسىچە، قېرىلارنىڭ ياش تۆكۈپ، يېلىنىپ باشقىلارنىڭ ياردىمىگە موھتاج بولۇشى ھەم شۇ ياشلىقتىن مەھرۇم قالغانلىق تۈپەيلىدىن. كۆز ئۆيىنىڭ مەشئەلى يەنە شۇ ياشلىق بىلەن روشەن؛ يۈز بېغىنىڭ ئەنجۈمەنى ھەم شۇ ياشلىق بىلەن گۈلشەن. يىگىتلەرنىڭ گۈزەللەرگە قارام بولۇشىغا سەۋەب ــ ياشلىق؛ ئاشقىلارنىڭ ئىشق بالاسىدا جەبىر ـ جاپا چېكىشىگە سەۋەب ھەم ياشلىق. زەبەردەسىلەرنىڭ خىيالىدىكى ئۆزگە

مەملىكەتلەرنى بېسۇپلىش ئىشتىياقىمۇ شۇ ياشلىقتىن؛ ئاجىزلارنىڭ ئۆز يۇرتىنى تاشلاپ، مۇساپىرلىقنى ئىختىيار قىلىشىمۇ، شۇ ياشلىقتىن.

شوخ يىگىتلەر ئەنە شۇ ياشلىق تۇپەيلى مەيداندا ئات چاپتۇرىدۇ؛ بەلكى مەيداندا ئات چاپتۇرۇپ، كۈچ ـ قۇدرىتىنى نامايان قىلىشىدۇ. بىلمەك كېرەككىم، كىمكى مۇراد ـ مەقسىتىگە يەتمەكنى ئارزۇ قىلىدىكەن، ياشلىق ـ يىگىتلىك دەۋرىدىلا گۈناھىغا تۇۋا قىلىپ، نەپسىنى يېغىپ، روھىنى پاك تۇتۇپ ئىبادەت مەنزىلىنى ئىختىيار قىلغاي. ۋاھالەنكى، مەيخانا ئەھلىگە ئەيش ـ ئىشرەت ۋە مەيپەرەسلىك يىگىتلىكتە كۆڭۈللۈك بىلىنىدۇ؛ ئەمما مۇناجات ئەھلىگە تەقۋادارلىق ۋە ئىبادەت يىگىتلىكتە بىنەزىر. نەزم:

ئەھپەسىل، يىگىتلىكنى غەنىمەت تۇتۇڭىز،
ئۆزنى قەرىلىق مەھنەتىدىن قۇتقارىڭىز.
ئايىنى ئەداۋەتۇ ھەسەددىن ئۆتۈڭىز،
ھەر نەۋئ ئىلە ئۆزنى نەچە كۈن ئاۋۇتىڭىز.

دوستلار، ياشلىقنى غەنىمەت بىلىڭلار، ئۆزۈڭلارنى قەرىلىق ئازابىدىن قۇتۇلدۇرۇڭلار؛ ئاداۋەت ۋە ھەسەت قىلىشتىن ساقلىنىڭلار، ئامال بار، نەچچە كۈن بولسىمۇ ئۆزۈڭلارنى خۇشال تۇتۇڭلار.

قەرىلىق زىكرىدە

قەرىلىق ـــ ياشلىق شارابىغا خۇمارلىقتۇر ۋە يىگىتلىكتىكى

www.turkitap.com
كتاب تورى كتى
سايتى تاپشۇرۇق يېڭى تۈرسى

ساغلاملىقتىن جۇدا بولغانلىقنىڭ ئالامىتىدۇر. قېرىلىق كۈنلىرى خۇشال يۈرگەن ئادەملەرنىڭ شادلىقىنى ناشاد قىلىدۇ؛ كىشىنىڭ قەددىنى مۇكچەيتىپ، ئۆمرى بىلەن ۋىدالاشتۇرىدۇ، كۆڭۈلدىكى ھەۋەس ۋە ئارزۇلارنىڭ شېخى سۇنىدۇ؛ بەلكى بارچە ھەربىكەت ۋە تەرەددۇتلاردىن كۆڭلى تىنىدۇ. يۇقىرى مەرتىۋىگە ئېرىشىش خىيالى بېشىدىن چىقىدۇ؛ ھەسرەت ۋە نادامەت يېشىنىڭ كەلكۈنى بەدەن قەسرىنىڭ دىۋارىنى يېقىتىدۇ. بۇھال يەنى قېرىلىق ــ نامۇرادلىق زىندانى؛ ئۇمىدسىزلىك خارابىسىدۇر.

قەدىنىڭ ئېگىلمىكى تۇپراققا مەيل ئەتمەككە دەللىدۇر؛ جانانلاردىن بىزار بولمىقى ئېيتقانلىرىمىزغا ئىسپاتتۇر. قوللارنىڭ تىترىشى ئۆمۈرنىڭ ئاخىرقى شارابىنى ئىچمەككە خۇمار بولغانلىق؛ كۆزىدىن ياشلارنىڭ ئېقىشى ھاياتقا ماتەم تۇتقانلىق سەۋەبىدىندۇر.

قېرىلىقتا ئەسلەشنىڭ ئورنىنى ئۇنتۇش ئىگىلەيدۇ؛ ئۆگەنمەكنى، بەلكى ئۆگەنگەنىنى ھەم ئۇنتۇيدۇ. بەدەنىدە سالامەتلىكتىن ئەسەر قالمايدۇ؛ كۆڭلىدە ئەقىل ـ ھۇشتىن خەۋەر بولمايدۇ. قېرىلارنىڭ پەرىشانلىقى يىگىتلەرگە ، ئىگراشلىرى بالىلارغا ياقمايدۇ، ھەتتا مەسخىرە قىلىشىدۇ. قېرىلارنىڭ ھەر مويىدىن بىر كېسەل پەيدا بولسا، ۋۇجۇدىدىن مىڭ ئىللەت تۇغۇلۇپ تۇرىدۇ.

خوتۇن ـ بالىلىرى پەرۋىش قىلىشتىن ھالسىرايدۇ؛ خىزمەتچى ـ مۇلازىملار قاراشتىن زېرىكىدۇ. تۇرلۇك ـ تۇمەن ئىللەت بەدەن ئۆيىدە جەم بولىدۇ؛ كېسىلنىڭ كۆپلۈكىدىن تىرىكلىك جېنىغا پاتىدۇ.

خىزمەتچى ـ مۇلازىملىرىغا سۆزىنىڭ ئۆتمەسلىكى تۇپەيلى تۇرمۇشى كۇنسايىن ناچار؛ قول ئاستىدىكىلەرنىڭ بىباشلىقىدىن تىرىكچىلىكى بىمەنە. ئاغزىدىن ئاققان شۆلگەيلىرى سۆزىنىڭ مەزمۇنسىنى قاچۇرىدۇ؛ ئاغرىقىنىڭ ئېغىرلىقىدىن يېقىنلىرى ئاغزىغا سۇ تېمىتىدۇ. لەۋلىرى بىر ـ بىرىگە يېقىن كەلمەي، ئۆز ھالىغا ئۆزى كۇلىدۇ؛ بېشى كۆكسىگە چۈشۈپ، قوۋزىدىن چىشلىرى تۆكۈلىدۇ. ساقلىق ۋە ساقىيىش ئۈمىدى كۆڭلىدىن يىراق؛ بۇنداق تىرىكلىكتىن ئۆلگەن يۇز قەتلە ياخشىراق. رۇبائىي:

چۈن يىگىتلىك ئۆزادى، قەرىلىق يەتتى،
دەم ساۋۇدى، يەئنى قان قالمادى ھەم ئىسسىغ.
ئاغزىغە ھەيات شەربەتى بولدى ئاچچىغ،
ئۆلمەك خۇشراقكى، بۇ نەۋئ ئاچچىغۇ قاتتىغ.

يىگىتلىك ئۆزىدى، قېرىلىق يەتتى، دەم سوۋۇدى يەنى قان ھەم ئىسسىق، ھەم قالمىدى؛ ھايات شەربىتى ئاغزىغا ئاچچىق تۇيۇلدى، بۇنداق ھاياتتىن ئۆلۈم مىڭ ياخشى.

نەزم؛

ئەفسۇسكى، ئۆمرى نەۋجەۋانلىغ كەتتى،
تەنغە قارىلىقدا ناتەۋانلىغ يەتتى.
كىم، يۇز يىل ئەگەر كامرانلىغ ئەتتى،
ھېچ تاپمادى مەرگدىن ئامانلىغ كەتتى.

ئەپسۇسكى، يىگىتلىك ئۆمرى كەتتى، تەنگە قېرىلىقتا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلار تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

زەئىپلىك يەتتى؛ ئەگەر كىشى يۈز يىل دەۋران سۈرسىمۇ، ئۆلۈمدىن ھېچبىر ئامانلىق تاپالمىدى.

تەنبىھ:

ھەرقانداق بىر يولۇچى ھامان ۋۇجۇد مەملىكىتىدىن يوقلۇق ئالىمىگە سەپەر قىلىدۇ. بۇ سەپەر مەخسۇس ساڭا ۋە ماڭا ئەمەس؛ قاچان سەپەر قىلىشنى شاھ ھەم، گادايمۇ ھەم بىلمەس. ھەركىم يوقلۇق خىلۋەتخانىسىدىن ۋۇجۇد ئەنجۈمەنىگە يۈز كەلتۈردى، بۇ ئۆتكۈنچى ئارامگاھتا بىر نەپەس ئولتۇردى. ئەمما، يەنە قايتىپ ئەسلىي ۋەتەنگە كېتىدىغانلىقىنى، قەيەردىن كەلگەن بولسا، شۇ يەرگە سەپەر قىلىدىغانلىقىنى بىلىشى كېرەك. بەش كۈنلۈك بۇ پانىي ئالەمدە تىرىكلىكىگە خۇرسەن ۋە دۆلىتىدىن مەمنۇن بولمىقى لازىمدۇر. ئۆلۈمگە چارە يوقتۇر؛ ئۆلۈمدىن قۇتۇلدۇرغۇدەك ھەم ھېچبىر يارەمچى يوقتۇر. شۇنداق ئىكەن، ئۇنىڭ تەييارلىقىدا بولماق زۆرۈردۇر ۋە سەپەر ھازىرلىقلىرىنى قىلماي چارە يوقتۇر. سەپەر ھازىرلىقىدا بولماق ــ ياخشى ئەمەل ۋە ياخشى خىسلەتتۇر(بۇ توغرىدا ئىككىنچى قىسىمدا تەپسىلىي توختالغان).

ئەمما، مۇساپىرغا يولنىڭ مۇشەققىتىنى ئاسانلاشتۇرۇش ۋە مەنزىلنىڭ يىراقلىقىنى يېقىنلاشتۇرۇش؛ مۇساپىرنى يامان ئاقىۋەتكە ۋە ئېغىر خەۋپ ـ خەتەرگە ئۇچراتماسلىق ئۈچۈن يولباشچى كېرەك. كامىل بىر يولباشچى، يېتۈك بىر ئۇستازنىڭ يېتەكلىشى بولماي تۇرۇپ، بۇ يولغا قەدەم باسماق مۇشكۈلدۇر. ئۆلۈغلار، ئەۋلىيالار ھەم رەھبەرسىز بۇ يولدا يۈرۈشنى جايىز كۆرمىگەندۇر، بەلكى ئەزىز يولۇچىلىرىنىمۇ بۇ يولغا رەھبەرسىز

يېقىن يولاتمىغاندۇر. ھەرھالدا بىر مۇساپىر كۆرمىگەن - بىلمىگەن يولغا قەدەم باسسا، ئاياغ يەتمەيدىغان ۋادىغا يۇگۈرسە، يولنى يېتىۋېرىپ قويۇش ۋە يولدىن ئېزىپ قېلىش ئېھتىمالى باردۇر. شۇڭا ئۇنداق ئازاب - ئوقۇبەتتىن ۋە ئۇ يولدا يۈز بېرىدىغان خەتەرلەردىن مۇساپىرنى پەقەت بىرەر يولباشچىلا راۋان ئۆتكۈزۈپ قويالايدۇ. دېمەك، مۇساپىر كامىل ئۇستازنىڭ يېتەكلىشى ئارقىلىقلا مەقسىتىگە يېتەلەيدۇ. ھەرقانداق بىر يولۇچى كامىل بىر يولباشچىنىڭ يېتەكلىشى بولمىغان ئەھۋالدا ھەق يولىغا قەدەم باسقان ۋە تەلەپ تۈلپارىنى ئىستەك ۋادىسىغا سۈرگەن ئەمەس. دېمەكچىمىزكى، ھېچبىر يولۇچى رەھبەرسىز بۇ يولغا قەدەم باسماسلىقى، ھەتتا قەدەم بېسىش خىيالىدىمۇ بولماسلىقى كېرەك. چۈنكى، بۇ يولدا رەھبەرسىز مەنزىلگە يەتكىلى بولمايدۇ. گاھىدا يۈزدىن بىر يولۇچىنىڭ ئاشكارا پىر - ئۇستازى بولمىسىمۇ، مەشھۇر پىر - ئۇستازلارنىڭ يارىدىمى ياكى ۋاپات بولغان بىرەر كامىل ئۇستازنىڭ روھانىيىتى بىلەن بۇ يولغا قەدەم بېسىپ، مەقسىتىگە يەتكەنلىرىمۇ بولغان.

بىلمەك كېرەككىم، بۇ يولنىڭ دۈشمىنى — نەپسى شەيتاندۇر؛ ھەرقايسىسى يەنى نەپس ۋە شەيتانىنىڭ ئازدۇرۇشى ئىنتايىن قورقۇنچلۇق زور ئاپەتتۇر. تا بىرەر يولباشچى باشقۇرماي، بىرەر پىر - ئۇستازغا ئەگەشمەي بۇ يولغا كىرىش ۋە مەقسىتىگە يېتىش مۇمكىن ئەمەستۇر. ئۆزلۈكى بىلەن بۇ ۋادىغا يەتمەك ۋە مەنزىلگە قەدەم باسماق — مەغرۇرلۇقتا گىرىپتار بولماق، نەپسگە بېرىلمەك، شەيتانىنىڭ مەسخىرىسىگە قالماق ۋە رەنج - مۇشەققەت تارتماقتىن بېشارەتتۇر. كىمكى مەقسەتكە يەتمەكچى بولىدىكەن، چوقۇم بىرەر پىر - ئۇستاز

ۋاستە بولغاي؛ ئۇنداق بولمايدىكەن، مەقسەتكە يەتمەك مۇمكىن ئەمەس ۋە ياكى پىر ـ ئۇستازسىز يەتكەننى ھەم مەقسىتىگە يەتتى دېگىلى بولماس.

مۇرتنى مەقسىتىگە يەتكۈزگۈچى ـــ ھەقتۇر؛ يولۇچىنى پىر ـ ئۇستازنىڭ ۋاستىسى بىلەن ئارزۇسىغا يەتكۈزگۈچى ھەم ھەقتۇر. پىر ـ ئۇستاز بولسا، پەقەتلا ۋاستىدۇر.

ھېكايەت:

نەقىل قىلىنىشچە، يولۇچىلارنىڭ يولباشچىسى، دانالارنىڭ سۇلتانى ۋە ھەقىقەت ئەھلىنىڭ ئىمامى شەيخ بايەزىد بىستامى قۇددىسە سىررىھۇ (ئاللا ئۇنىڭ سىرىنى مۇقەددەس قىلغاي) بىر تەرەپكە سەپەرگە چىققانىدى. بىر مۇرىت ئۇنىڭغا مۇلازىم ئىدى. ئۇلار سۇيى ئۇلۇغ بىر دەريانىڭ لېۋىگە كەلدى. شەيخ: «ئاللا» دەپ مۇرتنى يېتىلەپ سۇغا قەدەم قويدى. ئۇلار سۇ ئۇستىدە گويا تاڭ سەھەردىكى مەيىن شامالدەك كېتىپ باراتتى. توساتتىن مۇرتنىڭ كۆڭلىگە بىر خىيال كەچتىكى، «شەيخ بۇ يولدا مېنى باشقۇرۇپ ئاللا زىكرى بىلەن كېتىۋاتىدۇ، مەن ھەم ۋاستە شامىنى ئۆچۈرۈپ، ۋەھدەت دەرياسىدا ئاللا زىكرى بىلەن قەدەم باساي.» مۇرىت ئۇشبۇ مۇددىئا بىلەن قەدەم قويدى ـ يۇ، سۇغا چۆكتى. شەيخ دەرھال ياردەم قولىنى ئۇزاتتى ۋە مۇرتنى قولىدىن تۇتۇپ دەريا ساھىلىغا سۆرەپ، ئامان ـ ئېسەن قىرغاققا چىقاردى. بايەزىد دېدى:

ـــ ئەي پەرزەنت، ئاۋۋال بايەزىدكە يەت، ئاندىن كېيىن تەڭرىگە يەتمەككە ھەۋەس قىل.

شەيخ بايەزىد مۇرتقا بۇ قاتارلىق سىياسەت قىلىپ، يولباشچىلىق شەرتىنى بەجا كەلتۈردى.

يولباشچى ھەركىمگە پىر ـ ئۇستازدۇر، شاگىرتىنى مۇنداق ھالاكەت گىردابىدىن ئامان ـ ئېسەن قىرغاقتا چىقارغۇسىدۇر.

يەنە بايەزىد دېدى:

ـــ ئەي پەرزەنت، ئاۋۋال پىر ـ ئۇستازنىڭ خىزمىتىگە قەدەم قويغىن، مۇشۇنداق ھالاكەتلىك پەيتىدە يارىدەم قولىنى سۇنىدۇ.

بۇنى ھېكايە قىلىشتىن مەقسەت شۇكى، پىر ـ يولباشچىسىز بۇ يولغا قەدەم باسماسلىق كېرەك. نەزم:

كىمنىكى بۇ يول قەتئىغە سالدى تەقدىر،
پىر ئەمرىنى قىلماسا كېرەكدۇر تەغىير.
ئانسىز قەدەم ئۇرسە، ئولكى مەكرۇ تەزۇير،
مەلئۇن دېسە بىھراقكى، دېگەنلەر بىپىر.

تەقدىر كىمنى بۇ يولغا باشلايدىكەن، پىر ـ ئۇستازنىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلماسلىق كېرەك؛ يولباشچىسىز قەدەم بېسىشنى ھېيلە ـ مىكىر، يولباشچى بولمىسىمۇ بولىدۇ، دېگەنلەرنى مەلئۇن دېگەن تۇزۇك.

سەپەرنىڭ مەنپەئىتى زىكرىدە

تۇرغۇن يەر قايدا، ئايلىنىپ تۇرغۇچى پەلەك قايدا؟ جىم تۇرىدىغان تۇپراق قايدا، سەير قىلغۇچى يۇلتۇز قايدا؟

بىرى جىم تۇرغانلىقتىن كىشىلەرنىڭ ئايىغى ئاستىدا پايانداز بولىدى؛ بۇ بىرى ھەركەتتە بولغىنى سەۋەبلىك يۇكسەكلەرنىڭ يۇكسىكى بولدى.

ئازاب ۋە مۇشەققەت تاۋازۇ ۋە ئەدەپنىڭ نېگىزىدۇر. سەپەر بولسا، رەنج ـ مۇشەققەتكە سەۋەبتۇر. سەپەر ـــ ئېرىتكۈچى ۋە كۆيدۈرگۈچى چاناقتۇر. ئېرىش ۋە كۆيۈش ـــ ئەر كىشىنىڭ ۋۇجۇد ئالتۇنىنى تاۋلاپ تازىلىغۇچىدۇر.

سەپەر ـــ جۇدالىقتا قالغانلارنى ئازرۇسىغا يەتكۈزگۈچى ۋە مەھرۇملارنى مۇراد ئۆيىگە باشلاپ كىرگۈچىدۇر. سەپەر ـــ خام ئادەملەرنى پىشۇرغۇچى ۋە تائاملارنى سىڭدۈرگۈچىدۇر. سەپەر كىشىلەرنى ئالەمنىڭ غارايىباتلىرىدىن ۋە ئاجايىباتلار دۇنياسىدىن خەۋەردار قىلىدۇ. سەپەر ـــ يولۇچى يەنى سەپەر قىلغۇچىدا جاسارەت ۋە گۈزەل خۇلق ـ ئادەتنى پەيتىلدۈرىدۇ، كۆڭۈلگە سەيلە ـ سایاھەت ھەۋىسىنى سالىدۇ ۋە ئارامليق ھېس قىلدۈرىدۇ.

مەھرۇملارنى مۇرادىغا يەتكۈزگۈچى، ئۇلۇغلارنىڭ مازارلىرىنى زىيارەت قىلىش شەرىپىگە مۇيەسسەر قىلغۇچى سەپەردۇر. مەشھۇر، كاتتا زاتلارنىڭ خىزمىتىگە نائىل قىلغۇچىمۇ ۋە شۇ خىزمەت ئارقىلىق ئىززەت ـ ھۆرمەتكە ئېرىشتۈرگۈچىمۇ سەپەردۇر.

سەپەر ـــ مۇساپىرلارنى مەنزىلىلەر بىلەن تونۇشتۇرىدۇ؛ جاي ـ جايلارغا باشلايدۇ. سەپەر ـــ ئىسىق ـ سوغۇقتا جانغا ئارام بېغىشلايدۇ؛ دۇنيانىڭ ئاچچىق ـ چۈچۈكلىرىدىن كۆڭۈلنى ئاگاھلاندۇرىدۇ.

سەپەر ۋادىسىدا مۇساپىرنىڭ ئايىغىغا كۆپ دەرد ـ بالا تىكەنلىرى سانجىلىدۇ، لېكىن سانجىلغان ھەربىر تال تىكەندىن مەقسەت گۈلى ئېچىلىدۇ. يول مۇشەققىتى ئازابىدىن بەدەن كۆپ ئازار يەيدۇ؛ ۋۇجۇدى يولۇچىلار ئايىغا چۈشۈلىدۇ، ھەر ئەزاسى

ئاياغ ئاستىدا پۈچىلىدۇ. ئەمما، كۆڭلىنىڭ ۋەيرانلىقى تۈزۈلىدۇ ۋە كۆڭۈل ئەينىكى پاكلىنىپ روشەنلىشىدۇ.

ھەر مەملىكەتنىڭ گۈزەللىكىنى ۋە ھەر مەنزىلنىڭ ئاسايىشلىقىنى سەپەر ئەھلىدىن سوراڭ، مۇساپىرلاردىن ئىشىت. سەپەر قىلمىغان ئادەم ئارام ئالماقنىڭ پاراغىتىنى قانداق بىلسۇن؟ مۇساپىرلىق ئازابىنى چەكمىگەن ئادەم ۋەتەندىكى تۇرمۇش بايلىقىنى نەدىن بىلسۇن؟ ئاقمايدىغان دېڭىز سۈيىنى ئىچكىلى بولمايدۇ، ئاقار دەريانىڭ سۈزۈك سۈلىرىنى ئىچىشتىن ۋاز كەچكىلى بولمايدۇ.

ھەربىرىمىز ــ ئادەم ئۈچۈن ھايات-ئىلىق بەلگىسىدۇر؛ جانسىز مەخلۇقاتلار ــ تىرىكلىك نىشانىسىدىن بىخەۋەردۇر.

بۇ يەردە پەقەت تاشقى كۆرۈنۈشتىكى سەپەر توغرىسىدىلا بايان قىلىندى ، ئەمەلىيەتتە ھەقىقەت يولىدىكى سەپەرگە نىسبەتەن ئېيتقاندا، ئۇ بىر كىنايە، خالاس.... نەزم:

بۇ جەمائەتدۇركى، مەنزىلگاھىدىن ئالماي قەدەم،
كۆز ھەم ئاچماي ئول تەرەپكىم، ئالەمى كەۋنۇ فەساد.
بەھردىن زەۋرەقنى تارتارلار تۈتۈپ ساھىل ساڭى،
كىم، ئانى غەرق ئەتكەلى يەتكۈرمىش ئولغاي تۈندۇ باد.

بۇ شۇنداق بىر جامائەتكى، مەنزىلگاھىدىن قەدىمنى ئالمايدۇ، بارلىق ۋە يوقلۇق ئالمىگە ھەم قىلچە كۆز يۇگۈرتمەيدۇ؛ قاتتىق بوران غەرق قىلماقچى بولغان كېمىنى مەھكەم تۈتۈپ، دېڭىزدىن ساھىل تەرەپكە تارتىدۇ.

www.shurkitap.com
شۇركىتاپ تور بېكىتى
تۇنجى قېتىملىق كىتابخانا پېشقەدەم تورى

رۇبائىي:

ياره‌بكى، بۇ قەۋم ئېرۇر خىزر قەدەم،
ئۆلگەن كۆڭۈل ئەھياسى ئۈچۈن ئىسادەم.
ئۆلگەنۇ يىتكەنلەرگە قىلىپ لۇتفۇ كەرەم،
يەتكۈرگەندەك يەتكۈر مەنىڭ باشىمە ھەم.

ئەي تەڭرىم، خىزىر قەدەملىك بۇ قەۋمنىڭ ئۆلگەن كۆڭۈللىرىنى تىرىلدۈرۈش ئۈچۈن ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ نەپسىنى يەتكۈز؛ ئۆلگەن ۋە كەتكەنلەرگە لۇتپۇ كەرەم قىل، شۇ لۇتپۇ كەرەملىرىڭنى ئۇلارغا يەتكۈزگەندەك، مېنىڭ بېشىمغا ھەم يەتكۈز.

تەنبىھ:

ئادەمنىڭ ياخشىسى ــ تەقۋادار ۋە پاك بولغاي؛ ھەق سۆزنى ئېيتىشتا ۋەھىمە يېمىگەي ۋە قورقۇمسىز بولغاي.

ئۆزى پاك ۋە كۆزى پاكنى ئادەم دېسە بولۇر؛ تىلى ئېرىغ ۋە كۆڭلى ئېرىغنى مۇسۇلمان دېسە بولۇر. مۇسۇلمان شۇنداق بولۇشى كېرەككى، مۇسۇلمانلار ئۇنىڭ تىلى ۋە ئىلكىدىن ئەمىن، كۆزى ۋە كۆڭلىدىن خاترجەم بولغاي.

تەنبىھ:

ياخشىدىن يامانلار يامانلىق كۈتمەيدۇ؛ ياخشى ھەم يامانلارغا ياخشىلىقنى ئايمايدۇ.

كىشىگە ياخشىلىق قىلالمىساڭ، ئىمكان بار يامانلىق ھەم قىلما. ياخشىلىقتىن يامانلىقنى يامانراق يەنى ياخشىلىقنى

يامانلىقتىن ياخشى دەپ بىلمىسەڭ، يامانىنى ھەم ياخشى دەپ بىلمە. ياخشىلىق قىلىشنى بىلمىسەڭ، ياخشىلارغا قوشۇل؛ ياخشىلار قاتارىغا قوشۇلالمىساڭ، ياخشىلار ئەتراپىدا يۈر. ھۆزۈقچىلىق ـ ئەخلاقسىزلىققا بېرىلمە؛ ئۆزۈڭنى ياخشىلار قاتارىدىن چەتلەتمە ۋە يامانلار ئارىسىغا قوشۇلۇپ كەتمە. ۋاھالەنكى، بەزى قىلىقلار گەرچە ئەقىلگە خىلاپ بولسىمۇ، لېكىن نەپس ئۈچۈن سۆيۈملۈكتۇر؛ ھەق يولىدا مۇخالىپ ئىشلار شەيتان يولىدا مەرغۇپتۇر.

تەنبىھ:

ئىمكانىڭ باركى، مەيگە يېقىن يولىما. مەي تەشۋىشى بىلەن كۆڭۈل ئارامىڭنى بۇزما ۋە مەي كەيپى بىلەن بالا دەرياسىغا پاتما. مەي ــ دىن ۋە ئىمان يولىنى ۋەيران قىلغۇچى كەلكۈندۇر. ئۇ رەنج ۋە ئازاب ئۇرۇقىنى ئۇندۇرۇپ، ھايات كۆچىتىنى نابۇت قىلىدۇ. مەي بەدەن قۇتىسىدىن دۇرلار دانىسىنى چىقىرىپ تاشلاپ، جىسمىڭنى گۆھەردىن مەھرۇم قىلىدۇ. جىسمىڭ شېشىسىگە مەي تامچىسى ئۈچۈن يول بەرسەڭ نەپس ۋە ھەۋەسىڭ قۇربانى بولىسەن. مەي پىتنە ـ پاسات ئۇندۇرمىسىدۇر، شۇڭا ئۇنى ئۆزۈڭگە يېقىن يولاتما، ئۇنىڭدىن ئۆزۈڭنى قاچۇر. دېمەك، مەي ئىچىتىڭ ــ شەيتانىڭ دېپىغا ئۇسسۇل ئويناندىڭ؛ مەي ئىچىتىڭ ــ جىگىرىڭنىڭ قېنىنى ئىچىتىڭ ــ زەھەر يۇتتۇڭ؛ مەي ئىچىتىڭ ــ جېنىڭنىڭ سەرمايىسىنى بۇزۇپ ـ چاچتىڭ، نەسلىڭ تۇخۇمىنى قۇرۇتتۇڭ ! (ئۇشبۇ تەنبىھ «ب» نۇسخىدىن تولۇقلاندى)

تەنبە:

دەردلىك كۆڭۈل ــ شوللىلىق چىراغ؛ ياشلىق كۆز ــ سۇلۇق بۇلاق.

تۆگىسقۇشقا يۈك ئارتقان بىلەن كۆچكىلى بولمايدۇ، غاز قانىتىنى كېرىگەن بىلەن ئۇچالمايدۇ.

ئوتنىڭ ئىشى ــ قۇرۇماق؛ شامالنىڭ ئىشى ــ سورۇماق.

سۇنىڭ مەززىسى مۇز بىلەن، ئاشنىڭ تەمى تۇز بىلەن.

سالامەتلىك تىلىسەك، كۆپ يېمە؛ ئىززەت تىلىسەك، كۆپ دېمە.

خوتۇن كىشىگە باغلانما، ھەيزگە ئىشەنمە.

ياخشى لىباس ــ تەنگە ئارايىش (زىننەت)، ياخشى قولداش ــ جانغا ئاسايىش (راھەت.)

تاماخوردىن كەرەم تىلمە، گادايدىن دىرەم (تەڭگە) تىلمە.

بېخىلغا ئامانەت بەرمە، سېخىيدىن خىيانەت كۈتمە.

چاقماقنىڭ چېقىنى ئۆكسۈمەس، يامغۇرنىڭ رىشتىسىنى تۇرۇپ بولماس.

تەلۈننىڭ قۇلىقىغا نەسىھەت كىرمەيدۇ، قۇيۇننىڭ ئايىغىنى باغلاپ بولمايدۇ.

تەنبە:

بىھايا ــ دوستلۇقىغا يارىماس، ناپاك ــ سىرداشلىقىغا يارىماس.

تەر سىڭىدۇ (قۇرۇيدۇ)، ئوسۇرۇق يېيىلىدۇ (پۇرايدۇ.)

ئەرنىڭ قىلىقى ــ سۈتنىڭ ئىللىقى.

ياساتچۇق مەردانە بولماس، كېپىنەك پەرۋانە بولماس.

دوست جەۋرىدىن ئىڭرانما، دۈشمەن زۇلمىدىن زارلانما.

تەنبىھ:

باي نادانىڭ دېمىكى، پارقىراق چۈننىڭ يېمىكى (باي نادان ئاغزىغا كەلگەننى دەيدۇ، پارقىراق چۈنۈن ئالدىغا كەلگەننى يەيدۇ.)

پاسىقتىن ھايا تىلىمە، زالىمدىن ۋاپا تىلىمە.

ئوچۇق چىراي بىلەن قىلىنغان مەرھەمەت ــ ساختا ئۇستىگە ساختا ئۆتتۈر.

ھالاللىق بىلەن قىلىنمىغان ئىش ياخشى بولماس، يىپ نۆكچىسى ھاسا بولماس.

شاھلارغا خىزمەتنىڭ ياقتى، خەۋپىڭ ھەم كۆپەيدى.

تەنبىھ:

ئىشقىسىز كېسەك، دەردسىز ئېشەك.

قانائەتلىك ئادەم ــ دانىشمەندۇر، قانائەت ــ تۈگىمەس خەزىنىدۇر.

ئەلگە قوشۇلغان ئارايىش (شادلىق) تاپتى، ئەلدىن ئايرىلغان ئاسايىش (يالغۇزلۇق) تاپتى.

يۈگۈرگەن يېتىشەلمەس، ئايرىلغان قوشۇلالماس.

جوھۇت ئۆز دىنىدىن ھىجراندا، ھەسەتخور ئۆز پەيلىدىن ئازابتا.

دۈشمەن ھەرقانچە ئاجىز بولسىمۇ، كۆڭۈلنى خاتىرجەم قىلمايدۇ؛ خەس ئۇششاق بولسىمۇ، كۆزگە ئاراملىق بەرمەيدۇ.

يەرنىڭ ئاۋاتلىقى ئەل بىلەن، دېڭىز دولقۇنى يەل بىلەن.

كىچىك بالىنىڭ ئىشى ئىش بولماس، پىستە شاكىلى كېمە

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

بولماس.

دۇشمەننىڭ ماقالاتى، بەلكى، خىيالاتى. (دۇشمەننىڭ سۆزىگە قارىما، قىلغىنىغا قارا.)

مال ـ دۇنيا ۋاپاسىز، تاز ھاياسىز.

تەنبىھ:

ياخشى بول يا يامان؛ ھەر ئىككىسى بولمەن دېگەننىڭ ئۆزى يامان. يامان بىلەن ياخشىنىڭ ئارىسىدا پەرق كۆپتۇر؛ ئىككى كېمىنىڭ بېشىنى تۇتقان سۇغا غەرقتۇر.

قايسى قوۋمنىڭ تۇرقىدا كۆرۈنسەڭ، شۇلاردەك سەن. ئۇلار يامان بولسا، سەن ھەم يامان؛ ئۇلار ياخشى بولسا، سەن ھەم ياخشى. دېمەك، ياخشىلارنىڭ ئېتىكىنى تۇتقان ياخشىراقتۇر ۋە خەۋپ ـ خەتەردىن يىراقتۇر. ئىت ياخشىلارغا قوشۇلۇپ ياخشى بولدى «(ئەسھابۇل ـ كەھف» تىن بېشارەت)؛ ئىجىس تۇزلۇققا چۈشۈپ تۇز بولدى. نۇرغۇن قابىلىيەتلىك كىشى ياخشىلاردىن ئايرىلدى، يامانلار سۆھبىتى ئۇلارنى نابۇت قىلدى. ياخشى ئادەمنىڭ بالىسى پاسىق ـ ھاياسىزلارغا قوشۇلسا، ئالدامچىلىق ـ ئەسكىلىكتىن باشقا نېمە ئۆگىنىدۇ؟ شاھ قەسرىنىڭ كەپتەرلىرى سەھرا كەپتەرلىرىگە قوشۇلسا، كېچىدە قونار يېرى گەمە بولمامدۇ!؟

ياماندىن ياخشىلىق كۈتمەك ــ بىھۇدە خىيالدۇر؛ ئىتتىن كېيىككە ۋە مۇشۇكتىن كەپتەرگە رەھىم ـ شەپقەت تىلىمەك ــ مۇمكىن بولمايدىغان ئىشتۇر.

دۇشمەن زاتىنى ۋە سەن بىلەن قارشىلاشقۇچىنى دوست دېمە؛ ئۆزۈڭنى ئالدىما، ئۆزگىگە ھەم ئالدانما.

سۇ ئوتنى ئۆچۈرمىگەن ۋە يەل تۇپراقنى سورىمىغان ۋاقىتتا تەبىئىيكى، دۇشمەن سەن بىلەن دوست بولىدۇ. ئىنسان بىلەن شەيتان ئارىسىدا ئاداۋەت ۋە تەبىئىي ئىختىلاپ بار، چۈنكى، بىرى ئوتتىن يارىتىلغان، بىرى تۇپراقتىن. ناۋادا ئوت غالىب كەلسە، تۇپراقنى كۈل قىلىدۇ؛ تۇپراق غالىب كەلسە، ئوتنى ئۆچۈرىدۇ.

ئادەم بىلەن شەيتاننىڭ زىددىيىتىنى ئۇنتۇما، ئاتاڭنىڭ دۇشمىنىنى ئۆزۈڭگە دوست تۇتما. ئاتاڭ شەيتانىنىڭ ئازدۇرۇشى بىلەن بېھىشتەك ۋەتىنىدىن ئايرىلغان ۋە يىللاپ تۇپراق غېرىبىستانىدا خارلىقتا مۇپتىلا بولغان. ۋاھالەنكى، ئاتاڭنىڭ ئەۋلادىدىن بەزىلىرى ئۇنىڭدىن ئىنتىقام ئالماق بولۇپ، ئۇنى خار ـ زار قىلىپ، جاپالار كۆرسەتتى. نەپسى شەيتانىنى چىن تەقۋادارلىق رىيازىتى بىلەن بەند ئەيلەپ، يەرگە ئۇردى. ئەپسۇس، ئادەم بىلەن شەيتان ئارىسىدىكى ئاداۋەت بۇنىڭلىق بىلەن تۈگىمەيدۇ؛ ئارىدىكى دۇشمەنلىك ھەرگىزمۇ سۇسلاشمايدۇ. شۇڭا بۇ غالىب دۇشمەندىن بىردەممۇ غاپىل بولما، ئۆچۈرگىلى بولمايدىغان ئىسيان ئوتنى ئۆز خامىنىڭغا تۇتاشتۇرما. (ئۇشبۇ تەنبىھ « ب » نۇسخىدىن تولۇقلاندى)

تەنبىھ:

نادان دوستنى دوست سانىغا كىرگۈزمە، ئەقىل شامىتى ئۇنىڭ بىھۇدە ئەپسانىسى بىلەن ئۆچۈرمە. گۆدەكلەر ياخشى كۆرگەنلىكىدىن ئاتىلىرىنىڭ ساقاللىرىنى تارتىپ يۇلۇشىدۇ ۋە جاينامازغا ئۇستىدە ئەدەپسىزلىك قىلىپ، نامازغا دەخلى يەتكۈزۈشىدۇ. مەستلەر بولسا، ئىلتىپات يۈزىسىدىن كاتتىلارنىڭ ئايىغىنى ئۆپمەك بولۇشۇپ ئېگىلىدۇ ـ يۇ، ئىختىيارسىز

قۇسۇپ، ئۇلارنىڭ پاك ئېتەكلىرىنى بۇلغايدۇ. دانا دوشمەندىن پايدا ئىمكانى بار، نادان دوستتىن زەرەر ئىمكانى كۆپرەك. شۇڭا ئۇلار بىلەن باردى ـ كەلدى قىلماسلىق كېرەك.

تەنبىھ:

ئىنسان جىنسىدىن ۋاپاغا كۆز تۇتما (ۋاپا كۇتمە)، ئەقىل كۆچىتىنى ئۇنىڭ خىيالىي شامىلى بىلەن قۇرۇتما.

بىر ۋاپا قىلساڭ، ئون جاپا تارتماقتا ھازىر بول؛ تېخى شۇنىڭلىق بىلەن قۇتۇلساڭ، ئۆزرە ئېيتىپ جېنىڭ بىلەن مىننەتدار بول.

تەنبىھ:

گۈزەل كۆڭۈلنى ئاچىدۇ؛ سەت ئۆمۈرنى ئۆكسۈتىدۇ.

خۇش خۇلق نازىنىن جەننەتنىڭ ھۆرلىرىگە ئوخشايدۇ؛ يامان مىجەزلىك خۇنۇك دوزاخنىڭ ئىشىكىگە قارايدىغان دىۋىگە ئوخشايدۇ.

نامەردنىڭ ئىشى ـــ يالغاننى دېمەك؛ مېكىيانىنىڭ ئىشى ـــ نىجاسەت يېمەك.

ياخشىلارنىڭ ھۇنىرى سۆزىدە، پەسىلكارنىڭ ھۇنىرى بۆزىدە.

پەسكەش ماختانغان بىلەن بۇيۇك بولالماس، ئۆچكە يۇگۇرگەن بىلەن كېيىك بولالماس.

كۆڭلىدە دەردى بار كىشىگە كۈلكە ھارام، شاھقا دۇشمەنلىك قىلماقچى بولغان كىشىدە ئۇيقۇ ھارام.

تەڭرى بارچىنى ئۆز يولىدا نەپسى شەيتاندىن ئاسرىسۇن، شاھ ئالىدىدا دۇشمەندىن ساقلىسۇن ! نەزم:

ئۆز يولىدا تەڭرى تۇتسۇن ئەلنى شەيتاندىن يىراق،
شەھ قاشىدا كىمكى شەيتانۇەشدۇرۇر، ئاندىن يىراق.

تەڭرىم ئۆز يولىدا ئەلنى شەيتاندىن يىراق تۇتقاي، شاھ قېشىدىكىلەردىن كىمكى شەيتانغا ئوخشايدىكەن، ئۇنىڭدىن ھەم يىراق قىلغاي.

تەنبىھ:

ئۆمۈرنى غەنىيمەت بىل، ساقلىق ۋە ئامانلىققا شۈكۈر قىل. بايلىق توپلاشنىڭ كويىغا چۈشمە، كەم دۇنيالىق بىلەن ئېتىبارلان يەنى مال ـ دۇنيالىرىڭنى كۆز ـ كۆز قىلما. ئېتىقادىڭنى ھەممىگە ئېيتىپ يۈرمە. پۇل ـ پۇچەكلىرىڭنى بۇزۇپ ـ چاچما. كەمتەرانە خۇي تۇت، كىچىك پېئىللىق بىلەن كۆڭلۈڭنى ئاۋۇت.

پايدىسىز سۆزنى كۆپ ئېيتما، پايدىلىق سۆزنى ئاڭلاشتىن قايتما.

ئاز دېگەن ئاز يېڭىلۇر، ئاز يېگەن ئاز يىقىلۇر.

ئاچلىقنىڭ نېگىزىدە ھېكمەت بار، توقلۇقنىڭ نېگىزىدە غەپلەت بار.

قورساق تويغۇزماقنىڭ ھېرىسىنى كۆڭلۈڭدىن يوق قىل، ئۆزۈڭ ئاچ قالساڭمۇ، يەنە بىرئاچنى توق قىل.

ئۆزۈڭنى گۈزەل كىيىملەر بىلەن بېزەش خىيالىنى كۆڭلۈڭدىن كۆتۈر؛ گۈزەل لىباس كىيىشنى ئىستىسەڭ، بىر يالىڭاچنىڭ كىيىمىنى پۈتكۈر. لىباس ھەرقانچە زىبادۇر، كىيگىنىڭدىن كىيدۈرگىنىڭ ئەلادۇر. نەزم:

نەچەكىم، تونىنى رىئايەت بىرلە كىيسەڭ ئەسكىرۇر،
چۈنكى كىيدۇردۈڭ كىشىگە ئۇقراماس تون ئول ئېرۇر.

تونىنى ھەرقانچە ئاۋايلاپ كىيسەڭمۇ كونىرايدۇ، ئەگەر يالىڭاچلارغا كىيدۇردۈڭمۇ، بولدى، ئۇ تون كونىرمايدۇ.

تەنبىھ:

كۆرگەنلىكى كىشىنى سىردىشىم دېمە، ئەھلى ئالەم ئىچىدە چىن سىرداشنى كۆپ دېمە. ئىنسان جىنسىنى سىرىڭغا سىرداش قىلما، ھەتتا پەرىشتىنىمۇ ئۆزۈڭگە سىرداش دەپ بىلمە. ئۆز سىرىڭنى ئۆزۈڭ ياخشى ئاسرىمىساڭ، باشقا بىرىنىڭ ئۇنى ئاسرىمقى مۇمكىن ئەمەستۇر. ئۆز خەزىنەڭنى ئۆزۈڭ ئاچساڭ، مەخپىي دۇرلىرىڭنى ئۆزۈڭ چاچساڭ، ئۇنى تېرىۋالغان كىشى باشقا بىرىگە ئېيتماي تۇرالايتتىمۇ؟! «ئاسرا!» دەپ تاپىلىغانلىرىڭنى بىراۋ ئاڭلايتتىمۇ!؟ ئۆزۈڭنىڭ سىرىنى ئۆزۈڭ ساقلىيالماي تۇرۇپ، بىرى يەنە بىرىگە ئېيتسا، ئۇنى تېخى ئەيىبدار قىلىسەن...ئاۋۋال ئۆز ئەيىبىڭدىن كۆزۈڭنى ئالما، ئۆزگىلەرنىڭ ئەيىبىگە كۆزۈڭنى سالما. نەزم:

بىينەندەدۇر ئولسە كىشىكىم، ئەيىبغە نازىر،
كۆز ئاچمە بۇلارغە، يەنەلەر ئەيىبغە ھازىر.

ھوشىيار ئادەم ئۆزىنىڭ ئەيىبىنى كۆرەلەيدۇ ھەمدە باشقىلارنىڭ ئەيىبىنى كۆرۈش ئۈچۈن كۆز ئاچمايدۇ.

تەنبە:

چىن سۆزنى يالغانغا جورىما، راستچىل تىلنى يالغانغا بۇرىما.

يالغانچى ــ ئادەم ئەمەس، يالغان ئېيتماق ــ مەردلەرنىڭ ئىشى ئەمەس.

يالغان سۆز ــ دېگۈچىنى بىئېتىبار قىلىدۇ، گۆھەرتى سەدەپ كۆرسىتىپ خار قىلىدۇ.

كىمكى چىن سۆزنى يالغانغا قاتتى، بىباھا دۇرنى نىجاسەتكە ئاتتى. تەزم:

گەۋھەرىكىم، شاھلارغە زىيبى تاجۇ تەخت ئېرۇر،
تاشلاماق ئانى نىجاسەتكە ئەجەب بەدبەخت ئېرۇر.

شاھلارنىڭ تاج ۋە تەختى ئۈچۈن بىزەك بولىدىغان گۆھەرنى نىجاسەتكە تاشلىماقچى بولغانلىق ــ تولىمۇ بەتبەختلىكتۇر.

تەنبە:

ساداقەت ۋە پاكلىقنىڭ كانى ــ تەڭرىنىڭ دوستلىرىدۇر، يالغانچى ــ تەڭرىنىڭ دۈشمىنىدۇر.

تىلىڭنىڭ ئىختىيارلىق تىزگىنىنى مەھكەم ساقلا، دېمەكچى بولغان ھەربىر سۆزۈڭنى ئېھتىيات بىلەن باشلا. دېيىشكە تېگىشلىك سۆزنى يوشۇرۇپ ئولتۇرما، دېيىشكە تېگىشلىك بولمىغانغا زورۇقما. شۇنداق سۆزلەر بارکى، بەزىلىرى ئىشىتكۈچىنىڭ تېنىگە جان كىرگۈزىدۇ؛ بەزىلىرى ئېيتقۇچىنىڭ بېشىنى شامالغا سورۇيدۇ. تىلىڭ بىلەن دىلىڭنى بىر دەك تۇت، تىلى بىلەن دىلى بىر كىشىنىڭ ئېيتقان سۆزىگە

چىنپۇت. سۆزنى كۆڭلۈڭدە پىشۇرۇۋالمىغۇچە تىلىڭغا بەرمە، كۆڭلۈڭدە بارلىكى سۆزنى ھەم دەپ يۈرمە. تىلنى باشقۇرماق ــ دىلغا مېھنەتتۇر، ئاغزىغا كەلگەننى دېمەك ــ باشقا ئاپەتتۇر. دېيىشكە تېگىشلىك سۆزنى دەيدىغان يەردە ئۇنتۇما، دېمەيدىغان يەردە ئۆزۈڭنى سۆزمەن تۇتما. ئېيتىشقا تېگىشلىك سۆزنى ئېيت، ئېيتىشقا تېگىشلىك بولمىغان سۆزدىن قايت. ئاقىل چىن سۆزدىن ئۆزگىنى دېمەس، ئەمما بارچە چىن سۆزنى دېمەك ھەم ئاقىلنىڭ ئىشى ئەمەس. نەزم:

خىرەدمەند چىن سۆزدىن ئۆزگە دېمەس،
ۋەلى بارچە چىن ھەم دېگۈلۈك ئېمەس.
كىشى چىن سۆز دېسە ئەۋلادۇر،
نەچە مۇختەسەر بولسە زىيبادۇر.

ئەقىللىق ئادەم چىن سۆزدىن ئۆزگىنى دېمەيدۇ، ئەمما چىن دەپلا ھەممە سۆزنى ھەم دەپ يۈرمەيدۇ؛ كىشى چىن سۆز بىلەن گۈزەلدۇر، ئېيقانلىرى قانچە قىسقا بولسا، شۇنچە گۈزەلدۇر.

تەنبىھ:

ئويغاقلىقتا بېشىڭغا نېمە كەلسە، تەقدىردىن دەپ بىل؛ ئۇيقۇلۇقتا چۈشۈڭگە نېمە كىرسە، ياخشىغا ئۆرۈ. ئەلنىڭ سۆزىدىن ھەرقاچان يامانلىق ئاختۇرما؛ ناۋادا دۈشمىنىڭ كۈچلۈك تۇرۇپ سەندىن يېڭىلسە، يامان تەرىپىنى ئاشكارىلاپ، ياخشى تەرىپىنى ياپىدىغان ئىشنى قىلما. كۈچلۈك دۈشمەن ئەسىرىڭ بولسا، مۇرۇۋۋەت قىل، ياخشىلىق كۆرسەت، ئەپۇ يولىنى تۇت.

زالىم، غەم ـ قايغۇسىز ئادەملەرنىڭ سۆھبىتىدە ئېغىز ئاچما؛ نامەرد، چېقىمچى ئادەملەرنىڭ ئالدىدا ئۆن چىقارما. دانا ئادەم قولىدىن كەتكەن نەرسە ئۈچۈن سۆزلەپ ئولتۇرمايدۇ؛ ئۆتۈپ كەتكەن ياشلىق ئارزۇ قىلغان بىلەنمۇ قايتىپ كەلمەيدۇ. ئۆتكەن كۈن ـــ ئۆچكەن كۈندۇر؛ قولغا كەلمەيدىغان نەرسە ئۈچۈن گەپ ساتقۇچىلار ـــ ئەھلى نادانمەت يەنى پۈشايمان قىلغۇچىلاردۇر. بۇ ھەقتە ئۇلۇغلاردىن بىرى مۇنداق دېگەن:

«مازىيۇ مۇستەقبەل ئەھۋالىن تەكەللۇم ئەتمە كىم،
نې ئۈچۈنكىم، دەم بۇ دەمدۇر، دەم بۇ دەمدۇر، دەم بۇ دەم. »

ئۆتۈپ كەتكەن ئۆمرۈڭ ئۈە كەلگۈسۈڭ توغرىسىدا زارلانما، ئەمما پۇرسەتنى غەنىيمەت بىل!

تەنبىھ:

كىشىڭ ئۆينى سۇدىن، ئاقئۆينى شامالدىن، ياغاچ ـ قومۇش ئۆينى ئوتتىن، كۆز ئۆينى تۇپراقتىن، كۆڭۈل ئۆينى بىر ئاللادىن باشقا بارلىق يارالمىشتىن ئاسرىغۇلۇق. نەزم:

نەچۈككىم، تۆرت ئۆيگە تۆرت شەيئى نۇقسانى شايىئدۇر،
بەشىنچى ئۆي داغى ئەغيارىدىن بۇ نەۋئ زايىئدۇر.

ھەممىگە مەلۇمكى، تۆت ئۆيگە تۆت شەيئى يەنى سۇ، شامال، ئوت، تۇپراقتىن نۇقسان يېتىدۇ، بەشىنچى ئۆي يەنى كۆڭۈل ئۆيى بولسا، ئوخشاشلا غەيرىيلەر تەرىپىدىن زايە بولىدۇ.

www.uyghurkitap.com

ئالەم ئىشلىرىنىڭ پۈتمەيدىغانلىقى توغرىسىدا ئۇشبۇ ئوخشىتىش كۆپايىدۇر:

بىرى كەپىشتىن تام قوپۇرماقچى بولسا، مەلۇمكى، كېسەكنى ھەرگىزمۇ بىرىنى بىرىگە چاپلاپ قاتتىرىسىغا تىزىپ قويمايدۇ، بەلكى ئاراچ قالدۇرۇپ ــ چاك باستۇرۇپ قويۇردۇ. شۇ ھالدا بىرىنچى قېتىم يانداشتۇرۇپ قويۇلغان كېسەكنىڭ ئۈستىگە يەنە كېسەك قويغاندا، ئىككى تەرەپتە چاك باستۇرۇش زۆرۈرىيىتى تۈپەيلى ئىككى پارچە بوشلۇق پەيدا بولىدۇ. بۇ بوشلۇقنى تولدۇرۇش ئۈچۈن يەنە ئىككى پارچە كېسەك لازىم بولىدۇ. مۇشۇ تەرتىپتە مىڭ ياكى ئىككى مىڭ كېسەك قويۇلسا، بۇ خىل پارچە بوشلۇقمۇ ئوخشاش نىسبەتتە كۆپىيىپ بارىدۇ. بوشلۇققا كېسەك قويۇلۇپ تام قوپۇرۇلغانسېرى، شۇ كېسەككە كۆرە پارچە بوشلۇق تېخىمۇ كۆپىيىدۇ،.. بىرىگە مىڭ، بەلكى يۈز مىڭ، ھەتتا ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ بوشلۇق كۆرۈلۈشى تۇرغان گەپ. شۇڭا بۇ ئۇسۇل بىلەن ئۇ خىل بوشلۇقنى تولدۇرۇپ بولۇش مۇمكىن ئەمەس. ئەلۋەتتە، بۇنىڭ ئىلاجى كېسەكلەرنى پارچىلاش. پەقەت كېسەكلەرنى پارچىلاپ، پۈتۈن كېسەك بىلەن پارچە كېسەكنى ئارىلاشتۇرۇپ بوشلۇقنى تولۇقلاش چارىسىنى قوللانغاندىلا مۇددىئاغا يەتكىلى ــ بىر پۈتۈن تامنى قويۇرۇپ پۈتكۈزگىلى بولىدۇ.

يەنە ئالەم ئىشلىرىغا ئوخشىتىلغان مەسىلىگە كېلەيلى: كىشىلەر ئالەم ئىشىدا كۆڭلى خالىغان ۋە ئىنسانلار گۈرۈھىنى تەقەززا قىلىدىغان نەرسىلەر ئۈستىدە ئىزدەنسە ھەمدە ئارزۇ قىلغانلىرىغا ۋە كېرەكلىك نەرسىلەردىن بەزىلىرىگە مۇيەسسەر بولسا، ئېرىشكەنلىرىنى يەنە تولۇقلاش ـ سەرەمجانلاشتۇرۇش

ئۇچۇن تېخىمۇ كۆپ ئېھتىياج تۇغۇلىدۇ، ھەتتا كىمدەك ھېس قىلىدۇ؛ ئاخىر بېرىپ ئېرىشىش مۇمكىن بولمايدىغان تەسەۋۋۇرلارغا پېتىپ قالىدۇ. مەسىلەن، بەزى بىر پادىشاھ نەچچە شەھەر ـ مەملىكەتنى ئىگىلىۋالغان تۇرۇقلۇق، كاللىسىغا يەنە باشقا بىر مەملىكەتنى ئىشغال قىلىۋېلىش خىيالى چۇشىدۇ. شۇڭا بۇنداق تۇيغۇس ئىستەك ـ تەسەۋۋۇردىن قۇتۇلۇشنىڭ چارىسى ـــ يەنىلا ئارتۇقچە مۇددىئا ۋە ئارزۇدىن كېچەكتۇر. چۇنكى ئىنسان تەبىئىتىدىكى مال ـ دۇنيا ھېرىسمەنلىكى، پەقەت ئۆلگەندىن كېيىنلا تۇگەيدۇ.

ئەمدى سۆزىمىزنىڭ ئەسلىگە كەلسەك، بۇ ئالەمنىڭ ئىشلىرىدا بىرەر غەيرىي مۇددىئا ۋە غەيرىي ئارزۇدىن كۆڭۈلنى پاك تۇتقاندىلا، ھەرقانداق تەشۋىش ۋە ئەندىشىلەردىن خالىي بولغىلى بولىدۇ؛ بارلىق غەيرىي مۇددىئا ۋە غەيرىي ئارزۇدىن كۆڭۈل ئۇزۇپ، ھەق يولىغا توسالغۇ بولىدىغان بارلىق ئىشلاردىن ئىلىك تارتقاندىلا، دۇنيانىڭ بارچە ئاپەت ۋە بالا ـ قازالىرىدىن ئازاد ۋە خالىي بولغىلى بولىدۇ. بۇنداق دەلەت ئۇشبۇ يولنى تۇتقان كۆپلىگەن بەندىگە مۇيەسسەر بولغان، ئەمما بۇ يولدا ئاردا قالغان ۋە ئاردىن چىقىپ كەتكەنلەرمۇ بار. بۇ ھەقتىكى بايانلار ئۆلىمالارنىڭ كىتابلىرىدا مەزكۇردۇر...

ھېكايەت:

ھارۇن رەشىد شەيخ بەھلۇل بىلەن سۆھبەتتە بولۇشنى ھەۋەس قىلدى. بەھلۇل بۇنىڭدىن خەۋەر تېپىپ ھارۇن رەشىدنى سۆھبىتىگە تەكلىپ قىلدى. خەلىپە ھارۇن رەشىد شەيخ بەھلۇلنىڭ يالاڭ ئاياغ تۇرغانلىقىنى كۆردى ۋە ئاياغ

كىيمىگەنلىكىنىڭ سەۋەبىنى سوراپتۇ. شەيخ بەھلۇل ئىللاپ ئاياغ كىيمەي يۈرەتتى. ئاياغ دېگەنىنىڭ نېمىلىكى يادىدىن چىقىپ كەتكەنىدى. ئاياغنىڭ بۇ دۇنيادا تېخىچە مەۋجۇت ئىكەنلىكىنى بىلىپ، تەبەسسۇم بىلەن دېدىكى:

— كىشى ئۇنى ئارزۇ قىلسا، قەيەردىن تاپىدۇ؟

— بازاردا كۆپتۈر، — دېدى ھارۇن، — ئۇنى ھەركىم ئايىغىغا قاراپ سېتىۋالىدۇ.

بەھلۇل سورىدى:

— ھەركىم سېتىۋالماقچى بولسا، پۇلىنى نەدىن تاپىدۇ؟

ھارۇن دېدىكى:

— بازارغا بېرىپ ئىزدەيلى، سەن ئۇچۇن بىز سېتىۋالايلى.

بەھلۇل يەنە سورىدى:

— ئاياغنى كىيگەن ئادەم گاھىدا پۇتىدىن سىلىۋەتسە، ئۇنى كىم ساقلايدۇ؟ كېچىسى ئۇخلاپ قالغاندىچۇ؟

ھارۇن دېدىكى:

— قۇل بېرەيلى، شۇ ساقلىسۇن، سەن قەيەردە سىلىۋەتسەڭ، شۇ يەردە قارىسۇن.

بەھلۇل دېدىكى:

— ئۇ ھەم يالاڭ ئاياغ بولسا، قانداق قىلغۇلۇق؟ ئاياغ سېتىۋالماقچى بولسا، پۇلنى نەدىن غەملىگۈلۈك؟

— پۇلىنى بىز بېرەيلى، — دېدى ھارۇن، — ساڭا كىيدۈرگەندەك، ئۇنىڭغىمۇ كىيدۈرەيلى.

بەھلۇل دېدى:

— ئۇ ئاچ قالسا، نېمە يەيدۇ؟ يالىڭاچ قالسا، دەردىنى كىمگە دەيدۇ؟

هارۇن دېدى:

ــ كىيمەكنى خەزىنىدىن يەتكۈزەي، يېمەكنى ئاشخانىدىن ئەۋەتەي.

ــ مەن، ــ دېدى بەھلۇل، ــ يالاڭ ئاياغ يۈرۈپ ئۆگىنىپ قاپتىمەن، كېيىش ـ ئۆتۈكتىن چىقىپ قاپتىمەن. ناۋادا پۇتۇمغا ئاياغ كىيسەم، ئېنىقكى، بېشىمغا سەللە ئوراتقۇزىسىز، شۇنىڭ بىلەن مېنىڭ باش ۋە ئايىغىمنى بالاغا گىرىپتار قىلىسىز. ئۇ قۇلنى ھەم جاپادا قويىسىز. ئۆزىڭىزمۇ بۇ ئىككى تەكلىپ تۇپەيلى ئاۋارىچىلىككە قالىسىز. ياخشىسى بۇ سودىدىن ۋاز كېچىڭ، شۇندىلا سىز ھەم بۇ ئاۋارىچىلىكتىن قۇتۇلىسىز، مەن ھەم باش ۋە ئايىغىمغا كېلىدىغان بالادىن خالاس بولىمەن.

شەيخ بەھلۇل بۇ قاتارلىق كۆڭۈل بىلدۇرۇپ، سۆز گۆھەرلىرىنى ھارۇن شاھنىڭ قۇلىقىغا ئۇردى ۋە پادىشاھنى بۇ ماجىرادىن نېرى قىلدى؛ ئۆزىنىڭ ئايىغىنى بولسا، كېيىشتىن تارتتى ۋە بېشىنى سەللىدىن قۇتقۇزدى. نەزم:

فارىغ ئەتتى بىسەرۇ پا شەھنى ئول گۇفتارىدىن،
ھەم ئاياغىن كەفشىدىن ھەم باشىنى دەستارىدىن.

قىيىن ئەھۋالدا قالغان شەيخ چىرايلىق گەپلىرى بىلەن شاھنى قايىل قىلىپ ئايىغىنى كېيىشتىن، بېشىنى دەستاردىن قۇتۇلدۇردى.

تەنبىھ:

كېيىشسىزلىكتىن مالال بولما، ئايىغى يوقلارغا بېقىپ

شۇكۇر قىل.

دەستارخىنىڭ يېرىتقلىقىدىن غەم يېمە، بېشى يېرىلغاڭا قاراپ شۇكۇردىن ئۆزگىنى دېمە.

كىيىمىڭ يىرتىق بولسىمۇ، تېنىڭنىڭ دۇرۇسلۇقىغا شۇكۇر قىل؛ قورساق ئاچلىقىغا ئازا تاپالمىساڭمۇ، قورساق ئاغرىقىڭنىڭ يوقلۇقىغا شۇكۇر قىل.

كاساڭدا ئاقچاڭ يوق، يانچۇقچىدىن غېمىڭ يوق (كاساڭدا پۇلۇڭ بولمىسا، يانچۇقچىدىن غەم قىلمايسەن.)

جاپا چېكىشنى خالىمىساڭ، شادلىقنى ئۇنتۇ (جاپا چەكمەي، ھالاۋەت يوق)؛ ھەرھالدا شۇكۇر - قانائەت تەرىقىنى بەك تۇت.

ئېتىڭ بولمىسا، ئارپىدىن غەم يېمەيسەن؛ قۇلۇڭ بولمىسا، كىشىگە قۇل بولمايسەن.

ئاي توقچى(شولىسى) غا قولۇڭ يەتمىسە، قوغلاشما؛ قولۇڭدىكى توقاچ غەنىيمەتتۇر. زەرپەسىل تۆشۈكىڭ (سېلىنچا) بولمىسا، ئەپسۇسلانما؛ پاراغەت بورىسى ئۇنىڭدىن كەم ئەمەستۇر.

ئەگەر بېشىڭدا شۇڭقارىڭ بېشىغا كىيگۈزۈپ قويغاندەك زەر بىلەن كەشتىلەنگەن قېيىش تۇماق بولمىسىمۇ، شۇكۇر قىل؛ كۆزۈڭ بار، يورۇق دۇنيانى كۆرەلەيسەن، كۆزگە موھتاج ئەمەسسەن.

ئەگەر بېلىڭدە شۇڭقار ئېگىسىنىڭكىدەك زەر بىلەن زىننەتلەنگەن پەلەي قىستۇرۇقلۇق بولمىسىمۇ، شۇكۇر قىل؛ قولۇڭ بار، قولۇڭنىڭ پەنجىلىرى پەلەي پەنجىسىدەك يارامسىز ئەمەس.

بىرەر مۇشەققەتكە دۇچار بولساڭ، ئۇنىڭدىنمۇ قاتتىقراق مۇشەققەتنىڭ بولىدىغانلىقىنى پەرەز قىل؛ بىرەر قىيىنچىلىققا

ئۇچرىسا‌ڭ، كۆپ كىشىنىڭ شۇنداق قىينىچىلىق ئىچىده تۇرۇۋاتقانلىقىنى خىيالىڭغا كەلتۇر. ئۆزگىلەر كۆرگەن مۇشەققەتنى سەن كۆرمىگەن بولسا‌ڭ، مانا بۇ تەڭرىنىڭ ساڭا بەرگەن نېمەتىدۇر؛ ئۇ شۈكۈر قىلمىقىڭغا سازاۋەردۇر. تەڭرى باشقىلارغا بەرمىگەن نېمەتنى ساڭا بەرگەنكەن، مانا بۇ تەڭرىنىڭ ساڭا بولغان مۇھەببىتىدۇر؛ بۇنىڭ ئۈچۈن ھەمدۇسانا ئېيتمىقىڭ ھەقلىقتۇر. تەڭرىدىن ساڭا شۇنچە ئىنايەتلەر يەتكەنىكەن، بۇنى بىلىشىڭ ۋە شۇنىڭغا يارىشا بەندىلىك قىلمىقىڭ لازىمدۇر. ھەرقاچان ئىبادەت قىلسا‌ڭ، تىلىڭنى ئۆزرە ئېيتماقىغا ئادەتلەندۇر؛ قىلغان ئىبادىتىڭنى خاس ئاللاغا ئاتا، بىر ئاللادىن غەيرىگە كۆڭۈل باغلىما.

بۇ كىتابتا ياخشى ۋە يامانغا ئائىت سۆپەتلەرنى، كىشى كۆڭلىگە مەقبۇل كېلىدىغان ۋە كەلمەيدىغان ئەھۋاللارنى بايان قىلدىم. ئەي تەڭرىم، ئۇشبۇ كىتابنى پۈتكۈچى، گەرچە ياخشىلاردىن ئەمەس، يامانلاردىن بولسىمۇ، ئەما سەندىن ياخشىلىق تامامىدا بولغانلىقى ئۈچۈن ئۆزىنى يەنىلا يامانلاردىن دېمەيدۇ.

ئەي تەڭرىم، ئۇنى ياخشىلار ئارىسىدىن يىراق قىلما ۋە يامانلار گۇرۇھىغا قاتما. تىلىنى دىلىغا سادىق تۇت ۋە قەلبىنى يازغانلىرىغا مۇۋاپىق تۇت. ئۆزۈڭدىن ئۆزگىدىن يۈزىنى قايتۇر ۋە ئۆزۈڭدىن ئۆزگىلەرنىڭ سۆزىنى كۆڭلىدىن ياندۇر. ساڭا يېتىشمەك چۈلۈۋرىنى قولىغا تۇتقۇز ۋە ساڭا قوشۇلماق ئېتىنى يولىغا كىرگۈز. دىلىغا ئۆزۈڭدىن ئۆزگىنى يولاتما ۋە كۆڭلىنى ئۆزۈڭدىن ئۆزگە بىلەن ئاۋۇتما. كۆڭلىنى تەسەللى ۋە ئۇسالىڭ

ئۇمىدى بىلەن ئاۋۇت، كۆزىنى جامالىڭنىڭ نۇرى بىلەن يورۇت.
بۇ قەلبىمنىڭ پەرزەنتىنى يەنى ئۇشبۇ كىتابىمنى كۆزلەرگە مەھبۇب ئەت ۋە بۇ باغرىمنىڭ رىشتىسىنى كۆڭۈللەرگە مەرغۇب ئەت. رۇبائىي:

بۇ نامەكى، خامەسىغە قىلدىڭ مەكتۇب،
قىل ئەھلى قۇلۇب ئالىدا «مەھبۇبى قۇلۇب».
ئەل ئەيب تاپاردىن قىلمە مەئيۇب،
ھەركىم ئوقۇسە نەسىب ئەتكىل مەتلۇب،

قەلەم تەۋرىتىپ يازغان ئۇشبۇ ئەسىرىم، قەلب ئەھلى نەزىرىدە «مەھبۇبۇلقۇلۇب» بولغاي؛ ناۋادا نۇقسانلىرى بايقالسا، ئەيىبدار قىلمىغاي، ھەركىم ئوقۇسا، شەكسىزكى، ئارزۇسىغا يەتكەي.

كىتابنىڭ يېزىلغان تارىخى زىكرىدە

بۇ نامەغەكىم، لىسانىم ئولدى قاپىل،
كىلكىم تىلى ھەر نەۋئ ئەل ئىشىگە ناقىل.
تەرىخى چۇ «خۇش» لەفزىدىن ئولدى ھاسىل،
ھەركىم ئوقۇسە، ئىلاھى، ئولغاي خۇش دىل.

بۇ كىتابتا يازغانلىرىمغا تىلىم ھەمكارلاشتى، قەلىمىم ئەل ئىچىدىكى تۈرلۈك ئىشلارنى نەقىل قىلدى؛ ئەسەرنىڭ تامامىلانغان يىلى «خۇش»سۆزى ــ ئەبجەت ھېسابىدا 1501(906ــ)1500

دىن ھاسىل بولدى، ھەركىم ئوقۇسا، ئىلاھىم، دائىم خۇشال بولغاي.

بۇ كىتاب بۇيۇك قۇدرەت ئىگىسى ئاللاتائالانىڭ ھىممىتى بىلەن كۆچۈرۈلۈپ تاماملاندى. ئۇنىڭ راستلىقىنى (يەنى توغرا كۆچۈرۈلگەنلىكىنى) ئاللا ئۆزى بىلىدۇ. كىتاب يازغان بەك ساۋاب.

ئاسۇقلۇق ھەمدۇللا ئاخۇننىڭ ئوغلى ھاجى مۇھەممەتنىياز - نىڭ كۆچۈرگەن كىتابىدۇر. ھىجرىيە 1010 - يىلى (مىلادىيە 1602 ــ 1601) رامىزان ئېيىنىڭ يىگىرمە ئۈچى.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنى يېڭى تاردىسى
www.uyghurkitap.com

www.uyghurkitap.com

فاكسىمل

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تورىسى
www.uyghurkitap.com

بسم الله الرحمن الرحيم

حمد ارکاکیم ذاتیغه ثنا انکاکیم احسانیغه
حمد انجه کیم سزاوار دور الیسه یولماس ثنا انجه کیم یاری
بار دور یتسه یولماس ذاتی جمع کمالات صفاتی
برله موصوف وصفاتیدین مجموع کمالات کشف
اهلیغه مکشوف تنزیهی تیل برله شرح قیلوردین
مبرا تقدیسی ایله وصف ایتاردین معرا عظمتی
باغیداسپهر دوار بر نیلوفردین کم و قدرتی ایله
نجوم ثابت سیاره اول نیلوفر یولدیز ابر نجه قطره شبنم

نیلوفر نیور یکا شبنم ساجقوی هم اول و شبنم
سوسیدن نیلوفر زار بلکه کلستان ارم آجقوی
هم اول بی نیازلیغی جبنی داجخ نکون برکدای
نیازمند و جاره سازلیغی الیدا بو دهر قلمون
برچاره بخز بیوند وجودی ملاحظه سیدا آفرینش
نا موجود و ذاتی مطالعه سیدا اولین و آخرین
بودی نابود خوان اجمع تذکر سیدا عالیشان لار
زرقیعه سایل تعقلی دا عالمی مکان اکاه لار
جهلیفه قایل قهارلیغی حرمی ثابت سیار
اوجورونغه
فترن نیک اجلغان یغراغلاری جبارلیغی
قیونی اوجورونغه دهر غدار پت الجزن نیک
سایه دوردرعه

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى بېكى تاپرسى

توکولکان تفراغلاری یوق نه بارد دبارد یوق قلماق
انینک ذاتیغه آسان و باریوق انینک احمق
دین امید وار و قهدین هراسان برآوج تفراق
ملکوت خلید اخلافت تختی تغه اولتور تماق انکا
یر اشور ویل لار ملایکه مقربلین غه بشوا قلدقان
بو بیغه لعنت طوق اول سالالار رحم قادر یکم
قدرتدین مونجه یوز امر غریب بولیر ساعت دا
موجود اندین ایر ماس دور عجیب اون سکز منک
عالم ادم یراتیب اللاماک برکشینی افرنش قتریدین
منتخب اول قیلیا الور انکا کلدی مسلم بو امور
کراوزی ایردی مسبب لیک بو بولدی سبب

سبحان ذالملک والملکوت سبحان ذالقدرة
والجبروت جلت الائہ وعمت نعمائہ ولا الہ غیرہ
نعت سید المرسلین درود نامعدود اول
محبوب عالیت محمود عالم حق سبحانہ وتعالی انچہ قرب
ومنزلت بردیکیم ذو عالم وادم وجود مدین مقصود
انسانک وجودی ایردی نخبۃ طینتی روح پاک دین
طاہر وفرخندہ طلعتی عناصر ترکبی دین ظاہر عناصر
نینک بیلی مسیح انفاسی و تفراغی یعقوب کوزی نینک
طوطیاسی وسویی خضر جشمہ سی نینک زلالی
واوتی کلیم درختی ناری نینک اشتعالی وبو عناصرنی
روح پاک دیریہ بارہ وروحیغہ روح فداک دیمک

www.uyghurkitap.com

سزاوار طایر سدره نشین براق برق

وسایر روح الامین پیک علوی خرامی افلاک

شبستانی یوزی بهاریدین روشن و ملائکه لار

عیوندن خشی غباریدین کاشف کلام سنا نیداوه

ینطق عن الهوی و نطق بیا نیدا ان هو وحی یوحی

اسرار الهی غه ذاتی امین عنایت نامتناهی غه

انی رحمة للعالمین نظم ایکی کیسوی ایکی لیلة القدر

بوسکلیح ایکی لیل کوکه یوزی بدر بولیل بدر اولوب

شمع شبستان غداریدین خوی اندا کوکبستان

بوکوکبلار نداییه سری موجود نبوة معشریغه

در مقصود نبوت سبهیدا قویلش ایرکانی معلوم

مصاحب لاری شائید اصحاب لاری کالنجوم صلوات
اللہ علیہ وعلی الہ واصحابہ الی یوم الدین اما بعد
فقرانسنک کدایتی وغرایب استورہ لارنیک جبرہ کشایی
الفقیر الحقیر علی شیر ملقب بالنوائی غفرذنوبہ وستر
عیوبہ موندائ عرض قیلور واداسین اوزیکا فرض
بیلورکیم بو خاکسار پریشان روزگار شباب
اوائی نیک بدایتی دین کہولتہ زمانی نیک
نہایتی غجہ دوران واقعاتیدین وسپہر کردان
حوادثاتیدین وہر فتنہ انگیز بوقلمون بوغیدین
وزمانہ رنگ آمیز کوناکون بوغیدین مدتی
مدید وعہد بعید وہر نوع شق وصورت اقدم اوردوم

www.uygurkitap.com

وهرطور وهرسلوک وکسوتدایوکوردوم واوردوم

یخشی یمان خذمتیغه وصحبتیغه تیکوردوم وکاهلیت

وفنا ویرایندا شیون کورکوردوم وکاهی عزت

وعنا بوستانیندا انجمن توزدوم دطم کهی تاتم

فلک دین ناتوانلیق کهی کوردوم زماندین

کامرانلیق نسبی ایسه ساوق کوردوم زماندا:

بسی آچغ جوجوک تاتم جهاندآ افلاسن ناتوانلیق

هنکامیدا یعنی غلاکت نامرادلیق ایامیدا وکا

علم مداره سه سیداصف نعال دیرتوتتوم وعلما

مجالسیدا اولارقدتی یکان یرکا قدم اوروب

علم نوردین کونکلومنی یاروتتوم کاهی اتقیا

ما جدیدا اولار قدمی میکان سیر کابی نور قویدوم
و سجده کثر تدین ما نکلایم تره سین سوبدوم
کاهی صفا خانقاه اهلی ابریقی غه سو قویماق برله
برله ارجمند بولدوم و کاهی فنا دیر سبوکش
لیکے دین سر بلند بولدوم کاهی لئم لار آلیدا
خار لیق و کاهی ارازل لار آلیدا بے اعتبار
لیق دست بردی کاهی عشق کویی وا بے باک
لیق وادی کش بری جمله لار کا هلاکت
لیک دست بردی و کاهی جنون محلسیدا
ارازل لار بو صیو مغه سلے اوردیلار و اطفال
لار باشیمغه تاش یاغدوردیلار کاهی شیدیم

www.uyghurkitap.com

ایلی ستمیدین غربت کا توشتوم وغریب
قوشولدوم کاهی حیال قلاسی آرام کاهم بولدی
وکاهی صحرا ایتاکی پناهم بولدی کاهی بوشدت
لاردین غرم وطن قیلدیم وحمول زاویه سیدا
نشین قیلدیم وکاهی غربت دا علیل وغریب الکا
زیل بولدوم کاهی غربتلار خدمتی دین اورونی
بهره مند قیلدیم وسورونی دلپسند تاتیم
نظم کردون مکار جفا و دونلوق قیلدی بخت
کبی هرایشدا زبونلوق قیلدی که کام ساری
راه نمونلوق قیلدی القصه یسی بوقلمونلوق قیلدی
اما شغل وکامرانلق جاغیدا خلق بجوی

بولغاغیدا وکاهی امارت مسندیده اولتوردوم
حکومت محکمه سیدا دخوا کیخ لسوردوم وکاهی
پادشاه کیخ نیابتی داشیون تقرب توزدوم ونظاره سر
ایل کل اوزرمنی کورلسوزدوم وکاهی ملازمت ایوانین
مکان قیلدیم اکابر واشراف تعظیم یوزیدین
مهمان قیلدیم وکاهی نشاط باغیدا بزم طرح سالدیم
وساقی ومطرب بزم سماعیدین بهره آلدیم وکاهی
سلاطین مخالفتلاریدا اراغه کیردیم ومنازعتلارین موا
غه قرار بیرم کاهی حرب معرکاسیغه اوزمنی سالدیم
وجهل وندانلیق ترکمتین بولیوب مقه آلدیم کاهی خیرات
احلیغه اوزمنی قاتتیم وهر نوع خیر یقه لری توزاتیم

اندا غالیم سعیدین ربا طلار بولدی وآندین صافر
لارغه نشا طلار بولدی نظم جهانغیم توشوبان کوب تصور
پندار اوزومنی جاه اولوغلوقغه ایلادیم اظهار
بو مقدمات دین مقصودی بو کیم کر کویه ایکنوزومنی
وعالم اهلیدین هر نوع ایلکا اوزومنی تیلوروب من
لخشی ویامان فی افعالینی پلیب ویمان وخشی
نینگ خصلت لارین تجربیه قیلیب من خیر و
شر لارین نوش ونیش کوکسو مکاتیب
دور ولیم وکرسیم زخم ومرهمین کونکلوم درک
ایتیب دور وزمان اهلیدین بعضی اصحاب
ودوران خیالی دین بعضی اخباب کیه بوحال لارین خبر سیز و
کونکول لاری

کوکل لاری بو خیر شرّ دین اثر سیز نظلم
نه بیلکای اول کشیلکم شهد مینی تاتماید وزکه بحر
وصف کبی اول جوجوک دور ربوا جنغ بیلور زلیل
مسافر که بویه ایلار دا قوم تورانک و یومشاغ
خاره وقا تیغ ربوا اصحابغ واحباب لارغه
اشتباه قیلماق اولار نی بو حال لاردن آگاه قیلماق
واجب کورولدی هر طایفه خصال دین وقوف لاری
وهر طبقه احوال دین شعور لاری بولغای که
نامناسب خلق صحبتیغه شتاب قیلمغایلار
ونامناسب ایل خدمتی دین وصحبتیدین اجتناب
قیلمغایلار بلکه واجب بیلکایلار وباری ایل بیله

www.uyghurkitap.com

مخفی رازلارین سوزدیماکا یلار و هر نوع ایش صحبتی
وخصوصیتی که اولارغه هوس بولغای و بو فقر
ننیک تجربه سی اولارغه بس بولغای و شیاطین مکر
فریبی دین بازی یماکا یلار جون بو مقالات نینگ
قلوبیغه محبوب لوغی معلوم بولدی انکا محبوب
القلوب نام نسبت قلندری آنی اوچ قسم قلندری
و بو فتولکان فواید نینگ کیفیتی جون قلندری
اولتی قسم برالنس نینگ افعال و احوالی
کیفیتی اولهی قسم حمده افعال و زمیمه خصال
خاصیتی اوچونجی قسم متفرقه فواید امثال وصور
امید اولکم جون اوقوغوجی یارالا و قورو قتدا

اعتبار کوزی برله نظر سالغایلار و هر قیسی اوز فهم
ادراک لاریغه کورا بهره الغای لار فتوکوچکا هم بر دعا
برله بهره تیکورکای لار اول دعادین روحینی سیونور
دورکایلار اولتی قسم خلایق و افعال و احوال
و اقوال نینگ کیفیتی دا اول فرق فصل دورا ولتی
فصل عادل سلاطین ذکریدا ایکنجی فصل
اسلام پناه پیک ذکریدا اوچونجی فصل نامناسب
نایب ذکریدا تورتونجی فصل ظالم جاهل فاسق
پادشاه ذکریدا بشنجی فصل فاسق و بدمعاش
بهادر لوق لافنین اورغان لار ذکریدا التنجی
فصل تیانول لار ذکریدا یتنجی فصل سیاغلیق

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پۈتۈن دۇنيادىن تېپىپ ئوقۇيدىغان بىردىنبىر تور بېكەت

قراجریک ذکریدا سکزنجی فصل شیخ الاسلام
اوزبکا مشابه بولور ذکریدا توقوزنجی فصل
شیخ الاسلام ذکریدا اونونجی فصل قضاط
ذکریدا اون برنجی فصل مفتی و فقیه لار ذکریدا
اون ایکنجی فصل مدرس لار ذکریدا اون
اوچونجی فصل اطبا ذکریدا اون تورتونجی فصل
نظم گلستان ذینک خوش نغمه نوا قوشلاری
ذکریدا اون بشنجی کاتب لار ذکریدا اون التنجی
وبرستان اهلی ذکریدا اون یتنجی فصل
اعام لار ذکریدا اون سکزنجی فصل اعلم لار
و موءن لار ذکریدا اون توقوزونجی فصل

حفاظلار ذکر یدایکرمنجی فصل مطرب ومغنی
ذکر یدایکرمه برنجی فصل قصه ساز وقصه خوان
ذکر یدایکرمه ایکنجی فصل نصیحت اهلی واعظلار
ذکر یدایکرمه اوچونجی فصل اهل نجوم ذکر یدایکرمه
تورتونجی فصل تجارت اهلی ذکر یدایکرمه بشنجی
فصل شهد والیب ساتقوجیلار ذکر یدایکرمه
التنجی فصل بزازکاسب لاری ذکر یدایکرمه
یدنجی فصل سایر هنر وصفت پردازذکر یدا
یکرمه سکزنجی فصل شحنه وذندانی وعسسلار
ذکر یدایکرمه طوقوزونجی فصل دهقانجی لیق
ذکر یدایکرمی اونجی فصل یتیم ولیم لار ذکر یدا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پېكى تاپرسى

اوتوز برنجی غریب واده لار ذکر بیدا اوتوز اکنجی
مبرم کدالار ذکر بیدا اوتوز اوچونجی فصل موشیجی
صیاد لار ذکر بیدا اوتوز تورتونجی فصل تربیت
تاسیب وام نمک لیک قتلغان نوکر لار ذکر بیدا اوتوز
بشنجی فصل کدا حد الیق ذکر بیدا اوتوز التنجی فصل
ریایی مشایخ لار ذکر بیدا اوتوز یتنجی فصل
خرابات اهلی ذکر بیدا اوتوز سکزنجی فصل
درویش لار ذکر بیدا اوتوز توقزنجی فصل اول عادل
سلاطین ذکر بیدا عادل وعاقل پادشاه
عباد الله غه ظل الله خلافت ملک اینیک فرمانیدا
انی جاعل فی الارض خلیفة اینیک شانغ بیدا

عادل پادشاه رفعتی تعریف دین بیک پاک دورت
ولدت فی زمین سلطانه اندین خبر بروز
اولکه انینگ ذاتی برله مباهی دور کونین دیب
دورلار که عدل ساعة خیر من عبادة الثقلین
پادشاه عادل حق دین خلایق غه رحمت دور
و ممالک کا موجب امنیت دور قویاش
دیک ابر بهار یله ترافق دین کل لار آجار
و ملک اهلی باشیغه التون یله دورلار ساجار
فقرا و ناتوانلار انینگ رفیق مدار اسیدین
آسوده ظالم و عوان لار انینگ تیغ سیاستی دین
آسوده و راستی دین قوی لار کوبی

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە ئوقۇيدىغان كىتابلارنىڭ پېكى تۇرسىي

خوفتیدین امین وسیاستی دین مساعدتی
وهمیدین مطمئین رافتی دین هر مکتب داطفا
لارغوغانسی دخلافتی دین ضعفا حمایتی دا اولار
نینگ علاکاستی هیتی دین بولارفراقی دین خالی
دقول تولا اولوس مالی ضبطی دین علم دارقلمی
سنوق وسنمکارلار علمی لیوق جدیدین مساجد
اهلی مملو مدارس بحث وجدل خلیدین غلو
قصاصی تنغیدین اوغری لیکی ایل مالیدین کوتاه
انتقامی بیمیدین قطاع الطریق حالی عدم
بیانیدا تباه تونلارد دکانلارد اسودا اوخو
شمع واوباش کوچه کشتیدین کونکلاری جمع

شام دین تاجر خانقاه لار ایسکی اجوق ده
خلوت لار عبادت نورید ین یاروق نشه دا
کویی لار پاسبانی اول ده یاز یلار دا قوی لار شبانی
اول رعیت غه سرا و باغ راغ اندین معمور و سیاغ
کام دماغ اندین موفور کیچه لار ایرو ضعفا ایسی
اورغوش تک و کوندوز اطفال دریش آق
سوکاک عجوزه لار جرخی اونی مدی ناله سی برله
اینیک و علیشه نغمه سازی و اینک لار ماتوق سباق
کویی اونی بله اینیک القیشیغه نغمه پردازی فقرا
ایتی انکا هم دعا هم نازیش اینیک دائی فقراغه
هم نوازیش آج لار غه اسی بزل و عطا خواندیش

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تورىسى

ویلار کاج لار لباسی اینیک خزانه غ لطف
ملک باغین معمور قیلور غه ابر سیراب ملک لک
کوزین یار و تورغه مهر جهانتاب واوزگا ملک
ینیک رعایا خلقی اینیک ارضو سیدا تو ینه کشور مظلوم
لاری اینیک عدل دعاسی کفت کوی دا ینخ ایتیغه
علما لار اینی رسایل تربیتی و بختی صفا تیغه شعرا
ورزشی قصاید تر کیبی مغنی لار اشتغالی ثنا سی
اوجون سرود تو زماک و مصنف لار مقاد عاسی
اینکی دانغه کور کوزماک و خلق رضا سیدین حق
رضا سیغه طالب و داد خواه سورار داسورا غ کوزی
و همر کو یکلیکا غائب نظم اولوس پادشاهی دیرو یش

وش ارکا شا لیق دین کلیب فقر خوش جهاندار لار غه
سپهر اشتباه ولی اهل فقر الیدا خاکراه جهان
ملکی الیدا خاشاک حه ولی بر کو نکل ملکی اولاک حه
باری بهنوالار نوا سازی اول مهول نوعکم
شاه ابوالغازی اول کلیب علین انام
السان غنی جهان وارنی شاه سلطانم
حسین که تا بولسه کردون غه وار لیق
انکا باقی اولسون جهاندار لیق ولی خلق نوشه
دین اولسون نشاط دی بولماسون خلل
الدین بساط ایکنجی فصل اسلام بنا
بیک ذکر بیدا مونداغ پادشاه غه مسلمان بیک

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تورىسى

بنی خدمتی دا تورقه نیک بریدیک نامراد لار نیک
وه پادشاه لار نیک دولت خواهنی شاه غه دنیا دا
چین دیکوجی ذاتیک افخرتی غمان یکوجی نیمانلار
اندین هرآسان ذ یخشی لار دیشوار لیغی اندین
آسان ذ این مالطمغی کونکلیدا نابود وعیاحیالیدین
خیریدا نا موجود نمرادی رعایا امینتی ذ مقصودی
برایا جمعیتی ذ اول مسلمانلار غه رضاجوی ذ مسلمانلار
انگاد عاکوی اوزی نیک ذاتی توزوک وسعی شاه
ایشکیدا توزوکلوک شاه ایشکی موندا ق بیک
دین خالی بولماسون دولت اندین اوزکا کا
انتقالی بولماسون اوجون حی فصل نا مناسب نابیب

ذکر بدایا یالغانچی خود نما نایب نبوتی مسیلمهٔ کذاب ملتبس
بنوت تهمتین بونینغه الغان وجبرائیل وحی دین
دیکاندی باری یالغان مونکا هم شاه خصوصیتی
اظهاری غیر واقع دیالغان باری یالغان حکم
تیکورورکا باعث طمع شوم اوسروک پروانه
تیکورورکا سبب حرص مذموم نیچه الوردا یالغانم
انکا چین اورنیغه ناموسلمانلارغه نقصان انکا
دین اورنیغه انتقاندی یالغان چین دیماکی محال
رشوة الوردا اوزکا سوزدیب اماکو نکلیدا اوزکا
اوزکا خیان مونداغ نایکب بر بولغای فعلی قولی
شاه ایشکدا کم بولغای اولی تورتونجی فصل

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ظالم وجاہل وفاسق پادشاہ ذکریدا عادل

پادشاہ کوزکو دوزو بوانیک او چسیدوز اول

یاروق صبح وبوانیک قرانکغو کیچہ سیدوز ظلم انیک

کونکلیکا مرغوب وفسق انیک خاطری غہ محبوب

تاکلوزو غلوغیدین ضمیریغہ جمعیت واولکوس

ہریتلیتی دین خاطری غہ آمنیت آیا داولار

ظلمدین ویرانہ کبوتر طاقچہ لاری جغدلار غہ آشیانہ

باوہ سیلی بزمداطغیان قلیب اول سبل ملک

معمورلارین ویران قلیب سوی خانہ سیغہ

فرش مسجد رواج تو کولکاندین وکوب لار آشیغہ

خشت محراب طاق یومرولکاندین اکثر قان توکمک

اولارغه بیشه کیم که جانغه بارانکا اندیشه اکر
سرت غه مشعوف کوهی کوچه دا مسلمانلارغه محوف
اکر فاسق بولسه بداوفاق اهل عیالغه اندین هم
نکال اکر ستیزه روی بولسه خودرای مشفق نوای
جانبغه وای اوزناشا یشتے اوزالیدا خوب
وایل مقبولے ارکا مردود معیوب کوب خدمت
ازسهو سهلا لیدانا موذ کوب حق ازخطا سهلا
ناموجود خطا رایی اوزنک کلماسا وخلاسه
لارغه شرکت بلکه خیری یوق لارغه تهمت حیات
سوبین اغودیسه مسلم توتمانغان کنه کاز قوماش
یوزین قرادیسه یخشی قیلمانغان تیره روزکاز

www.uyghurkitap.com

اوز جانغ دین قطره نینگ دریاجه عرضی دوره
نینگ سیضاجه قیمتی ایل طرفدین مال عالم آنینگ نظیری
برقرا بلدین کم و فدا قلغان جان عزیز آنچه توقی
برلشنز قرا قورغون نه آق تولیغون و یاقاضغ
بخش الوردیماکان مقصر و یاروق توں نه تیره
توں دلیه سیها کورانا دوردیماکان مدبر جهن
دیرا ایکا جا خطای خبرنه دلالت قلغو جنه اولوم
خطای حق اینگ قاشیدا باطل عزد منداینگ
عقیده سیدا جاهل ایل دین کو نگلی کینه سی محی خزینه
سی سینگ دفینه سی قتل اوجون جان برماک شعاری
ایل حال جا بنیغه قصد شکاری بو یمان پادشاه

بولغای وزیر هم یمان اندا عکه فرغون نیابتی دا
همان دیلم ایله بارغه بولغای مدد کار جعفری
یادمای اول خلق غه طاعون هم اولغای بر سری
تنکری موندغ بلالار نی عدم جاهیدین وجود تخته کا
کلتورماسون بو قلوق زندا ندین بارکس سندا نغه
تیکورماسون شبچی فضل وزرا دکریدا وزیر
دیردین مشتق دور بو فعل اسناد اتیغه حق دور
بوایش نی پسندیده قیلغان اتصف ایرمیش کیم
نکینی نفسیدا قدر هم اندمن انصف ایرمیش
همانا اصف که باردی انصاف نی اسپ باردی وانصاف
کوهرین بونا انصاف لار اراسیدین صفا دیکتی اورین

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ بىرىنچى تورلىسى

اگرچه یلدیک یان سالغای آصف نی بو خالدان آزاد
قایین تیالغای دهر املیدا ابروکا آصف نهاد دور
اول ملکا یکم سلیمان تختی برباد دور بو ظالم ملکنی
برباد برکو چیلار دور و ملک ایلی یغشتور غا نیلار نی
برکوچی لار دور اولی اولکه بولار ذکر بیدا خامه سور ماکای
و بو خامه دیک قرا یوز لوک لار اتین قلم تلیغه کلتور ماکای
زهر تریاب بیمار نی اولتور کوچی طبیب تیتی بولار غه بولسون
مصیبت زور سیله اولتور کوچی طبیب بولار کو راترک
طبیب بولا یکا خیلی دین هر بری مار افعی و شاه غه
واجب دور بولار نیک دفعی بولار جمله سی جیا نلار
و خلایق غه تیکرو رزیانلار و کلک لاری نوکر عقوبت تیشه

رعیت جانبغه اول نیش تشویشی بجه نیش مظلوم
جانبغه سا خلقای آمید اولکم باشلاری اجل تاشی
برله یا خلقای نظم بولاردن کرا علی کرادنی دور و
که اندین خلایق غه آزار دوژ شه اولتورماک اولور
اول ایلنی یاشاتمه بنی دیب دور و را قتلو الموزیات
التنجی فصل ناقابیل صدرلاز دکریدای دیانت
صدر و رعیت غه بلا دوژ بونا کس عامی دور فسق
فجور انیاک کامیدوژ و محلسیدا نغمه نوازلیق علم
و تقوی غه سیغه نوحه سازلیق علما کتورکان
کلاب شیشه لاری خالی قالیب یاده سالوغه
کامی ملازم لاری الیب بولار کتورکان نباتات

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب توربىكتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تورىسى

ترک اوجون اوشالیب وظیفه وجه لاری اونیا

اسباب اوجون سایفالیب بدکردار اندا غلبه

نابکار اندا طلبه نوکرلاریغه آشخانقاه رابطه سیدن

وجه لاریغه معاش شیخ مدرس وظیفه سیدن

بزمیغه می کلتور کالی محتسب راضی ومیغه پاده پالار

ریش قاضی کتورغه اندامناهی موندق بحساب

بولغای اسلام شریعت غه نه عزت دنی حساب

اولغای صدر کرک علماغه دوست یار بولسه ومانع قه

کارگذار وخدمت کار بولسه سادات عظام محمد

وفقرا خدمتیدا بجذ واقاف بورزغیلن تورکوچی

وزراعت کثرتیدا سعی کورکوچی نظم نوق اولکم

فاسق خمار ذکه بوزغای کرمه لولغای خواجه دیک کی
رکابی نقش کرسانلیق سراسر توینیدا اندین ارتوق
زیب زیور قطم کرک باشیغه قویسه علاقه لیق دستار
یناردا هم اینیک ایکنی دورور موالیدیک تیوق اولکه
مرکب لوینیغه باغلاب آسسه قطاش اسیلغای
اوزی ینیک اوز بوغزندین سقالیدیک تیخی فصل
فاسق وبدمعاش بهادر لوق لافین اورغانلار ذکر بدا
شاه ایشکیدا یارماق ضایع قیلغوچی باعث
اولاردین تنکریکا نه طاعت ونه شه غه اطاعت
طریق لاری خود نمالیق رسم لاری خودارالیق اشلار
مست لیق وورزیش لاری خود پرست لیق چین

www.yoqurkitap.com

دیماک لاری لاف مضمونیق سوزلاری کذا
کشی لیکیدین لاری وکافروش لیک آئین لاری
کونکل لاری توفجاق سکر تیوردین آرام تاباق سوز
لاری باش یلانکیوز کاجاباق بزم دادعوی لاری
چاتم لیق ورزم واتلاشلاری رستم لیق اوتاغات
لاریدین نسر طایرغه رمز ونیزه لاریدین سمک
راح نوری درهم طورلاریدین اشفته راق اولارغه
دستار وستار علاقه سیدین اوحالاریدا آزار
ملک دشمنی دفعی غه شهدت لاری وشاه غه
ملک اسرار منت لاری تودعوی باشیغه تیکونجه
نجه یینی اولتوروب نجه سنن داغی فتق دوزخ غه

یوزدن بری معرکه غه یتیب توزتاغ جانبلاری بله
اوزدن ضایع ایتیب مبارز افکن لیک لاری اوزجه یاغه
صف شکن لیک لاری اوز یالیغه بولوغ بهادر
معرکه دا بولماسون دیه صف توزاردا اینیک قانی
تولماسون شاه سپاهیغه درونلاری رعایت و
فقرا همتی تنگری رضاسیه تورشاه کم الکا حق علاتی
بولغای لوایی زینتی نصر من الله بولغای شاه غه حق
عنایتی بازو شیمنی ایرور خاکسار دولت غه
تیکور کوجی تنگری هم برکوجی هم الغوجی تنگری اول
برکشی الاماش اول تیکور کشی یراق قیلاکماش
شاه که حق امرنی بجا کلتورکای بو دولت

www.ghurkitap.com

کوب دشمن لارغه خوف رجا تیکورکای نظم
صدق اینیک تنکری برله تونز بولغای نه غم عدو اینیک
بریوق ایریسه یونز بولغای کتسی کا تنکری برور فتح یوق کیخیل
سپاه بس اعتما دمونکا ایلامان نسونز بولغای نظم
جریک بول دیو لما سا بخت یار یسه غه عدو خیلی نیک حکم باز
سکزنجی فصل ایساول کرو هی ذکر مدایساول کیم
بر مظلوم اشیکا بارغای اول مظلوم نه ظالم دین
قوتلغارغای اکر مزد تیلاماکی مقدور دین ارتو غراق دور
اول ظالم غه اولو غراق اولماق دور اکر سعی غه یرا
آلور خیالی بولغای اتا میراثی انا سوتی دیک حلالی بولغای
اکر طمع تحمل سعی دین کم دور دمرت ایر انلک انکا مسلم دور

اکر سنی قندغای والماغای مزدا یکا حق دورانه دیسه تولغای
ولی مطلق و ذوالکوب ایرانلار بوایش فی شعار اتیب دولار
و بوسلوک برله مقاصدغه تیب دورلار نصم
اولیاء الله هر صورت دا بازبعضه اتمیش بو یولوش
اختیار جون ایرورلار قبه لار اکر نهانی حق دین
اوزکا کیمسه کا امر کس عیان تو تورزو بخی فصل
یاغلق قراجریک ذکر ایا غلیق دیکان
قراجریک یاجوج وماجوج خیلغه شریک امکان
دین اولارغه آرام یوق یاغ کورساتورمن
برنفس کام یوق ایشلاری تیلای الغانی تالاقا
یات ملک کا جوکار تیوه دیک سبزه ویفراغ یلاقا

www.uyghurkitap.com

نسلنی بلە اولارا اسیدا منابیت وسلمانلیغ

بلە اولارا اسیدا منازعت فهم ادراک دین اولار

ذاتی عاری عقل انصاف سیز بالذات باری قیلماق

بوزلاندی اولارغه یاغاق یوق کیچه کوندوز تغافل

اویقوسیدین اویغانماق یوق اسیغ ساوق نی

تن لاری تفاوت قیلماق اجلیق وبلا نکاح یوق

ضرینی جسملاری بلمای آدمی سیز داخلوقات

دین ممتاز حیوانلق لاری کوب مردوم لوق لاری

آز رطم اول قوم دین اعجوبه خلاقی بولماس

کم معده لاری حرام یردین تویماس اولکوچه بلا جکب

ایرورلار موجود حین بوکد بودعوی کا یسا غلیق بولماس

طرفه بوکم جون حق سنک الکا عنایت پنهان باز بولار
ارا یاشو نور ایرا نلار امکان باز اوردا بازای او جون اوزین
یاغلق ایلکا قا تقوچی اونکای الیب اغیر ساتقوچی
وبک الوشیدین اولار شتل خازاندا غکه ملک ایلیدین
علم دار نظم سیاهی مالین اول خیل تباهی تونکوز
معت الیب خواهی ناخواهی ممکن یوق زاد اولارغه
سزا برکای که تنکری اولارغه جزا برکای اونوتمی
فصل شاه اولوس اوزیکا مثابه بولور ذکریدا
شاه غه هم ملازم تابع بولغای ایشی وطوری شاه
ایشی غه مثابه بولغای اگر شاه عدالت شعار
اولوس شعار بیدا هم عدالت دین آثار اگر شاه

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پېكى تاپرسى

ظلم بسته ایلکا ظلمدین اندیشه اگر اول اسلام آیین
خلق قتعاری هم اسلام ایله دین اگر اول کفر خصاسی
ایلکا داغی کفر طریقی لکمکا شاه نه دیب دور لار دریای
زخار و قوم خلیلین دریا تکر اسید اکی انهار دریا
سویغه نه کیفیت و نه خاصیت انهار غه هم
اول خاصیت کیفیت اول آجیغ بو آجیغ اول
جوجوک بو جولوک اول تیره بو تیره اول سوزوک
بو سوزوک نظم اریق لار که اول بحر دین ایریلوز
پیلیک لیک اولار نیک سوین بر بلوز جو بر دور سو
دریا پله نهرارا: ایمس طمید احاجت ماجرا
اون برنجی فصل شیخ الاسلام ذکریدا مسلمانلار غه

بسواسدن عبارت دوڑ اسلام مقتدا سیغه ایشار
دوڑ موندا غ کتبی عالم کرک اسلام پناه وعارف
کرک مقرب درکاه خرد مند شریعت شعار فقرغه
خسته طریعت اثار ویخشی عاینه شفقتی فیض عام
اولوغ لیجک کا ارشاد نفع مالا کلام کاملی بولغای
شرع قانونیغه راسخ تارجه مبتدع لاربد عتیغه
ناسخ انکاکه بولوغ بولغای آیین اسلام
انی دیه بولور شیخ الاسلام دیه موندین
اولدی مقرب بارثی شیخ الاسلام بر انصاری
اون ایکنجی فصل قضات ذکریدا قاضی
اسلام بنا سیغه ایرکان دوڑ و مسلمانلار شریعتی غه

www.yuhurkitap.com
یۇقۇر كتاب تور بېكتى
يۇقۇرقىيە كتابلارنى بىكى تاپرسى

وخیر شریعه نافذ فرماندور دینی علوم بیلن
کوبکلی معمور کرک ویقینی فراستیدن خاطری
جمعیتی بافتور کراک میلی شخصی ضمیری کنوریدن
متوازی اهل بدعت ملا بمتی دین صادق کوبکلی
عاری محکم سخن علوم شرعیه حکم قبلور دانشنا
بکانه انکا علی السویه علم ونقوی سیدن کوبکلی
لاردہ شکوه وقت فراستیدن بادیانت لار
کوبکلی دا اندوه کوبکلی کلام احداحکامیدن قوی
وحکمیدا مقتدا احادث مصطفوی شرعی
حیله لاری قرانکغولوق کرهیدن کوبکلی اجوق
فقهاتذویر لاری تیره لیکدین ضمیری یاروق

رشوه خور مغتی لار قاشیدا منکوب وحیله کرلار

الیدا معیوب عامی قاضی کی می الحکای اولتور

کولوک کولوک دوزخ اوتیغه کویمس دین بورون کویدور

قاضی رشوه خوار اسلام حصاریغه رخنه کار اولکه

رشوه بریب قضا سورالغای رشوه الیب هم شریعتنی

بوزالغای قلمرلوکه بله شرع نی بوزالغای قاضی کرک

کیم جاده شرعیدین قدم چغارماغای مستقیم وصراطم

دین تاشقاری بارماغای مستقیم خطکه هر تیاک

میل قلدی ابکری بولدی سازتاریدیک

اعتدالدین تجاوز قیلدی توزوک بوزولدی

اولکه حکم ایل مالی وجانیغه جاری بولغای ایا غیداکی

www.turkishbook.com
تورکی کتاب تورکی

طراط مستقیم دن تایلدی ۔ ویل جاہی تورن مقام
قیلدی اشینه اوزی قیلورمن دیکان ہ باک و کا
و کاذب ہ باک غم پیغمبر شرعی حاکم لیغی نه مناسب بیلم
مخبر صادق شہیکم قیلدی وین شرعینه توزه
کاذب اول یولنی بوزوک توزکایکه برکذاب هم
قیلدی کوب دعوی ولے قویدی جهنم ساری یوزه
اون اوچ بخی فصل مفتی فقیه لار ذکر ایدیلمش
فقیه لرک متدین و عالم لرک مهر ماین اسلام
علمدا ماهر دیانت نوری جبینی دا ظاهر میلیدن
کونکلده قصور وحیله دن کونکلی ضمیری ہ فتور
قلمے روایت دا صادق دمر مجتهد سوزیکا موافق

یوق که فاسق بولغانی حی خوار جاهل بولغای بدکردار
و غدار بر درم اوجون یوز حق ناحق ایکوجی
و آز کرم اوجون کولارنی نعم تیکوجی برسید
اوزوم اوجون برباغنی کویدورماک دین غیر یوق
و بر جارک بغدای اوجون بر خرمن نی ساورماقدین
الی یوق مفتی که حیله سله فتوی توزار قلم نوکر
بیله شریعت یوزیداکی نقطه لارنی بوزارنی
مزد اوجون سیم الیب مالیغه قتار دینی نه دنیاغه
ستار موندای مفتی آدمی کش طبیب دور
بر یکا اسلام قتلی و بر یکا مسلمانلار قتلی نصیب دور
نظم مفتی که اشیکا مزد الیب قتلی رحم مزد آر توق
نظم مفتی که

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇر كتابلىرىنى بېكى تاپرسى

ایسه میل کرک قیلغای هم فتوی واجب بولدی مدرسه
او جون لاونغم قیلماق کرک اول قلم زن ایلکینی
اون تورتونجی فصل مدرسلار ذکریدا مدرسنینگ
غرض کرک منصب بولماسا پیلماس علم نی ایتورغه
مرتیکیب بولماسا خود نمالیق اوجون درس حوصله سلن
تورماسا خود ستا نلیغ اوجون غوغا و تکلم
تورماسا جهل دین دستاری اولوغ و علامه
اوزون بولماسا مباحات اوجون مدرسه الوانی
بلنسه انکا اورون بولماسا دینی علومی برله یقینی
مسایلنی ایلکا تعلم قیلیشه باکلیک لاردین هراسان
و ناپاکلیق لاردین کریزان بولسه یوق که اوزین

اورزین عالم یلکانی نجه مجهولنی معلوم قیلالماغای
انواع فسقنی مباح بلکه حلال یلکانی قیلماسن الشلارنی
قیلماق اندین معلوم بولغای وقیلورایشلارنی ترکنی
اندین قاعده ورسوم بولغای بو مدرسه ایمس که
مبتدع دورمونداغ کشی صحبتی اسلام ایلیدین
ممتنع عالم کرک متقی بولا واکاه وایتوری قال الله
قال رسول الله نظم هرنیکه ایتورا ول خدا ورسول دین
اندین سونگ اولسه مجتهد اولیا سوزین اندین
کشی نه ایشتورونه اورکانوز بولغای خدا سوزی
یوق ایسه مصطفی سوزین اون بشنجی فصل اطبا
ذکریدا طبیب غه اوزفسیدا حذاقت کرکدور بیمارلار

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پۈتۈن دۇنيادىن تاپقىلى بولىدۇ

حالیعه شفقت و نفس طبیب طبع [illegible]
قولیغه یه دریه و ملازم سوزیدار رفیق و دلجو یلوق
واوزیدارام خوشخو یلوق ۶ حاذق طبیب که بیمار لارغه
شفقتی بولغای ۶ دیه یولوکه عیسی روح الله غه نسبت
بولغای عیسی ایشی جقان جان بیر تن کا کیکورماک دعا
بیله و مونینک ایشی جقا دورغان جانغه مانع بولماق
دوا ایله موندا طبیب اینک یوزی مریض کونکلی کا محبوب دوز
اسوزی بیمار طابیغه مرغوب دمی علیل لارغه دوا
اقدم خسته لارغه شفا و خضر نجات اینک طلعتی
اب حیات اینک شربتی اکر فیدا ما بر بولسه
اما بدخوی ۶ دیه هر وادورشت کوی مریض غم اکرچه

بر جانب دین علاج تیکو روزا مانجه جانب دین
تغیر مزاج تیکو روز ولیکین عامی طبیب که ایرور شاکرد
جلاذ اول تیغ بیله بوزهر سله قیلیغوجی بیداذ اول
مونذین نخیر اق ور بی اشتباه کم اینک قتلی
کنه کار دور مونیک بی کناه هیچ کنه کار مونکا
زلیل بولماسون وهیچ بی کناه انکا علیل بطم حاذق
طبیب خوشکوی تن رنجیغه شفا دوز عامی و تشدید
خوی ایل حانیغه بلا دوز اون التنجی فصل کلستانی
نیک خوش نغمه نوا توشلاری ذکر بداول نجه
طبقه دوز اولتی جماعت نعوذ وکنوز معرفت
الهی دین غنی وخلق تعریف دین مستغنی دور لار

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پۈتۈن دۇنيادا تېپىش ۋە ئوقۇش

ایشاری معانی خزینه سیدن جوهر مرصع سال
فیضی اوجون وزن سلکی کا نظم برماک نظم ادا
بغایت ارجمند و بنهایت شریف دلپسند
وجون ایات کلام دا نازل بارو حدیث معجزه
نظام دا نیلاکان تیاشمع القصه اماس این جرئت
جهتیدن ایز شعر دیماس اما بو عزیز قوم نینگ پیشوای
و مقتدا سی و بو شعر دیوانی خیلی نینگ سر دفتری
و سر خیلی و ولایت بحری نینگ گوهری و کرامت
اوجی نینگ اختری امیر المومنین علی رضی الله عنه
وکرم الله وجه دور کنم نظم دیوانلاری موجود دور
و ایداغ اسرار و نکته لاری نامعدود بو مظهر العجایب

کردی که تابع دور و بعضه نی بیان تعالی لکم کم لار
واقع دور فارسی عبارت دا اول جمله دین ناظم
جواهر الاسرار معرفت الهر شیخ فرید الدین عطار
دور و بنه قابل مسنوی و معنوی غواص بحر الیقین
مولانا جلال الدین یغنی مولوی رومی دور که مقصود
لاری نظم دین اسرار الهی ادا ایتمک و معرفت
نامتناهی املاسیدین اوزکا یوقتور و بنه هم اولیا
اکاه و مشایخ اهل الله بار دور لار که بولارغه تتبع
قیلیب دور لار بولار بو کلام نینگ اسلوبین و حقایق
معنا سین مستحسن بلیب دور لار و بو خیل دور حقیقت
طریقه نینگ سخن وری بلکه کیمیا گری و کبریت احمری

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پۈگۈن تاپسىز

یئنه بر جماعت دورلارکیم حقیقت اسرارنی محاسن لفظ
مخلوط قلیب دورلار و کلام لارینی بو اسلوب دا
مضبوط اتیب دورلار اندا غ که معانی اهلی سینگ نکته
پردازی شیخ مصلح الدین سعدی شیرازی و عشق
گرو بی سینگ پاکباز و پاک روی امیر خسروی
دهلوی و تصوف دا وقت مشکلات سینگ
گره گشایی شیخ ظهیر الدین تنایی و فرید الدین
اهل یقین شیخ اوحد الدین کرمانی اداسیغه
لافظ خواجه شمس الدین محمدی الحافظ اینه هم
جمعی بار دورلارکیم مجاز طریقی اداسیدا لار نظم غه
غالب دورلار و اولار بو شیوه غه کوبراک راغب اندا غ که

کمال اسفهانی و خاقان شروانی و خواجه کرمانی
مولانا جلال الدین و خواجه کمال الورنی و ظهیری
و عبد الواسع دایرنی و سلمان ساوجی و ناصر
بخاری و کاتبی نشابوری و شاهی سبزواری
و بنه حقیقت مجازرا تقیدا کامل و هر یک طریقه
وارغ و شامل نظم اهلی تینک متقدایی و اماغی
حضرت شیخ الاسلام نور الملة و الدین
عبد الرحمن الجامی نور الله مرقده و قدس سره
دور کنم اولغی طبقه دا هم شریف مقالغ سوزنکغ
طبقه تینک ادا سی دا صاحب کمال دولارکه عالم دا
حال اهلی بولار لطایفی برله مسرور دولار و بولارغ معارف

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تورىسى

برله حضور قیلورلار و بنه ادنی طبقه سید اجماعتی
دور کتم نظم نقطه پله خشنود و خرسند و راضی و بهره
مند دورلار و یوز مشقت برله یتی بیت که باغلا
شتور غایلار دعوی اوازه سین یتیه فلک دین
آشور غایلار سوز لاریدا نه حقایق و معارف لوبنی
دین صلاوت و نظم لاریدا نه شوق و غشق اوتیدین
حرارت نه شاعرانه ترکیب لاری احسن و بنه عاشقانه
سوز و رد لاری شعله افکن بعضی دین اکر بر از بیت
واقع بولور امانجه بیان دعوی واقع بولور که اول
هم ضایع بولور امابر نازک معنی کوچه کا پسندیده
بیج قیلور امانجه نا پسند دعوی پله انی بیج قیلور

کویا عقیده دا اوزلاریکا موافیق دورلار وسوز
لاریکا اعتقاد دا متفق دورلار طرفه راق بولکم
هر بری نیک سوزلاریدا معنی ازراق اوزلاریدا
دعوی کوبراک تعوذ باالله من شرور انفسنا
ومن سیأت اعمالنا عبرا علی لاری دورلردین
ویرسین اعلی ادنی لاری هم بارچه دنی دین ادنی
اوسط لاریکم هیچ نمه کا یرامش بلکم نفس اوزما
ماق اولاردین اوتی اون بنجی فصل کاتب لار
ذکریدا کاتب شعری سوزی نینک ورق نکاریدور
وسوز مخزنی نینک خزانه داری خازن هنری امانت
بولور وتصرفی خیانت بولور امین که خیانت کا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى بېكى تاپسى

منسوب بولغای اوز بهرهدا معیوب بولغای انداغ یخشی
قطعی خوب بولغای ویخشی نقطه دین صفحه کا جمال
انداغ یخشی نقطه یوز صفحه سیغه خط خال خوش
تویشت کاتب سوزکا آرایش برور وسوز
لاکو حبکا آسایش تیکورور راقم رقمی بولغای
راست وراست لارکو نخلیکا قبولیتی بنجواست
محرری که وتحریری بولغای توز پسندیده دور
اکر بربیت فتور وکریور اکر خط صورتی ناخوش دور
معنی خیلی داد قوغوچی اندین منسوش دور خوش
نویشت که سمو کوب بولغای ایلکی قلیچ علتی کا
خوب بولغای اولکه بجا نقطه برله جیب خبیث

قیلقان محبت نه محنت قیلغان نه انیک بیک

خبیث محنت دیده کا یوز لعنت خط که غلط

یحاسب و قاری سخره سقالیغه خضاب

اول خطدن قریب مبر نیرغه تاشلاماق یخشی

وایکاسین مالک جهنم سایه باشلاماق یخشی

محبوب دین مکتوب که هم خط خوب بولغای مضمون

هم خوب جا بنفشه اولدور مرغوب و کوکلیکا

اولدور مطلوب خطی یمان بولسه یمان ایماس

حبیب محبوب خطی یمان دیماس یمان کاتب

منزلی قلم دانیدیکا ه ارا بولسون قلمدیک باشی یرا

دیورلر قرا بولسون نظم قیلور کاتب که اول سوزکا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پۈتۈن دۇنيادا

قلم سورکای خلافت اول قرایوزلوک بات بولسار

قلم یکلیغ شکاف اون سکرنجی فصل و پرستان

ایل ذکر میدا مکتب دا تربیه کنه معصوم لارکا جفا رکار

اطفال غذا بیغه راغب و اولارتاوه بیغه مرتکب

ذاتی بی مدارا دماغی فولاد و کونکلی خار غضب دین

قاشیدا جبن کنه سیزلار بله آمین کین

کوبراکیدا طبع عقلتی بدبیدار و عقل قلتی غه کرفتار

اما توسن اطفال طبیعتی جفا بیله رام قیلغوچی

نا هموار صفا طوریغه سیاست بیله اندام بر کوچی

اگرچه خوی لاری درشت لوقدا یماندوز اما اطفال

نا هموار لیغی اصلاحیغه ایریک سوز ماندوز انیک ایشی

ادم دین کلماسن بنی ادم کاونه دیو قیلا سلمان

هر سوروک کشنی بر طفل محافظه عاجز اینا ناز اول

هر سوروک کلا علم ادب اوی کاتکانی کورکی انکا نیاز

انجه بارکم اول قوم سنیک اوزاکی وفهمی آز توشاز

ابتداع کشیکا یوز موجبه مشقت پوشاز

وهر تقدیر سیله اطفال غه حقی کوبدور اکر پادشاه

لیق غیرت وانکا قل لوق قیلیخ خوبدور شاکرد

اکر شیخ الاسلام وکر قاضی دور اکر اندین

اوستاد راضی وخدا راضی رطم حی یولیدا

کیم سکا بر حرف اوقوتمیش رنجی اینه ایلاکا

بولماس آدا آنینک حقین یوز کنج ایله اوقوسه

296

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پېكى تاپرسى

امام لارذکریدا امامت قیلغوچی اوزقراءتنیک
شیفته سیدوروا اوزنمازی نینک فریفته سیدور
کشی لیکدین اوزخیالیدا تصور لاردبخشی لیق ضمیرلا
تکبر لاراوزنمازین مقبول تخیل قیلغان جماعت
نمازی قبولسیتین تکفل قیلغان قراءت قیلماغی
محض رعنالیق وجماعت دین ایلکارر جماعتلاق
عین رسوالیق نغاینت خیالیده بشوالیق
وتصوری ایلکا متعدالیق ونمازغه امامت
کامل لارایچره اوزاوزین موندافع تصور قیلغانلار
جاهل ناتمام کشی اوزاامامت مناسب دوربردین
خیل مریدغه یا معلم دین سوروک طلب نارسیده غه

یا عالم دین جهال غه شفقت اوجون ویا کامل دین
توابع عیال غه تربیت اوجون آداب عبادت
تلقینی غه کماهی و تعلیم شریعت آینی غه ناکاهی
ناکام دین مناسب دور وضرور تدین تجویز قیلسه لولور
اما وظیفه وعلوفه یماک تاوزین مقتدا امام دیماک
امام آیشی ایماش واندا غ کشنی اومیلار امام کشی
دیماش یکرمی بخی فصل موه زن لار ذکر بدا موه زن کر
حق عبادتیغه فدا قیلغای جان انکا فدا اکر تخت
صوت برله ادا قیلغای اکر باکلیک ونیاز بولا شکا
ملحق دور خواص عام کونکلیکا مقبول مطلق دور
بو ندایما نلار فسق کنجیدن مسجد ری باشقا دور

www.uyghurkitap.com

اندا غکه فسونکرلار ترانه پیله توشوکدین چاردی

اکر مقری لوندیدور بد آواز دکلغذاریدور لحنی

ناساز بدنی وضو قیدیدین ناپاک وهوشی

وقت رعایتی دین پاک وروحی طاعت ذوقیدین

پیخبر تواوزی صوت الحمیدین انکر منع ونفی تغرا

دین اغزیغه اورماق اولی بلکه طاق منبردین

اوجورماق اولی لحظه مقرریکه ایرور پاک روی

زاهدوشی الحاذ خوش حسن ادا سی دلکشی

جان انکا فداکه روح ایثار اندین غش کرلوسه

مونیک عکسی نفس اورماسه خوش یکره برلکی

وصل حفاظ ذکریدا حافظ که بخشی مخرج وادا

تلاوت قیلغای مستمع لار نینگ روحفه اندین
آسایش و جانیغه حلاوت بولغای اگر حسن صورت
بولار غه یار دور اشتکوچی صاحب حال بولماسه
دیشوار دور اگر بدلیجه بولماسه و پیرمه اینیک عذاب
قیلسون خدا اگر فاسق دور بد معاش پیرمه هم حیف دور
بو غزلغه تاتش اگر با وجود بو حال لار سله کوب اوقیغای
امید اولکه اغزی صدف اغزندیک تیلی سوسن
تیلی دیک قور وغای لطم باریکه هیچ پرداکه اول نغمه
قیلماغای اغزی غزادین اذرکا کا هرکز اجلماغای
یکرمه اینچی فصل مطرب و مغنی ذکریدا مطرب
اوزا مغنی غمزه ایچی کاسیغه بوذوق حال دردایلی جان قیلور لار فدا

www.yunuskitap.com

اولکه کورکورکای ملایم ترانه ونغم اکراسلوب جنبک
حیات نقدی انکا فدا بولسه غم کورنکل قوتی خوش
آوازدین روح قوتی نواسازدین خوشخوان
مغنی دین درد اهلی نیک اوتی تیز دوتر اکر ملاحتی بولسه
حال اهلیغه رستا خرد وزهر مغنی که درمندانه لیک
نغمه چه کارانیک زخمکی زخم لیق یوراک کا تیکار آتشین
یوزلوک مغنی که حلقه دین سرود چقارغای حال
اهل نیک کویکان باغزدین دود چقارغای ملایم مطرب
که طبع وفهم انکا یارولغای آدمی کونکلی تاتش دین
بولسه انکا ربولغای خصوصا کیم هم اتیقاچ هم جالغای
کونکل حلکا نه قورغانلار سالغای نسلوک اهلیغه بر خوف

یر بو منزل دورکیم اندا ہم نقصان ہم کمال حاصل دور
سالک بو یردا بر مرحلہ آہ سیلہ ہم مقصدہ یتیب دور
دیر ساغر جانکاہ پیلہ یل لار قازغانہ ہم املکیدن
کتیب دور شبلی و ثوری قدس سرہما سماع دا کتی لار
ویول سلوکی برلہ مقصودہ سر منزلیغہ یتی لار بسا
اہل اللہ کہ ارغنون اوندین دیرغہ کیردی و دین
اسلام نقدین منجہ لار غہ باج بردی میخانہ دا کیم کہ
میدین اباقیلغانی اوزہ بردلکش نوا برلہ اذرسوا
قیلغانی اگر کتسہ مرہوسین باشیدین چیقار دور جک مدّ
نالہ سی برلہ یالبارور و طنبور پردہ سی داغی فتنہ دین
ہلاک ایتار و عاصیت دین پردہ سین جاک ایتار

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پۈتۈن دۇنيادىن تېپىپ تاپقىلى بولىدىغان تور بېكىت

وجنگ زار لیغی برله بوغزین تار تاژ وعود سازی
نغمه سی نیک ترغیبی جنگ دین هم آر تارژ اندا کم
رباب باشین یرکا قیوب نیاز کور کوزکای و قبوز
قولاق توتوب عیش غه ترکیب آهنگین توزکای
جون قانون وجفا نالهسی قولاقه توشکای
وهوش ساقی بولوب یوکونوب ایاقیغه
توشکای اول وقت زهد وتقوی غه نه اعتبار
وهوش وخرد غه نه اختیار اکرچه عشق وا تقوی ایلی
رسوا قیلور دا بولار دین فراغ دور ولیکین اول اوتغ
یار وتور غه مرد میدین باغ دور عرب تیوه سی حدی
لحنی بله بادیه قطعیدا تیز بولور بولوت پخته سی

رعد صدا سیدین صاعقه انگیز اثنان غمی مخلط
غلط خیال و آدمیغه بو آفت دین قتو لماغلیق محال
اما بو طائفه ینگ سایری هم اگرچه طرب آیین و محنت
دوده دورلار ولیکین فی الحقیقه لئیم سیرت وکدا دورلار
ایتعوچی و جالغوچی زار لیغ امکاک یله آلغوچی تابو
یورغوچی دا واصله و انعام باثراولار ملازم دورلار
و خدمت کار تاصحبت دا نعمت کوثراولار غه
بارچه امر و نهی بارچه سی خوش جون بزم دا تنعم
آز بولدی اولار ایتی استغنا و ناز بولدی نعمت
دیکان نه تمام یوق بولدی اولار ینگ کوکلی سیندی
تمام یوق بولدی اگر یل لار بهره الیب دور لار احسانیدین

آشنالیق برمای اوتارلار هر یانیکدین آلیب آلار
ناسپاش کوآلب لار حق شناش اکثری فاسق و
بدخوی و فالغانی کج طبع درشت کوئی چرکات
لاری خارج توزوک سوزساز لاریدیک وفا اولار
طبعدین مسلوب وفاایلی اولار آلیدا منکوب
مغنی و فاسیز و کنک حیاسیز انکا اکر میل لار
رعایت قلیب سلین و همخانه دوز اکر برقاتلا برنمه برمانک
یکانه دوز ایر صورتیدا شاهدی دور طنازه
و ملایم کسوتیدا مفسدی دور خانه برانداز خواص
دلفریبی دور صوت و نغم پله عوام غه راه زنی دور
طبل و علم پله نظم کشیکا بولماسون بوفتنه دوجا

که اونیدین نشاط طیری اوجاریان قونماق غه
طبل اورارهردم کم اوشول قوش غه کوبراک اولعای
رقم یکره اوجونکی فصل قصه سازو قصه خوان ذکریدا
قصه ساز بیکاره قصه خوان هرزه کفتارکم مجون
ناک یابنکی کونکلیدا اینک معرکه سی آینکی بیک اون
پله آوج قاقماغی هردم بخودمند قوشلارینی قتلماق
اوچون رقم وکلاتیدین ظاهر تلبه لارا طواری
کلاتیدین ماهر اوسمروک لار شعاری تیوه قوماللاین
ستاردا قندویکوچی و معرکه سیغه کلکان معتقدلار
اذ ساتعون الیب یکوچی بصلم کشتیکیم بولماغای
مجون قندی نیک خریداری اینک کاه بیله تورالمین

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پۈتۈن دۇنيادا تېزلا تاپقىلى بولىدىغان تور بېكىتى

هیچ بازاری یکرمه تورتونجی فصل نصحت اهلی وعظ
لار ذکریدا واعظ کرک قال اللہ دین ایتسه قال
رسول اللہ مخالفی تدین قایتسه خدا ورسول لوینغه
قدم اورسه اوزی کرکاندین سونکرا نصیحت قیلیب
ایلنغ هم کیکورسه یورماکان یولغه ایلنی باشقارماق
مسافرنی یولدین چیقارماق دوزده بیابان غه کیکورمک
وبادیه دا یتورماکنی وراوسروک کرک ایلکا بیورغای
هشیارلیغ اویقوجی دیک ورکم کشیکا اورکاتکای
بیدارلیغ اویقودا سوزلاکان جولیکان بولور اول
دیکاندیک قیلغان نه دیکان بولوز واعظ لیق
هر مرشید اکاه ایتسه روزه هر کامل اهل اللہ شهید و

اول بر یولنی بارماق کرک اندین ایلنی باشقارماق
کرک یولنی کورمای کرکان تیارز و غیر مقصودنه تیارز
واعظ اولدوکم بولغای عالم و متقی انینگ نصیحتی
دین جهتان شقی اولکه بویروب اوزی قیلماغای
وهیچ کیم کاسوزی اثر وفایده قیلماغای نظاره خوانک
بیله سوز سوزکوچی مقال دستار بر له یارلاغوچی قوال
یکره نشنجی فصل اهل نجوم ذکریدا منجم که ثوابت
سیاره دین حکم سورارز رتمال دیک دورکه نقطه
لاری عالمه بیله لاف اورارز و نقطه لاری تقویمی
غلط و تقسیمی واضطرابی واجب الاجتناب
وجه التمری وبی پایه وبی ثمر غافل دور بو اشنا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پۈتۈن دۇنيادا تېپىپ ئوقۇغۇچە كتابلارنى پۈتۈن تورىسى

بىلە نىكاھ تولتقان وحق تعالىنىڭ قضا وتقديرى بولمىسا
اوزايلىكىده بولسه برآنا تۇغقان كۆڭلىنى بىر پرده وبىر خانه سى
بار وهر خانه دا بىر دانه سى بار اول دانه اجيق بولسه
يا جوجوك يا ميخوش بار وجود كه اذكيب بيمار
خاصيت وكيفيتى بىلە ايلكا هم شرح بىلە ديب
فلك مدوّر نجوم برجدين افسانه دير واولار تنك
سعد ونحس حكمان سوروب تراند ير باوجود اولكه
اون سورندين اتفاق برى هم راست كلمش
اتنك قباحتين يا خود بيلمش يا بيلب كوزيكا ايلمش
كذب المنجمون مضمونى بىلە اتنك سوزى يالغان و
اوزى راست لىكن كشوريدين بيراق يالغان ديو بصيرت

کوزیکا غفلت پرده سین سالغان نصم
ایمس افلاک انجم حالی بی نفع ضرر لیکین ؛ انی
تنکری سلور ایرمیش منجم سلماکی ممکنین بکرمه الصحی
تجارت اهلی ذکریدا تجار سیاحت شعار اقالیم
و بلدان حالیدین خبردار عجائب دین افسانه کذار
و غرایب دین نادره کفتار جهان تاشی ودشت
قومیغه ناقه سورکان و بحارا مواجی دین وطلا
طمیدین نفع و ضرر کورکان حلال روزی کسبی غه
مسافت لار قطع ایتکان جمعیتی ظاهر نیلا یو باطن
پریشانلیق لاری انکا یتکان بری یوز بولورلیدین
باشیدا سودا بوزی کتان بولورلیدین کونکلیده تمنا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پۈتۈن دۇنيادا تېپىش ۋە ئوقۇش

هوندا غ کشی نیک مقصودی تمام اسینغ بولماسا
حصولی اوچون رنجی قاتیغ بولماسا سودا اوچون
تیکزکاکیمه سوزماذرا اوچون نهنگ کامیغه قدم اورماسا
خدم وحشم حشمتیغه جهت تیکماسا هر نفس حیاتیغ
ایاب اسکه جیان کیماسا ولذیذ غذای اسیرکاب
قوروق نان یاسا رنج معاش سهولتی اوچون
بولشه وسودی کونکل فراغتی اوچون بولشه سفر
دین عزیزلار صحبتی غه تماک مرادی بولشه زعاتی
دین نامرادلارا بیشی کشادی بولشه شرع
زکوة بویینه اتماکای فقرا حقین بوسنیغه الماسا
بوفکه مالین عزیز سراب اوزین خارانکای

واوزمالین تا مغادین اوغورلاب اوزیکا
مذلت یتکای یا وارغ سیپارا وجون یغنغای
یا حادثه قورغارا وجون قازغانغای موندا غ کتسه خواجه
ایمس مزدور دوزاوزلیم وزلیغدین بهره رنجور دوز
نظم موندا غ کشیکا یوق خود هوشیدین نشان
سلکیل کدا اگرچه ایرور خواجه جهان یکرمه تنخی فصل
شهدا الیب ساتوچی لار ذکر یدا شهر سودا گری
عذر کشی اوزیکا سوز مسلمانلار غه قحط اندیشی
ایلکاریان اینک که سودی اوزیکا اغیر الیب
یینکه ساتماق اینک مقصودی الور دا کتانی
بوزدیب ستار دا بوز وصفی دا کتاندین آر توق سوز

شاننی تورقه اودنیغه اوتکاتور بولتاد خیری ایوق
بویرانی زدبفت یریداستاد بولتقصیری یوق
دوکانیدا بارجمتاع موجود غیر انصاف نا انصاف
یعنی دین بارجه جنس حاصل غیر تقصیر غه اعتراف
تاجرما فراول کدبانوغه همرانو بلکه انی ایری دیسه
بولورمونی کدبانو انکاسودا لغوجیغه نقصان دیمانی
ایکی جانب دین یانغان اندالجکوچی دتلان دطلم
یوخیل ادم ایرکاس بخشی یاقسانکی ایرسودونک
اولادین کربرانسانک یکرمیسکز بخی فصل
بازارکاسب لاری ذکریدا بازارداسوداکرکاسب
تنکری کاضامن ووعده کاکاذب بربکاارزیغی

یوزکا ساتماق دین منیک مباحاتم منیک غه
یتمز یوزکا الماق دین اولارغه یوقتور زره اویات
راست لیق برله سودا کرلارغه زیانکارلیق وعده کا
وفا اولارغه بدکردارلیق آخرت عملی سودا سیدین
اعراض لاری وعمل میزانی عدالتی غه اعتراض لاری
اوغول اتاغه بازی برماک پیشه لاری وغل لیق
لارین کرامین الکاتبین دین یاشورماق
اندیشه لاری نظم بولاردین کیمکه دیراورنی وله
دورت اکر قلسا تک یقین بردا غولیدور یکرمه
تمو قوزونجی فصل هنرور صفت پرداز ذکریدا
یالغانلاری کوبدین کوب چین لاری آزدین آز

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پۈتۈن دۇنيادىن تېپىپ ئوقۇشقا بولىدىغان تور بېكىتى

ایشلاریدا دغل لیق معتدر حد دین نارى لارى وعده

لاریدا خلاف خیالی کماندن تاشقاری چین سوز

ایرکا اولوغ هنر دور تایغان سوزا اولوغ عیب دور

نسطرا تاکدن افشام ایشیدا صنعت سازه هنر

اطوار یدا فسون پرداز ایلانا بوطریق وزیشی

که بردکا یوکورتکا یلار ایش کرموده ی غنی لوق

ایرسه فقرا تکا بازی بروردا یوق تقصیر او تور دوتخی

فصل شحنه دوزندا لارذکریدا دا روغه وشحنه

وعسس اوغری خونیغه محدوفریادرسش زندان

ایلی دوزخ ایلی وعسس لار مالک عذاب وشحنه لار

مالک دوزخ دیک حکم ران وعالیجناب گناه ایلی

طوق وزنجیر غه گرفتار وبو زنجیر طوق لاری سلاسل

واغلال دین نمودار کیم بر براعیس لاردین

بازار وقیمارخانه لاردامستاً فخ زندان جاهیدین

اوغریلار کونکلی تیره لیکے معلوم جرم الهیغه اندا

پریشان کونکلیدا خواطر دیک هجوم کنه کارغه

اندا امیددین هم سهی کوبراک وبد کردارغه اندا

عنادین تسلیم کوبراک بر فاتلا بروزی تارتیب

چقارغایلار قایتیب کلکان لارنینگ نقل

لاری موحشی وخبر کاتورکا نلارنینگ ماجرا

لاری مشوشی بری دیب دارغه چقاردایخشی

توردی بری دیب بونین چپاردایخشی اولتور دی

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى بېكى تورىسى

بری مقتول نینگ یکیت لیکیدین تحریر

تیم نینگ ربای اوقوغاندین تحریر آبونوع صفت

حال بیچه دوزه مونداغ غریب احوال بعد ذوعمل حرم

جاغی مجرم نینگ توتولماغه ساغی آما مطلوبه حاصل

قیلیغاندین سونکرا قتولماغه داغی دنیادا بونمنزل

قیامت کیردار دوزه حشر دادوزخ دین نمودار

بندوزنجر لیق کنه کارلاری شهر زندانیدا ندقه

عشق مفیدلاری بوبت الاخراندا ننگری باره

بویرکا یتگوردین یراق ساقلاسون دبونمنزلغه

توشورداحوال دین یراق توتسون بت بونمنزل

ایرورانداب بی رنج عقوبت توشکان کشیکا

اندا اوکوش درد صعوبت اوتونر برکی فصل
دهقانلار ذکر یدا دهقانکه دانه ساجار یر تماق
بلدرزق یولین آجار اکر راست لیق صلاح بار
اویی صالح ناقه سیدن نمودار قوشه هم اکی
نر در پهلوان بوکیه کابیون ستوب الدیدا روانه
ایش قلور دا هم دم و همقدم دهقان اولار نی سو
اندا غلکه آدم عالم معمور لوغی اولار دین و عالم اهلی
مسرور لوغی اولار دین هر مان قیلار حرکت
ایلکا هم قوت تیکور ور هم برکت دهقانکه تونر لوک
برله دانه ساجار حتی هم بر کایته یوز برکت
ایتکین آجار ساحقان دانه کوکار کوبجه

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پېكى تاپرسى

اوروب ومن قلیب محصولین کوتارکوچ
قوشن اندین بهره مند بودشت سی اینک پله
خرسند شورلار اویی اندین آباد وکورلار خاطری
اینک پله شاد وکبوترلار غه اندین مست لیغ
وتورغایلار غه اندین نشاط بمدست لیغ آج قه
اندین روزی بشاقچی نیک اندین یاروب کوزی
هرزکر کا اندین کام حاصل وبشته کش کا اندین
مراد واصل کدا اندین توق وکدخدا تو قلوق
اندین اوق مافرغه اندین طعام ومجاورغه
اندین کاتم اوتماک جی تنوری اندین قزیق
وعلف بازاری اندین اسیغ فقرا رزق اندین

وارغ و عزبا قوتی اندین کافی زاهد غه اندین حضور
طاعت و عابد غه اندین لاف قناعت سایل
خریطه سیدا اندین مهیا اقطاعی شاه خزانه سیدا
اندین بحر و بر متاعی دستخان نیک بردانه سایل
بوحال دور اوزکا ایشلاری تعریف محال دور
وباغی جنت دین نمودار و پالزیدا روح قوتی پیدا
اشجار نیک هر بری جوخ اخضر اول شجر رمان
فواکهی نجوم اختر فقر انیک سر کا دوشابی اندین
اغنیا نیک نقل و نباتی اندین کونا کون فواکه
هیله باغدا تزیین جمن ملکیدا با غلانیب تعبیه
آیین موندا غ کنس کراکلکم نجلی دین معرا بولشه

وکذب ایساک دین میرالواشه شاه مالیه مازور
اباقلمانه وزبون شریک کاجفاقیلمانا تادانه
دُرِّ سعادت برکاتی وتخم ساحب انجم علو رفعت
ترکای و موندغ دهقان ادم ننگ فرزند خیلی دور
بلکه مرزوق لارانکا فرزند اول آدمی صفی دور مظلم
کیکه دهقانلیق ایلادی بشنه داغی نان اولدی انکا
شعار بله کیمسه علو رفعت دین آدم اولماسا آدمی
خودبار اوتورا لکمی فصل یتیم ولئم لارذکریدا اوباشنه
وارازل مسلمانلاردیک اولارغه نه معاش ونه
خصال انسانیت طبع لاردین عاری حیوانیت
بلکه سبعیت اولارنیک شعاری یتیم که قنجاق

اورماق اینک ایشی بولغای اوزی تلبه ایت فیجاق
اینک تیشی بولغای ساقلیغی دا توقوزایتش
و اوسروک لوکیدا اندین قاچیب یوزایتش
پنجه لاری نیش اجل قلاب نجوک کی دشت سباعی
اولتورورکون اوجون ایماندینک اورکانیب ربا عی
یخشی یمانغه سنجیک تیکورونب عقرب دیک
هر بیکا یتنی نیش اورونب نه عقل اولاردا نه دین
نه حیا اولاردا نه تمکین ایشلاری نا اعتماد لیق
و نا پاکلیک ورزیش لاری بی مروت و بی باکلیق
ایشلاری شهرتی تینک سایرارازلی حشرات
الارض اولاردین احتراز واجب دور بلکه فرض لعظم

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

خلایق ایدی اولارغه صفات بی حد عظیم
اقتلوا الموزیات او توزاوچ بابه وصل غریب
زاده لار ذکر یاجت ولولے کوبراکے بیک مضحک
حرکاتے وتوز اصولے معلق اورماقلاریدا خاکسار لیق
اشکاره سرنگون نورماقلاریدا بے اعتبار لیق بیدا
کشے لیک دین سکریماک لاری بیله قاچیب بخشے
لیعنی مسخره ایشلاری بیله ملامت اشکین
بوزلاریکا اچیب بوکون تا بقا نینی یب تا نکلا غلین
یمانی تیلار نمه برماکا ندین شکایت سوزی دیمای
وطن ومسکن لاری خاریلیق ویرانه سنی منزل
وماوس لاری خاریلیق کاشانه سنی تا نک انتقاج

ایرخاتونلاری کسب اوچون تارقاشیب اوغول قزلاری
کوپی کوچه لاردا پوتراشیب هرقیسی نرکیم حاصل
قیلیب اقشام بولاجه بارچه بریرکا سغلیب تا بقان
لارین توکاتما کونچه تویوغه میل قیلمای تانکلانه یرمیز
دیماک سوزین پلمای تانکلا ایشلاری اوکان بو
رونقی کون ایشی وبوهم برایش دور اکر قیلالسه
بورزالت لیغ کشی تکبردین خوبراق وبو ضلالت
یخشی لیق تصوریدین مرغوبراق نظم کشی اکرکشی
بولسه اورنین کشی دیماکای قیلوردا هیچ ایشین
هم کشی ایشی دیماکای اوتوز تورلوکی فصل مبرم کدالار
ذکریدا تیلانچی کدا کوبراکی بی غیرت وبی حیا کوندوز

www.uyghurkitap.com

کزماک لاری ابرام ہلہ املیدین الماق اوجون وکسلیب

اوغورلارغہ ایل جہاتیدہ کورسالماق اوجون تدنعمت

الیب منعم دین شاکرتہ انعام تدہیب مکرم عذریغہ

تیل لاری ذاکر یمک ہلہ جوع املیدیک معدہ لاری

تولماق یوق تیلاماک ہلہ مستسقی دیک سودین سیراب

بولماق یوق وکدو کجکودہ مملو بنکلار خاطریدیک

ممنوع خیالاتیدین خریطہ سے تولاریایی صوفہ

لاردیک متلون خواطر حالاتیدین ہر دم کم کوکوزدہ

غسال دین اوزکا کینے احماق حمال ہر سیم کم

کوموبدور تفراقدین اوزکا بروانے یاک محال کوز

لاری حرص نیک صیادی وطمع نیک عینی دیو خرمن

و بوطمع دین جان کو نکل لاریدا محروم لوق شینی و بولار
ارا سیدا اوزیکا قلندرآت قویغان ملعون آدمی
لیغدین مغبون و دیو شیطان الیدا مطعون
وانسانیت و مسلمانلیغ دین یراق تو نکوزاینیغ
آدمی لیغدا اولاردین بخشراق شکل تغیری بله
بله ادمیلیغدین کرانه پوستین آوروب کیمک
لاری حیوانلیغ و سدجهیت دین نشانه واولوغ
کیجیک دین هر تورلو کدا کدای موحش فاسد
خواطر دیک صافو کو نکلیکا منوش بر ماک بو لماس
بولار غه انسان حکمتی یا ادم موعلمین مسلمان حکمی
بو فاسد اخلاطی غه واجب دور دفعی بولغایمو کنتی برای

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پۈتۈن دۇنيادا تېپىپ ئوقۇغىلى بولىدىغان تور بېكەت

دیسه حان حکمی اوتور تشنجی وضم قوشنجی صیاد لار
ذکر یدا قوشنجی صیاد لارغه مقتدا و حکم ران وجماعت
انکا رعیت مأمور و فرمان کیمکه بار ایلکیده برقوشنی
کیچه وکوندوز مشقت کا تو شنی کیچه اویقوسی حرام
وامکاک دین اولارغه یوق آرام نفس حفظی اوچون
بکنه ایا غیغه سالیب بندی واوزون تونلار اینیک
غذا بیرله فرسنذا جل رشته سین طمع ایکنه سیکا
جیکیب اول بزبان نیک کورار کوزلاریں تیکیب
مقصودی انی صیاد قلماق تواوزکا جانلیغ لارجانغه
جلاد قلماق کوندوز دشت وادی سیدغه جانیب
برکچه زبون نی غافل تاپیب تونیکر حیله بیله قوشین

اولارغه سایش اول سالغانه اول مظلوم نه ایش
الدورغاندین سونکرا اول صید باشی اوستیدا تورب
اورون اول قازه تولغانینی بسمل قیلماسدین برون
قیلمایین سیندوروب قولتوغاین یاریب واول
قاتل شاکردین شفقت بیله تویغاریب بچه مونداغ
نینگ قاینین توکتی و قولتوغاین یاریب قیلمایین
سوکتی قرا کیغه باغلاب ویکا یاندی اوزی وقوشی
قیلغانلاریغه قواندی شوم نفس خطمغه برایکی یاغ
لاری ایرتکاب قیلغانی والیداسیر الغه سالیب
کباب قیلغانی و بعضینی ایلیتیب یکی کاتارتقانی
انینگ ایلتیفاتیدین کولکلیکا جولدی طمعی آرتقانی

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى بىگى تاپرسى

قوشش تعریفیدا دیکانی بارچه لاف واور حسید ا
سوز دیکانی بارچه کذاف موبجه مذموم امریغه
باعث نفس کامی خواه امکاکی خواه تماشای خواه
کبابی خواه پیکی انغامی نظم بولار بارچه سی محض
نفسانیت که اندا ایماس داخل انسانیت
قونالغه الیب قاندا قونسه درم اطه ارفه سی قوشیغه
طعمه هم اوتوز التنجی فصل تربیت تاپب حرام
نمک لیک قیلغان نوکرلار ذکریدا نوکر که ولی نعمت
دین رعایت کورکای دیک محمد ومیدین تربیت
کورکای ایرلیک وانسانیت اولدورکه مقابله
سیدا قل لوق وخدمت کار لیق بلکه یکجهت وبال

سپاه لیق قیلغای و تیلاکای که انکا جان فدا قیلغای
تا شفقت حقوقین ادا قیلغای حمیت اول ایمیس که
مخدوم ینه برو کا کوبراک ملتفت بولغاندین شکایت
اظهارین قیلغای وکلمه مندلیغ وکفت کذاری
تا ایش انکا بیکایکه نعمت کفرانی ارا غه توشکای
وحق ناشناس لیق طغیانی ما جرا غه توشکای
بوادی سیز لیق قاجاقه تیکوزکای وعده اشکیکا
بارورغه مقر بولغای واوزین براوکا یل بریب قل دیب
قاجقان دیدک دیوز بلکه دیدک دین یوز قاتلاکرا کتی
بتخصیص که مفرط تربیت کورمیش بولغای و مقابله
دا بی اندام لاف اورمیش بولغای ایر که بوزین

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

یینه بریر کا قاجقای نامرد لیک تقراغین با
ساجقای جون موندا غ کشی ایر لیک ساندین
ناری دوژ ویکت لیک دایره سیدین تاشقاریدو
چاکیم که کیاستی باژ انینگ قاشیدا موندا غ کشیکا
سیاستی باژ ایرانلاردین نامرد لیک وجودیغه کلسه
بوینیغه یوکلانکاندین سونگ بونین اوزارلاژ
قزیل یوزلوک قیلوراجون بوینیغه تینغ سورارلاژ
اما انینگ سرخ روی یوغیغه کلکونه سزاوار دوژ
وبویوزا قلیغی غه مناسبتی باردورکیم قاری مخنّث
مهموت و انینگ خاله ذاده سی کفتار فرتوت
شرکت یله مشاطه لیغ توزکا یلاژ ولیکین زیب

زینتی داسحر لار کور کوزکا یلار وقاشلین وسمه
برله شاشقه قیلغا یلار اما وسمه لارنی پوسته قیلغا یلار
سقالین قرقیب ایکی قولاق توتوب یوزلار کارنی
لار آشقه قیلغا یلار اما ایکی عذاری طرفیدین جبرا ست
ایکی خال قویغا یلار عروسی مستوره کرو نامستوره دوز
کید لیک یاغلیق فرقیغه لیک سالغا یلار جوان وجیله
نازک لوق نامقدور دوز بونوع ارایشه قیلغاندین
سونکرا شاخ یورغه اوی غه تنتر و مندورکا یلار
وشهر نیک کوی محلاتیغه کزدورکا یلار و نظاره
کرایل طعنه و تشنیع برله فریاد قلیب دیکا یلار که
جهار وانک سپاه کری کا ومیش تاختن است

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب توربىكتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى بىر يەردىن تاپقىلى بولىدىغان توربىكت

اکر ورق یوز قرالیغدین اویا تماشه دقلم قرالیغدین
حجاب بولکای انکا مناسب حرف لار مستور و انکا موافق
عاشق لار مذکور بولغای ایردی وعیش نشاط بزمی
قورولغای ایردی امّا انداق سیه روی نینگ تفصیلی
واول نوع قرالیوزلوک نینگ تفصیلی هرنچه کم عالم اهلیغه
ملتمس بولسه موندین اوق بس بولغوسیدور نظم بو نوع
مسخره لیق ایلیکاسز دور درحیرت دکه اولکای اشتشیان
کیمکه بارایسه غیرت اوتوزیتی وفضل کدخدالیق
صفتی وخاتونلار ذکریدا کدخدالیق قتولماس بلاغه
مبتلا لیق دوایسز رنج کا خارزار بولماق وعلاج سز
امکاک کا کرفتار بولماق اکرچه بوایش ایشندین ایاغ

الم وآزار دوژآما انینک کیفیتی واتفاوت لار بار دورہ
موافیق توشسہ کدبانوا دولت وجمعیت غہ ہمرانو
اوی نینک ارایشی اندین واویلوک نینک آسایشی
اندین جمالی بولسہ کو نگل کا مرغوب صلاحی بولسہ جانغ
مطلوب عاقل بولسہ روزکارغہ اندین انتظام و معاش
اسبابغہ اندین تربیت وسرانجام و بونوع جفت
کشی کا قاوشسہ موندا غ کلہ مکا ریق ایلیک کا توشسہ
نہاد غم وحنت دا ہمراز و محرمنیک بولغای و مخفی
پنہان درد مشقت دا دمساز و ہمدمنیک بولغای
روزکاردین ہر جفا کلسہ اینسینک اول جرخ دوار
دین ہر ابتلا کلسہ چلسینک اول کو نگلونک غمیدین

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
كتابلىرىنى بىكى تۇرسى

اول غمناک وبدنیک ضعف طالتی دین اول ہیاک
اگر حسن وجمالی اوترا جاغلیق وتورموافیقت رشتہ سی مخالفت
باغلیق دورذ وخوف رجا برلہ تریاک دوذروحکمت مدارا
پلہ معاشنی سلامک دوذر کہ خدالیق سنیک بعضی سی متصل بولسہ
وبعضہ سی آسان اماکوبراک چالدا کوزکل ہر آسان
بونوع ہم نافرجام لیق وناکام لیغ برلہ تحمل قیلغای
وہر نجوک بولسہ ہم اوتکاریلکای تغوزنا اہلدنا ساز
جفت ایرکا مہلک مریض اشکارا ونہ ف سلیطہ بولسہ
کوزکل اندین رنجہ وقبیحہ بولسہ روح غہ اندین شکنجہ
یمان تیل لیق بولسہ ابوشقا کوزکلی اندین یرالیق یمان
ایشلیق بولسہ ایرکا اندین یوزقرالیق مجوارہ بولسہ

اوی اباولیغی برطرف ۀ وبدکاره بولسه اوی اندین بیت
التلف ۀ اولکه اوّل راق مذکور بولدی ۀ ویوقاریراق مسطور ۀ
یخشی روزکارانسیدین یوزسلیدا برتوغماش ویاولوقان
کشیکا تاج تارک بولسون ۀ ویوسعادت انکا مبارک بولسون ۀ
اما بوطائفه ۀ حق تعالی ناقص وجب یراتیب ۀ ورث کمال
راست لیق لاریني داتلاریدین بهوراتیب ۀ وخوی لاریني
ناخوش اتیب ۀ وکوبراک ایزلاریني اولارغه زبون
وبارکش قیلیب ۀ ورث فتنه وفکراولارغه پیشه افسون
غدار لیق اولارغه اندیشه حق نعمت لاریکا ناسپاس
خلق یخشی لیق لاریغه حق ناشناش ناچفاظ لیق
دین لاری ۀ ونا انصاف لیق آیین لاری ۀ خودنما لیق

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى بېكى تاپرسى

اولارغه شیوه وخود پسندلیق اولارغه میوه دین

لاریغه عقل یوقیدین قصور عقل لاریغه دین یوقیدین

فتور لباس لاریغه نفس لوشدین نا پاکلیک لباسات

لاهیدا ذات خیانتی دین بی باکلیک هشیارلاری

جهل میی دین مست واوسروک لارقمی و معشوقه

پرست عیب بهن لق نظر لارغی عیب جویلوق

هنر لارغی کید و فریب افسون سازمکر و حیله

سحر پردازلیق جرم لارغه قصد و غیبت لاری قتل شوندن

پاکنه لارغه کذب تهمت لاری راست مانند حق طرلیقین

تو تماقلاری متعسر باطل جانبی دین اوتماک لاری

متعذر انکلیک جله یوز قرار تماق اولارغه تنزهین

سوز اشنا سید ایوزلاریکا قراتیلماک اولارغه آیین
شهزاده پری صورت ابوشقالاریغه ایشلاری عذر
بیداد وزنکی دیوسیرت اوینا شلاریغه رسم لاری
اتجاذ و پرده دا اولتورماقلاری حیله ساز لیق یسانب
اطلانماق لاری اسب بازلیق حلقه لاری عنکبوت
تاری پرده پوش بولغان کشی بنک بونوع پرده داری
کم پری که اسکی سناج غه غازه سورتکای و تسزاید و
باشیغه تسزاکوج سالنجغای اولی اولدورکه فلک اینک
باشینی اجل تاشی بیله یانجغای بوطایفه دن اکر قری
دیدک دورکه یانورغه راغب دوز اکر آرقه یاکماس
ایتاکی دورکه نقشین جلغه طالب دوشه بولار بنک

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئىنتېرنېت كتابلىرىنى پېكى تارقىسى

زبون اسیرانلاری یوک تارتارمۇ ایشاک لاری و عاصی

قلتبان لاری بلکه قل دیدیک لاری اندا غ که باری خلق دا

تفاوت باز بولار بنبک هم تفاوت لاری هجاب و ثمار

بری عوام بری خواص دوز بری خاص الخاص عوام لاری

بهایم وسباع مانند الجماک ویماک واونیغوغ خرسند

طاعت لاری زیب وآرایش عبادتلاری زینت

ونمایش شعار لاری اسلام دین غفلت مرادکام

لاری فسق داشهرت خاص لاری ابلیس شعار

دیوابین شیوه لاری مکروهیشه لاری کین وصوآب

رای لاری ریو مکار لیق صلاح تقوی لاری ستم

غدار لیق غدار مکرداد یو اولار الیداغول فساد

وحیله دانشیطان اولار آلیدا کول وملایکه لار اولار
قاشیدا بلاغت بله معیوب شیاطین اولار آلیدا
حماقت کا منصوب خانه لار بوزماق اولار غه مسجد
یسا ما قدیک فن ثنا حق قان توکماک اولوک تر کوز کا
مستحق یوز یخشی لیق غه مینک یمانلیق ایشلار
نوش تیکور کا نکانیش اورماق ورزیش لاری
عفت وصلاح اویی اولار دین بورون عافیت
وزهد بناسی اولار دین یقوق اولار مکر تعریفیدا کوب
عالم دانا وکوب ذراست لیق حکما کتاب تصنیف
قیلیب دور لار ومبالغه برله ثبت قیلیب دور لار دجلد
[illegible] اولار دین عاجز ومقصر بولیب دور لار

uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى

بو برنجه پریشان کلمات ایله بونوع تعریف لایق
بولماس و توصف لاری سینک یورندین برکا تیسه بولماس
اما خواص الخاص لاری بولدوغه عکس مطلق حق کوری و
شنلش و تیل لاریدا حق و کونکللاریدا باغی حق نور علمای
اسلام دخه اولاردین فایده امید و اولیا و عظام اولار
انفاسیدین مستفید انبیا و مرسلین اولارغه یلاوج
ییل و ملایکه مقربین نی اولارغه ایکاچی سنکیل
عفت تاریدین باشلاریدا مقنع و عصمت حله لاریدین
یوزلاریدا برقع برقع دخی اول یوزدین یراق قیلماسون
و فتور یولدین بو پرده هیچ وجه اچلماسون و تو
سکزنجی فصل ریایی مشایخ ذکریدا شیخ ریایی

رعنا لیق جلوہ نمایئ التون ہلہ روکشش ناشی خوش
نمای ایچی ناخوش صورتہ درو بش وش و معنے سی سراسر
غش و ارتسته یعنی تمام قیدوکراعاۃ تمام شیذ عمامہ سے
ریاست یوکے بشیدا بر فاسد خیال ہر تو کے انکنیدا کے
مرقع رنگ لیغ ہلہ ملمع ثرواسی عیوے بنیک پرده داری
ریا جرخی ایکرکان ہر تاری مسوکے آتیش انتیور کاسوکا
شانہ دانیده ریش خندانتی نہان مہربازلیق تسخلین
اوکورماک واوزونراق نماز دین غرض ایل کورماک
کلاہ دولت اول ولتمند غہ دستار واورزون
علاقہ سی تولکو قویرو غدین نمودار محل سیز صیحہ سے
بغایت ساوق آندا عکہ وقت سیزاون تارتقان
رباعیت رباوی ریہ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
تەتقىقاتچىلار ئۈچۈن كتابلارنى پېكى تارتىسى

تاوتی غفلت دین اوراد یدا علالاً بارچه علمای باری
حیلت انگیز مجموع حرکاتی غرض آمیز واقعه سی باری
یسا لغان اویغاغ لغی دادیکانی باری یا لغانم شمس
اوصول دین تاشقاری وجد وصعقه سی آهنگ دین
ناری تصور تیدا مونجه هیچ در پیچ معنی داخود
باش دین ایاغ هیچ بوخبیث ذات مونجه آرا یش
پاک ایرانلار حالیدین اندا نمایش بهیات بهیات
اویات یوزمینگ اویات طرفه بوکم بو مظهر غه
مریدلار هم باز خدمتیدا بارچه شیفته بقدر اول
بوده وکان نی یورولوب تدبیر یله و بو معرکه نی
تورلوب تدویر یله کم شیاطین غه محل حیرت دور

و دیو لعین غه موجب عبرت نظم فقرا سیه بر له
بو لقای موجبه رزق بوریا سلطنت دیک دور که
صلحای پادشاهی بوریا بو اکر درویش اوزین قیلسا
که اول هم پادشاه شوق عجب بولیکه سیدا بولماسا
عقل حیا اوتوز توقوز نجی فصل مزابات اهلی
ذکر بیان رندمزابات فی الحمام سیله اوتماراوقاتنه
جبا بدیکه بر ده هوا سی باشیدا نصراحیدیک
باشی قویاریری ساغرقا شیدا و هر بیرده دهر
قیاناکه هم بزمی کوردوب همسبوکش لیک وسیله سی
سیله اوزین تیکوردوب همناموس ستارین باشیدن
السیب هبر وجه اوجبز میفروشن ایاغیه سالیب

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب توربىكتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تورىدىسى

مینخانه تردیدین بنجا نما نلیغ بمانه تعلق دین ایکرد
سا مانلیغ بر مغبچه ایلکیدین کرجامی تا رتیب جمشید
دین استغنا شوکتی آرتیب مغبچه لار یوزی آلیدا
بُت پرست دیر بری ایاغیدا باشی تفراق غه
پست بقاسی میخواره شوخ لار ایلکیدین جاک
کونکلی اولار عشق تیغیدین زخم ناک دیر دامنی
کدالیغ غه اشتغالی ایلکیدا مینخانه نینگ سنوق
سفالی رسوالیق کویدا ایاغی یلانگ باشی بیم
بدمست لار دستیدین مانگلایی زخم لیق قاشی
هم وجود شخصدن قیلور اوجون پایمال وجالیدا
بیری صف نعال باشیغه عمامه مختی آرتمای

بوسینی ردا منستین تا رتماتی نفسی کرجه تواق غه
همدست اما همتی الیدا فلک پست زمان کونکلی
نوایی دین غم سیزه فلک جوادثا تین خاطری
الم سیز وجود عدم دین بولمای هر آسان
باریوق همتی الیدا یکسان صراحید یک تلخ
یغلا ماق دین نشاط نی دیک ایا غیغه
توشماک دین انبساط غم دیریدا بردم
ساغ اولماک دهر خیر شر یغه کوز سالمای
زمان یخشی یمان بله ایشیوق دیسه لوافایکه
عالم دا موندا غ کشیوق دهر اهلی ظلمیدین
موندا غ معاش غه حق عفو رحمتیکا مستحق

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پېكى تاپقىلى بولىدىغان تور بېكىتى

وجودی میکده تفراغیدا فانی امیدی حق رحمتی
بقای جاویدانی زندکداغه یتب بو اقبال دولت
شاه لارغه انینگ حالیدین آرزو و حسرت
دیر رندیکه فنا جامینی تارتار هوستی دنیا بیله آخرتکا
ایرمس بابستی حق رحمتی امیدی بیله تونکون مستی
کوب آرتوغراق ایدیکه ذاهد زهد پرستی امیدا ولکه
باری نامراد غه بوفنا دولتین نصیب قیلغای
وبوتوبه سعادتی بیله بقای جاویدانی نصیب ایتکای
قرقنجی فصل درویش لار ذکریدا درویش
اولدورکه بولغای رضا اندیشی اکر الحید ابولسه یوز
نیشی تاشی بولغای مرهم آیین وملامت کیشی

درویش کرک صدق و فناطر یقین توز کای
اورزین نجوک کہ بار اندا غ کور کنور کای انانیت
غفلتی غہ قاتیغ ریاضت لار بلہ صفا برمش بولغای
ونفسانیت شوقدین عظیم مجاہدہ لار برلہ چیقیب
فقر طرفدیغہ کیرمش بولغای وفنا جماعت خانہ شیغہ
تیمش بولغای ہمہ تی نظر یغہ ماسوی نا موجود بلکہ وجود
مطلق دین اوزکا بارچہ نابود ایچی تاشی بلکہ
موافیق بلکہ ارینغ راق باطنی ظاہری بلکہ مساوی
بلکہ یارو غراق اکر ظاہر بدا باطن اخفی اوجوندہ
کورونسہ غش لیق اندین مرادی بولسہ ملامت کش
لیق نہ باطن صافی ظاہری تیرہ لیکے کا نہ منافق

www.uyghurkitap.com

درویش تونی یر توق اندا عکه کنج مدن
صفا اهلی جهاندا انداغ دورکه فریدون کنجی
ویرا ایندا معنی اهلیدا حقیقت مخفی وصورت
اهلی نیک حقیقتی دعوی ودعوی لاری حقیقت دا
بی معنی ایر انلار حال لاری صورتین یاشورو بدورلار
وملامت صورتیدا نغل یازکونه اورو بدورلار
وظاهر لاری بناسین بوزو بدورلار وباطن
لاری اساسین توزو بدورقضا دین نه کلسه
اوزلارین رضاغه یسا بدورو عالم اهلی نیک
قاتیغ رنج ویرمک ملامتیغه حیدا ب دورلار یمای
الحماک دین کیچ دورلار حق رضاسین استیاردا

غم یبلار الحب ورلار اداب تواضع اولار غه کیش
دوست دشمن غه نیک اندیش بولوصفت آیین
بله بولغای درویش بایار کب فنا دشتنی راهیم ایلاه
راهیم دیمایدین که صید دامیم ایلاه هم فقر طریقنی خرامیم
ایلاه هم زاویه فنا مقامیم ایلا الکلی قسم حمیده افعال
وزمیم خصال خاصتی دا واول اون باب ور
اولیع باب توبه ذکریدا توبه حقیقی مذموم افعال
قباحتیغه مطلع بولماق ذور وتوفیق رفیق
بولوب اول افعال دین اجتناب قیلماق ذور
توبه مجرم نیک کونگل کوزکوسین عصیان
زنگیدین اریتور ونیاز صیقلی بله اول کوزکو

www.uyghurkitap.com

یوزین یارو تور شقاوت طریقینیک مهلکه
وهدایت جاده سینیک هدایتی دوزوانانیت
غفلتیدین سسکانماک دور بشریت اویغوسیدین
اویغانماق دور ناشایسته احوالدین انفعالماق دور
دیرامس تخلف لارکا کاشف بولماق دور کرکاس
دعوی لاریغه واقف بولماق دور اعمال قبایحی
سینیک شرمنده لیغ دور افعال فضایحی دین
سرافکنده لیغ آکه لیغ دور بشریت عنادیغه
واقف لیغ دور نفس اماره فسادیغه کوتکل
نافرمانلیغ دین متغیر بولماق دور روح غ
نافرجام لیق دین متنفر بولماق دور وحی دین

نجات وقتیتماک دور نفس متابعتین ترک ایتماک دین
دبوکو هر شب چراغ هر تیره روزکارغه لایق ایماش
دبو شمع توفیق نی هادی هدایت هر کیمکا برماش
تا قیسه ارنغ طینت لیغ یولدین آزمیش
بولغای وقتیو پاک خلعت لیغ جاده سیدین حقیب
قیلور ایشتین یازمیش بولغانی کم انکا غریب
حالات حادث بولمیش بولغای واول نفس
حالات غه نفس شوم باعث بولمیش بولغای
وهادی توفیق یتکای وآنی اول حالات دین
آگه ارکای جهد آگه بولدی حیاتدین تا رقیقای
وادیات دودی رماغیدین چقای واعتدا یله
352

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تورىسى

قیلا دور غا نیدین ابا حیدائی ویمان ایشلار دن ساقلا
قیلدائی و نا ہموار اوفالیغہ اندام برکائی وبے را لیق
دین حبیب لیولغہ کیرکائی بو مرتبہ طریقت اہلی
نینگ اولقی کامید وژ و مقصد وادی سی نینگ
اولقی منزلیغہ فراغی بو سعادت کنی کا اورلو کیدین
تیماک چاستنا ذلک فضل اللہ یوتیہ من یشاء
ہر صاحب دولت غہ بو آکہ لیغ بر وسیلہ بلہ تیب دوژ
ہر سعادتمند بو اقبال غ بر واسطہ بلہ کسب ایتیب دوژ
ربای حق دین ارکا کم یتی عنایت وقتی
کو نگلی کا یمان سرایت ایتی وقتی عصیانیغہ
باش اولوب نہایت وقتی بو بولدی ہدایتغ

بدایت وقتی حکایت مظهر صنع حق تبارک شیخ
عبد الله مبارک قدس سره نیک توبه سی نیک
بدایتی و تو زیو لوغه کیرار نیک هدایتی بولایرش کیم
حال اوایلی دابر پریوش عشقیغه کرفتار بولدی
وخلق اراسیدا نجغون شعار وکونکلی برنوح خسته
مبتلا وهوش خرد کونکلی ملکیدین جدا برقیش
کیجه سی معشوق دیواری توبیدا وصلی امیدی غه
پابست دیوزی ضیاالدین انداغ بیخود مست
باوجود اولیکم بولوت هوادین زمهریری باز وتوتم
مشکلی اول زمهریردین کافور کیرارایردی دی
صرصریدین قاز کونکلی ملکیه کا عشق سیاهی جا بتوندین

www.turkkitap.com
تورکی کتابلار تورکیه کتابلاری

ثنا نه کور کوزورا یردی ثو برو شدی تیدی
سیز تورو ب ایردی انکا تکرو کیم تانک قوشی
نماله تو زدی ثو سحر موزنی نغمه کور کوردی اول
اشتیدکاج ساغیدیکیم خفتن نمازی سنک ندا
دور تو عاصلوا تی سنک ابتدا سیدو زخوش
تانک یاوشتی قویاش اتجه کا اضطراب وآنسوب
توشتی صبح صادق نوریدن کوکلکا یارو علوق
یتی ثو ملهم هدایت انی اکاه اتی اوزیکا دیدیکیم
ای مبارک سنک نا مبارک اوغلی وای تنکر سنک
قاجقان بی ادب قلبی خفتن نمازی قراءتیدا کر
امام اورونراق سوره قراءت قیلسه لار ملالینک

تو تارد یوز فاسد خیال کو نکلونک دین اوتارش
قیش بنیاب اوزون تو یندا انداغ شوم نفسینک
هوا سیفه مشعوفه و مذموم طبیعتینک کامی
خیالیغه مغلوب اولمکار ورسین کم خفتان دین
وقو فونک وسحر یتکا ندین شعور ونک بولماسین
بو حالت ذین اینک الحکا قوزغالان توشتی
واویاتروحی بدنیدین مفارقت قیلغالی
یاوشتی عنایت الهی قولداغی و توبه هدایتی
یولداغی انداغ ریاضت سلوک کار اسنیخ بولکه
آزوقت وا ملکه مدینه واشیخ المشایخ
بولغی امید اولکه حق سبحانه و تعالی بارچه یولدین

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

چغانلارنى آگاه لىق بىلەن ارجمند قىلغاى و بو نوع توبه
سعادتيدين بهره مند قىلغاى آمين يا الله تعالى
ربنا عن توبه كم اسپاك سعادتيدين برقل اوغلى بو پايه كسب آگاهى
كم انگا شاه لار قل اولغا يلار مونكا اوزلوك بىلە نخوك
يتكاى ايكنجى باب زيد ذكريدا زيد دنيا آدم زولاى
دين كجماك دوزونفس اولارنيك هرايچاك دورشه
ماه وجاه خيالى رشته سنين كوتكل دين اوزماك دوز
ونيك ناموس بت لارين اوشاتورغه اوزيتى
توزماك دوزو قبول امديغه رياضت طريقين
توتماق دوزونفس نيك بارچه مدعالارين اونوتماق دوزو
وشريعت جاده سيدا مردالمحلوزماق دوزو طريقت

وادیی سیفه مردانه قدم اورماق دوشر باشنغ
ریایی سجده کابیندورماک دوشر بلکه اندانغ طاعت
خیالیله کلتورماک دوشکورنغ اسرامق بارچه
نامحرم یوزیدین تیلمنغ تیماق بارچه نامشروع سوزدین
اجتناب کرلیکه دورمالایعنی مسموعاتدین ایلیک
تاریملق خلایق تردد ودیدین نطق کناک لیکه دور
سوزتشدیدین واغزینغه صوم مهریدور هرنه کیم
نفس تمنا سی بولغای نفسنغ غیاسی کا فوریدور
هرشی دین که طبیعت تقاضاسی بولغای طعام
قلتی دور انجکیم نفس سرورلوغی وانیاب حیلتی و
رعایتی دور انجه دور مقدور خلوت غه الفت دور

علی الدوام عزلت غه مداومت دور مالا کلام
مواظبت ذکر دوام غه مداومت دور هر سالک
بو مقام غه وایره بولغای وخلعتی ریاضت یوزی یله
نقاینت لوتیدین اریغای کونکلا او یکا
آشنا لیق شمعی دین نوریکای اول نور یرتوکا
اینیک کونکلین مسرور ایکای عبادت نتایجی
بیتا باشلاغای تو ریاضت فوایدی بهره مند
ایتا باشلاغای تو اول ساعت فناعت اشیدا
اسیغ لیق بولغای تو لحظه فلحظه قلتشیده
قرینغ لیغ بولغای بو فیض ساغرلاردین الحب
قانماغای تو بو ذوق قدح لاردین جرعه تاتاردین

اوسانماغای یارب اسنگ حرعه جامیدین محروم
لب تشنه نی کامیاب قیلغیل و بو وادی دا اغزی قرو
غانلار نی سیراب تکیل نظم بو طلب دا کیم که بولسه
انکار وزی اتمه حرمان بولوب دا کیمکه بولسه انکا وصلی
ایلاه رحمان حکایت قدوة اهل یقین مولانا
شمس الدین مقتدا واجی قدس سره جام
جام ولایتی دا مذکور ایردی او توز سیل ایردیکه جمیع
تنعمات دین بے بهره ایردی و قایم اللیل و صایم
الدهر ایردی بر مسجد دا منبری ایردیکیم وغیر
تجدید وضو او جون مذکور مدت دا اندین حیقماس
ایردی و جنس بشر دین نمه قبول قیلماس ایردی

حضرت صلی اللہ علیہ وسلم نیک متابعی غہ احیا قیلغان
سید امبارک تبش لاری مشہد بولوب ایردی
و بولارہم اوتوز ایکی تبش لارین اوشا تیب ایردی
بو اوتوز سیدایاغی آستیدا بر بویرا باش آستیدا
برخشت ہلہ اوتکاریب ایردی کیچک میرزا
علیہ الرحمہ اول ولایت دین اوتاردا بو غرنیز نیک
مذکور بولغان صفاتین اشتیب اینک زیارتیغہ
یتی مولانا ہمول مسجدغہ کرکاندا انکسیدا کی خرقہ
وباشیدا قی اسکے بورکے ہلہ ایردی دتعلق نزک
اطلاقین انکا قلسبہ بولکاس ایردی مذکور میرزا
نیک کونکلی کاروقت کلیب براوج درہم کلتوروب

ایلتماس قلیب دور که بو نیازمند لیخ قبول قیلغای لار
مولانا دیب دور که جون من بو طریقه یله عادت
قیلیب من هیچ نیمه کا احتیاجیم یوقتور اکر سیز نیک
خاطرینکز اوچون السلام هم منکا تعلیم قیلینک
کیم ازانه قیلای و قاید اقوبای سیز نیک بر
ملازمتینکز نیاک بر بخروی یسیکه بولوز
من منت دار بولدوم سیز کرم قیلیب معذور
توتونک دیکچ یک مرزا بوسورکا جواب تیالمای
سیغلاب قولاق توتوب یراولوب چقیب دور
اوری رحمته احد بو فقرغه موندغ تقریر قیلدی
بر نجه وقت دین سونکرا بو فقیر هم مولانا خدمتیغه

مشرف بولدوم سیر تین بو طریقه پیله موافق تاپدوم
بلکه آر تو غراق حق سبحانه و تعالی بارچه طالب
نیاز مندلارغه بو طریقه راغب آرزو مندلارغه
اول کلستادین نعمه واول ربا حلن دین شیئ
نصیب قیلسون لطف کیمکه کو بکلی دین اینانک قرار زو
کتماکای بو دور امید کیم حق آنی نومید اتماکای
او جونجی باب توکل ذکریدا توکل حق بولیدا
واسطه اسبابنی رفع قیلماق دوزدسیب لارغه
میانجی لیق عذر قولماق دوزدسیب عذر نیز
مسبب غه بنده بولماق دوز تقدیر قوت بازوسی
آلیدا سبب رشته سی جورک دوزدو قضا مشعلی پرتوی

قلمشیدا واسطه اد جنوزاوجوک دوڑ توکل ایلی که
مقصود وادی سیغه قدم قویوب دور لار یول ذاهنی
حق خواندین پلیب دور لار توکلی درست اینک
یملاک حق خوانی انعامیدن دوڑ واچماکی اینک
شربت خانه نهی جامی دین ویکماکی اینک خلانه
اچماندین پلیب دور لار بس بولار موجود
کورونکاندین یکا خوشحال بولماغای دنابود
ایکاندین انکا ذملال بولماغای دریادین اوتارکا
کم نه سبب دیسانک تیانم بولمای اوتکوچیلار
نه سورونک بار دیبابان قطع ایتارکا مرکب نی
واسطه کمان قیلنگ طی ارض سیله بارغوچی لار ایتدا

مرکب کا نه اعتبار اندا غله سنینگ نصیبانگ
برو یماش اینینگ نصیبین سین یماک هم ممکین
سنینگ روزکارینگ سنگا دوزانینگ قسمتی انگا
تیلاماسانگ تنگری هم تیکور وزیماسانگ بیدور
موذا کلاغان قتولوبدور روزی اوجون محنت
چیکاردین تنبیدور لار فراغت اوجون دانه اکار
روزی اوجون کسب دا اهتمام توکل نصویردین لوقمانی
ومعیشت اوجون سعی ما لاکلام تعین فتوریدین
تنگری رزاق لغین پلکان روزی اوجون غم
یماکای وقمام لغین پلکان روزی آزروسیدا
سوزدیماکای وحوش طیور رزقیفه ضامن دور

سمکاتیکور مکا تیموسی پیله ازل قسمتین آرتتوای
دیکان یاغین رشته سیغه کره اورای دیرز
وجد پیله قلم یازغان قضانی قاتیارای دیکان
قوروق بیرداکیه سورای دیبز بوایشلار کونکلی
اویی نعمن نوریدین تیره لارایش دوزوباطنی
کوزی حقیقت قویاشدین خیره لارایش دوز
توکل اهلی باربه اسباب واسطه دین کوزیوموب
دورلارز وفلیتوکل علی الله دریسیغه جومو بدورلارز
ودوزی تیکورکوجی حق نی پیلیب دورلارز انی بیدورکوچی
هم انی عقیده قیلیب دورلارز وشک وتردد وقاطع
طریق للدین اعتبارا تیب دورلارز واسطه سز

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

توكل بادیه سیغه قدم اورو بدور لار
یتتب دور لار نظم کیمه قطع ات توكل قدم بر له طریق
یا غین سیل انکا موزی ایماس برق حریق حکایت
شیخ ابراهیم بر مریدی بله قدس سره توكل قدم
بله کعبه غه یمتی قیلدیلار شیخ جنابی مریدی غه
دیدیکیم سنده بیج معلومونک بار موشمریدی شیخ غه
ایدیکیم یوق من توكل بله یولغه قدم قیوب من
منده معلوم نه تیلار سیز شونیه بر نجه قدم بارغاندین
کین شیخ مریدی غه یه ایدیکیم سین اورو نکنی
یخشی احتیاط قیل معلومونک یولنه تا شلا غیل
کیم منیک اباغیم اغیر لیق قیلا دوتر مریدی دیدیکیم

منده برایکی نغلین شیراکی بارتاویه قطعید نغلینم
شیراکی اوزولدی نی تارتارغه الیب بنی شیخ مریدلغه
ایدی جالا نغلینیک شیراکی فتوندوزوا اوزو
الماید وزیس ارتوق شیراکنی تاشلامریدی
ویدوزکه تاشلای جارم لیق ایردی ضرورت
دین تاشلادیم کره بله بارورایردم تولدانا کاه
شیراکم اوزولدی ایلیک اوردوم که انی نغلین
دین سودراب تاشلاغایمش وشیخ نی اول
امرواطعنه غه باشلاغایمش کوردوم که نغلینم
یاینداابر شیراک توشوب یاتور دمن تعجب لونرمدم
اول شیراکنی نغلینم غه تارتتم وشیخ نی ایراشتیم

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى بېكى تاپسىسى

هرقنجان بغلينيم شيراكى اوزولسه ايردى همول
بلكه شيراك مهيا ظاهر بولور ايردى بوالبشدين
منيك توكلوم دروست بولدى توكل املى حق
يوليين بولنوع باريب دور لازانيك غير لغه توسل
خيالين كونكليدين چقاريب دور لازنجه توكل
جون درست ايرمس محل دوزانكا نغلين نيك
ارتوق شيراكى درست اولسه يغيلغاج كنج قالور
يوق اولدم راهبر نيك هيچ باكى تورتونجى باب
قناعت ذكريدا قناعت عبادت قوتى
حاصل بولغونجه قوت بيله اونكارماك دوزاندين
ارتوق بارجه نه نيك هوسين خيالدين كوتارماك دور

وشهوالیغ بیله نفس ازدره تو تماق دور محروم
لوق بیله قوای شهوت نی پژمرده قیلماق دور
قناعت چشمه دورکه سوینی الماغ بیله قورقان
وخزنی دورکه نقدینی سیبیاماق بیله اوکسوماق
وهرزعید دورکه تجمی عزت وشوکت بار بیرور
وشجره دورکه شاخی استغنا وحرمت ثمریدور
کوبکل کلاندن اوجوغلوق بیتار وکوزکلاندن
یاروغلوق نتجه سی کسب اتیاز قاندی درویش نیک
قوروق نادن طامع شاه نیک خطای خواندین
خوبراق دور فقیر اندیش نیک یوغان اوماجی
الغوجی غنی نیک بنابه کلاحیدین مرغوبراق دور

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پۈتۈن دۇنيادا تېپىپ ئوقۇيدىغان

شاه اولدورکه الماغای برکای گدا اولدورمسا
ترکای اولکه قناعت کا معتاد بولدی شاه کدا
تردد بیدین آزاد بولدی معاش اویی کرچه ایرور
تازاما هرنجه مبالغه قلساک یری بازچه صنار
دورکه اندا کیرسا ک نفس شریدین قتولور
وکوه سا ریدورکه اندا جقساک دشمن دین
ودوست دین مستغنی بولورسان افتاده لیغ
دورنتیجه سی سرافراز لیق نیازمند لیغ دور
فایده سی بی نیاز لیغ تحمید وریری غنا وتجرید
ثمری استغنا میوه سی آجیغ دونیع سی طرب انگیز
بولیدورقا تیغ اما منزلی فرح آمیز قناعت دا

نجه کیم فارغ البال عکس طمع دار زالت و نکال
خیس طبعی غه درست دور کیم ولیم وش
کداشیوه لیک و زالت اینک طوریغه خوش
موافقتی غه ثر خوار لیق مناسبتی غه بهره
سبک بار لیق هر طبع غه کیم اول موجود بولدی
اول کشی اوکوس طبعی غه مردود بولدی لیم لیق
و زالت غه کمال اندین آدمیلیق و انسانیت غه
زوال اندین اویتدور نا موس اویین بیه و یوکوچی
سیاه دور عزت خرمنین ساورغوچی وقار شمعین
اوچورکوچی طابع اوغامیغه انداق دور کرشیره
طعام غه اول بری دونلار حرکاتی تو بری بهایم صفاتی

قناعت جوهر یدور که ایلغ موندغ ایکی بولماس
قوتقارور و موندغ ایکی ابتلادین اوتکارور
بوایکی زمیمه فعل که یاندورکویا ایکی ناخوش تلو
اماندور اول موندین یاندوقدین یاندین یمان
ایکی لاسی یاندین یمان بری لئیم شری مدبر
ایکی لاسی حقیقی بر مخبر صادق صلے الله علیه وسلم
مونکا موافق دیمیدور لار که قانع نه عزیز نه
طامع نه ذلیل نه نسبت بر دیمیدور لار ربط
هر کیم که قناعت طرفه نسبتی بار یا حه ایل ارا
تواضع و عزتی بار اولکه طمع حرص بله الفتی بار
بخشی و یمان اکچه زرات نکتی بار حهاندا

کاشف اسرار الهی شیخ شاه زیارتگاهی قدس
سره عبادت فراغتی اوچون قناعت شعاری
تیلدی وزیارت گاه قبله سید امکن اختیار
تیلدی اولوس زیروبه یسین برو قیلماغی
وسلاطین وانعام وسوغالین کوزیکا ایلماغی
مختصر موروثی محوطه سیف اشجار تیکدی وایکین
ایکنجی آبوزمبارک ایلکی سپله ایکین شعارغه پیل اوزار
ایردی واشجار تربیتی غه تیشه واره سوزار
ایردی بونوع قناعت معاش توزوب تنکری
عبادتیغه اشتغال کورکوزور ایردی بو قناعت
نتیجه سی غزمن قبنغ حکمی سپله اول یرکا تیتی کیم هرات

uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى

دار السلطنه سیدین سلاطین مسند نشین
وعلمای دین ومشایخ اهل یقین لازاوج شرع
یولینی کزیب اول بزرکوار خدمتیغه بارورایردیلار
واستاذ تفراغین اوچاک پله نقاخ باشین فلک
دین اونکا زورایردیلار واول زراعت نافع
دین واول فواکه خاندین هر نه ایلیک ایلار یکا
توشسه کوزلاریکا سورتوب قیونلاریغه سالیب
تبرک اوچون شهرغه وعیال اطفال لاری
اوچون کلتورورایردیلار واندین یکا نلار
آخرت بخاتیغه هم امیدوار بولورایردیلار
قناعت نتیجه سین موندین کامل راق کتم ظهور
قیلارکن

قلیب ایرکین و فرسند لبغ باغجه سی نیک ریاضتی
موندین طرا و تلیغ راق کم احیب ایرکین بطم
جهان اگه کوب صنع کورلوردی صانغ ایمکتور
کشی طرفه اندا غکه قانغ کشتدین طلب سز غنا
حاصل ایماک سنه جود غه بولما ماق هیچ مانغ
بشنجی باب صبر ذکرید اصبر اوزنی چقارماق دور
وخطوط نقاینین و نغمات جماندین
نفس حبس قیلماق دور وعبادتنه قدم نی
ثابت قیلماق دور وریاضت صعوبتی دا
حق لولید اقاتغ و یرمک کا تحمل تورماک دور
بحث بیاندین هر نه اشتیکان مکورکان کا تحمل

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تورىسى

کورکوزماک آجنغ دوزا ماسو ومنڈ قابیغ روسا
دافع کلزند قتے مراد ایلیک صبر ایتاکدی اوردی
مراد تا بمادی وقتیے کرفتار کو تکل صبر بندیغہ
قوید یکم کشا دتا بمادی فرح لار مفتاحی دورینڈ
لار مفتاحی رفیقی دور صحبتی ممل اما عاقبتی مراد غہ
قرین لیق خریغی دور امیدی اوزوم اما نہایتے
مطلوب غہ ہمنشین لیق سمندی دور کاہل خرام
اما مفر اغہ تیکور کوچی تختے دور ثقیل کام لیکین
مأمن غہ توشور کوچی ناصح تلخ کفتار دیک طبع
اندین آزردہ ولیکین ضمنید امقصود حاصل
طبیب بطی العلاج دیک مریض اندین پژمردہ

اما سونکید اصحت غه واصل عشق اهلی ذکر بدن
متغیر ولکین غایتی وصل غه امید وارلق شهر ایله
یاوید بن متنفر ولکین نهایتی اتصال غه کامکارلق
نفس دا جان بلبلی غه زخمونشلو سودی ایتب
زنوا والجان جلبی دا روحی طوطی سیغه زسکونت
نغمه ایتب زفریاد وفغان صحرا سیدا فراغت
همان واضطراب همان پیدا سیدا درنگ
همان وشتاب همان سوخته فراق اولمک
دین انکا غم یوق وغم اندوخته اشتیاق کولمک
دین انکا الم یوق هجرنا میدیک یتره واوزوشمک
اما غایتی صبح وصال حج بولیدیک قلیچ ویرا قمق

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب توربىكتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى بىر تۇرسى

اما نهایتی کتبه واقبال هر کرفتارغه اول نا بود حیاتی

اندین بری ذهر امیدوارغه که اندین ناموجود روح

اندین سیری عاشق لارغه مرضیدور قاتیل و بیمار

لارغه زهر یدور هلاهل صحح انینک صعوبتی دین بیمار

حواص اینک عقوبتی دین ناکار روح ایشه اذ

تارتار واتعلق کونکل اینک قاتیغ لیقی دین بیطاقت

وبی تحمل لویلا بادیه سید اظلمات افات خضر دیک

اذ قطع صلحانغه بهره زلال حیات شدتلو کیکا

حامله لاردین بری ایوب نبی نو صعوبتی جلیفه

کامله لاردین بری محمد عربی صلی الله علیه وسلم

نو عجب رنجیکه اندین صعوبتی رنج ثولی جهکان کشی

نینگ یهه سی کنج حکایت برنا توان کونکلی کا بر کلغدآ
عشقی خار خاری بولکدی اول تهمت پیله زندان غه
کرفتار بولدی اول ایش اقرار اوخون انکا قیلمادی
عذاب قالمادی امآ اول مخنث بسرین کیکل دین سالمادی
عاقبت برکون عسس لار بارو یلاڑ بند پیله انی زندان
دین چیقارو یلاڑو باشن ایاغین تارتیب انی زاغ
لاڑ بر قوجاق یغاچ انینگ اعضا سیدا اوشاڑ لاڑ
اندا غکه باشن دین ایاغ جراحت بولکدی و باری
اعضاسی سینگ تره سی سیولدی تیناق اعضاسی
اندا ق افکار قیلدیکیم تان معرکه ده لاله زار قیلدی
مظلوم مطلق دم اورمادی و اقرار کلمین تلیفه

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پېكى تاپرسى

سورماديڭ جون تعذيب شدّتيدين هارديلار
اول مجمع دين سوداراب جيقاردىلار نومىدلىق دين
قويابردىلار وانصاف عالميدا حق ايردىلار
جون جفا پيشه لار يراق باردىلار جفاكش اغيدين
بر اوشبو لعان درم جيقاردىلار جمعى كه اڭ كوردىلار
اول ايشنڭ كيفيتين سوردىلار انجه جوابيدين مفهوم
بولدىڭ بو حالت معلوم بولدى سياستى شاهانه ميدا
منظورى حاضر ايرمش وبر كوشه دين اينيك
حاليه ناظر ايرمش انكا يتاردا [redacted]
تشه استيدا ايرمش اول درم عذاب اعتدا دين
اوتاردا درم غه تيشن كيتور ايرمش وتيش

زخمیدن اول ورم اوشالور ایرمیش ذ منظور ناظر
الیدا صبر تحمل قیلور ایرمیش دانیک نظاره کرانلیکین
بیلور ایرمیش چون منظوری بو حالت نی بیلدی
مهر شفقت بیله باشیغه کلدی یومشاغ سوز
بیله یاره لاریغه مرهم تیکوردی وجوجوک تیل بیله
مجروح تنیکا جان کیکوردی وخیالیغه کیجمس
دولت غه سزاوار قیلدی وکامیغه اومماس
سعادت غه کامکار قیلدی بو داغی صبر شکیبا لیغ
نتیجه سی واول صعوبت وشدت تحمل
دین انکا دست بردی رحم کیمکه بر شدت ارا
صبر تحمل املاده بخت انیک نشیغه نوش خار نی کل املاده

التنجی باب تواضع ذکریدا تواضع خلق دیگنی تخنیجه
شیفته قیلور اولوغلی انکا فریفته قیلور دوستلت
لوق کلشیندا نظارت کل لارین اجاژ واول
کلشن دین انس الفت بزمیدا تورلوک کل لاز
ساجاژ متکبر دشمن کل ملایمت سایر یول کور
کوزژور متجب خلق خاطریغه انسانیت زوقین
اولتور غورژور تکراری اویات سیز مدعینی اویات
سر حدیغه باشقا ژور تعدادی انصاف سیز
عدوزی یمانلیق دین اوتکا ژور اگرچه بابه ایل دین
خوبدوژ دباری خلایق دین مرغوبدوژ امامسز افراز
لار دین خوبراق تنوبه نیاز لار دین مرغوبراق

انبای جنس دین بربر یکا مستحسن انکا بر دین اصار غه
احسن نسخا قبلما ایل نی شاد قیلور عطا کور کور مای
غمدین اذاد قیلور ادب کیچیک یاش لیغ لارنی اولوغ
لارد عا سیغه سزاوار ایتار واول دعا بر کیتی
بیله عمر لاری برخوردار بولور کیچیک لار نیک مهدین
اولوغ لار کو نگلیکا سالور واول محبت کو نگلکا
موءبد قالور اوشا علارنی کوزکا اولوغ کورسا
احوار دین خلق اولوغ بیلور خلق جا نبی دین
بر حرمت لیغ ایشکین با غلار کشینی هزل
واسخاق دین ساقلار طبیعت غه انسانیت
طرلقیدا اندام بروز و مزاج غه آدمی لیق منزلیدا

آزام تیکور ژور کچک لار غه اندین مونچه سنچه بولغای
و اولو غلار غه کورکم مونچه بولغای محبت غه
زیب فراید ادب دین یتار موء ده بغه رونق بهار ادب
تر کیدین ادب تواضع دوست لوق کورکو سیجا
جلا ظهر نوز و ایکی جانب دین یار و غلوق تیکور نوز
تواضع دین ادب دین اهلی غه تعظیم و حرمت یتار اول
دانه ذا یکان بو محصول نی جمع ایتار خلایق اختلاطلدا
حمیده اخلاق اپتاسی دور بو حصال نی بو رسوخ
تاپسه محبت دا اختلاطی دور محال ایکی جانب دین
خلق کریم بولغای ادب تواضع مقابله سیدا
عزت و حرمت و تعظیم بولغای نخوت نشا بو نوع

خوشاه بونوع احباب ارا سید اصحبت و مودت
ظاهر بدا دوست لوق صفاسی اوجوندوزکا مکارلیق
دوزه اکر معنی دا تکبری رضاسی اوجوندوزآخرتدا
رستکارلیق دوزاکر تنکری اوجون بولسه التعظیم
لامرالله سعادتی حاصل وخلق دوست لوق اوجون
بولسه والشفقة علی خلق الله دولتی غه واصل وبو
سایشته توفیقی دوزو ذاتی فقر دولتی غه ملایم و
موافیق بوتوکه متکبر خودفسند جاهلنا خردمند
رطع عقل حکمت اینی دور سیله معاش ایین قایدا
تابقای مونی هرنفس برست خودیلن سعادت
اخبار راوی لاری واثار علم دیلاری موندا غ روایت

www.ghurkitap.com

قیلور لار که بره هنگامه سید اخر و هر دو لشکر او
سر فراز لیق تا جیدن کو هر آبدار و در شاه
او نه لوب پر کا توشتی و آو اشتقالی دین
انکا هیکیم خبر دار پولمادی و مدا بین غه قاتتی لار و
جون اول ایش نی بیلدیلار و خلایق نی منادی بر له
چقار دیلار و اول کوهر نایاب بتلای بار دیلار
جون اول ذیب تاجی بلکه ملک فرای ایدی نا بلغه
کوب نه کیرا و سیله و عده قیلیب ایدی خلق
اول بیا باندا کوهر حبت جو بیدا و سیله سی
آرزو کعنت کو بیدا اتفاقا انکی همراه بری غافل
بری اکاه غافل جهل یو زیدین خود فسند و آکاه

تواضع یوزیدین آرمبند بری نیک اتہ مقبل جوان مرد
دبری نیک اتی مدبر جہان کرکی اول بیابا ندا یوز اغہ
غازم دوشہ سارکی بارورغہ اولار جاذم تویہ نا
ودنست جا ایرو یلار جوان در طلب ایلکا یا نیشتی
اول خلق نا سلاب جیقان کشیکا یولوتوشتی
مدبر تکبر بیلہ انکا باشتای اوتی مقبل انسانیت
طریقین ایلکاری توتہ اول سپہ سالاغہ ادب
تواضع بیلہ باش ایندوردی ایاغی استیدا
کوہر خود توشکان ایرمیش کوردی آلیب اول
سالاغہ توتا بردی واول روزی موعد وسیلہ
نیک وکیلے مقبل نیک ایلکین توتوب شہرکا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
كتابلىرىنى بېكى تارقىسى

مداومت مشغول لیق کو نکل سلسلہ حق یاد دین
تو تماق دور وانیک غیر خیالیدن کو نکل دخلا
قیلماق دور واول مشغول لیق غہ ناطق اللہ
بنا سیدور وما خلق اللہ خالق سنک بقاسے
ورنفی کلیمہ سی کہ لا الہ الا اللہ لو لیق انیک سلسلہ
ماسوی اللہ نی او تماق دکو نکل دنا نکا مشغول
تو تماق وانیک مرتبہ سے ذاکر و مذکور وانا نو
فلیوق بولماق دور بلکہ ذاکر مذکور لیق بولماق دور
واللہ اعلم بالکلیل لیق و تقریر بیان غہ حل
لیق و لسان اللہ تکلم دین خبر و بے بیان غہ
تعلم دین اثر شو حرم غہ کل حرم بولما غلیق نفی

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

خواطر دخدو افنای موجودات نا موجود غایب و حاضر
اوزنی بوده نابود خیالیدین قاجورماق تو مقصود اهلی
طلبیدا قدم اورماق دوزو اوزه یاردین یگانه
بولماغونجه بوخیالات زلالیدین توبه بوتماش
وبو دیارغه کرکان کوهر مقصود تیلاسام اسرا ماق
بوحرم کا یول تابقان محرم لسق تیلاسام اورما
ماق کرک شاه زارین اسرا ماق واتلین
تیماغان تیناک بلشی باریب دور غیرت وسیاست
تیغی اتیک نداوندین جهقاریب دوز بومی
الحکاندین کیفیت اظهاری کوکل بی تاب
لیغیدین دوز نظم میخانه واحمی کرایرو باده بر

ظاهر میلین انجکا دین ایرورلار بدمست مینکا
دین بیرایمس بوی حقیقت می دین انجکان لار
اقسوم اولسه تانکیوق بوست حکایت
مقرب حضرت باری خواجه عبد الله انصاری
قدسره دیدیکیم اول تکلم غه منصور دم اوردی
من هم اوردوم اول اشکارا ایتی من پانشیوردوم
تا جدار لیغ منکا قرب بولدی اول اشکارا ایتی
دار غه تاج بولماق انکا نصیب بولدی اول هنوز خام
ایردی تو بو معنی دین خروج دین بو هنگام ایردی
اشتکوچی ابا ایتی وانکا یتی انجه یتی من اول
سوزنی انجمن دا اظهار ایتار میز تو اظهار یدا حتراز

www.uyghurkitap.com

تکرار اینارمیش ہیچ کشی میکانمہ دیمیس و دیا کشی
کیم اگرچہ سوزدم بے معنی آما صورتے اول ایمیس کیم
صورت غہ باقارلاش و معنے اہلی معنے دین بہرہ الورلار
الہی بو اکاہ لارایاغی تعزاغیدین پنر کمراہ لارنینگ
تیرہ کونگلی دا اچ قلوق تیکورش و قارغان کونکا
بارو غلوق تیکور سنگم ہمول کحل الجواہر نی کوزوم کا
طوطیا ایلاماق اول دکبیری سعادتدین وجودم
کیمیا ایلاسکونی ماب بتوجہ ذکر یدتوجہ حق تعالے
یوزلانماک ورژواونیان ایلانماق دوزخ خلقین
تعلق تاردین اوزولوب انکا اولانماق دوزخ
جمع آرزودین چیقاق و فرحق بینگ غیر دین ایلانماق دوزخ

اندا عکه دنیا و اخرت سعادتین عرض قیلماق لازم و
صدیق و پیغمبر لار مراتبین جلوه برماق لازم سالک
اولیان نظر او قین اتماغای و کونکلی کا اولا
ینک رد قبولین مطلق یولاتماغای اکر توجه دا
یوزیکا او قلار کلسه کوزیو ماق زا او نوتقای اکر
برکوزنی او قلار ضایع ایتسه بر بینی ایلکاری نوتقای
اکر اول نظاره دا تماشا یا غیبتین یا شورماغای
وار مجا فظت قیلماق غه قاجورماغای اکر آلدین شیر
جیان یوزلانسه انکا موزجه کورونماکای اکر فیل
دمان او جراسا اول همان بولغای موزجه همان
سیل بلادین توجه ورقیغه نم تیماکای و صرصر آفت

www.kitaplukitap.com

دین برتار مویین خم اتماکای بوخ مشق ایچون
برزرفشان ورق باری برحوادث انکا میل اوج
غان برسارنغ کل یغراغی بله ساوی مهر منیر الیدا
زره دن کم و بحر رخار نظریدا بر قطرهٔ شبنم اول
توجهی غه قانع ممکین تولماغای تو اول نظاره شعله
دریالار سویی بله ساکن بولماغای تو بو مقام سالک لار
صدقنغه دال دور تو اخلاصیغ کواه جان و عاشق
لق دایکدل لق غه دلیل بو اشباه و نظیر دی
یکجهت لیقی غه کواه و شوق غایت سزایر کا یکا
کواه صادق تو محبت نهایت ایر کا یکا دلیل
موافیق لطف توجه برله بندسی اتیار جاغ تو سو

قورنعاج دین تازه یفراغ تکشف ایلاب توجه بیغه
یاوار کوزبرله یاسماکا سیغه حکارنت
برمختی کلمخن کشش کونکلیکا برشنداده خورشید
وش عشق حرارتی توشتی واول حرارت دین
قانی قوروشتی وروحی مفارقت قیلوغه یاوشتی
خودمتاعی ایلکی دین باردی وجنون شدیدالتوغه
باشی چیقاردی واطفال لار قاولاب تاشی
اورارایردی وکوجه دین کوجه کاسورارایردی
اینک اغزندا شهزاده اتی مذکور ایردی کوبکلا
اینک فکری برله مسرور جون اطفال تاشی
دین توپارایردی وقاحب کلمخنی غه یوزقویا

جون گلخن مجنون شهزاده عشقینی مشهور ایتیب سوز
شهزاده قولاقیغه یتی اندا غکه پاک عشق کونکلکا
جاذب بولدی شهزاده بیر یوش دیوانه سیمین
کورارکا راغب بولدی سیر اتناسیده امرکب
اول گلخن سای رسوردی جون دیوانه نامرادانی
کوردی نظاره توجهی دا اندا غ بیخود لوق غه اولاشتی
گلخن اوتی باشدین ایا غیغه توتاشتی اول
اول نظاره دین بیخبر ایل تیب اوجور کوبجه اندین
نه خبر قالدی ونه اثر شاه قاتیل دیوانه سنا
جالیدین یغلاب غصه یوتی طرفه کورکیم اوزی
اولتوروب اوزی عزا توتی نظم مجاز عشقی دا موندا غ

توجہ ایلا خیاں کہ بولہ عشق حقیقی دا کورنہ بولغای
چال تو تورونجی باب رضا ذکریدا رضا اول دلخواہ
رضا سین کیجاک دوزو حضرت حق سبحانہ و تعالے
رضاسی میں لاجرعہ ایچاک دوزاوزکونکلے تلاکان
لارغراسان فرض بیلماک دوزو محبوب حقیقی رضاسی
برلہ تربیلماک دورتبو مقام دورسالک نینگ اعظم
مقاماتی ورافع درجاتی نیچونکہ سالک بدایت
مسکنی واحقارت مقامیدا ذورحقیر نینگ مطلوبی ہم
حقیر دورجون اوزرضاسین فنا اوتیغہ اتی وحق
تعالے رضاسی بیلہ اوزین اوزاتی ماسوی اللدن عا..
قتولدی والمنحاف باخلاق اللہ صفتی غہ متصف

www.uyghurkitap.com

بولدی تعجب مقام دورکه اکربو کارخانه دابو معامله
نقشین کورسون واکر اسلام بارچه نی نقاش
نقشبند خانه صنعی دین متصور پیلکای تو هر بری
اورسیر یدا بو نظیر پیلکای نروضهٔ خلد برین دین شاد
وو رخ دو دیدین کوب تیره نهاد بولماغای
کلیم الله مدحید امبالغه ترانه سین تورماکای دعوت
زمیدا داغی مبالغه کورکوزماکای خلیل الله اکاه بر که
نمرود مردود ار سیدا مخالفت ایشین درست
کورکای تو موافقت رشته سین درست
افرینش باغیدین اکرایاغنه تیکان سانچلسون
اکر باشیغه کل سانچلسون خوبن باغبان حجز ارا صایی

واختیاری بیله دور نه اول بر بدین ایا غین یشتیور غای
بو نه بر بدین باشین یا شور غای دوست رضا سنیغه
جان فدا قیلغای اگر جان تیلاسه انینگ اوچون
بولغایکه مونینگ شکرین ادا قیلغای تریک
لیکنی انینگ رضاسی اوچون تیلاکای اولوم دا
انینگ رضاسین تاب جان بر لب استاکای
رضاسین حق رضاسی بلمیشن بولغای ومراد نی
انینگ خواستی دا محو قیلمیشن بولغای واوز
لوکیدن خبری قالمامیش بولغای واوزیکا اوز
رضاسیدین اثر حق دین اگر غفار لیق تیارسه انینگ
مرغوبی اگر قهار لیغ اتیارا انینگ محبوبی نیشن تیسه

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى بىر يەردىن تاپقىلى بولىدۇ

زخمیغه مرهم اکر مرهم تیب ماغزی رخمیغه معتسم
راضی بولغای کریمان بخشی بولسه جلوه کر ضمیر کلک
دین مصوّر دور جوهر سنکلیغ صورتکا
ولایت دریاسی بینک کوهری وهدایت
سپهری بینک اختری یعنی اسد الله الغالب
امیر المومنین علی ابن ابی طالب رضی الله عنه
وکرم الله وجهه مقامی تعریفیدا وسالک سنک
رضالیقی غه متصف بولغای توضیحدا اوزون
ورقلاوزیکا معارف نکار خامه سور وبدوز و
نوع دقیقه نکته لارا اور وبدور رضا مقامینه کمال
اوزرخاسلن حق رضاسینه موافق قیلغای نیه حال

بودورکیم اگر دیسه لارکیم سول کوزونگ نیاخانه‌سی
ایشکیکا مکان بولسون اول ایشنه اچیلورلا
ویا بیلورلا اول مکاندا اوزولسون ایشتکوچی
عین رضادین اوزغه نین آوتماغانی اگر
موندا غ قیلا اولچه قضادورانیک مقابله سیدا
هم فضول لوق هم عدم رضادورزرضا مقامیدا
اورنین نابودژ فرمان بردارلیق دا اوزلوکین
نامعهود قیلغانی بوجود قادین کلدی کیم
سول کوزنی خوار اونگ کوزنی عزیز بلکا بوخوا
عزیز ارایستیدا تیمز هم قیلغانی انکارضا شرطی
اولدورکیم امرغه اطاعت وماموربولغانی

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پېكى تاپرسى

ولو عزیز خوارارا نمز هم قیلغای اظهار ملامت

و بو شرین میوه ولایت باغجه سی نیک بچره

سیدین بولغای و بولدنمز فواکه هدایت بتجری

نیک ثمره سی بولغای نظم ولایت لاره کو

میوه لار خوش طعم حالت لیخ نه قیلکای اول

کشیکم تا تماغای بو آجنع اول تا تلیغ ثبو هم معلوم

مبین بولسونکم تربخه الفاظ لاره لطیفه لارارا

دین یوق الیب دورز و بو کمان بولماسونکم کاتب

اوزعینی سالیب دور تنبه خودفهمندنا خردمند

خودارا ثناهدنما مستغنی معجون متکبر ملعون

شهوت ثبرست نفس غه زیردست

خود پرست بت پرست بو بلالردین نفس
فنا قوتقاروز بو مهلک لاردین نجات ساری
باشقا رورتبه فنا اهلیغه کوب ایتماق مردود
دوز کوب اشتماک مطلوب و محبوب و محمود دوز
اشتماک ایلمی تولا قیلور و ایتماق خالی
ایتقوچی و اشتیلوچی نیک بولدورماق کوب
دیکان کوب نیکیلوز کوب یکان کوب یقیلوز
قالب امراض نهایت ماده سی کوب یماک دوز
و قلب امراض نهایت ماده سی کوب یماک دوز
کوب یماک سوزکا مغرور لوق کوب یماک نفس غه
معمور لوق آدمیغه بو صفت زوایدن دوز

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تورىدىسى

بارچه‌سی خود پرست لیق غه عاید دور تسبه‌ی

ایرور ماوه‌ی ادبازمو ندا داغی تفاوت ومراتب

لار بازخود فسندیکه قتلغانی اوزیکا خوب دوز

و بونا فسند خلق دا تفاوت کوبدور اگرچه

انکا کوب اقسام لازیم بولور اما بویرده اختصار

او چون اوچ قسم غه منقسم بولور اولغی قسم

اولدورکه اوزی افعالی و اقوالی و اشکالی

هر نیکیم بار اوزیکا خوب کورونکای اگرچه ایلکا

مردود بولغای انکا مرغوب و محبوب کورونکای

اندا غه مذکور بولدی و اورا قدامسطور بولدی

ایکنجی قسم اولدورجمیع حالاتی و ناخوش

خیالاتی اوزیکا فسندیده و زیبا بنده و
مستحسن و خوش آینده کورونکای اول
قبایح زیخی دیب اوکو نکانی کره ذات
اورنین یوسف کعانی دیکای و انکر الاصوات
اونین یوسف اندیجای الجای نامورو
ابیاتین سلیمان بنک مصنوع قصیده سیدن
بخشیراق سلکای تو به معنی هر یاتین جا
الله فتوکان کشاف کمان قیلغانی حق بنک
هیچ امر یغه بیون سونماغانی شیطان بنک
بارجه بویرو غینی بجا کلتورو ردین تویماغای
اوزالیدا دانا و جبن و هر نه نامعقول

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ تېڭى تورىسى

قیلا دور غانی اوزیکا مستحسن می غه ایلیس
و بدمست و مرمن مجلسکا کرفتار بولغان بنیاد
قتولماغ نا ممکین نا مبارک بزمیغه اولکه کرفتار
بولغای نا معقول چرکا تندین عمر بدین بزار
بولغای بزمیدا اوکشه حکم لار سورار حاغی
بارچه اجزای احکام بروز داغی کرفتار محلس ذن
قوبارغه سوروک قلتبان لاری مانع ثوا کر
انی غافل تا تیب ایشیک کا نیته دربان
لاری مانع ثمبتلا غه بلایی توشکا یکه اولومنی
کوزیکا طوطیا قیلغای ثم ولتوروب سنی
قوتقارای دیکانکا جان فدا قیلغای ثواکر

قتول روم بلکه فرنگ کتکای تورماغای یه مجلس
اکر بهشت بولسه اولیان قدم اورماغای بوخود
فسند کردار و بولوندمردار بولیدمجلس دا که
زندان اندین یخشراق ذ بخیس مجلس که
مزاج اندین ارنج راق اکر الدیلار یدین
کیکرسه وکیندین یل سکریسه اوز قاشیدا
مجبو بلوغش واول مرتبه دا اوزاجوالی سیاک جوبلوغش
اوز الیدا اول مشابه داکم جمع بزمیداق چاغ
لاژ و بو احوال و اقوال غه ناظر لاژ بو واقع
بولغان چاکات سیاک اونین دلبسند
دیکا یلاژ و اغی رایحه سین و ماغلار یغه سود مند

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى بېكى تاپرسى

وبو قبایح نی کشی انکا ایتا لماغای و ایتا
سوزنکا قولاق سالماغای و اشیتسه هم سلم
تو تماغای و ناملایم اشینی اوز دا تیغه یا و تماغای
و ناصح غه ایذا قصد ایتکای و بو نصیحت دن
انکا مذلت کوب یتکای و بو نوع کشیکا و انکا
بو نوع بولغای کردار نی حالا بو دور دا موجود و
حاضر بار نی بو طور دا نیه هم عزیز لار حلوه قلیب دور
لار زمان اهلی تامل قیلسه لار بارینی بلور لار که
اگر بعضی مذکور بولغان عزیز لار دین کیچک
بولسه بعضی اولوغ دور اگر بعضه ایشلاری
اوکسوک بولسه بعضی آرتوق دور کیم کوبنکا بو فقیر

مظلومنی مقدور رعایت لازیکورو بدوز و مقابله سیدا
نا مقصور ظلم و تعدی لارکورو بدوز و کورماس لیکا
سالیب کیجورو بدوز نیکری اولارنی انصاف حمیدا
خواص قیلغای یا لو مظلوم لارنی اولار ظلمدین
خلاص قیلغای بو مذکور بولغان افعال و مسطور
بولغان خصال مارجه سی قاشیدا اوز محبوب
لوغیدین و نفس شیطانغه مأمور لوغیدین کش
مجموع زمایم افعال مونکا داخل دوز و باری بیک
دفعی و شکسته لیغی فنا دین دور فطم کشی که
تا فی فنا دهر کوره سیدا کدا زنی اکر چه ذاتیدا
یوز نوع قلب غشلیق بارنی وجودی التونی اول قلب

www.uyghurkitap.com

غشدین ایریلبان نه جوهری اذکورسه بیان اولنان
غبارلو جوهری قسم بونوع ایشدا مفرط با اعتدال
لیق دور اول هم اوج نوع دور اولنمق نوع بومذکور
بولغان غایت اطواره دا مفرط با اعتدال لیق تورماک
دور اول غایت غجه افراط کورکورماک دور باشقه
سلطنت هوا بنیاد بولغای اول باش
بوهوا برله برباد بولغای بونوع کوب خردنادان
لارا وزلارین شریف عزیز تصور قیلغانلار
مذلت وخوارلیق برله سیاست داریغه
اسیلدیلار وتاج خیالی برله باشین ترک
اتی لازم عدم ملکی نیک بخت کاهیغه کتی لازم

انکنی نوع بوجماعت دین مقصور راق و بوکروه
دین خود فسندراق و متکبراق اول خیلی دور کی
بنوّت دعوا سی میدانیغه مرکب سوروبدور لاژ
بوفاسد خیال قلعه سی برجیغه علم اوروبدور لاژ
وبوشعبده لارغه اعجاز تهمتین باغلابدور لاژ
وبا معنی هرزه لارینی وحی کسوتیدا جلوه بر
دور لاژ و هر خاین و کاذب بودعوینی قیلا
باشلاژ انبیا ارواحیدین انکا جزا رسوالیغ یتا
باشلاژ دوزخه تیماس دین بروک بعضینی کویدرو
دیلاژ و بعضینه رسویدور دیلاژ و کولینی کوک کا
ساور دیلاژ اولارنینگ فتنه سیلین اوتلن اوجور دیلاژ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پېكى تاپرسى

اوجوبخی نوح بولاردین داغی غفلت کردار اق
ولعنت کا سزاوار اق ہم اوتوبدور اندا غ کہ فرعو
بے عون نمرود مردود دینہ ہم بولار دیک ادب
وبے حیا کہ سہو خطالار اغزیغہ تاشلی تفراق
بولالماس اشیکا دعوی لاف لار اورد لار دعو
لاری اوستید اکذاف لار سوردیلار زوآخر خداوند
بے مثل وبے مانند وانکا یوقتور شبہ وشریک
وواللہ وفرزند یکتا یی ور بے ہمتا ذبے اشتباہ
وبے اکراہ وحدہ لاشریک لہ لا الہ الا انت غیرت
الھی برلہ نامتناہی یلہ اولارغہ نی رسوالق لارنصیب
اتی قودرک الاسفل غہ کتب الشیلاری نی یرکا یتی

نظم زره دین مبنیات قاتلا کم راق ورقو یا شلیق

اورسلاف: کیمکه بولسه زره عقلی بلورکیم دیرکذاب

شبه سبحان الله وسیع درکاه و نه

رفیع بارکاه دورکیم اندایل خرطومی پشه فوطوغیه

زبوندور نه عجب که اکر عقل سرکش مهوت علمی

سرنکوندورا نیک یوزقلاده یلی بارایردی

یرم پشه نیک نیشیده زبون وزارایردی

وبو دعوی اولکه روشن دلیل دورا صحاب

فیل واقعه سی طیرابابیل دورتبه هرنکیم

بقاسی بوسته ایمان برشتش کاشایسته

ایمان هرنکیم براوزید یک کاحتاج دورالوهیت

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تورىسى

کشور بدین اخراج ورتنکر بدور کیم کشیکا اوخشا
وکشی انکا اوخشاماش اولکه بولنوع ایماس
تنکری لیک کا برامش اولدورکه نه کشی انکا
اوخشاژونه اول کشیکا هرآینه هیچ کشی نینک
ایشی اینک اشیکا اوخشاماش نه انکا زمان
ومکان اجتماعی باژرونه هیچ زمان ومکان
اندین خالی نه خلا اینک بر بدورونه ملا
خلا وملا یم اندین تولا کبریا وجبروت اسای
خالق جبار ژوژ بوصفت کا اول سزاوار ژوژ
جله جلاله وعم نواله ولا اله غیره تنبه تکبر شیطان
ایشی وسبک لوق نادان ایشی متکبر

تنکری دوست لاری الیدا مطعون و تنکری قاشیدا
مردود و ملعون خود فندایی بابا ایلکا
نافرمان بلیک لیکه کا مغرور و بلور ایلکا
معیوب و تنکریکا مقهور بت پرست لیک
بخشراق خود پرست لیک دین تنبه یه
برامر عظیم احساندور که انیک بیانیدا کوب سوز
عیاندور الانسان عبید الاحسان الخ
وهل جزاء الاحسان الا الاحسان الخا
کواه حال جمیع مذاهب وملل اهلی قاشیدا ثابت
در کیم بخشایش لیق جزاسی یوقدور بخریلیق
وبنوت لسانی معجز بیانی برله داغی بوایشارت

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تورىسى

او تو بدور کیم احسن الملک اول حضرت
مو نداغ امر اتیب دور کہ بخشی لیق اذ غلکہ تنگریدن بولا مبعوث
سکا بخشی لیق تیب دور بو امر صفتی غہ موصوف
مو ندین عظیم راق امر نوع بولا لغای و بنیہ
انبیا اولیا حکما و علما داغی بو امرد امتفق دور
لاریح کتی مخالفت قیلما بدور لار و مو ندین
احسن طریق بلما بدور احسان صفتی نی بیل
سعادت ابدی فتنہ و آفت یاجوج و ماجوج
فتنہ سیغہ سد بیل انسانیت باغی نیک دلبسند
راق شجرہ سی احسان بیل جمیع فسندیدہ
صفات و مستحسن جالات احسانیغہ تابع

وانیک ضمیندا مندرج لار واقع دور واول باره
بخشی لق لار دا جامع و باره بخشی لق و الحقیقه
انکار اچق سطم عجب صفت ایرور که احسان
شریف صفت که کاب جنس لشه رین انکا ایرور
فاضل جواهر انکلا صفاتینی جوهر قفشکه بار دور
اندا قیو هر نه استاساک حاصل بنه اما
بو زمانداویا زمان دور اندا انقلاب قصور بدن
ویا دوران زمان اهل خرد انسانیت
فتور بدین حالا بو ورق اورولو بدور بو قضیه
برعکس بولو بدور یخشی لق حسنو نت دین
اورکاو ملایمت یاداشی تکبر ورعونت دین اوزنکا

نقش تو تماس و صورت باغلامش دهرکیم
بر خدمت قلدینک اون شدت کا مهتیا
تورماق کرا ک قم هر کشیکا برملایت کورکوزو
منک غفلت کدورت کا اوزنی اورماق کرک
انکا کیم بر دعا قلدینک کوب قارغیش سلایم
قتولماس سلین و بر ساغرمی بر کاندین
قدح قدح خوناب ایچماک کرک و بر وکا بر
مدح ایدینک اون زم سیله قتولماس سلین
بر قدح نوش بر کاندین سونکرا ایاق ایاق
زهر کا اوزنی مهتیا تو تماق کرک هر خدمت
کا ریق قلیب مقابله سیدا جفاکور سانک نه

خدمت کا کوزتو تارلار ہر وفادارلیق قلیب
اوتروداریخ چیکسانک بینہ عبودیت کا کوزی
تو تارلار ہر وفاغہ یوز جفا تارتسانک کنہ کارسین
وہر محبت کا مینک دردمشقت محنت قبول
قیلماسانک تنہ روزکارسین اولارغہ جانفدا
قیلسانک شکرانہ جانغہ منت قویماق تیلارلار
اکر بو شکرانہ نی ادا قیلالماسانک تکرارغہ
شروع قیلماق ایستارلار یوز مدعالاری حاصل
بولوب بری قالسہ باشدین اياغ مقصرسین
ومینک ارزولارین تیکوروب بریکا عذرارغہ
ساتلسانک ایاغ دین باشغہ مدبرسین یمانلیق

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پۈتۈن دۇنيادىن تېپىپ تاپقىلى بولىدىغان تور بېكەت

قیلغانلاریغه مینك نیاز کورکوزسانك سینك ایشك
دین یمانراق کشی سینك ایشی یوق جانینك
دوست لوق لاریدا برماسانك دشمن جانینك
ایرورلارنی خاطری اوچون ناحق قان توکماسانك
قانینکغه تاتوغلوق برورلارنی دایم تیلاکان
لاریدیك قیلغانیغه برقاتلا تأخر قیلسانك
شکایت لاری وشتینع لاری شایغ مدام
ایستاکانلاریدیك قیلغانیغه برنوبت تقصیر
قیلسانك عمرونکدا قیلغانلارینك ضایع
پیاپا الماق اولارغه هنر تورذین برکاعوض
کونکل لاریدا ضرر ایمکاک لاریکا چدا ماسانك

اتسیاک ادراک تکلف لاردین ایزدانیک
داتسناغه تهمت اماکن ثارجه مالینک فدا
لاری قتلسانک برقاتلاسهودین لیغینک
بے مروّت جفالاری مقابله سیداعذرخواه
لیق غه جان فدا قیلسانک خطابینک حمیّت
باشلاریغه کل انجسانک اوے لاردین نورد نگکا
تیرکان سانجلور اکر کل سانجماق نی بس ملسانک
باغرینکده جوکورتکیلور متعاقب نیازلاریغه
متواتر ناز بشه لاری نیاز دستم لاریغه
دمادم لطف کرم کوز تو تماق اندیشه لارنی
بیچاره اول مظلوم کم بوظلم لاغ کرفتار بوستم

اندیشه لارغه فرمان بردار بولغا نلار جفا سیز
بوجفاکش لارا حوالیدین سوتر دستم لارین مجروح
باغری رحمیدین کورسه جفا لارکیم منیک جانم غه
تیمیش دهر خلقی دین بری کفار دین کلمس اسیر
اولغان مسلمانغه نه پیدا دیکه ایستار لار قلیب
سونکرا اوکوش تهمت داغی بیوکلارا آخر
بوجفاکش زار حیران غه نه بو پیدا دا ایلیدین
کرجان بریب مخلص امرو لیکین قلیب جانغه
فدا با اعده منت قویغا سلن جانغه تنبه
سنخا مت با پیدا سنخا انیت باغی
نیک میوه بر ور نیجر یدور بلکه اول شجر نیک

مفید تمری آدمیلیق کشوری نیک بحر موج دری
بلکه موج بحری نیک ثمین کوهری سخا سیز ایر
یا غین سیز ابر بهار و ایچره سز مشک تتار میوه سیز
یغاج همان واولتون همان یا غمن سیز بولوت
همان و تولوتن همان سخا سیز کتی نیک
کوهر سیز صدف نیک بر حکمر باز در سیز صدف
برله اولوب قورو غان کشف کا نه اعتبار
بخیل بهبت کا کرماس اکرچه سید قریشی بولسون
سخی دوزخغه کرماس اکرچه بنده حبشی
بولسون سخی بولوب دورایشی ومن بلکه جنت
برماکن بخیل مورد ورایشی خوشه دانه ترماک

همت اهلی سخاوت اختصاصی بوایکی شریف
شاه ولایت خواصی سخاوت ادمی غه بدنی
دوز همت انکا روح همت اهلسدن عالم والوز
مینک فتوح همت سیر کشی ایرسا بندا ایمس
روح سیر بدن ذکشی تریک دیمس عالی همت
شاه بازید ور بلند پروازی همت سبحقان
صیاد یوروبنجی بازشونکغا مسکن شاه مینک
پیلاکاشحان ایشی یوروبنجی مقامی اولوک
نینک ساسیغ بدنی وسوکی ارسلان ایشی
صید اوروب سباع نی تویغارماق سبحقان
ورزیشی درم اوغورلاب توکونتی اختیارماق

صاحب همت مفلس لیق بیله لیت لوکماش جنار
ایلک ظالیقی بیک لیکه کانه نقصان تفراق غه
نهان کیچه لاری بیله نه علوه نشان همت
اهلی غه اکر بیک کوکبه دوزاما سخاوت بخه مرتبه
دور اسراف سخا ایماش و اتلاف فی معنی اهلی
سخا دیماش حق مالین کویدور کان نی دیوانه
دیر لار و یا ردق کوندا شمع کافوری یاغقان نی
عقلی دین سیکانه دیر لار مباحات اوچون مال
حذر نمالیق و انینک بیله اوزی سخی دیماک بی
جیالیق اولکه ایل کورماکوبخه برماس لیم دور
سخی ایماش تیلاب برکان نی هم سخاوت کوین

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى بىگى تاپرسى

يراق پيل ابرام سله بركاندين برماكاني
پيل ثبرته اوتماك ايكي لولوب يارمن برآجغه
بركانني سخي دي اوزي يماي بارينى بر
محتاج غه بركانني اخي دي سخا هنرلاري
تابماق بيدورماك وعيب لاريني يابماق كيدورماك
محلي دابركان اسكي پاره تون سخاوت دي
محل بركان زربفت جاروب شقاوت
دبسانك طعامينك ضايع لولماغاي بيدور
وتيلاسانك كم لباسينك اسكرماكاي كيدور
سخا طريقتين تيل غه سورکه مذکور لولدي
انكلاماكرم اينى وفتوت رسومينى اوزكا انكلا

تنبیه هر که تونتی رعایت برله کیسانک اسکروتر نکه
کیدوز اونک کشکا اوخرامق اول تون امر شد کرم
و فتوت بیاندا کرم برجفاکش نیک شدتی
یوکین کوتارماک دوزانی اول صعوبت دین
اوتکارماک دوز برو نیک محنتی خارین قبول قلماق
و اول تیکان نوکه دین کل دیک اجلماق و اول
قلغان زتیل غه سورماماک و اغرغه الماماق دوز
اول کشیکا منت قویماق دوز و انیک یوزیکا
سالماماق دوز کرم صفتی اکرم الاکرمین ایتی دوز
صاحب کرم کنتی حق نیک بونوع صفتی غه تابع دوز
بو دور دا کرم سبزه سی تره فروش دوکانیدین اوتکا

www.hurkitap.com
ہرکتاب تورکتی

یردا تا پیلماش و مهر کلی سپهر تیز کوش دنی
اوزکا یردا اچلماش کرم بشر طبعی دانا یا بدوزه
و نا بود و بو سبب دین کرم اہلی ناسدا و نا موجودنه
کرم کافینی کیمیا اتبد اسیدین الیب دور لار ور اسلان
سیمرغ را سیدین و میمین خوبلار اغزیدین الیب دور لارنه
وجوهرنی عالم اہلیدین تیلاماک قوماشنی زرّه
دین تیلاماک و فلاکنی سحابدین استاماک
مروت بیانیدا مروت معدوم لوق غه کرم سنیک
اورونغ قویا شیدوز بلکه توامان قرنیداشی دورنه
ایکی لاسی جون ایل سوفالیقی دین آکه بولو بدور لارنه
بولاردین قاچیب عدم ملکی کا سفر قلیب دوه لارنه

وصاحب کرم اول نفس متاع دین ایرملورنی صلاح
کورمابدورلارو صاحب مروت داعی اول شریف
جنس دن ایرملمایدورلار کیم آنکلاسه قایدا
بولسه لار تنکری بنا هیدا بولسونلار عزت وشرف
ارامکاهندا تنبه ایچون ذکر بدا اما اول صفت دورکه
کرم وفتوت ومروت خلق فی النسیز کورو
آینیب دورلارو انی تیلاماک کلا عدم ملکی کاکتب
دورلار جان کلشی وفا کلی دین زینت سیزدورمه
وبشریت کلی وفا رایحه سیدین نکهت سیزمه
دورو وفا شمعی دورکه هر تیره خاکدانی یارو تماید ورمه
وهر زمان بو فالارنی کوکلی سیله الفت تو تمابدورمه

www.yurkitap.com
کتاب تور یورکتی

ونرگس دورکه دوران جمینه کوز سالار بولکل
غنچه سیدا حقه وحد قالما بدوز محبوبیدورکه پاک
خلعت جز پاک کوتکل کا انس الغت یوق مطلوبا
دورکه پاکیزه طینت جز پاکیزه فطرت غه میل
رغبتی یوق دیریدور ثمین انسانیت ناجیغه
زیوز دعالم انسانیت کا نابود وکوهر بدور
آتشین آدمیلیق باشیغه افسر دعالم اهلیدا
آدمیلیق ناموجود وفاغه حیا بله مبوسته
لیق حیاغه وفا بله وابسته لیق تنبه وفا ربلیدا
وحیا ذکریدا کرم ومروت اتا انادورلار وفا وحیا
ایکا همزاد فرزند تبرکه اول نور بله صفا دوز بوایکوکا

اتصال سلسله بیوندیر کونکل دا وفا مسکن قیلور حیا هم
قیلور هر مسکن دا اول تا سیلور بو هم تا فیلور
وفا سیز دا حیا یوق حیا سیز دا وفا یوق هر کیم دا
بو ایکی یوق ایمان یوق هر کیم دا ایمان یوق
اندین ادمیلیق امکان یوق هر کیم وفا سیز
دور اندین جاوید وصال طمعی قیلمه کوکلونکدن
عمر کیم وفا سیز دور اندین امید کوزین یاروت
بولماس ای ایرانلار اهلی وفا و خاتونلار بیوفا
کامل لار اهلی حیا و ناقص لار بی حیا و وفا
حیا بو عالم تیره مکاندین اوتوبدور لار ولا
مکان عالمیدا مکان توتوبدور لار و قالغان

وفاسیز بیحیالار اولارغا اونوتو بدورلار اونیلار
بر بهرلاری برله آونوتو بدورلار و هر کیم کا بروفا کورکوز
دوم یوز بیوفالیغ کورماکونجه قتو تماديم و هر کیم کا
برمحبت اینی تورد دوم منیک جورفدالت تا تماعونجه
خلاص بولماديم نظم کیمکا قیلديم بروفا و یوز جفاسین
کورماديم کورکوزوب یوز مهرانیک درد بلاسین
کورماديم جنبه بودور بیوفالار جورلاریدین داد
و بودهر بیحیالار ظلمیدین فغان فریاد تا عالم
بناسی دور بواوتغه هیچکیم من جه اورتا تما بدور
تا بیوفالیق ابتدا سیدور دیالین غه هیچکیم مندیک
جورکا تما بدور زمان اهلی بیوفالیغی دین باغرینما

بکانلار زمان دوران خلق ایچیالیغی دین کوکسوم دا
تو کانلار یکم هر قتی غه رقم اورای دیسام ایوب صبری
انکا وفا قیلکماش و قلم سورای دیسام نوع عمر بدا
اتما میغه یتماش حق ادلارغه انصاف و رحم
توسل برکای یا بوم حوم جفاکش کا صبر تحمل بر کای
یا رحمت کوزیدن اینک قانشیدا بشوکتش
اطعوان باغی سنیک خس خاشاکی ایلن لاری
دیل دیک بسطم یا مرحمت ادل خیل شبه کارغه برکیل
یا صبر تحمل من بچاره غه برکیل تنبه حلم
انسانیت ایجده بی سنیک فواکه لبغ باغیدور
وآدمی عالم سنیک جواهر لبغ تاغیدور حلم

uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى بىر چېكىلا تاپقىلى بولىدىغان تور بېكەت

حوادث دریاسعید اکشتی لیک کیمسی نیک کشتی
دلیسه بولتور وانسانیت میزانی تاشیغه نسبت قلیسه
بولور اخلاق شخصی نیک اغیرها لیغ لباسیدور
واول لباس فی المثل حبن نیک نقشین دیباسیدور
مخالف نفسلار صرصری اوجوماق دین اهراغوجی
ومنافق بولهوسلار هرزه سی تند بادی سا
درماق دین ساقلاغوجی خلایق دین کشیکا
موجب التعظیم واعزاز واکابردین اعصاغه
باعث ایلتفات وامتیاز بجه اولوغ کشی
انینگ قاشیدا تمسخر وطیب قلیسه بی شوکت
وو قارانجه سان کشی امتیاز اوجون عفت

کورکورسانیک قاشیدا بشوکت وو قارنی آما
دمان باغی سنگ خس خاشاکی امین لارنی ویل
دیک بثبات تمکین لارنی کوریکا حلم الی اغیر
لق بیله منسوب وکران جانلیق بیله معیوب
قیوندیک تفراق نی هواغه سا ورماغدوز واول
سبکبار لیغ بیله باشلارین کوکلی تیکورلارنی
تاغ بیکرمن ایاغ استیغه سالماق آمین لاری
وو شت اجزاسین هواغه اوجورماق تمکین لاری
یلدیک هرایشکه دین کرارکا عارلاری یوق
اوتدیک هرآتش دانلیق دین اوزکا شعارلاری
یوق نیل اگرچه لاله تاجین اوجورغای اما قیاتنکریکا

www.qurkitap.com
قورقور کتاب تور یکتی
قورقور کتابلرینی پیکی تارسی

نتا الغای اوت اکرچه تاغ اتیاکین کیدور کای اما
قویاش اخکر کا نجوک تیا الغانی حق کوی قوشن سنک
تملکین سلم ذکر ایتور جا غیدا قارغولاج سنک ملال
یانکشماغی ملالت تیکور وز و مصحف اوراقین
خرد سنری تلاوت قیلور والئم طفل سنک یلغوکوی
برله ورق اوروالاکی کدورت تیکور وز ریل اکر
کوک کا تیتسه سبکبار دور و بمقدار تاغ اکرچه
تفراقغه پا تسون صاحب وقار دور و حلم شعار
اینک ضمنیدا اوت یا قغودیک خشخاشاک
و مو سنک ضمنیدا شاه تاجغه تا قغودیک
لعل اتشناک بسط اغریق و زبندین در سیل دین

غم چراتاغی یانیک لیک هرطیدن بربادایرور
قلاق یغراغی تنبه تنکری دوست لاری نیک
چکایاتی واولارا اخلاقی نیک ایاتی افسانه
دورکیم آویغان کونکل لارنی اویغاتورقا
تقان کوزلارنی میغلاتورتخی لارنی ایراشماک
ایت نی پاک لارچوکه سیکاقاتی شومان لارغه
قاوشماق انبیا اولاردن جهنم کاوزاتی
تنبه واولکم یقین کوزی کوردورتنکری دوست
لارینی کورالماس واتکاکیم توفیق ایاغی لنک
دورتنکری یولیغه یوکورالماس اکرپادشاه
یاغلیق وزایشی انیک ایلکاری باروری عنایتنه

www.yuzyilyurkitap.com
یوزیل کتاب تورکیه

باغلق دور تشبه مطلوم کانجه ایش کور کورکنه ظالم
لاردین آسایش کورکای سلیم زیردست لارغه
نفع تیکورکیل اگر تیلاسانگ زبردست لاردین
ضرر تیماکانی خردمند مخالفت دین قاچار
وموافقت کلا ملایمت ایشکین آچار زنور
غوغا سیدین نیش متصور دوز وعسل سود اسیدن
نوش میسر دور تشبه سعادتمند یکت دور که
شهوت کلا میل قیلماس شی بسعادت قری بنیک
ایلکدین خود هیچ ایش کلماس هرنیکیم بے
بقا دور کونکل باغلاماق خطا دور اول که
اندین باریغه معرض زوال دوز اینک عشقلین

برک نوت اول باقی اوزکا بارفاذ لارنی اولوشی
انسانک عشقنی برک تو تماق کرک بنه بارلوق نی
اولو تماق کرک مثلاً مجازی عشقی که بر محبوب لو تعلقی
انسانک عشقی دا لکول مغلوب حقیقی عشق بقاری
دا نیک تخیلاتی خدمتی سبابلی اختیاری
خلق و اضطرابدا انکا یرا شاکرک بولغای
و غلبات جذباتی هم انکا یرا شا بولغای
نظم سهانیک عاشقی جون ناله انکای ده
قوبنش نیک حالیغه کورکم نه یتکای تنبه دوست
وصالین تیلارلوسانک عاشق بولوش اکراوز
لوکونک برله بولالماسانک عاشق لاتکراسیغه

www.nurkitap.com

اوردی اول اوت سنیک شعله سی سنیک یوزی
برشرر سنیک ساری یوزلانسن بس دریغم براورنی
دور او لکه انیک شعله سیدین برشرر نوشه کردونی
پرده سیفه اورتاکای انداغ مکر سن کن حسینک
تاریدین انداغکه بولغای سین تخفه نوشه
اول یرکلنج جاقین تورکایمو اول تاری ضعیفه
ایرانلار خذ متیغه اولکه عمرین ضرف ایتارمه
اگرچه عمر کتار اما جاویدعمر یکا یتار اوزونکه
بو رمز دین براق توتمه تباشنیک بارسه بو مدعانی
اونوتمه عمر فاینده ر بیوفا اما باقی حیات
موجب بقا لطم ایرانلار خذ متیدین حکم کیل
باش اگر باشنیکه کردوندین سیغار تاشمه

اکراول تاش ایله یاشنماک اوشانغای سعادت
خطیدور کرزخمی قانغای تنبه پادشه دین هم
لطف مرغوبدور هم سیاست مطلوب
امامبری اوزمحلیداخوبدور بس ایکادوست
دین دشمن نه فرق ایتارکا کوب ملاحظا
کرک قوفراست دیارنه اغیاردن تانورغه
کوب تجربه کرک دکیلمشنجول اندین
باری غه هم امید ضرورت کورکوزکای واو
زین بنده وار بولعونجه هر قیسی نیک حقیقی
حالنه مناسب امور تنبه ازدیماک حکمت کا
باعث ازیماک صحت کا باعث اغرنغه

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تورىسى

کمکانی و یاک نادان سنک ایشنی الدنغ
یاک حیوان سنک ایشی بطم کوب و یاک بر
بولغایو نادان نخ کوب یاک بر له بولغای حیوان
غالب دشمن زبو بو نک تولیسه شاد بولمه اینک
اندنی سعیدین آزاد بولمه سیاستدا
تحمل واجب دور عایتی دا تامل بطم
دشمن رجا و خوف دیسانک کیم فن اولماغای
اندغ تر یکه کیمسه سزنکا دشمن اولماغای
تنبیه عالم که جاهل نی مقابله غه کلتورو ب التزام
قلماق هوس بولغای ارکا او شبو امانت
اوق بس بولغای عالم کراک که اوز علمی
443

پایه و مقداری اسراغای و کوهر نی امتحان
او جون تاشقه اورماغای لطم خاره غه
هر کشیکم در ثمین نی اورغای نه خزانه لکلاکه قیو
بر بر بنی سیندورغای تنبه کوهر پالچیق قه
توشکان برله بهاسیدن قالماش و قیمتی
اوشالماس غه وایشاک موجاقین تاج غه
تیکان برله فروزه یرسن توتماش و یکلم اینک
کم بهالیغنی اولوتماس لطم زیور سله شکل
خوب بولماش هر قیزکه ایرورمان لقالیغ هر
نجه قرانکغو بولسه حجره شمع اندا بولورزوم
ضیالیغ تنبه قابل غه تربیت قیلماق ظالم دورث

www.uyghurkitap.com

وناقابل غه حیفت انی عدم تربیتی سبله ضایع
مونکا هم تربیتینکنی ضایع قیلمه تعلم قابل غه
تربیت اولنو علم دری نقوشسه بکاست
اگر یوغای کمانی پاک نه کرایت اوزوکا
کشی می برله برسه سوزنبو تربیت ایله قیلا
الغایمو انی تاک تنبه هزل شوخ عیدین بی
حرمت لیکار تاز هزل نیک نهایتی حدی
کوب بولسه حیا پرده سین چاک ایتار
وادب حرمت اهلین بی باک قیلا الفاظه
تعظیم وادب بناسین یقه حیا وادب
خلوتدین جمعه بعلم ایمانغه ایرور حیاز

برله ادب حرمت بله تعظیم سعادتله نسبت
حی موءدب انکا کم بولسه لقب مقصودغه
کج یتیسه عجب انکلاعجب تنبه سهو خطا بشریت
لازمیدور خطا و سهون انکلاب تنبه
بولغان سعادت ادمیدورکم خطاسین
زایل قیلورا ولکه اعتراف ساری قایتغای
و مصاعف قیلورا ولکه دلیل اجرا قلیب ارزه
ایتغای هرکیم تنبک مبالغه سی کوبراک سهو
پیداراق و مکابره سی انچه ارتوغراق
اوزی ایلکارسوارراق دیکم خطاغه تدارک
بیدور بی خلاف تعیان ایتی اورنسهو یغه اعتراف

uyghurkitap.com

وکر قتلسه سیمو یغه اجرا دلیل کرکسز دور اسلامیا
الخبر پیل تنبه هر غنی کراحساندین کوکل لاری
شاد قتلماغای اولکاندین کین کشی انی دعا
یاد قتلماغای احسان تریک لیکدایخشی
آت دورا اولکاندین کین دوزخ اوتیدین
نجات اوزر نظم کشیدا بارچه اخلاق حمیده
جوجمع اولدی قویارلار آتین احسان بری
اندین سخا بری مروت بوکرکم بوقتورا حسان
یوقتور انسان تنبه بخیل نمنک انی اغلکه بوکون تاپقان
زخیره بولغای تارغلا قبرنسی بوکون کرمعاش
اویدیک تیره بولغای ذهد تقوی بارچه وقتدا

دلپسند یراق ولیکین یکت لیک دلپسند یراق
جرم معصیت هر جا غدا ناشایسته آما قری
لیغدا نا فسند یراق و بخشی لیق ویمانلیق
کم قلدی جزا کورمادی و صلاح فسادنجمین
کم ایکتی کم اورمادی نظم بخشیلیق تخمنی ساخلیل
کم بو دوردیقا زغه سوز کم قالیو دانه ایکتیناک
غبره توت کم ازکوزه یتم لارغه وقری لارغه
رحم قلماق نی غنمت بیل ایلکینک دین
کلکی کچه انکا احسان قیل یکت کداکه
بیل اورالور نی بلورا و لتون تاشو ماغ یرله
اوقاتین قیلور انکا نه برکان خدا مالنی ضایع

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
كتابلىرىنى بىكى تارىسى

تنبیه
مزربغت کسوتلنغ دنیا کزنن نجاست
التونلوق حبین متقی پاک رو مسجدا
معتکف بولغان جاغی مصحف اوراق ارسیدا
کل یغراغی نظم بری بیت الحرام اکره فرشته
بری دیر اکر شیطان بارجه ایشداه نه حاجت
شرح قلما غلق تفاوت ه که بیت الله دین
دور فرق ثابت تنبیه سلما کان ذسوراب
اورکا کان عالیم و عارلا نیب سورا ماغنم
اوزیکا ظالم آزآز اورکا نیب عالیم بولورد
قطره قطره سیفلیب دریا بولور اورکا نوردین
تاجقان لوندیوزیکا بهانه آشکین آجقان

تمنند وامکاک تارتیب علم اورکانکان خردمند
نظم علم دین عاری اولوس بنا حاهلی خود
کامه سنی اورکانور کاجهد جهد انکان جهان
علامه شی تنبه کدا زادهٔ خردمند اکا برهمزی
غنی دادهٔ لوندا ازل دمازی اول
علم دانش لورندین سلاطین قلیب
حاجتمند بوجهل غنا فرطیدین خلایق غنه
نافسند بایکانه مفلس کم ملک سلطان
علوم مسئله سیدا انکا محتاج ایرور بو جهالت
بی باکلیک دین غنی نه که سلطان اوزملک
دین اخراج قیلور اظم تنبیخ کونکل برله قانیع سیز

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تورىسى

اوماج ۔ به که برومنتی برله کلاج تنبه اسی جیان ایله
فارغ البال تفرا قدا اولتورغان نخشراق که
زر بغت خصتان کیب یرو الیدا اولتوماق دین ۔
دهم کدالیغ بوریاسی اوزره مسکین که خاطر فارغ
اولغای هر طرف دین تنبه کشی هر قوم نیک سلوک
اهنکین توتا ۔ هر کم کا که به روی لبق ایتار اول
متابعت دین اول یکان یرکا یتار ۔ اگر لو سوز
کو رولسه مجان اصحاب کهف اینلار دین ۔
یاد آل دهم بنی اوغلی نموغ قتلدی مسکن ۔
تموغ اهلی کروهی جون ایراشتی ۔ ولکین جنت
اهلی به روی ایت ۔ تبشتی فایداکم اول هم تبشتی ۔

تنبیه ادمی شریف الکونین دور ذوایت نجس العین
اما حق ناشناس سوء عاقبت حق شناس وفا لیغ
ایت دین کم وفا لیغ فتوراست بخشراق وفا نیز
حق ناشناس بر یکیت دین نطع سوء حق شناس
ایلدین یراغلق ایستاکنم کلماکای هرکز اولا
دین غیر سبداد جفا ایت غه ایت لیق استماک
جانن کورکل برله بولور حق شناس اولسه اول
ایت کم اندا آیمن وفا تنبیه نفس بر دین
هنر کلماس یماک دین اوزکا نفس پرست دین
نفع یتماس دیماک دین اوزکا اول بری دلعام
دین بو بری تعریف نفس کلا مدین شاول

www.uyghurkitap.com

لقمه نواله سوزین ایتب انجه که خلاصه ایلاب اوزین
بو اوزا وصافیغه معرف اولا ایلایان بزم انجمن
تولا تنه تنکری ایل عیبی ناظر دور سا تردور تا وجودیکه
جراسیکا قادر دونز تنکری دشمنی انی کورماس
وبلماس اما تهمت بیله انی فاش قیلور دا
تقصیر قیلماس بظم تنکری الشین قیلماق ایرور فرض
عین بکم کوروبان ایلاماک شورشاس تم کورماس
اولکم کشی بهتان ایروز بلکه بو خصلت بیله
شیطان ایروز تنبه خود مندغه ایل خطاسیدین
بندا ایتار و ثواب بولیغه عزم ایتار اندین اولکورو
انبک خطاسیدین بندا ایتقایلار و عیبین نورکا

سالغا یلار دلم عاقل جوکورسه ایلدا خطا اجتناب ایتار
اندین ثواب یول ساری مایل قیلور اوزین
قویماس اینک خطا سیغه ایل ایلاب اعتراز
ایتورغه یوزی اوتروسیدا سهو اینک سوزین
شباب ایامی ذکر بدایکت لیک عمر کلشن
اینک بهار یدوز وحیات شبستانی اینک
نهار یدوز بو بر یدین عیش نشاط کل لاری اینک
اوجو غلوق اول بر یدین زوق ونشاط
اویلاری اینک یاروغلوق انسان اینک
زیب رعنالیغی اندین بشر اینک تاب
توانالیغی اندین حواس وقوع غه اندین قوت

www.uyghurkitap.com

ورنجور اعضاغه اندین صحت کوسکل کاعشق اینک
حادث شوخ لارا شفته بولماقغه اول باعث
یکت لارغه ناز طغیانی اینک مغرور لوغیدین
قاریلارغه اشک نیاز اینک معذور لوغیدین
یکت لارکا حسن استغنا سیغه سبب اول
وعشق اندین لاری غه عشق بلاسیدین رنج
موجب تعب اول زبردست لار باشیدا
ملک هوا سی وشوری اندین وزیردست لار
ایا غیدا ملک دین حدا لوب قاجاق زوری
اندین جابک لار اینک نشنجه سیدین میدانذا
تکاور جافیب بلکه اول تکاور هم اینک شاسیدین

میدان غه یوکورورغه قوتت تا بیت معصیت
دین یکیت لیکدا کام تا باق وخود عبادت
دین یکیت لیکدا مقام تا باق خرابات
اهلیغه رندلیق ومی پرست لق یکیت لیکدا
دلپذیر مناجات اهلیغه یارسالیق وخدا
پرست لیق یکیت لیکدا بی نظیر دم احباب
یکیت لیک نی غنمت تو تونکیز تا وزنی قرلیق
مختی دین قوتقار نیکیز تا آیین عداوت وحسد دین
دین اولوتونکیز تا هر نوع ایله اوزنی نجه کون اوتکیز
هر لیق ذکر بدا شباب ایامی مخمور لوغ قارلیق
ویکیت لیک صحتی نیک مهجور لوغ قارلیق

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇر كتابلىرىنى بىگى تۇرسىنى

شیوخت ایامی نشاط اہلی سنک اوقاتیم
ناشاد قیلور کتم ادمی قدین خرم قلیت عمی سلہ خیریا
قیلور وہوس وآرزو لار شاخی کونکلیدہ اسیانہ
بلکہ بارہ وکت و تردد دن کونکل تمار سر بلند
خیالی باشیدین چقار وحسرت وندامت
ایشکی بدن قصری دیوار یدین یقار نامراد
لیغ زندانی دور بوجال قدا کیلمالکی تفراق غہ
میل اتماک کلدان شاہد لار دین متنفر لو
معنی غہ کواہ جال و ابلیک تترا ماکی عمر بادہ
سعدین خار کوردین باش بار وری حیات
ماتمی اضطراریدین حافظ اورنیغہ نسیان

اورکانماک نی بلکه اونوتماق نی هم اونوتوب بدنغه
صحت دین اثر قالماس وکونکل کاهوش خود
دین خبر قالماس بیکیت لارکا تجیر اینیک مهبوت
لوغیدین واوغلانلارغه تمسخر اینیک فرتوت
لوغیدین هرسر موی دین برمریض پیدا
ومینک علت اینیک ذاتدین هویدا اطفال
عیال لاری تا رتقیب اینیک محافظتی دین نوکر
وجاکرلاری از تعیب اینیک ملایمتی دین تورلوک
تورلوک علت لارا اینیک بدن اویدا اوکوب
عجب عجب مریض کثر ستدین حیاة توکولوب
مأمورلاری نافرمانلیغی دین روزکاری قاتیغ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى بىكى تاپسى

ومحکوملاری بۇ سانلىغى دىن تىرىك يۈرگەن
اغزى شولاكاى سوزى مزه سىن اقرىنىڭ
مرض كىرىتدىن مشفق لارى اغزىغه سوتامزىب
ارزۇ بىرىكا قاوشماى اوزحالىغه كولوب
باشى كوكسىكا توشوب اغزحقه لاردىن
دانه لارى توكولوب صحت اميدخيالى كوكلىدىن
يراق تىرىك ليكدىن اولماكى يوزقاتلاخىراق
جون يكيت ليك اوزادى قرىلىق يىتى دىمدى
يغنى قان قالمادى هم اشىغ اغزىغه حيات
شربتى بولدى اچىغ اولماك خوشراق كه
بولوغ اچىغ وقاتىغ دەر افسوس كى عمر نوجوانلىغ

کیتے تن غه قارلیقدا نا توانلغ تیتے کم یوز
یل اکر کا مرانلغ اتے هیچ تا بادی مرک دین
امانلیغ کیتے تنه سالک کا بو حرفورایر کا یکا
عدم غه اوز وجود ملکی دین خانه بر داز دور
وعدم کشور یغه سفر ساز دور بو سفر مخصوص
سنکا ومنکا ایماس یا خصوصیتین شام
کداغه دیماس هر کیم که عدم نهان خانه سیدن
وجود انجمنی غه یوز کلتور وبدور بو بقا سز
آرام کاه دا بر نفس اولتور وبدور بنه قالیب
اصل وطن کا کتماک کرک وقا بدین کلیب دور
بنه اولیان غرم امماک کرک بش کون بودار

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇر كتابلىرىنى بىر كۆرۈنۈشتە بىلىش ئىمكانىيىتى

الفنا دا ترک لیکے کا مسرور و دولتی عمر لر
بولماق کرک ولوم دین کریز یوقتور سبح کنی
اول مهلک غرقاب دستگیر یوقتور بس انیک
یراغیدا بولماق ضرور دور یا رور اسبابین
توزاتمای جاره یوقتور سفر اسبابی صالح
اعمال حمده خصال اینیک ذکری انکی
قسم تفصیل و تربیت برله رقم غه کلدی
و شرح بتلدی اما سافرغه یول صعوبتی
نینگ سهولتی اوچون دوادی یراق
لیغ دفعی شدتی اوچون و یمان عقبه لارغه
اوجراماق و عظیم مخاطره لارکا واقع

بولماق رهنما لیغی اوچون ومشکل کشنا لیق
اوچون هر بیکم ناکزیر دور کامل رهنمای
هر دور که اینک ارشادی بولماسا بو یول غه
عزم قیلماق مشکل دور ذاکا براولیا الله
جایز تونماس بدور لار بلکه سالک اطوار لارن
بوسلوک کا یاوتماس بدور لار هر اینه مسافر
کورماکان یول غه قدم اورسه بو تیماکان
وادیغه یوکورسا یول یتورماک احتمالی
بار ویولدن ازماق امکانی بار واول
عقوبات دین واندا یوزلانکان خطرات
دین مسافرنی هادی ادراکا دور لار

وکامل مرشد سنیک ارشادی مقصود و
نا اہل اهد حق بولیغه قدم اورو بدور لارث
وطلب کبین شوق وادی سیغه سورو بدور لارث
کامل سرار سادیدین ایرو عزم اتا بدور لارث
هادی سیز بولیلغه قدم اورماق کرک بلکه
دم اورماق کرک بولیلدا هادی سیز
منزلغه یتا بدور لارث اکر احیانا یوزدین بر
سالک سنیک ظاهر یوزیدین مرشد پیر نابود
ایکاندور لارث تا غالب مرشد تعویتی برله
یا متوفی کامل روحانیتی برله عزم اتیب دور لارث
مقصودغه تیب دور لارث بولیلدا نفس دشمن دور

شیطان رهزن دوزخ و هر قیسی عظیم
مخافت تو اولوغ افت تا ملادی باشقارمای
و مرشد مملکت دین اوتکارمای بولول
قطع متغیر و مقصدکا تیماک متعذر
اوزلوکی برله بو وادی غه یتکان و منازل
قطع ایتکان انانیت کرفتاریدوزو
نفس غه تابع و شیطان غه مسخره
ورلخ ضایع بو مقصدغه برو اسطه بولغای
بولماسا تیماک ممکین ایماس و مرشد رهنمای
بولمای برو سیاک یتکانین کشی یتکان
دیمیش مریدنی مقصدغه تیکور کوچی حق دوز

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب توربىكتى

وواسطه بر سالک نی مطلوبیغه تیکور کوچی
حق ذوره وسیله هم بر حکایت منقول دور کیم
قطب السالکین وسلطان العارفین
حقیقت اهلی شیخ ابو سعید ابو الخیر
قدس سره برجانب بولوب ایردی عازم
بر مرید انکا ملازم عبر اولوغ سوالیغه کلدی
شیخ الله دیب اول سوغه قدم اوردی
وصبا نسیمی دیک اوزلارینی سودین اوتکر
دیلار ناگاه مرید هالیغه کلدیکیم شیخ الله
ذکری بیله بارادور دیر ومنی بولولا باشقا یاد
من هم واسطه شمعین اوچرای وحدت

وحدت بحر خدا اعتقد ذکری سبله قدم اورای
بو مدعا مجله اول قدم که قویدی باتی وشیخ دستگیر
لیک کا ایلیک اول زاتی تو ایلکین تولوتوب جیکتی
بحر ساحلی غه مهلاک غرقا بدین سودرا دنی امن
منزلیغه جیقاردی باید دیدی ای فرزند
اول باید یغه یتی اندین سونکرا تنگریکا
یتماک هوس ایتی انکا بو نوع سیاست سوردی
وارسا دشرطین بجا کلتوردی ولیول هادی سبی
هرکیم کی که بر دوز موندا غ هلاک غرقا بدین
سودرا امن امان منزلیغه جیقاردی دیه
باید دیدی ای فرزند اول بر خدمتی غه

www.ghurkitap.com

قدم قویغیل موندا غ غرقاب لا ردادسکیر دوزلو
مقصود بوکیم بر ارشادین ایرو بولوله
قدم اورماق کرک دیمکدر کیمنه که بویول قطعی
سالدی تقدیر بر امرینی قلماسا کرک دور تغیر
آن سیز قدم اورسه اوتکه مکر تندویر ملعون
دیسه بهراق که دیکانلار بر سفر منعقتی
ذکر بدا ارض ساکن قایدا سپهر غدار قایدا
وتراب متمکن قایدا اول بری سکوندن
خاکسارلار جهار پای اندازی بولدی بو
بری تحرک دین سرافرازلار سرافرازی
بولدی بو رنج مشقت غه سبب مایه تواضع اولدی

سفر کوره سوز کداز دور و اول سوز کداز ایر
سنیک وجودی التونیغه عیار اندور سفر تجولارنی
مطلو بیغه تیکور کوچی وخام لارنی بشورغوچی
وطعام لارنی سینکور کوچی عالم غرایبی دین
خبر بر کوچی سالک سنیک اطوارنغه اندام بر
کوچی کونکل سنیک هر ساری هوا قلور یغه ارام
بر کوچی نوحروم لارنی مراد یغه تیکور کوچی
بزرک ومزارت فیضی غه مشرف آتکوچی وفیض
اثار ایر انلار خدمتی معزور ومحرم قلغوچی
سفر مسافر لارنی منازل لاردین باخبر قلغوچی
اول مراحل غه راهبر بولغوچی واول اسیق

www.yuzhukitap.com
یوژهور کتاب توپلوگی
یوژهوره کتابلرینی پیکی تاپرسی

ساوق دین جانغه انشا برکوجی
دین کوبکلی کا اکاه لیغ برکوجی سفر وادی سیدا
مسافر ایاغیغه کوب درد تیکانلاری سانجلور
ولیکین هر تیکاندن مقصود کلی اچلور
یول امکاکی شدتلی دین بدن کوب تاوشالور
وجودی راه رولار ایاغیغه توشالور
اعضاسی ایاغ استیدا اوشالورا ماکونکلی
سنیک بورو غلوق تورالوز ور وح کوزلوسی
صفا آلوز وهر کشور سنیک ارایشی نه وهر
منزل سنیک اسایشی نه سفر اهلیدین سورز
ومسافر دین کوز سفر قلماغان ارام فراغتین

قایدا پیلسوف وغربت حکما کان وطن ما هیتین
نی نوع معلوم قیلسون در یاکه ساکن دور سوی
دین یو تسبه بولماس ودردکه متحرک دور زلال
ترکین توتسبه بولماش تحرک ایلیغه حیاتدین
اثر دور وحمولت خیلی تریک لیک نشاسیدن
هنجر دور بو سیراکرچه ظاهر نیر مدین حکایت دور
اما حقیقت یولی سیری سلوکیدین کنایت
دور نواول تخصوص ایماس سکون حرکت غه
مقید ایماس بو طور سرعت نی وانی دیب دور لارکه
انجمن داخلوت وطنید اسیر حرکت نظم
بو جماعت دورکه منزل کاهی دین الهای قدم

www.uyghurkitap.com

کوزیم آجای اول طرف کیم عالم کون
بحر دین روزق نی تارتارلار تولوتوب
کیم انی غرق اتکای تیکورمیش اولغای تندباذ
ربنا یارب که بوقوم ایروز خضر قدم اولکان کون یکلر
احیا اوجون عیسی دم اولکان تیکانلارکا
قلیب لطف کرم تیکورکا مذیک تیکورمیک باشیمه
هم قتبه ادمی سنیک بهراق اولدورکه یارساوبک
بولغای حق سوزین ایتوردا بوهم وبی باک بولغای
اوزی پاک وکوزی پاک ادم دیو بولور تیلی
اربغ وکونکلی اربغ نی مسلمان دیسه بولور
مسلمان اولدورکه مسلمانلار سنیک تیلی وایلکی

دین ایمین وکوزی کونکلی دین مطمئین بولغایلا
سنه یخشی دین یمانلار یمانلیغ کوز تیکمس
یخشی هم یمانلار غه یخشیلیق ایلتی اونو تمس یخشی
لیق قیلار الماسا یمانلیق هم باری قیلمه یخشی
لیق دین یمانلیق ایمازاق بیلماسا یمانلار
یخشیلاری هم بیلمه یخشیلیق ایلماسا نا یخشیلار غه
قوشول یخشیلار نکراسیدا اورولاسا نا
یخشی تکراسیده اورون فسق شوملوغدین
اورونکه یخشیلار دین بهره تمه یمانلار اراسیغه
قائم اول شوم اکرچه عقل غه مکروه دور امانفس غه
محبوب اکرحق بولسیدا مذموم شیطان بولسیدا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پېكى تاپرسى

درلنغ کوکل شعله لنغ جراغ یاشلنغ کوز سولنغ یو
یتوه قوشمن یو کلاب کوجسه بولماش جادر
قنا یتین اجب اوجه بولماش اوت ایشی
قاروماق تیل ایشی ساوروماق شوننیک
مزه سی موز پنله آتش سنک طعم توز پله صحت
تیلاساک کوب یمه عزت تیلاساک کوب
دیمه خانونغه توشانغه حیض غه ایشانمه
یخشی لباس تن غه ارایش یخشی قولداش
جانغه آسایش طامع دین کرم تیلامه
کدادین درم تیلامه بخیل دین امانت عجب
کرم دین خیانت عجیب جاقش نمین اوکسه بولماس

یا غنین رشته سلن توکسه بولماش تلبه قولاقیغه بیدی
قیمون ایاغیغه بندی با کلیق همدم لق غه یراماش
ناپاک محرم لق غه یراماش تر لاکان اسیلور و
اسروکان تا یلور ایر ینک قیلغی شوت نینک
یلغی یا نجاق مردانه بولماش کو یلک رد انه
بولماش دوست جو ریدن اینکرانمه دوشمن
بیدا دیدن کونکرانمه ثمال لق نادان ینک دیمکی
الو نلوق جبن ینک یمکی فاسق دین جیا یتلامه
ظالم دین وفا تیلامه کولار یوزیله عطا سنی
اوستیکا سنی اونغ سیز ایشلا صفا بولماش
ایت غنجی سے عصا بولماش اینک شاه ارغه

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پېكى تاپرسى

خذمتی کو براک و قورقونجی سے ہم کو راک
عشق سز کساک در دسیز ایشاک تیلاماکان
فرذانہ قناعت تو کا ناس خزانہ آیلکا قو سنو لغاک
ارایش تا بتی املدین اوزولکان آسایش تا فتی
ہر یو کورعان یا وشماش ہر ایر یلغان قاوشماش
جہود اوزدینی دن مہجور حسود اوز فعلدن رنجور
دشمن کہ نجہ حقیر بولسہ کو نکل قوزغاتور خس نجہ
اوشاق بولسہ کوز بولغاتور شیر توزی بلدن
سوخط لاری سیلدن اوشاق ایشی نہ بولماس
فسنہ قبوزی کیم بولماش دشمن مقالاتی بلکہ
خیالاتی حیزہ وفاسیز تاز حیلسیز تادان دوستی

دوست سانیغه کیکورمز خزر شمعین اینک هرزه
افسانه سیدین اوجورمز با طفل که عین محبت
دین اتا سعالین تو توب تا رنیب اوزوبدور
وسجاده سیدایه اوبلیک کورکوزوبدور
ونمازین بورزوبدور با مست که نیاز یوزی
دین ایاغ اوچکاری ایکالیب دورر وبی اختیار یغر
دین پاک دامن لارا تیاکین ملوث قلیب دورر
دانا دشمن دین نفع امکانی باز نادان دوست
دین ضرر امکانی کوبراک ومو نکا کورا اولار سله
اختلاط قیلماق کرک تنبه بشر جنسی دین وفا
کوز تو تمز خود نخلین اینک خیالی سمومی سله قورو

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئىنتېرنېت بېكەتلىرىنى يېڭى تەرسى

برو فاحتسانک اون جفا تارتارغه سبابی
مونجه سیله قتولسانک جانغه منت قیوب عذر
قول تنبه خوب روح افزا رشت عمر فرسا خوش خلق
نازنین حور بهشت آیین بمان مزاح لق رشت
دیو دوزخ شرشت محنت این خشودیماک
ماکیان اینسی بخاست یماک ایردین سوز
هنر الجی دین لور هنر حمری اوکونوب بیلک بولماس
اجکو یوکوروب کیلک بولماس کونکلیدا خله
لق غه کولکو وام شه دشمن لیکی کا اوتیوب وام
تنکری بارچه نی اوز یولیدا دشمن دین اسراسون
شه الیدا دشمن دین اسراسوم نظم

اوزیولیدا تنگری توتسون ایلنیغ شیطاندین یراق
شه قاشیدا کیمکه شیطان وش دور اندین یراق
تنبه عمرنی غنمت بیل صحت وامنیت کاشکر
قیل غناطر یقین تورت فرغه مباحات کور کوزنی
مذهبینکنی اخلاق بیله اسرا افتاده لیغ
بیله خوی توتت شکسته لیک بیله کونکلونکنی
آلوت بی پایده سوزنی اتیمه فایده لیغ سوزنی
ایشتوردین قاچیمه آزدیکان ازیانکلوداز
یکان ازلقیلور اجلیغ حکمت سرمایه سیدور
توقلوق حرصین کونکلونکدین یوق قیلیب
اوزونک اج بولوب برآجنی توق قیلیب اوزونکنی

uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تورىسى

زیبا لباس خیالیدین اوتکار لباس زیبا نعیم
تبلاسانک بربا بنیک نی پوتکار لباس هر نجه
کم زیبا دوز کیکا سنکدین کیدورکا نیک اولی دوز
سعا نجه کم تون نی رعایت برله کیسانک اسکروز
جونکه کیدورد ونک کشیکا اوفرامس اول تونی ابروز
هر کشینی دیمه محرم رازدور بو متاع عالم ایلیدا زدور
بشر جنسینک رازینیکفه محرم قیلمه بلکه ملاک نی اورونکا
محرم بلمه اوزسترینکنی اوزونک سراردین سنکا
ملال دوزینه سرونیک سرامانی محال دوراوز
مخزینیکنی آجسانک تحفه دررلارینکنی ساجسانک
ترکان سایفامای تنکای واسرادیب مبالغه

قیلغانینگ یرکاییکای اوزرینگه اسرامالیغا
نینگ بلورسین ثینه بروفاش قیلمق اینی عیب ایم قیلورسین
بوسراسرامالیغا نینگ لوحش اهدث واعتراض
قیلمانینگ بن بارکاهدث کوزنی اوزعیبینگ دین الهث
واوزکالارعیبی کاکوزسالم یلم پینده دوراولشه
کشیلیم عیبی غه ناظر کوزاجم بولارغه ینه لارعیبی غم
حاضرنه حین سوزنی یالغانغه جولغاثه حین
ایتورتلنی یالغان غه بولغاثه یالغانچی کشی
ایمس یالغان ایتماق ایرانلارانی ایمس
یالغان سوزدیکوحینه بواعتبارقیلمورینجونکه
اول کوهرنی صدف دیک خوارقیلمورا ولکه حین

www.ghurkitap.com
قورقود کتاب تورکی
تورکیه کتابلرینه پکی ائلرسی

سوزنی یالغانغه قتار در ثمن زنجانسکا یاسه
دعلم گوهر یکیم شاه لارغه زیب تخت تاج ایرور
تاشلاماق آنی زنجانسکا عجب بدبخت ایرور
تنه تنگری دوست لاری صدق صفا معدن دور
یالغانچی زدیب دوست تنگری دشمن دور تیلنگ
اختیار ینگیدا سا قلاغیل سوزونگ احتیاط
پله دیکیل ایتور سوزنی اسراف ایتمس سوز
نگر اسیغه یولانمس سوز بارکه ایشتکوچی تینگلا
جان کیکورور سوز بارکه ایتقوچی باشن یگلا
برورز تیلنگ پله کوکلونگنی برلوت وکوکلا
تینگ پله ایتقان سوزکا یوت سوزنی کوکلونگدا

پوشقارماغونجه اغزینکیغه کلمتورغه هرنه کوبکلوبکدا
بولسه تیلنک غه سورغه اکرچه تیلنی اسراماق کوبکل
محبت دوشرا ماسوزنی سایغاماق باشقه
آفت دوشرا ایتورمیرده اولنوتم ثوایتماس میردا
اورزونکی متکلم توتمه ایتورسوزنی ایت
ایتماس سوزدین قایت عاقل چین دین اورکا
دیماش اما بارچه چین نی دیماک هم ایشاماس
خردمند چین سوزدین اورکا دیماش ولی بارچه
چین هم دیکولوک ایماش کمنی چین دا سوز
دیسه اولی دورلنجه مختصر بولسه ینیا دورلنه
اویغاقلیق دا هرنه آلینکیغه کلسه قضادین کورلنه

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
مەنزۇمە كتابلىرىنى پېكى تاپرسى

اویقولو قدا توشونکه کیرسه بخشی اوزایل
هرنه یا ملیغ تا یمه غالب دشمن زبونونک بولسه
ظاهر قلیب بخشی لیق طرفین یا یمه قوی زبو
نونک بولسه مروت قیل کرم وعفو کورکوزکیل
ظالم وبیداد صحبتیدا انکته سوزمه نامرد ملا تیدا
دم اورمه دانا املیک دین یارغاندین کین
سوزاتیماش اوتکان یکت لیک ارزو سیله قاتیماغین
اوتکان روزکار عدم دور کلکان سوزنی ایتقان
اهل لذم دور بزرکلار بو معنیدا دیب دورلار که
ماضی و مستقبل احوالین بکلم اتمه کیم ذا وجونکم
دم بولدم دوردم بولدم دوردم بولدم تنبیه

سو دین اسراغولوق دور نفراق بالجمله اولین
یلدین اسراغولوق دور بوزاولین آت
دین اسراغولوق دور یغاج قموتن اولین
نفراق دین اسراغولوق دور کوزاولین
جمیع ماسوی اهل دین اسراغولوق دور
کوبکل اولین بوکوک کیم نورت اویکا نورت
شی ء نقصانی شایع دولشنجی اوی داعی
اغیاردن بونوع ضایع دور عالم اسبابی
سنبک تو کانماس لیکی دابو تشبه دور مثلاً
برو که کریچ دین بربریکا فرش تومار بوسه
مقهور دور کیم جون خشت نی درز بدرز

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب توربىكتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تورىسى

سالماق لازم قرغاق لازمدين بر بريدين اشتورا
سالور لازم اولتوق يانده اشتورا سالغان ايكى خشت
يانك طرف لاريدا ايكى اولوغ پارچه قدا بولور كه
يه ايكى خشت تيلاريدن هم سالماق لازم بولور
بو قياس بيله منك يا ايكى منك خشت قوش
سالسه بو نوع پارچه لار كوب حاصل بولور
هر قيسى يانك اصلا حيفه يه خشت سالغان
ساري اول پارچه لار اول خشت غه كورا كوب
ظاهر بولور اگر اول پارچه بولغان خشت
تيكيلى اوچون يه خشت سالسه ارض الله
واسعه بلكه كره ارض دوره سيلى

تمام خشت سالماق لازیم بولور باوجود اولکه بو محال
خیال نی تعقل قیلسه تو کانماک شک احتمالی یوقدور
اگر کیشی تو کانماک نی فرض قیلسه اول پارچه لار کا
برکا منیک بلکه برکا یوز منیک بلکه نهایه
آرتاز اولار تعقلنی محل فرض هم تعقل قیلسه
بولماسمو نیک علاجی و تدارکی خشت نی ذات
قیلماق قیلماندن هم اوشاق راق اوشا
تماق قیلمه میسر بولور کیم مدعا قیلغانچه جون
یرکا فرش توشالدی مینداولغان پارچه لار
کا کورا خشت لاری عالم اسبابی دور مثلاً
عالم اسبابنی کشی تیلاسا کیم کونکل تیلاکا ندیک

www.turkturkitap.com

وبشریت طایفه سی تقاضا قلغاندیک
توزاکلای نمه کرک اول کرا کلیک نمه لازدین
برنجه سی میسر بولسه بنه اینک اوچون انجه بلکه
کوبراک لازیم بولور اینک سرانجامن تعقل
قلسه اول موجب زوایدلا ربولور اندغ که
اینک سرانجامی بنک تصوری محالات دن
یوز قویار مثلاً بعضه سلاطین دیک که بنه
اقلیم ذالدیلازاودکا اقالیم خیالاتی باشیغه
توشتی نمونیک دفع علاجی برنجه مدعادین
کیجاک دور وبرنجه آرزودین که بشر طبعی نیک
لازمه سیدور اوتماک پله حاصل بولور امیدی

سوز سنک اصلی کاکلدوک بو عالم اسبابی مدعا
وآرزو سلن اندا غکه برار زنمه خاطر دین بلیب
قلغان ایله کوب تشویش و تکلیف دین
مخلص واقع بولور اکر بالکل تمام مدعا وآرزو
دین ایلیک تا رتسه دنیا سنک بارچه آفت
بلیا تدین اشتغال کوچی یوق دنیا مانعی یوق
اذا دوفارغ بولماق میسر دورکم بو دولت
کوب موافیق بنده لارکا دست بریب دور
وارادا بارایکا ندور لار و حالا حاتم دا بار
ایکا ندور لار و اولاردین چتعیب دور لار ذکری
لاری مشایخ علما کتابلاریدا مذکور دور

www.ghurkitap.com

ایدی کلدوک مشبه غه کیم فرش توشاک وتر
واول دانی اندا غه خنث ذاوشا تقان بلا
وذاد قلغان بله کوب مشکل که اسا نلق بله یوز
قویار اکر بو فرش خیالین تمام کوکلیدین حقار نسه
کنی اول محل تصور دین تنا رخلاص بولغوز اما
اکر اویدا فرش بولماسا تنعما تیدین وتلذ اتدین
نه اوکسوکای ذاولیا قدس الله اسرارهم
اخلاق صفاتی تعرفیدا بلکه انبیا صلوات الله
علیهم احکام وشرایعنی ذکر بدا اوی فرش
سوزین اوقوب مواکبین انداغه کادمی فرشکا
هیچ ایش وابسته ایماس واول هیچ ایش غه

محتاج الیه ایمس فی الحقیقه عالم اسبابه دائمی
بش کونلوک عمریدا کیم نهایتی اولماک دور بارچه
قانلاریوتوب حاصل قیلدقلاری اسبابدن یوز
حسرت وارمان بیله قیوب کتماک دور هر کشیکیم
حق سنک مقبول سعادتیغه مشرف بولوبدورانی
ردقیلیب دور اهل قبول نیک مردودی بیلیب دور
جون انی تمام خاطردین محو ایتیب دور اصل مقصودیغه
یتیب دور اول شبه بیله بو شبه ارا سیدا تفاوت
هم بارکیم اول فرشغه شروع وترکیدین فاعلی غه
سودزیان اتسه بولغای یوقسه دنیا اسبابه
اشتغالیدا کی حق یولی سلوکیدین مانع دور

www.turkitap.com

هر نفس یوز عالم جه زیان ته و هر دم میتاب فلاب
نقصانن کوندن روشن راق دور تمنبل

هارون الرشید شیخ بهلول صحبتین هوس قیلدی

اول مطلوب حصولین ملتمس قیلدی نخ بهلول اغه
بو خبر یتی کیم هارون صحبتین مشرف اتی خلیفه
کیم بهلول ایا غنین یلیانک کوردی کفش کیماکان
سنیک کیفیتیس سوردی مجذوب کیل لار کفش
سیز سیرا تیب ایردی کفش دیکان نمه یادیده
کیتب ایردی بلکاح که کفش دسنیا دانا تسیم
بله دیدیکیم کشی ایز تیلاسا قایدین تیار هارون
دیدیکیم بازار دا کوبدورا لوزانی هر کشیکیم ایا غنیه

خوبدور بهلول سوردیکم هرکم انی الماق غه میل قیلور
ایا بهاسته قایدین تا فیلور هارون دیدیکم نیرانی
سرانجام تیلاغ شنینگ اوجون ساتعون الانی
بهلول دیدیکم انی کیکان کاهی ایاغندین حقارسا
انی کم اسرآرو کیچه اویوسه کم ساقلار هارون دیدیکم
قل برانی اسراسون وسین قایدا حقارسانگ
ساقلاسون بهلول دیدیکم اول هم یلانگ ایاغ
بولسه نیگاتی وکفش الای دیسه برماسی قایدین
نیگاتی هارون دیدی انی نیر برانی وشنگا کیدور
کاندیک انگا بیر کیدورانی بهلول دیدی اول اچ
قاتسه یگای تویا لینگ قالسه دردین کیم کادیگای

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

هارون دیدی کیما کنج خزانه دین تیکورای و یاکشی
باورچی خانه دین بویروی بهلول دیدی مزیلایک
ایاغ اورکانیب کفش اوتوک دین او توب مینه
کفش کیام دستار هم چرماتقای سلیم دینی
باشدین ایاغ بلاغه قاتقای سلیم و اول قلغ
مسقت کا سالغای سلیم اوزوزک هم بوایکی
تکلف کا قارغای سلیم بوسوداوین کیجسانک
سنکا هم بو محنت دین قتولماق دوزمنکا هم باش
دین ایاغ بلادین خلاص بولماق دوز هر راه
وسالک اکاه مونداغ دردیک تکلم سوردی و بو
کوهرلارنی اینک قولاقیغه اوردی پادشاه

اول ما جرادین اوتکاردی تو اوزایا غلن کفش دین
تا رتی باشلن دستاردین قوتقاردی نظم فارغ
اتی بی سر و باشه نی اول کفتاردین تهم ایاغلن
کفش دین هم باشنه دستاردین تنبه کفش سیز
لیک دن ملول بولما غیل ایاغ سیز لارکا باقیب
شکر قیل تو دستاریور تو غیدین غم یمه باش یورق
لارغه باقیب شکر دن اوزکا دیمه تن پوشونک
یوریرتوق بولسه تندورست لوقغه شاکر بولغ ایچ
قوتیغه غذا تا بماسانک ایچ اغر تفنیک یوقیغه
شکر قیل نه کیانکدا اکر دمنیاک یوقتور کیه برغمر
یوقتور نی افلاس یورجو غلو غونک یوق نشاط

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئىلمىي-تەتقىقاتچە كتابلارنىڭ يېڭى تورىسى

دین، ولوت ہر حالدا اشکر تمناعت
توت اکر اطنیک یوقتور ارغہ غمین یماس
قلونک یوقتور کنے قلہ حوذ ایماس
قولونک یتماسا قوغلاشہ اوتماک ہم
زربفت توشاکینک یوکماسا فراغت بولماس
قجان اندین کم دوز اکر شونکقار دیک
زر دوز لوغ توماغاج یوقتور شکر قیل کہ کو
زونک یاروق دنیاذ کورارکا محتاج ایماستور
اکر شونکقارایکاسیدیک پلینکدا پہلی زرنگار
یوق ہم عشکر دورکہ ایلکینک پہلی پنجہ سے دیک
ناکاریوق ہر شدت کہ پلورسین اندین قاتیغ

راق حال بار دور ظهر صعوبت کیه کمان تیلور سین
اندین صعب راق غه کوب کشتی کرفتار دور
هر مشقت که سنده یوقتور سندیک دلی بار
اول سنکا نعمت دور شکر ایتورغه سزاوار
هر نعمت که سنکا بریب دور سندیک کلی برماید ور
خداوند محبتی دور حمد ثنا ایتورغه کرامند
حق دین بوهجاب عنایت لار زهیل
و مورنکا کورا بنده لیک قیل هر نجه عبادت
قلسانک تیلینک نی عذر ایتورغه قابل توت
هر نجه سنینک قیلغانینک معدوم محض وجود
حق وجودی هر نه اینک غیری نابود اینک بود

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى پۈتۈن دۇنيادا تېز تاپقىلى بولىدىغان تور بېكەت

اهل بو اجزاکه بخش ویان صفاتی اندا مسطور
مقبول و مردود حالتی اندا مسطور ثوز بیکوچی
اکرچه یمانلاردین دور بخش لاردی ایمایش
اما سعدین بخش لیق طبیعه اوزین یمانلار
دین دیمایش اهل بخش لار اسعدین هوتا
و یاخشی لار خلیفه تاشلغه کلکان برله کوتکان
صادق توتا و قلمغه یازیلغان برله خیرلی
موافیق توتا اوزونکدین اوزکا دین یوریم
قیلتاز و اوزونکدین اوزکالار سوزین کوتکای
دین چیقار اولیاتی توتکه سکا یتشکای واول
یولغه یورتکه سکا قاوشقای اوزونکدین

اوزکانی یاوو تمہ وکونکلینے لوزونکدین

اوزکا بیلہ اوتمہ کونکلینے تسلی وصالی نک

بیلہ آووت وکوزینے تجلی جمالینک بیلہ یاروت بو

ضمیری فرزندین کونکلاردکا محبوبایت وبو

باغزی پوندین کونکول لاردکا مرغوبایت دیمکدر

بونامہ کہ خامہ سیفہ قیلدینک مکتب قبیل اہل قلوب

السید امحبوب قلوب ایل عیب تاپاردین قیلمہ معنوی

حرکیم اوتمہ کیم اتیکیل مطلوب تاریخ کتاب

نینک تاریخی تدبیدا بونامہ غہ کیم سانیم اولدی قابل

تاکیم تیلہ ہر نوع ایل ایشیکا ناقل

تاریخی جو خوش لفظیدین اولدی حاصل

اوقوسہ

اوقوسہ الہی اولغانی فہم شد از کتاب بعون الملک الوہاب

واللہ اعلم بالصواب

图书在版编目(CIP)数据

心有独钟：维吾尔文 / 艾利希尔·纳瓦依著；阿卜力米提·艾海提整理. — 乌鲁木齐：新疆美术摄影出2011.3 版社:新疆电子音像出版社,
(享受少儿名著丛书. 第4辑)
ISBN 978-7-5469-1443-5

Ⅰ. ①心… Ⅱ. ①艾… ②阿… Ⅲ. ①散文-中国-当代-维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ. ①I267

中国版本图书馆CIP数据核字(2011)第035708号

丛 书 名	享受少儿名著丛书－4 (3)
书　　名	心有独钟
策　　划	艾则孜·阿塔吾拉·萨尔特肯
作　　者	艾利希尔·纳瓦依
整　　理	艾则孜·阿塔吾拉·萨尔特肯
责任编辑	图尔荪古丽·亚森
责任校对	乌尔古丽·努热克
特约校对	阿不都热依木·阿不力米提
封面设计	努尔买买提·吾买尔
出　　版	新疆美术摄影出版社 新疆电子音像出版社
地　　址	乌鲁木齐市西虹西路36号
邮　　编	830000
发　　行	新疆新华书店
印　　刷	新疆新华印刷厂
开　　本	880×1230mm 1/32
印　　张	15.75
版　　次	2011年3月第1版
印　　次	2011年12月第1次印刷
书　　号	ISBN 978-7-5469-1443-5
总 定 价	315.00元（全10册）

（书中如有缺页、错页及倒装请与工厂联系）

www.uyghurkitap.com